

Tarptautinis pilietinio ugdymo ir pilietiškumo tyrimas
International Civic and Citizenship Study

ICCS 2016

Ataskaita

IEA ICCS tyrimas yra vienas iš tarptautinių lyginamųjų švietimo tyrimų, kurį inicijuoja Tarptautinė švietimo pasiekimų vertinimo asociacija (angl. *International Association for the Evaluation of Educational Achievement (IEA)*), interneto svetainė www.iea.nl

Tarptautinis pilietinio ugdymo ir pilietiškumo tyrimas (angl. *International Civic and Citizenship Education Study (ICCS)*), interneto svetainė: <http://iccs.iea.nl>

Lietuvoje ICCS tyrimą koordinuoja Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministerija (A. Volano g. 2, LT-01516 Vilnius, interneto svetainė: www.smm.lt). IEA generalinės asamblėjos narė dr. Rita Dukynaitė (tel.: (8 5) 219 1123, el. paštas: rita.dukynaite@smm.lt)

Lietuvoje ICCS tyrimą vykdo Nacionalinio egzaminų centro Mokinių pasiekimų tyrimų ir analizės skyrius (M. Katkaus g. 44, LT-09217 Vilnius, tel.: (8 5) 275 6180, interneto svetainė: www.nec.lt). Mokinių pasiekimų tyrimų ir analizės skyriaus vedėjas Mindaugas Stundža (tel.: (8 5) 250 2797, el. paštas: mindaugas.stundza@nec.lt)

Bendrai finansuojama pagal Europos Sąjungos programą „Mokymasis visą gyvenimą“

Šiame dokumente nėra pateikiama Europos Komisijos nuomonė. Šis dokumentas atspindi tik autorių požiūrį. Europos Komisija nėra atsakinga už jame pateiktą informaciją ir jos panaudojimą.

IEA ICCS ataskaitą rengė:

Mindaugas Stundža, dr. Ramutė Skripienė, dr. Natalija Valavičienė, dr. Rita Dukynaitė

IEA ICCS ataskaitą maketavo:

Benediktas Bilinskas, Greta Baliutavičiūtė

Informaciją teikė:

Ričardas Ališauskas, Švietimo ir mokslo ministerijos Strateginių programų skyriaus vedėjas, Aušra Birietienė, Švietimo ir mokslo ministerijos Neformalaus ugdymo skyriaus vyriausioji specialistė, Justė Grebliūnienė, Nacionalinio egzaminų centro Mokinių pasiekimų tyrimų ir analizės skyriaus metodininkė, Rimantas Jokimaitis, Švietimo ir mokslo ministerijos Pagrindinio ir vidurinio skyriaus vyriausiasis specialistas, Olga Kostina, Nacionalinio egzaminų centro Mokinių pasiekimų tyrimų ir analizės skyriaus metodininkė, Irina Mackevičienė, Nacionalinio egzaminų centro Mokinių pasiekimų tyrimų ir analizės skyriaus metodininkė, prof. dr. Loreta Žadeikaitė, Švietimo ir mokslo ministerijos Pagrindinio ir vidurinio skyriaus vedėja

ISBN 978-609-8134-23-0

Leidinio bibliografinė informacija pateikiama Lietuvos nacionalinės Martyno Mažvydo bibliotekos Nacionalinės bibliografijos duomenų banke (NBDB)

© IEA ICCS
© Švietimo ir mokslo ministerija
© Nacionalinis egzaminų centras
© Mindaugas Stundža, Ramutė Skripienė,
Natalija Valavičienė, Rita Dukynaitė

Turinys

Išvadas.....	5
Išvalgos ir rekomendacijos politikai ir praktikai	7
1 Tarptautinis pilietinio ugdymo ir pilietiškumo tyrimas	10
<i>Tyrimo ICCS istorija ir kontekstas</i>	<i>10</i>
<i>Išskirtiniai tyrimo ICCS bruožai</i>	<i>10</i>
<i>Tyrimo ICCS tikslas.....</i>	<i>10</i>
<i>Pagrindinės sąvokos</i>	<i>11</i>
<i>Tyrimo sritys.....</i>	<i>11</i>
<i>Tyrimo klausimai</i>	<i>11</i>
<i>Tyrimo ICCS dalyviai</i>	<i>13</i>
2 Tyrimo ICCS programa	15
<i>Tyrimo teorinė struktūra</i>	<i>15</i>
<i>Pilietinis ugdymas ir pilietiškumas.....</i>	<i>15</i>
<i>Pilietinio ugdymo kontekstai</i>	<i>16</i>
<i>Duomenų rinkimas ir tyrimo instrumentai.....</i>	<i>18</i>
<i>Tyrimo ICCS skalė</i>	<i>18</i>
<i>Tyrimo ICCS 2016 pasiekimų lygmenys</i>	<i>18</i>
3 Užduočių pavyzdžiai	22
4 Švietimo sistemos ir nacionaliniai kontekstai	27
<i>Mokyklų valdymo ir sprendimų priėmimo autonomijos lygis.....</i>	<i>27</i>
<i>Mokyklų savarankiškumas planuojant pilietiškumo ir pilietinį ugdymą</i>	<i>27</i>
<i>Pilietiškumo ir pilietinio ugdymo formos</i>	<i>28</i>
<i>Pilietiškumo ir pilietinio ugdymo tikslai.....</i>	<i>28</i>
<i>Mokytojų rengimas ir kvalifikacijos tobulinimas.....</i>	<i>29</i>
5 Pilietinių žinių testo rezultatai	42
<i>Bendrieji rezultatai</i>	<i>42</i>
<i>Rezultatai pagal tarptautinius pasiekimų lygmenis.....</i>	<i>43</i>
<i>Rezultatų kaita</i>	<i>43</i>
<i>Rezultatai pagal mokinių lytį.....</i>	<i>44</i>
<i>Rezultatai pagal mokinių socioekonominės aplinkos veiksnius.....</i>	<i>45</i>
6 Mokinių pilietinio dalyvavimo aspektai.....	54
<i>Asmeninis domėjimasis politiniais ir socialiniais klausimais</i>	<i>54</i>
<i>Mokinių dalyvavimas pilietinio ugdymo veiklose mokykloje.....</i>	<i>57</i>
<i>Realus ir laukiamas mokinių dalyvavimas visuomeninėje veikloje už mokyklos ribų</i>	<i>59</i>

7 Mokinių įsitikinimai ir požiūris į visuomenei aktualius klausimus	74
<i>Mokinių požiūris į demokratiją ir pilietiškumą</i>	<i>74</i>
<i>Mokinių požiūris į vyrų ir moterų lygias galimybes</i>	<i>76</i>
<i>Mokinių nuomonė apie grėsmes pasaulio ateičiai</i>	<i>78</i>
<i>Pasitikėjimas pilietinėmis institucijomis.....</i>	<i>79</i>
<i>Požiūris į religijos įtaką visuomenei.....</i>	<i>80</i>
8 Mokyklos ir klasės kontekstai	95
<i>Įsitraukimo ir dalyvavimo procesai bei socialinė sąveika mokykloje</i>	<i>95</i>
<i>Pilietinio ugdymo įgyvendinimas mokykloje.....</i>	<i>100</i>
9 ICCS 2016 Europos modulis	117
<i>ICCS 2016 Europos modulio klausimyno turinys ir struktūra</i>	<i>117</i>
<i>Mokinių europinė tapatybė.....</i>	<i>117</i>
<i>Mokinių požiūris į laisvą asmenų judėjimą Europoje</i>	<i>118</i>
<i>Mokinių požiūris į imigraciją.....</i>	<i>119</i>
<i>Mokinių nuomonė apie Europos šalių bendradarbiavimą ir ateitį.....</i>	<i>120</i>
Šaltiniai.....	135

Sparčiai besikeičiančiame šiuolaikiniame pasaulyje pilietiškumas ir pilietinė savivoka tampa vis svarbesnė. Daugelyje šalių kyla susirūpinimas pilietinės visuomenės kūrimu, demokratinį ir pilietinių vertybių įtvirtinimu, todėl vis dažniau atsigręžiama į pilietinį ugdymą, kuris priklauso nuo bendrų šeimos, bendruomenės ir mokyklos pastangų. Pilietiškumo ugdymo procese itin svarbus vaidmuo tenka mokyklai kaip socialiniam institutui. Dėl šio ypatingo mokyklos statuso pilietinio ugdymo programa ir jos kokybė mokykloje šiandien yra vienas aktualesnių švietimo politikos klausimų ir Lietuvoje, ir kitose pasaulio šalyse.

Į tarptautinius mokinių pilietinio ugdymo tyrimus Lietuva įsitraukė praėjusio šimtmečio pabaigoje. Pirmą kartą Tarptautiniame pilietinio ugdymo tyrime CIVED (angl. *Civic Education Study*) Lietuvos aštuntokai dalyvavo 1999 metais. Vėliau šio tyrimo konstruktas buvo gerokai išplėstas, įtraukta daugiau aktualių pilietiškumo temai klausimų. 2009 metais vyko Tarptautinis pilietinio ugdymo ir pilietiškumo tyrimas ICCS (angl. *The International Civic and Citizenship Education Study*). 2016 metais Lietuva vėl dalyvavo šiame tyrime.

ICCS, kaip ir ankstesnis CIVED, tyrimas yra vienas iš Tarptautinės švietimo pasiekimų vertinimo asociacijos IEA (angl. *International Association of the Evaluation of Educational Achievement*) vykdomų tyrimų. Ši tarptautinė organizacija jau beveik 60 metų rengia tarptautinius lyginamuosius mokymosi pasiekimų tyrimus. Lietuva į šią organizaciją įsitraukė nuo pat nepriklausomybės atkūrimo pradžios. 1995 metais mūsų mokiniai dalyvavo Tarptautiniame matematikos ir gamtos mokslų tyrime TIMSS (angl. *Trends in International Mathematics and Science Study*), 2001 metais – Tarptautiniame skaitymo gebėjimų tyrime PIRLS (angl. *Progress in International Reading Literacy Study*).

ICCS 2016 tyrimo ciklas parengtas remiantis ICCS 2009 tyrimo struktūra ir rezultatais. Esminis tyrimo tikslas – nustatyti mokinių pilietinių žinių ir įsitraukimo į visuomeninį ir politinį gyvenimą pokyčius, įvykusius per laiką tarp minėtų dviejų ICCS tyrimo ciklų, taip pat palyginti abiejų tyrimo ciklų rezultatus ir tyrime dalyvavusioms šalims suteikti galimybę įvertinti pilietinių žinių ir įsitraukimo į visuomeninį ir politinį gyvenimą tendencijas, susiklosčiusias per septynerius metus. Ne mažiau svarbu atliepti poreikį keisti požiūrį į mokinių vaidmenį, turint galvoje aplinkos tvarumą, socialinius santykius mokykloje, taip pat naujų socialinių medijų tinklų naudojimą pilietiniam įsitraukimui.

Tyrimo ICCS 2016 duomenys leis Europos ir Lotynų Amerikos šalims analizuoti aktualias temas, konstruojant savo regioninius modulius. Patikimi lyginamieji duomenys leidžia nustatyti švietimo politikos stiprybes ir regioniniu, ir tarptautiniu lygmenimis, taip pat įvertinti pažangą siekiant nustatytų tikslų.

Tyrimo ICCS 2016 metu sukaupta daug informacijos apie pilietinį ugdymą ir pilietiškumą įvairiose pasaulio šalyse. Šioje ataskaitoje aptariama ICCS tyrimo struktūra, lyginamosios analizės būdu pateikiama duomenų apie Lietuvos mokinių gebėjimus, nuostatas ir veiklas, apžvelgiamas mokyklų, mokytojų ir namų aplinkos vaidmuo pilietiškumo ugdymo procese, pristatomi Europos regioninio modulio tyrimo duomenys.

Ši ataskaita yra pristatomojo pobūdžio, joje remiamasi pirminiais Tarptautinės švietimo pasiekimų vertinimo asociacijos IEA paskelbtais tyrimo duomenimis. Tyrimas ICCS 2016 apėmė labai daug su pilietiškumu ir pilietiniu ugdymu susijusių temų – visų jų neįmanoma aptarti šioje glaustoje ataskaitoje, todėl tikimės, kad ateityje atsiras išsamesnių tarptautine ICCS duomenų baze paremtų pilietinio ugdymo ir pilietiškumo analizių, padėsiančių spręsti aktualius su pilietiniu ugdymu ir pilietiškumu susijusius klausimus.

Dr. Rita Dukynaitė,
IEA generalinės asamblėjos narė

Išvalgos ir rekomendacijos politikai ir praktikai

Tyrimo ICCS 2016 duomenys gali būti naudingi įvairių lygmenų švietimo darbuotojams, tačiau lyginant rezultatus ir kalbant apie galimą tyrimo rezultatų reikšmę švietimo politikai ir praktikai, reikia atsižvelgti į tai, kad tyrime dalyvavo daugiausia Europos ir Lotynų Amerikos šalys. Išnagrinėjus Lietuvos mokinių rezultatus ir juos įvertinus tarptautiniame kontekste teikiamos pirminės išvalgos ir rekomendacijos švietimo politikams ir profesionalams:

- Duomenys pagal tarptautinius pilietinių žinių lygmenis rodo, kad Lietuvos mokinių, pasiekusių aukščiausią (A) lygmenį dalis nesiekia ICCS 2016 vidurkio ir yra dvigubai ar beveik dvigubai mažesnė nei geriausiai pasirodžiusiose Skandinavijos šalyse ir Taivane, o pasiekusiųjų žemiausią (D) lygmenį mokinių dalis, nors ir nedidelė, tačiau dvigubai didesnė nei minėtose šalyse, todėl rekomenduojama padėti mokytojams geriau pasirengti ugdymo turinio įgyvendinimui, skatinant patrauklią visuomeninę veiklą vietos bendruomenėse, taip pat socialiniuose tinkluose populiarinant legalias aktyvaus pilietinio dalyvavimo formas.
- Tyrime dalyvavę mokytojai ir mokyklų direktoriai, pasirinkdami svarbiausius pilietiškumo ir pilietinio ugdymo tikslus, iš esmės sutarė, kad prioritetinės kryptys yra mokinių kritinio ir savarankiško mąstymo ugdymas bei aplinką gerbiančio ir tausojančio požiūrio mokymas. Verta atkreipti dėmesį į tai, kad kai kuriuos pilietinio ugdymo tikslus, tokius kaip žinių apie socialines, politines ir pilietines institucijas perteikimą bei mokymą apginti savo požiūrį, vienais svarbiausių laikė gana nedidelė dalis mokytojų ir mokyklų direktorių, tad pastariesiems tikslams šalies mokyklose reikėtų skirti daugiau dėmesio.
- Lyginamieji duomenys, susiję su mokytojų pasirengimu įgyvendinti pilietinio ugdymo turinį, lyginant pagal su pilietiškumu ir pilietiniu ugdymu susijusių kvalifikacijos tobulinimo kursų turinį, rodo, kad mažiausiai Lietuvos mokytojų savo kvalifikaciją tobulino vyrų ir moterų lygių galimybių tema. Galima daryti prielaidą, kad per mažas dėmesys šiai pilietinio ugdymo sričiai iš dalies turi įtakos Lietuvos mokinių rezultatams – Lietuvos merginų ir vaikinių pritarimo lyčių lygybei indekso vidurkiai yra žemesni nei ICCS šalių vidurkis, todėl rekomenduojama lyčių lygybės klausimams teikti daugiau dėmesio tiek planuojant mokytojų kvalifikacijos tobulinimo temas, tiek labiau jas įtraukiant į pilietiškumo ir pilietinio ugdymo programos turinį.
- Lyginant rezultatus pagal mokinių lytį, abiejuose ICCS tyrimo cikluose pastebėti statistiškai reikšmingi merginų ir vaikinių pilietinių žinių ir tyrimo klausimyno rezultatų skirtumai. Atsižvelgiant į tai, kad visais atvejais vaikinių rezultatai yra žemesni, jie dažiau linkę imtis nelegalių veiklos formų, dažniau susiduria su patyčiomis, rekomenduojama daugiau dėmesio skirti vaikinių pilietiniam ugdymui stiprinti.
- ICCS tyrimas parodė, kad namų aplinkos kontekstas (ypač šie trys veiksniai: tėvų profesinis statusas, tėvų išsimokslinimas ir knygų skaičius namuose) yra stipriausiai susijęs su mokinių pilietinėmis žiniomis, todėl mokyklos atliekama kompensuojamoji funkcija (pvz., turtinga biblioteka, galimybė naudotis kompiuteriais ir internetu, galimybė pasikalbėti su suaugusiais (nebūtinai su mokytojais, atsakingais už pilietinį ugdymą) apie politines ir socialines problemas, taip pat apie tai, kas vyksta kitose šalyse) yra labai svarbi ugdant mokinių iš mažiau palankios socioekonominės namų aplinkos pilietinius gebėjimus.

- Mokinių pilietinio dalyvavimo aspektai, susiję su mokinių visuomenine veikla mokykloje ir už jos ribų, taip pat su mokinių nuomone apie savo pilietinio dalyvavimo galimybes, asmeninę domėjimąsi politiniais ir socialiniais klausimais, pasitikėjimą savimi imtis pilietinių veiksmų ir lūkesčius dėl pilietinio ir politinio dalyvavimo artimiausioje ateityje, yra labai svarbūs, tačiau dažnai nesusiję su mokinių pilietinių žinių rezultatais. Tyrimo duomenys atskleidė, kad egzistuoja ryšys tarp žemų pilietinių žinių testo rezultatų ir ketinimo dalyvauti nelegalioje veikloje, tad reikėtų susirūpinti tuo, kad maždaug trečdalis šalies mokinių nurodė ketinantys ateityje dalyvauti nelegalioje veikloje (įvairiose nelegaliose protesto akcijose), ir gilinti mokinių žinias ir supratimą apie legalios pilietinės veiklos (taip pat ir protesto) formas ir jų suteikiamas galimybes.
- Palyginti su kitomis tyrime dalyvavusiomis šalimis, Lietuvoje užfiksuota didžiausia dalis mokinių, patiriančių įvairias žodines patyčias, taip pat internete paskelbtus įžeidžiančius komentarus ar nuotraukas. Tyrimo duomenys rodo, kad su patyčiomis dažniausiai susiduria vaikinai, neketinantys siekti universitetinio išsilavinimo, kurių pilietinių žinių rezultatai yra žemiausi. Atsižvelgiant į tyrimo duomenis apie mokyklose vykdomas prieš patyčias nukreiptas priemonės, rekomenduojama daugiau dėmesio skirti mokytojų ir tėvų pasirengimui ugdyti nulinę toleranciją patyčioms, padėti mokiniams išmokti atsakingai naudotis internetu ir išvengti patyčių elektroninėje erdvėje. Taip pat rekomenduojama kurti Lietuvos mokyklose vis dar rečiau nei vidutiniškai kitose šalyse taikomas anoniminio informavimo apie tarp mokinių vykstančias patyčias sistemas. Taip pat rekomenduojama ieškoti veiksmingų priemonių, padedančių užkirsti kelią patyčioms tarp mokytojų ir mokinių.
- Aukštesnis pilietinių žinių lygis yra teigiamai susijęs su mokinių pritarimu visų asmenų, nepriklausomai nuo lyties, etninės grupės ar rasės, lygioms galimybėms. Nors pagerėjo vidutiniai Lietuvos mokinių rezultatai, galima teigti, kad vidutinis mokinys pademonstravo tik pagrindinį šios ugdymo srities bendrųjų sąvokų supratimo lygį, todėl vertėtų atkreipti dėmesį į nustatytus didelius pilietinių žinių skirtumus šalyje, ypač į didelį atotrūkį tarp aukščiausius ir žemiausius lygmenis pasiekiančių mokinių. Norint pagerinti kiekvieno mokinio pilietiškumo ir pilietinio ugdymo rezultatus, rekomenduojama atkreipti dėmesį į mokinių teigiamų pilietinių nuostatų formavimą mokyklose lyčių, etninių grupių ar rasių lygių galimybių požiūriu.
- Tyrimo duomenys rodo, kad yra daug galimybių tobulėti ir kad švietimo sistemos turėtų taikyti tinkamas priemones ugdyti mokinių pilietiškumą įtraukiuoju būdu. Atsižvelgiant į tai, kad nėra aiškių modelių, kaip pilietinis ugdymas turėtų būti įgyvendinamas, IEA nepateikia akivaizdžių rekomendacijų, kaip geriausia organizuoti pilietiškumo ir pilietinį ugdymą. Abiejuose tyrimo ICCS cikluose surinkti kontekstiniai duomenys rodo, kad egzistuoja skirtingi požiūriai: pilietiškumo ir pilietinio ugdymo turinys integruojamas į kitus mokomuosius dalykus arba pilietiškumo ir pilietinio ugdymo mokykloje mokoma kaip atskiros dalyko. Daugumoje tyrime ICCS 2016 dalyvavusių šalių ši ugdymo sritis suvokiama ir kaip tam tikra visų kitų mokomųjų dalykų dalis, tad rekomenduojama mokyklose ir toliau laikytis šio požiūrio, padedančio formuoti mokinių teigiamas pilietines nuostatas.
- Mokykloje įgyta mokinių patirtis turi įtakos jų pilietiniam įsitraukimui ir dalyvavimui ateityje. Egzistuoja ryšys tarp to, su kokiomis demokratinėmis įsitraukimo formomis mokiniai susiduria mokykloje, ir jų požiūrio į savo pilietinį dalyvavimą ateityje. Pavyzdžiui, nustatytas ryšys tarp klasės klimato, patirties, susijusios su pilietiniu dalyvavimu mokykloje, ir pilietinių žinių lygio bei ketinimo ateityje dalyvauti pilietiniame gyvenime. Siekiant gerinti jaunuolių pilietines žinias ir nusiteikimą ateityje dalyvauti pilietinėje veikloje, rekomenduojama mokiniams sudaryti galimybių aktyviai dalyvauti pilietinėje ir visuomeninėje veikloje, mokyklose įsteigti pagrindines demokratines valdymo struktūras, taip pat skatinti mokinius įsitraukti į socialines mokyklos iniciatyvas.

- Daugelyje šalių kyla susirūpinimas dėl vis mažėjančio jaunų žmonių, dalyvaujančių rinkimuose, skaičiaus. Jaunų rinkėjų nedalyvavimas rinkimuose yra veiksnys, lemiantis bendrus balsavimo rezultatus. ICCS tyrimas rodo tiesioginį ryšį tarp mokinių pilietinių žinių, taip pat mokykloje įgytos pilietinės veiklos patirties ir jų ketinimo ateityje (suaugus) dalyvauti visuomeninėje veikloje ir balsuoti rinkimuose. Taigi, siekiant padėti jauniems žmonėms geriau suvokti savo kaip aktyvių piliečių vaidmenį ir reikšmę visuomenėje, rekomenduojama skatinti ir formaliojo, ir neformaliojo pilietinio ugdymo formas.

1 Tarptautinis pilietinio ugdymo ir pilietiškumo tyrimas

Tyrimo ICCS istorija ir kontekstas

Pirmasis Tarptautinės švietimo pasiekimų vertinimo asociacijos (angl. *International Association of the Evaluation of Educational Achievement*, toliau – IEA) rengtas pilietinio ugdymo ir pilietiškumo tyrimas buvo atliktas dar 1971 m. Tuomet jame dalyvavo devynios šalys. 1999 m. asociacija atliko pilietinio ugdymo tyrimą CIVED (angl. *Civic Education Study*), kuriame dalyvavo 28 šalys, tarp jų ir Lietuva. 2009 m. buvo įgyvendintas asociacijos parengtas ir 38 šalis apėmęs Pilietinio ugdymo ir pilietiškumo tyrimas (angl. *International Civic and Citizenship Education Study*, toliau – ICCS), o 2016 m. įvyko antras šio tyrimo ciklas, į kurį įsitraukė 24 šalys. Tyrimas ICCS rėmėsi ankstesniais IEA pilietinio ugdymo tyrimais, tačiau taip pat buvo orientuotas ir į šiuolaikines pasaulio aktualijas, nulemtas šių reikšmingų visuomenės pokyčių:

- **Pilietinei visuomenei kylančios išorinės grėsmės.** Augantis teroristinių išpuolių skaičius, diskusijos apie pilietinių visuomenių reakciją į juos nulėmė poreikį įtraukti išorinių grėsmių temas į pilietinį švietimą.
- **Išaugę tarptautinės migracijos mastai ir išsiplėtusi keliavimo geografija (intensyvėjanti tarp-regioninė, tarpžemyninė migracija).** Migracija sąlygoja tapatumo pokyčius ir stiprina pilietinio ugdymo bei pilietiškumo poreikį siekiant glaudesnės socialinės ir bendruomeninės visuomenės sanglaudos.
- **Išaugęs demokratinės valdymo sistemos teigiamas vertinimas ir kartu socialinės bei ekonominės nelygybės keliamos grėsmės demokratiniam valdymui.**
- **Besitęsiantis globalizacijos ir modernizacijos procesas, žengiantis koja kojon su augančiu vartojimu, visuomenės struktūrų transformacijomis (individualizacija, susvetimėjimas, fragmentacija) bei universalėjančia prieiga prie naujų informacijos sklaidos priemonių.**

Be to, daugeliui šalių rūpestį kelia pasyvus piliečių dalyvavimas visuomeniniame gyvenime, savo

tiškas apolitiškumas ir vis mažėjantis jaunimo domėjimasis viešo ir politinio gyvenimo aktualijomis. Kita vertus, augantis jaunimo išitraukimas į alternatyvias dalyvavimo visuomenės gyvenime formas liudija, kad jaunuoliai gali įvairiais būdais išreikšti savo pritarimą politinėms vertybėms, tokioms kaip solidarumas, lygybė bei tolerancija. Naujausi alternatyvių pilietinio dalyvavimo formų pavyzdžiai yra bendruomeniniais veiksmais grįstos bendraamžių grupės veikla ar internetinės kampanijos, susijusios su tokiais temomis, kaip aplinkos apsauga ar vartotojų teisių gynimas.

Išskirtiniai tyrimo ICCS bruožai

Lyginant ICCS tyrimą su kitais IEA organizuojamais tyrimais, galima išskirti du pagrindinius unikalius šio tyrimo bruožus:

1. Vykdamas ICCS tyrimą, kartu su pagrindiniu tarptautiniu tyrimu renkami tik tam regionui būdingi duomenys. 2009 metais buvo naudojami trys regioniniai moduliai: Europos, Azijos ir Lotynų Amerikos, 2016-aisiais – Europos ir Lotynų Amerikos. Regioninių tyrimo modulių instrumentais buvo surinkta išsami informacija apie specifinius kiekvieno regiono pilietiškumo ir pilietinio ugdymo aspektus.
2. Lyginant ICCS tyrimą su kitais dviem Lietuvoje vykdomais tarptautiniais TIMSS ir PIRLS tyrimais, jame nuostatų klausimai savo svarba prilygsta pilietinio ugdymo žinių ir gebėjimų testui. Papildomų duomenų rinkimo instrumentai, tokie kaip mokinio, mokytojo, mokyklos, švietimo ekspertų klausimynai yra pakankamai detalūs ir išplėtoti.

Tyrimo ICCS tikslas

Tarptautinio pilietinio ugdymo ir pilietiškumo tyrimo tikslas – ištirti, kaip jauni žmonės yra pasirengę atlikti savo, kaip piliečių, vaidmenį. Tyrimo metu renkama informacija apie mokinių pilie-

tines žinias ir supratimą, nuostatas ir su pilietiškumu susijusių elgseną. Gauti rezultatai lyginami su kitų šalių rezultatais, atskiri rodikliai siejami su aštuntos klasės mokinių charakteristikomis, mokyklos, bendruomenės bei nacionaliniais kontekstais.

Tyrimas ICCS 2016 yra 2009 m. vykdyto tyrimo tęsinys. Pirmasis ciklas atskleidė mokinių pilietinio ugdymo ir pilietiškumo žinias ir supratimą, taip pat rinko ir analizavo duomenis apie mokinių vertybinius įsitikinimus, požiūrį, elgseną ir ketinimus, susijusius su pilietinės visuomenės aspektais ir pilietiškumu. Atliepiant didelį susidomėjimą nuolatine pilietinio ugdymo ir pilietiškumo stebėseną, IEA nusprendė tęsti ICCS tyrimą ir 2016 m. organizavo antrąjį jo ciklą. Jame buvo siekiama atsakyti į jau žinomus, ilgalaikius ir naujai kylančius iššūkius, susijusius su jaunimo pilietiškumo ugdymu kintančiame pasaulyje. Šie nauji pokyčiai – tai vis dažnesnis socialinių tinklų, kaip pilietinio dalyvavimo formų, naudojimas, didėjantis susirūpinimas dėl visuotinių grėsmių ir tvarios plėtros, taip pat vis plačiau pripažįstamas mokyklų vaidmuo skatinant taikius jaunimo tarpusavio sąveikos būdus.

Be to, pilietinės kompetencijos jau gali būti laikomos svarbia profesinių gebėjimų dalimi, kadangi jos nustoja būti vien tik politinių ir bendruomenių lyderių interesų dalimi ir vis labiau pradeda būti vertinti darbdavių. Verslo bendruomenių lyderiai vis labiau pripažįsta, kad techniniai įgūdžiai yra svarbūs, tačiau jų nepakanka klestėjimui pasaulio ekonomikoje. Todėl tikimasi, kad 21-ojo amžiaus darbdaviai samdys ir skatins tuos, kurie nusimano apie reikšmingus visuomenės pokyčius, tarpkultūrinį raštingumą, moralinius sprendimus, humanistines vertybes, socialinę atsakomybę ir pilietinę veiklą.

Tyrimas ICCS 2016 leidžia nustatyti pokyčius, įvykusius per septynerius metus nuo 2009 m. ir tuo pačiu įvertinti papildomus pilietinio ugdymo ir pilietiškumo aspektus, susijusius su naujausiais daugelyje šalių vykstančiais pokyčiais.

Tikimasi, kad nauji tyrimo ICCS ciklai ateityje kartos dalį užduočių klausimų – toks metodas leis palyginti duomenis nacionaliniu ir tarptautiniu lygiu, taip pat suteiks žinių apie papildomus – kognityvinius bei emocijų-elgsenos – aspektus.

Pagrindinės sąvokos

Pilietinis ugdymas – tai procesas, kuriame dalyvauja įvairūs formalūs ir neformalūs socializacijos tarpininkai, vienaip ar kitaip darantys įtaką pilietiniam jaunųjų ugdymui. Ši samprata yra įtrauki, peržengianti formalios atsakomybės už ugdymą ribas, apimanti „reikšmingus kitus“ – visus, kurie formuoja ir keičia jaunų žmonių pilietiškumą pačiuose įvairiausiuose kontekstuose.

Pilietiškumas – tai žinios ir nuostatos apie dalyvavimą pilietiniame ir visuomeniniame gyvenime ir šio dalyvavimo būdus, žmonių tarpusavio sąveiką, bendruomenių formavimąsi.

ICCS tyrime sąvoka *pilietinės žinios* yra itin plati – ji apima ne tik konkrečių faktų išmanymą, bet ir jų supratimą bei taikymą.

Tyrimo sritys

Atsižvelgdamas į pokyčius, įvykusius nuo 2009 m., tyrimas ICCS nustatė keletą naujų su pilietiniu ugdymu ir pilietiškumu susijusių aktualių sričių, iš kurių trys buvo įtrauktos į 2016 m. ciklą:

- Aplinkos tvarumas pilietinio ugdymo ir pilietiškumo srityje.
- Socialinė sąveika mokykloje.
- Socialinių medijų naudojimas pilietiniame dalyvavime.

Taip pat į ICCS 2016 vertinimą buvo įtrauktos dvi labiau detalizuotos sritys iš ankstesnių IEA tyrimų:

- Ekonominis sąmoningumas kaip pilietiškumo aspektas.
- Moralumo vaidmuo pilietinio ugdymo ir pilietiškumo srityje.

Tyrimo klausimai

Pagrindiniai penki tyrimo ICCS 2016 klausimai yra susiję su mokinių pilietinėmis žiniomis bei suvokimu, jų pasirengimu dalyvauti visuomeniniame gyvenime, jų požiūriu į pilietiškumą ir pilietinę visuomenę, taip pat ir su pilietinio ugdymo(-si) kontekstais. Kiekvienas tyrimo klausimas

pasižymi tik jam vienam būdingais jį konkretizuojančiais keliais.

1. Kaip šalyse dalyvėse įgyvendinamas pilietiškumo ir pilietinis ugdymas?

Šis tyrimo klausimas siejamas su pilietiškumo ir pilietinio ugdymo nacionaliniais kontekstais ir apima šiuos specialiuosius klausimus:

- Kokie yra kiekvienos šalies dalyvės pilietiškumo ir pilietinio ugdymo tikslai ir principai? Analizuojami šalių nacionalinio konteksto tyrimo duomenys apie pilietiškumo ir pilietinio ugdymo pagrindus ir tikslus (pvz., nacionalinių ugdymo programų dokumentai).
- Kokios pilietiškumo ir pilietinio ugdymo programos vykdomos šalyse dalyvėse? Analizuojama, kokios pilietiškumo ir pilietinio ugdymo formos taikomos šalyse, remiantis šio tyrimo ir kitų šaltinių informacija apie nacionalinį kontekstą bei mokyklos klausimyno duomenimis.
- Kokie šios ugdymo srities pokyčiai ir (ar) raida stebima nuo 2009 m.? Analizuojami šalių, dalyvavusių abiejuose tyrimo ICCS cikluose, duomenys, daugiausia dėmesio skiriant pilietiškumo ir pilietinio ugdymo nacionalinėms reformoms ir pokyčiams.

2. Kiek mokiniai turi pilietinių žinių ir kokia yra šių žinių įvairovė šalyse dalyvėse ir tarp šalių?

Daugiausia dėmesio skiriama mokinių atlikto testo duomenims, papildytiems informacija iš mokinio klausimyno ir siekiant atsakyti į šiuos specialiuosius klausimus:

- Ar pilietinių žinių skirtumai susiję su mokinių asmeninėmis ir šeimos charakteristikomis? Analizuojama įvairių kintamųjų (mokinių lyties, tėvų profesijos ir išsilavinimo, socialinių ir ekonominių rodiklių ir kt.) įtaka mokinių pilietinio ugdymo pasiekimams.
- Kokie kontekstiniai veiksniai paaiškina mokinių pilietinių žinių įvairovę? Nagrinėjamas tarp konteksto kintamųjų (pvz., namų aplinka, mokyklų charakteristikos ir kt.) ir mokinių pilietinių žinių ryšys.
- Kokie pilietinių žinių pokyčiai įvyko nuo 2009 m.? Analizuojami šalių, dalyvavusių abiejuose tyrimo ICCS cikluose, duomenys.

3. Koks yra mokinių įsitraukimo į skirtingas visuomenės sritis mastas ir kokie su tuo susiję veiksniai šalyse dalyvėse ir tarp šalių?

Šis tyrimo klausimas dėmesį skiria esamam ir potencialiam mokinių dalyvavimui ir siekia atsakyti į šiuos specialiuosius klausimus:

- Koks yra mokinių pilietinio dalyvavimo mokykloje ir ne mokykloje mastas bei įvairovė? Analizuojami mokinių klausimynų duomenys apie jų įsitraukimą ir dalyvavimą (anksčiau ir dabar) pilietinėse veiklose.
- Kaip mokiniai vertina savo įsitraukimo galimybes ir pilietinį dalyvavimą? Analizuojamas mokinių suvokimas apie įsitraukimą į pilietinę veiklą.
- Kokie yra mokinių lūkesčiai dėl savo pilietinio ir politinio dalyvavimo artimiausioje ateityje arba sulaukus pilnametystės? Analizuojami mokinių ketinimai, siejami su įvairių formų pilietiniu ar politiniu dalyvavimu.
- Kokius mokinių įsitraukimo pokyčius galima pastebėti nuo 2009 m.? Analizuojami šalių, dalyvavusių abiejuose tyrimo ICCS cikluose, duomenys.

4. Kokie yra mokinių įsitikinimai dėl svarbių pilietinių klausimų modernioje visuomenėje ir kokie veiksniai lemia šių įvairovę?

Šis tyrimo klausimas yra susijęs su mokinių įsitikinimų matavimu ir siekia atsakyti į šiuos specialiuosius klausimus:

- Koks mokinių požiūris į pilietines institucijas ir visuomenę? Analizuojama, kaip mokiniai suvokia visuomenę apskritai, jos taisykles ir institucijas.
- Kokie yra mokinių įsitikinimai dėl skirtingų visuomenės principų svarbos? Analizuojami mokinių įsitikinimai apie demokratiją, pilietiškumą ir įvairovę.
- Kokios yra mokinių sampratos apie savo visuomenę ir bendruomenę? Didžiausias dėmesys skiriamas išsiaiškinti, kaip mokiniai supranta globalias grėsmes pasaulio atečiai, taip pat analizuojamas mokinių tapatumas.
- Kokie mokinių įsitikinimų ir požiūrių pokyčiai stebimi nuo 2009 m.? Analizuojami šalių, dalyvavusių abiejuose tyrimo ICCS cikluose, duomenys.

5. Kaip šalyse dalyvėse organizuojamas pilietinis ugdymas ir koks yra jo ryšys su mokinių mokymosi rezultatais?

Šis tyrimo klausimas susijęs su būdais, kaip mokyklos ugdo savo mokinių pilietiškumą, ir apima šiuos specialiuosius klausimus:

- **Kokie yra pagrindiniai pilietiškumo ir pilietinio ugdymo programos turinio ir struktūros bruožai bei kokie šios programos įgyvendinimo metodai taikomi praktikoje?** Analizuojama mokyklos politika, išteklių struktūra ir metodai, skirti pilietiškumo ugdymui.
- **Kokiu mastu šalių dalyvių mokyklose vyksta procesai, skatinantys dalyvavimą pilietinėje veikloje?** Analizuojami rodikliai, sudaryti remiantis mokytojų ir mokyklų klausimynų duomenimis, siejami su mokyklų klimato palankumu pilietinei veiklai.
- **Kiek mokyklos bendradarbiauja su bendruomenėmis, kad skatintų mokinius įsitraukti į pilietinę veiklą ir mokymąsi?** Analizuojami rodikliai, sudaryti remiantis mokytojų ir mokyklų klausimynų duomenimis apie mokyklų bendradarbiavimą su vietos bendruomenėmis ir jo teikiamas galimybes mokiniams aktyviai įsitraukti į pilietines veiklas.
- **Kaip šalių dalyvių mokyklos ir mokytojai suvokia pilietiškumo ir pilietinio ugdymo vaidmenį?** Nagrinėjama, kaip mokytojai, mokyklų vadovai ir švietimo srities ekspertai suvokia mokyklų ir mokytojų vaidmenį rengiant jaunimą tapti piliečiais, ir kiek šis suvokimas pakito nuo ICCS 2009 tyrimo ciklo.

Šie tyrimo klausimai buvo esminiai modeliuojant ICCS 2016 tyrimo planą, rengiant tyrimo instrumentus bei plėtojant pilietinių gebėjimų vertinimo sistemą. Be to, jie sudaro pagrindą rengiant šio tyrimo rezultatų ataskaitas.

Tyrimo ICCS dalyviai

Paprastai pagrindiniai tyrimo ICCS dalyviai yra aštuntų klasių mokiniai, kurių vidutinis amžius empirinių duomenų rinkimo metu negali būti mažesnis nei 13,5 metų. Jeigu šalyje aštuntos klasės mokinių amžiaus vidurkis šio reikalavimo netenkina, tuomet tyrime dalyvauja devintokai.

Tyrime ICCS 2016 dalyvavo 24 šalys ir teritorijos: šešiolika Europos, penkios Lotynų Amerikos ir trys Azijos. Iš jų 18 šalių dalyvavo abiejuose tyrimo ICCS cikluose (ICCS 2016 ir ICCS 2009), o Kroatija, Nyderlandai, Peru, Honkongas, P. Korėja ir Vokietija (konkrečiai Šiaurės Reino-Vestfalijos regionas) dalyvavo pirmą kartą. 1.1 lentelėje abėcėlės tvarka pateikiamos tyrime ICCS 2016 dalyvavusios šalys, taip pat nurodyta, ar jos dalyvavo 2009 m. cikle ir ar pildė vadinamąjį Europos modulį. Svarbu pažymėti, kad kai kurių šalių teritorijos turi ilgą dalyvavimo IEA organizuojamuose tarptautiniuose tyrimuose istoriją atskirai nuo kitų savo šalies teritorijų, todėl šioje ataskaitoje jos nurodomos atskirai ir vadinamos šalimis, pavyzdžiui, Honkongas, oficialiai priklausančios Kinijos Liaudies Respublikai, o Belgijos atveju tyrime dalyvavo tik flamandiškoji dalis. Be to, pateikiant kai kurių šalių duomenis prie šalies pavadinimo skliaustuose yra nurodomas skaičius, pavyzdžiui, „Norvegija (9)“. Skaičius „(9)“ žymi, kurios klasės mokiniai dalyvavo šiame tyrime (Norvegijos atveju – devinta klasė).

Kartu su pagrindiniu ICCS tyrimu šalys dalyvavo ir regioniniuose ICCS tyrimo moduluose, skirtuose specifiniams Azijos, Lotynų Amerikos ar Europos regionų klausimams nagrinėti. Europos modulio tyrime 2009 m. dalyvavo 24, o 2016 m. – 15 šalių.

Tyrimas ICCS 2016 apėmė daugiau nei 94 000 mokinių, daugiau nei 37 000 mokytojų ir daugiau nei 3 800 mokyklų (palyginimui, ICCS 2009 dalyvavo 140 000 mokinių, 62 000 mokytojų ir daugiau kaip 5 300 mokyklų iš 38 šalių). Šalyse, kuriose tyrimui buvo atrinkta maždaug 150 mokyklų, bendras dalyvavusių mokinių skaičius siekė nuo 3 000 iki 4 500 mokinių. Iš kiekvienos tyrimui atrinktos mokyklos atsitiktine tvarka buvo atrinkta po vieną arba dvi aštuntųjų klases, kurių visi mokiniai dalyvavo tyrime.

Siekiant surinkti tikslesnės ir įvairiapusiškesnės informacijos apie pilietinį ugdymą, iš atrinktų dalyvauti tyrime mokyklų buvo apklausiami aštuntų klasių mokiniams dėstantys visų dalykų – susijusių ir nesusijusių su pilietiniu ugdymu – mokytojai. Didelėse mokyklose atsitiktine tvarka buvo atrinkta po 15 mokytojų, o tose mokyklose, kuriose dirba ne daugiau kaip 20 mokytojų, dalyvauti tyrime buvo pakviesti visi. Taip pat tyrime dalyvavo ir visų atrinktų mokyklų vadovai – jie pildė mokyklos klausimynus.

Lietuva dalyvavo abejuose Tarptautinio pilietinio ugdymo ir pilietiškumo tyrimo ICCS cikluose – 2009 m. ir 2016 m. Tiek pastarajame, tiek prieš tai vykusiam dalyvavo ir mokiniai, kurių ugdymas vyksta rusų arba lenkų kalbomis. Taigi tyrimo ICCS 2016 testai ir klausimynai Lietuvos mokiniams buvo parengti trejomis kalbomis.

Lietuvoje tyrime ICCS 2016 dalyvavo 183 įvairių tipų bendrojo ugdymo mokyklos, įgyvendinančios pagrindinio ugdymo (5–8 kl.) programas (progimnazijos, gimnazijos, pagrindinės ir vidurinės mokyklos). Keliose šių mokyklų ugdymas vyksta dvejomis mokomosiomis kalbomis, t. y. lietuvių ir rusų, lenkų ir lietuvių arba lenkų ir rusų kalbomis. Iš viso tyrime dalyvavo 183 mokyklų vadovai, 2 674 aštuntos klasės mokomųjų dalykų mokytojai ir 3 631 mokinsys iš 198 klasių. Pagal mokomąją kalbą mokiniai pasiskirstė tokiu būdu:

- 2 767 mokiniai iš 130 mokyklų (137 klasių) lietuvių mokomąja kalba;
- 508 mokiniai iš 27 mokyklų (30 klasių) rusų mokomąja kalba;
- 356 mokiniai iš 30 mokyklų (31 klasės) lenkų mokomąja kalba.

Analizuojant ir lyginant rezultatus, vadovaujasi nuostata, kad pagrindinio ugdymo socialinių mokslų bendrosios programos pagal pilietiškumo ir pilietinio ugdymo turinį bei ugdymus gebėjimus iš esmės nesiskiria, todėl šalies mastu galima pakanamai patikimai palyginti mokyklų skirtingomis mokomosiomis kalbomis mokinių pilietiškumo ir pilietinio ugdymo pasiekimus.

Šiame leidinyje pristatomi pagrindiniai tyrimo ICCS 2016 rezultatai. Pateikiama informacija, kiek Lietuva pilietinio ugdymo ir pilietiškumo požiūriu yra panaši į kitas valstybes, ar nuo jų skiriasi, kaip mūsų šalies mokykloms ir jų bendruomenėms sekasi formuoti mokinių požiūrį į aktyvų pilietinį dalyvavimą.

1.1 lentelė. ICCS 2016 tyrime dalyvavusios šalys

Šalys	Tyrimo ciklas		ICCS 2016 Europos modulis
	ICCS 2009	ICCS 2016	
Belgija (Flandrija)	●	●	●
Bulgarija	●	●	●
Čilė	●	●	
Danija	●	●	●
Dominikos Respublika	●	●	
Estija	●	●	●
Honkongas		●	
Italija	●	●	●
Kolumbija	●	●	
Kroatija		●	●
Latvija	●	●	●
LIETUVA	●	●	●
Malta	●	●	●
Meksika	●	●	
Nyderlandai		●	●
Norvegija (9) ¹	●	●	●
P. Korėja		●	
Peru		●	
Rusija	●	●	
Slovėnija	●	●	●
Suomija	●	●	●
Š. Reinas-Vestfalija (Vokietija)		●	●
Švedija	●	●	●
Taivanas	●	●	

● Šalis dalyvavo tų metų tyrimo cikle.

¹ Skliaustuose nurodyta tiriamoji klasė, jeigu ji skyrėsi nuo ICCS 2016 tiriamos populiacijos.

2 Tyrimo ICCS programa

Tyrimo teorinė struktūra

Pilietinis ugdymas ir pilietiškumas – tai tyrimo ICCS objektas, kurį tirti yra sukurtas specialus daugiadimensinis teorinis modelis. Šį modelį sudaro dvi pagrindinės dalys:

- **Pilietinis ugdymas ir pilietiškumas.** Šiai daliai duomenys renkami pasitelkiant mokinių testą ir mokinių nuostatų klausimyną.
- **Kontekstas.** Tai yra dalis apie socialinės aplinkos veiksnius, potencialiai galinčius daryti įtaką testo rezultatams ir tuo pačiu paaiškinti jų pasiskirstymą. Šie duomenys renkami pasitelkiant kitus klausimynus (žr. 18 p.).

Pilietinis ugdymas ir pilietiškumas

Pilietinio ugdymo ir pilietiškumo dalies vidinė struktūra yra gerokai kompleksiškesnė nei konteksto dalies. Pirmąją sudaro trys dimensijos:

- **Turinio dimensija**, detalizuojanti pilietinio ugdymo dalyko medžiagą.
- **Kognityvinė dimensija**, apibūdinanti mąstymo procesus; jie vertinami mokiniams atliekant testo užduotis.
- **Emocijų-elgsenos dimensija**, apibūdinanti mokinių sampratą ir veiklą; jos matuojamos mokinių nuostatų klausimynu.

Vis dėlto jas reikia suvokti ne linijiniu būdu. Kitaip tariant, būtent turinio dimensija yra kitų dviejų – kognityvinės ir emocijų-elgsenos – dimensijų ašis. Kiekvieną jų sudaro kelios sritys, kurios pristatomos ir aptariamos detaliau.

Turinio dimensijos sritys

Tyrimo ICCS turinio dimensiją sudaro keturios sritys, kurių kiekviena apima kelias temas:

1. Pilietinė visuomenė ir sistemos:

- a) piliečiai (vaidmenys, teisės, atsakomybės ir galimybės);

- b) valstybės institucijos (susijusios su pilietiniu valdymu ir įstatymų leidyba);
- c) pilietinės institucijos (tarpininkaujančios piliečiams ir valdžios institucijoms bei sudarančios sąlygas žmonėms užsiimti daugeliu savo veiklų).

2. Pilietiniai principai:

- a) lygybė (visi žmonės turi teisę, kad su jais būtų elgiamasi sąžiningai ir teisingai);
- b) laisvė (įsitikinimų ir žodžio, taip pat laisvė nebijoti, negyventi skurde);
- c) bendruomeniškumo jausmas (priklausymo, bendrystės jausmas, taip pat žmonės ir (ar) bendruomenės vienijančios vizijos);
- d) teisinės valstybės principas (lygus ir sąžiningas įstatymų taikymas visiems, nepriklausomai nuo jų kilmės ir asmeninių savybių, valdžių atskyrimas ir įstatymų skaidrumas).

3. Pilietinis dalyvavimas:

- a) sprendimų priėmimas (organizacinis valdymas ir balsavimas);
- b) pilietinė įtaka (diskusijos, demonstracijos, pasiūlymų rengimas, selektyvus pirkimas vadovaujantis etiniais įsitikinimais apie etišką vartojimą);
- c) dalyvavimas bendruomeninėje veikloje (savanorystė, dalyvavimas organizacijose, informuotumas).

4. Pilietinis tapatumas:

- a) pilietinė savivoka (asmeninė patirtis, kiekvieno įgyjama savoje bendruomenėje);
- b) pilietinis susietumas (ryšys su skirtingomis pilietinėmis bendruomenėmis ir asmens pilietiniai vaidmenys kiekvienoje bendruomenėje).

Kognityvinės dimensijos sritys

Mokiniai, atlikdami testo užduotis ir atsakydami į klausimus apie pilietinę visuomenę, pilietinius principus, dalyvavimą bei tapatumą, demonstruoja mąstymo arba, kitaip tariant, kognityvinius gebėjimus. Tyrimas ICCS šioje dimensijoje išskiria du esminius procesus:

- 1. **Žinojimą**, kuris remiasi įgyta informacija (žiniomis) apie pilietiškumą ir kurį mokiniai pasitelkia spres-

dami sudėtingas užduotis, padedančias suvokti juos supantį pilietinį pasaulį. Iš mokinių tikimasi, kad jie prisimins ir gebės atkurti apibrėžimus ir svarbiausius pilietiškumo sąvokų bei jų turinio aspektus, taip pat gebės pateikti pavyzdžių.

2. **Samprotavimą ir taikymą**, kuris siejamas su tuo, kaip mokiniai pasinaudoja informacija apie pilietiškumą, formuluodami apibendrinančias išvadas ir pritaikydami jas realaus gyvenimo situacijose. Samprotavimo ir taikymo procesai apima gebėjimą atrinkti ir įsivinti žinias bei suprasti daug sąvokų, taip pat apibendrinti, siesti, integruoti, interpretuoti, vertinti informaciją, įvertinti galimus ir įvykusius veiksmus, pateikti siūlymų ir rekomendacijų sprendimams ar veiksmų kryptims, prognozuoti veiksmų padarinius.

Emocijų-elgsenos dimensijos sritys

Įsitikinimai, nuostatos, ketinimai, elgsenos įpročiai tyrimo ICCS sistemoje sudaro emocijų-elgsenos dimensiją. Šios dimensijos duomenys renkami naudojant mokinių klausimyną. Mokiniai, atsakydami į įvairius klausimus, išreiškia savo nuomonę apie įvairius su pilietiškumo tema susijusius aspektus bei pateikia kitą aktualią informaciją. ICCS 2016 tyrimo teorinėje struktūroje išskirtos dvi emocijų-elgsenos dimensijos sritys:

1. **Požiūris** – tai sprendimai arba vertinimai, susiję su idėjomis, asmenimis, daiktais, įvykiais, situacijomis ir (ar) santykiais. Ši sritis apima pilietinės visuomenės ir pilietiškumo sampratą savianalizę, požiūrį į visuomenės grupių teises ir atsakomybes, požiūrį į institucijas.
2. **Įsitraukimas** – tai mokinių įsitraukimas į pilietinį gyvenimą, su elgsena ateityje susiję ketinimai, susi-

domėjimas aktyviai įsitraukti į visuomeninius reikalus, pasitikėjimo daryti pokyčius jausmas. Ši sritis apima pasiruošimą dalyvauti pilietinio protesto formose, tikėtiną pilietinį ir politinį dalyvavimą ateityje, jaunuoliui suaugus.

2.1 lentelėje pateikiamas kiekvieną ICCS tyrimo struktūros dimensiją atitinkančių užduočių skaičius tarptautiniuose tyrimo instrumentuose – teste ir klausimynuose.

Pilietinio ugdymo kontekstai

Mokinių pilietinės žinios, kompetencijos, nusi-teikimas ir įsitikinimai formuojasi veikiami eilės socialinių jėgų. Savo supratimą apie tinkamą jų, kaip piliečių, elgseną, jie konstruoja per savo patirtį namuose, mokykloje, vietinėje bendruomenėje, bendraudami su bendraamžiais. Todėl pilietinio ugdymo ir pilietiškumo tyrimas atsižvelgia, kokiam kontekste vykdomas šios srities ugdymas. Kontekstinių kintamųjų įtraukimas į analizę leidžia geriau suprasti duomenis ir paaiškinti jų pasiskirstymą. Priklausomai nuo konteksto, skiriasi mokinių mąstymo ir veikimo būdai ir tie skirtumai būdingi tiek visuomenių viduje, tiek tarp visuomenių. Analitiškai išskiriami keturi kontekstai, nevienodi savo apimtimi ir poveikio mastu. Jų įtaka mokiniui yra nepertraukiama ir vienu metu mokinyi yra veikiamas visų keturių kontekstų.

1. **Individualus kontekstas** – tai informacija apie mokinio demografines (amžius, lytis) ir kitas asmenines charakteristikas (pvz., išsilavinimo lūkesčiai). Jos formuoja mokinio požiūrį į pilietiškumo ugdymą.

2.1 lentelė. Tyrimo ICCS 2016 užduočių skaičius pagal turinio, kognityvinių gebėjimų ir emocijų-elgsenos sritis

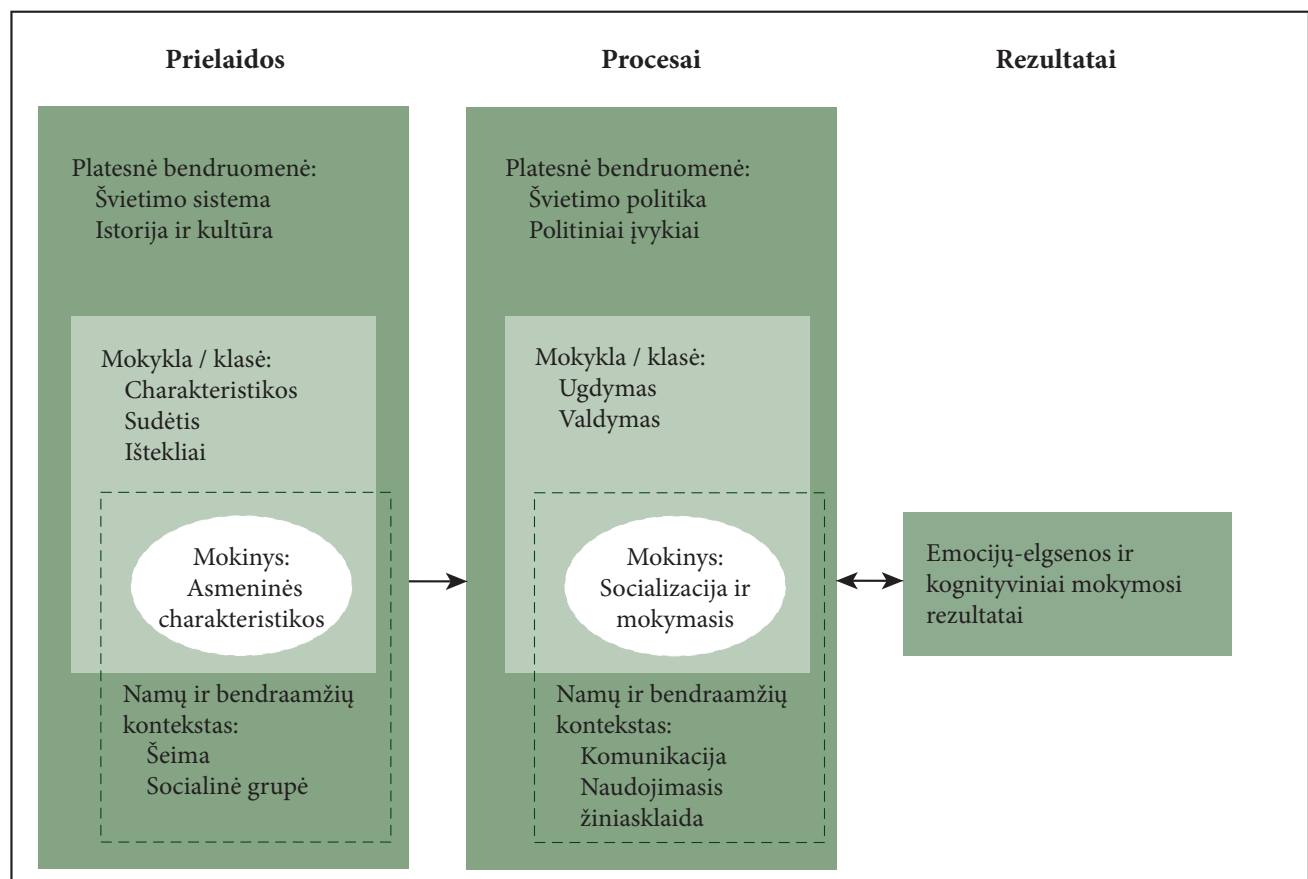
	Turinio sritys				Iš viso
	Pilietinė visuomenė ir sistemos	Pilietiniai principai	Pilietinis dalyvavimas	Pilietinis tapatumas	
Kognityvinių gebėjimų sritys					
Žinojimas	12	9	2	0	23
Samprotavimas ir taikymas	24	18	19	4	65
Iš viso	36	27	21	4	88
Emocijų-elgsenos sritys					
Požiūris	42	21	5	5	73
Įsitraukimas	5	8	35	2	50
Požiūris (Europos modulio klausimyne)	21	22	6	9	58
Iš viso	68	51	46	16	181

2. **Namų ir bendraamžių kontekstas** suteikia duomenų apie artimiausią mokinio socialinę aplinką, galinčią veikti jo žinių, požiūrių ir įsitikinimų apie pilietiškumą formavimąsi. Pavyzdžiui, tiriama, ar diskutuojama apie aktualius socialinius ir politinius klausimus su šeimos nariais ar bendraamžiais.
3. **Mokyklos ir klasės kontekstas** matuoja, kaip mokinys vertina bendrą mokyklos kultūrą ir klasės aplinką pilietinio ugdymo požiūriu; mokinio patirtį pilietinio ugdymo, taip pat ir patyčių srityse.
4. **Platesnės bendruomenės kontekstas** žymi vietinio, regioninio, nacionalinio ir tarptautinio lygio veiksnius, kuriančius struktūrines sąlygas pilietiškumo ugdymui. Tai yra makro lygio kontekstas, kuriame veikia lokalūs mokyklos ir klasės, namų ir bendraamžių bei individo kontekstai. Pilietinio ugdymo ir pilietiškumo sričiai aktualiausios šio makro konteksto dalys yra nacionalinė švietimo sistema (švietimo struktūra, politika, požiūris į pilietinį ugdymą ir pilietiškumą) bei vietos ir mokyklos bendruomenių ryšys (vietos urbanizacijos lygis, lokalūs pilietiškumo ugdymo ištekliai, pilietinę veiklą bendruomenėje skatinančios priemonės, socialinės įtampos bendruomenėje viešinimas ir šių aspektų poveikis mokyklos gyvenimui). Kai kuriose šalyse viršvalstybinis lygis taip pat gali būti svarbus, pavyzdžiui, Europos Sąjungos valstybėse narėse. Be to, atsižvelgiant į padidėjusią naujų socialinių medijų

svarbą, virtualios bendruomenės, susietos per internetą, taip pat yra laikomos šio konteksto dalimi.

Siekiant teorinio modelio preciziškumo, kontekstuose buvo išskirtas laiko matmuo – praeitis ir dabartis. Praeities įvykiai, istoriškai formavę kontekstus – tai **prielaidos** procesams, vykstantiems dabartyje. Šis ryšys yra vienpusis – anksčiau susiformavęs kontekstas lemia dabarties įvykius. Tačiau egzistuoja dinamiškas ir abipusis dabar vykstančių **procesų** ir mokinių kognityvinių bei emocijų-elgsenos rezultatų ryšys (žr. 2.1 *paveikslą*). Kitaip tariant, mokinys, kurį formuoja jo asmeninės charakteristikos, šeimos ir bendraamžių, klasės ir mokyklos bei bendra šalies ar regiono situacija, dalyvauja pilietinio ugdymo procese, kurį iš esmės apsprendžia konkrečios sąlygos – kokios ugdymo programos yra kuriamos, kokie tam pasitelkiami ištekliai bei priimami tai įgalinantys politiniai bei valdymo sprendimai, kaip ir kiek šiais klausimais komunikuojama šeimoje ir per socialines medijas. Šių veiksnių veikiami mokinio pilietinio ugdymo ir pilietiškumo mokymosi rezultatai savo ruožtu sukuria galimybes naujiems procesams atsirasti, pavyzdžiui, pilietiškai labiau aktyvūs mokiniai daugiau dalyvauja įvairiose pilietinėse veiklose mokykloje ir savo bendruomenėje, taip atitinkamai pagerindami pilietinio ugdymo rodiklius.

2.1 **paveikslas.** Su pilietiškumo ir pilietiniu ugdymu susijusių mokymosi rezultatų gerinimo kontekstai

Duomenų rinkimas ir tyrimo instrumentai

Pagrindinio tyrimo duomenų etapas Lietuvoje vyko 2016 m. vasario–balandžio mėn. Duomenys buvo renkami pasitelkiant eilę tikslingai sukurtų instrumentų, siekiant atliepti tyrimo tikslus.

- **Pilietinių žinių testas mokiniams (45 min.)**, kartu matuojantis ir jų analitinius bei argumentavimo gebėjimus. Iš viso testui buvo parengtos 88 užduotys, proporcingai atitinkančios nustatytą tyrimo ICCS struktūrą pagal turinio dimensijos santykį su kognityvine dimensija (žr. 2.2 lentelę), ir suskirstytos į blokus po 11 užduočių. Kiekvienam mokiniui buvo skirta po sąsiuvinį su trimis užduočių blokais. ICCS 2016 testus sudarė 52 proc. naujai sukurtų ir 48 proc. ICCS 2009 cikle panaudotų užduočių klausimų.
- **Regiono modulis (15 min.)** – Europos arba Lotynų Amerikos – buvo skirtas išsiaiškinti tik tam regionui būdingas pilietiškumo tendencijas. Lietuvos mokiniai atitinkamai pildė Europos modulio klausimyną.
- **Mokinio klausimynas (40 min.)** buvo renkama informacija apie kiekvieno mokinio pilietines nuostatas ir mokinio charakteristikas.
- **Mokytojo klausimynas (30 min.)** domėjosi, kaip mokytojai mato pilietinį ugdymą savo mokykloje, kaip vertina mokyklos valdymą bei kultūrą, taip pat rinko pagrindinę informaciją apie mokytojus ir jų dėstomus dalykus.
- **Mokyklos klausimynas (30 min.)** skirtas surinkti aktualią informaciją apie mokyklą, organizacijos kultūrą ir klimata, pilietiškumo ir pilietinio ugdymo praktinį įgyvendinimą mokykloje.
- **Nacionalinio konteksto klausimynas** buvo renkama informacija apie ugdymo sistemos sandarą, pilietinio ugdymo padėtį nacionalinėse mokymo programose ir naujausius pokyčius pilietinio ugdymo ir pilietiškumo srityje. Juos pildė švietimo sistemos specialistai.

Tyrimo ICCS skalė

Santykinis klausimo sunkumas nustatomas pagal teisingai į šį klausimą atsakiusių mokinių dalį, matuojamą procentais. Kuo mažiau mokinių teisingai atsako į klausimą, tuo jis yra sunkesnis, ir atvirkščiai. Tuo tarpu santykinis mokinio gebėjimų lygis nustatomas pagal klausimų, į kuriuos konkretus mokinys atsakė teisingai, dalį (taip pat matuojama procentais).

Naudojant bendrą skalę, kurioje santykinis testo klausimų sunkumas siejamas su santykinio mokinio gebėjimo lygiu, galima nustatyti reikalingų atsakyti į konkretų klausimą gebėjimų apimtį. Kuo mokinio gebėjimų lygis yra aukščiau tam tikro testo klausimo sunkumo lygmens, tuo labiau tikėtina, kad mokinys atsakys į tą klausimą ir kitus panašaus sunkumo ar lengvesnius klausimus. Kuo mokinio gebėjimų lygis žemesnis už tam tikro testo klausimo sunkumo lygmenį, tuo mažiau tikėtina, kad jis gebės sėkmingai atsakyti į tą ir kitus panašaus sunkumo ar sunkesnius klausimus. Šis tikimybinis modelis pavaizduotas 2.2 paveiksle.

Be to, norint gauti daugiau informacijos apie mokinių gebėjimus, kiekvienas testo klausimas yra susietas su jį atitinkančiu pasiekimų lygmeniu. Taip kuriama sistema, leidžianti teikti patikimas išvadas apie rezultatų kaitą. Tai reiškia, kad tokie patys pasiekimų skalės taškai kiekviename tyrimo cikle atitinka iš esmės tokius pačius pilietiškumo ir pilietinio ugdymo gebėjimus.

Tyrimo ICCS 2016 pasiekimų lygmenys

Paprastai savo šalies rezultatus esame pratę vertinti pagal jų vidurkį ir vietą rezultatų lentelėje, lyginami su kitų šalių užimamomis pozicijomis bendrame sąrašė. Nors vidurkis tam tikrais atvejais yra parankus rodiklis, deja, toks vertinimas ne visada atskleidžia realią situaciją. Vidurkis – tai visų moki-

2.2 lentelė. Tyrimo ICCS 2016 testo užduočių klausimų proporcijos pagal turinio ir kognityvinių gebėjimų sritis (procentais)

Turinio sritys Kognityvinių gebėjimų sritys	Pilietinė visuomenė ir sistemos	Pilietiniai principai	Pilietinis dalyvavimas	Pilietinis tapatumas	Iš viso
Žinojimas					25
Samprotavimas ir taikymas					75
Iš viso	40	30	20	10	100

nių apibendrinti rezultatai. Jį skaičiuodami sunivelijuojame rezultatus ir negalime matyti intervalo tarp žemiausių ir aukščiausių pasiekimų. Tačiau kokia situacija iš tikrųjų – ar šalyje išties yra daug vidutinių gebėjimų mokinių? O gal yra labai didelė dalis itin gabių, bet kartu ir nemaža dalis itin silpnų gebėjimų vaikų, kurie „atsveria“ pirmųjų rezultatus?

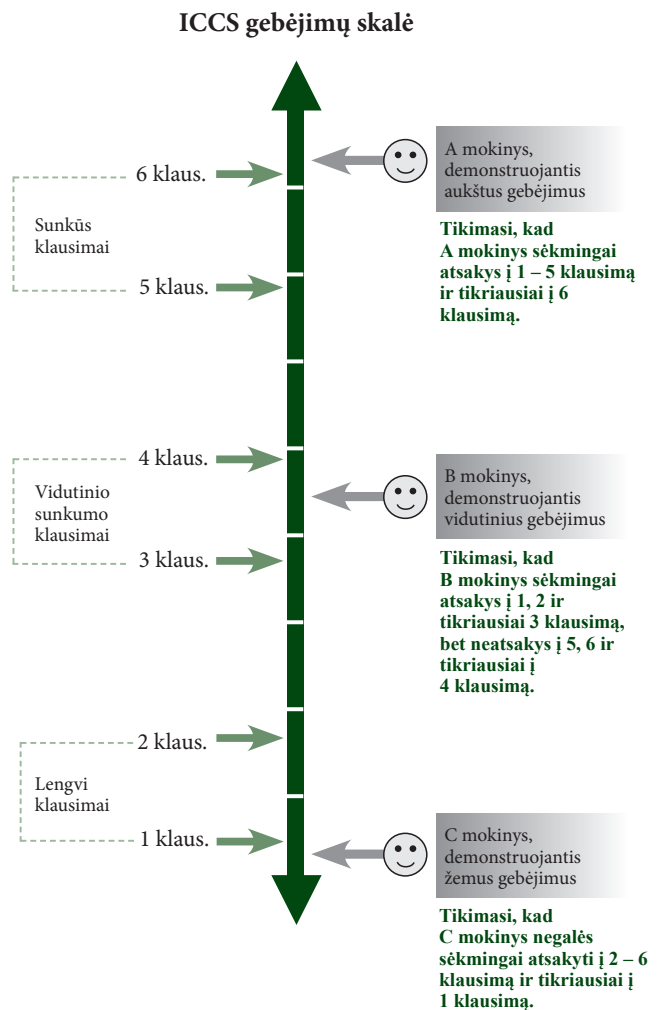
Kad būtų galima tai išsiaiškinti, ICCS 2016 tyrimo rezultatai pateikiami suskirsčius juos pagal pasiekimų lygmenis, atspindinčius mokinių gebėjimų skalę nuo pamatinių demokratijos principų atpažinimo (D lygmuo) iki kompleksinių pilietinių žinių ir analitinių gebėjimų (A lygmuo).

Ši skalė yra hierarchinė – aukštesnis pasiekimų lygmuo paprastai atspindi vis sudėtingesnę turinį ir aukštesnius mokinių gebėjimus. Nors samprotavimo ir analitiniai gebėjimai labiau dominuoja viršutinėje skalės dalyje, tai nėra elementarus išdėstymas nuo paprasčiausių turinio žinių skalės apačioje iki sudėtingų turinio žinių bei samprotavimo ir taikymo gebėjimų skalės viršuje. Kiekvieno testo klausimo vertinimas yra pilietiškumo ir pilietinio turinio bei taikomų kognityvinių procesų sąveika. Todėl kognityviniai procesai, susiję su žinojimu, argumentavimu ir taikymu, gali būti vertinami visuose pasiekimų skalės lygmenyse, priklausomai nuo turinio ir kontekstų, kuriuose jis taikomas, sudėtingumo.

Esminiai veiksniai, lemiantys žemiausio ir aukštesnių lygių gebėjimų skirtumus, yra žinių apie demokratijos principus ir demokratines institucijas apimtis bei gebėjimas vartoti abstrakčias sąvokas.

2.3 lentelėje detalai aprašyti tarptautiniai pilietiškumo ir pilietinio ugdymo pasiekimų lygmenys, kuriuose atspindi mokiniams keliami reikalavimai.

2.2 paveikslas. Testo klausimų sunkumo ir mokinių gebėjimų lygmens ryšio tikimybiniis modelis

MOKINIŲ GEBĖJIMAI	
A lygmuo (daugiau nei 562 taškai)	Šį lygmenį pasiekę mokiniai žino ir supranta pilietines idėjas holistiškai. Jie geba susieti socialinėse ir politinėse organizacijose vykstančius procesus su jų daroma įtaka bei teisiniais ir instituciniais kontrolės mechanizmais. Remdamiesi savo išmanymu apie pilietines sistemas ir praktikas, jie formuluoja tikslingas hipotezes, kokią naudą ir potencialias pasekmes gali sukelti institucijų vykdoma politika ir piliečių veiksmai. Jie pagrindžia, įvertina ir sujungia į visumą tam tikrą situaciją su vykdoma politika ar teisės aktais, remdamiesi juos siejančiais pamatiniais principais. Mokiniai žino pagrindinius tarptautinius ekonominius svertus ir strateginį aktyvaus pilietinio dalyvavimo pobūdį. A lygmens gebėjimus demonstruojantys mokiniai geba: - nustatyti potencialiai strateginius tikslus etiško vartojimo programoje; - pasiūlyti mechanizmus, kuriais pasinaudojus, atviri vieši debatai ir komunikacija gali būti naudingi visuomenei; - pasiūlyti, kuo kultūrų tarpusavio supratimas būtų naudingas, jeigu paplistų visuomenėje; - pagrįsti teismų ir parlamento galių atskyrimą; - susieti sąžiningo ir lygiateisio valdymo principą su įstatymais, atskleidžiančiais politinių partijų finansavimą piniginėmis dovanomis; - įvertinti politiką atsižvelgiant į lygybės ir įtraukties užtikrinimo aspektus; - nurodyti priežastį, kodėl reikia riboti parlamentarų kadencijas; - nustatyti svarbiausias laisvosios rinkos ekonomikų ir tarptautinių korporacijų savybes.
B lygmuo (479 – 562 taškai)	Šį lygmenį pasiekę mokiniai yra susipažinę su atstovaujamosios demokratijos, kaip politinės sistemos, idėja. Jie supranta, kokiais būdais galima pasinaudoti institucijomis bei teisės aktais, siekiant apsaugoti bei skatinti visuomenės vertybes ir principus. Mokiniai supranta kiekvieno balsavimo teisę turinčio piliečio svarbą atstovaujamojoje demokratijoje; turėdami konkretų politikos ar teisės akto (taip pat ir susijusio su žmogaus teisėmis) pavyzdį, jie geba nurodyti bendruosius principus ir vertybes. Mokiniai supranta, kad aktyvus pilietiškumas gali daryti įtaką ne tik vietos bendruomenei, bet ir už jos ribų, o atskiro pilietiška aktyvaus asmens vaidmenį išplečia iki platesnės pilietinės bendruomenės ir pasaulinio lygio. B lygmens gebėjimus demonstruojantys mokiniai geba: - susieti valstybės institucijų nepriklausomumą su visuomenės pasitikėjimu jomis; - remdamiesi lokaliu kontekstu apibendrinti globalizacijos ekonomines rizikas besivystančioms šalims; - pripažinti, kad balsuodami rinkimuose informuoti piliečiai geriau geba priimti sprendimus; - nustatyti pareigos balsuoti ir atstovaujamosios demokratijos ryšį; - apibūdinti svarbiausią įstatymų leidžiamosios valdžios (parlamento) vaidmenį; - apibrėžti svarbiausią konstitucijos vaidmenį; - suprasti vyriausybės ir kariuomenės santykius demokratijoje; - suprasti pavojus, kai vyriausybė kontroliuoja žiniasklaidą; - nustatyti aplinkos apsaugos ir atskirų žmonių atsakomybės ryšį.

2.3 lentelė. Tarptautiniai tyrimo ICCS 2016 pilietiškumo ir pilietinio ugdymo pasiekimų lygmenys (tęsinys)

MOKINIŲ GEBĖJIMAI	
C lygmuo (395 – 478 taškai)	Šį lygmenį pasiekę mokiniai žino, kad lygybė, socialinė sanglauda ir laisvė – tai bendrieji demokratijos principai. Jie geba susieti šiuos principus su kasdienėmis situacijomis, taip pat demonstruoja žinias apie asmens, kaip aktyvaus piliečio, pamatines idėjas: pripažįsta individo prievolę paklusti įstatymui, susieja individualius veiksmus su tikėtinomis išdavomis, o asmenines charakteristikas – su asmens pajėgumu įvykdyti pokyčius visuomenėje. C lygmens gebėjimus demonstruojantys mokiniai geba: • susieti spaudos laisvę su visuomenei pateikiamos informacijos tikslumu; • pagrįsti savanoriško balsavimo esmę politinės išraiškos laisvės kontekste; • nustatyti, kad demokratiškai išrinkti lyderiai turėtų nusimanyti, kokių poreikių turi jiems įgaliojimus suteikę žmonės; • suprasti, kad Jungtinių Tautų paskelbta Visuotinė žmogaus teisių deklaracija skirta visiems žmonėms; • apibendrinti interneto, kaip komunikacijos priemonės, pilietiniam dalyvavimui vertę; • suprasti, kodėl naudinga būti sąmoningu ir informuotu rinkėju; • suprasti, kad vyriausybės yra atsakingos visiems piliečiams; • suprasti, kad pagalba užsienio šalims gali padėti užtikrinti regioninį stabilumą; • suprasti, kad pilietiškumas yra etišką (socialiai atsakingą) vartojimą motyvuojanti prielaida.
D lygmuo (311 – 394 taškai)	Šį lygmenį pasiekę mokiniai atpažįsta pamatinius, konkrečius, aiškius demokratijos elementus. Jie geba identifikuoti nesudėtingų taisyklių ir teisės aktų siektinus rezultatus, atpažįsta akivaizdžias pagrindinių pilietinių institucijų funkcijas ir supranta, kas motyvuoja žmogų dalyvauti veikloje, kuri prisideda prie visuotinės gerovės. D lygmens gebėjimus demonstruojantys mokiniai geba: • suprasti, kad pagrindinė kariuomenės funkcija yra krašto apsauga; • susieti teisę į medicinos pagalbą su motyvacija dirbti paramą teikiančioje organizacijoje; • suprasti slapto balsavimo ir rinkėjų pasirinkimo laisvės ryšį; • suprasti, kad savanoriai yra naudingi bendruomenėms; • suprasti, kad visi žmonės yra lygūs prieš įstatymus.

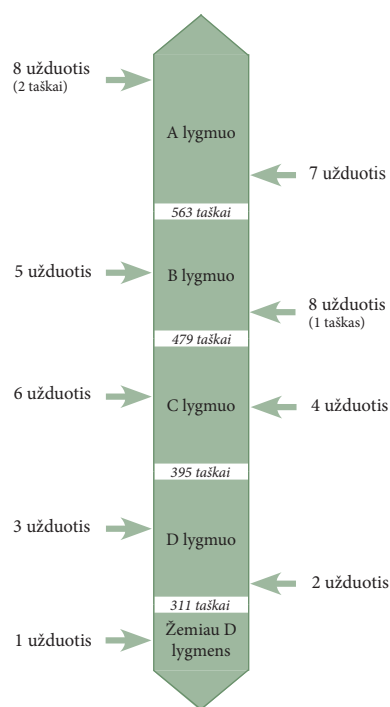
3 Užduočių pavyzdžiai

Šiame skyriuje, kaip pavyzdžiai, pateikiamos aštuonios tyrimo ICCS 2016 naudotos užduotys. Jos puikiai iliustruoja užduočių sunkumo diapazoną (žr. 3.1 paveikslą), nuo paprastesnių iki sudėtingesnių, reikalaujančių pasitelkti įgytas žinias ir gebėti jas integruoti, įvertinti bei samprotauti.

Užduočių parametrų lentelės rodo, kurioms pilietinio ugdymo turinio ir kognityvinių gebėjimų sritims priskirta atitinkama užduotis, kurį pasiekimų lygmenį ji atitinka ir koks yra teisingas atsakymas. Atliekant užduotį Nr. 8 reikia įrašyti atsakymą, kuris turi būti vertinamas naudojantis pateikiama vertinimo instrukcija.

Užduočių rezultatų lentelėse pateikiami duomenys rodo, kaip dalyvavusių šalių mokiniams sekėsi atsakyti į konkretų klausimą. Šie duomenys leidžia kiekvienos užduoties rezultatus palyginti tarp šalių ir su ICCS 2016 vidurkiu.

3.1 paveikslas. Ryšys tarp testo klausimų sunkumo ir pasiekimų lygmens

Užduotis Nr. 1

„Kiekvienas žmogus turi teisę į mokslą. Mokslas turi būti nemokamas... ir privalomas.“

Visuotinė žmogaus teisių deklaracija.

Kodėl mokslas yra laikomas žmogaus teise?

- A Vaikams patinka eiti į mokyklą ir leisti laiką su draugais.
- B Švietimo sistema suteikia darbo vietų mokytojams.
- C Vaikai gali būti mokykloje, kol jų tėvai dirba.
- D Mokslas padeda ugdyti gebėjimus, reikalingus dalyvaujant bendruomenės gyvenime.

Užduoties parametrai	
Turinio sritis	Pilietiniai principai
Kognityvinių gebėjimų sritis	Žinojimas
Pasiekimų lygmuo (taškų sk. skalėje)	Žemiau D (284)
Teisingas atsakymas	D

Šalys	Teisingų atsakymų dalis (proc.)
Estija	98
LIETUVA	97
Suomija	97
Kroatija	97
Italija	96
Nyderlandai	96
Danija	96
Švedija	95
Norvegija (9)	95
Belgija (Flandrija)	95
Taivanas	95
Rusija	95
Slovėnija	94
Kolumbija	92
Latvija	91
Peru	91
Meksika	88
Bulgarija	88
Malta	87
Čilė	86
Dominikos Respublika	68
ICCS 2016 vidurkis	92
Šalys, neatitikusios imties reikalavimų	
P. Korėja	90
Honkongas	84
Š. Reinas-Vestfalija (Vokietija)	-

Užduotis Nr. 2

Volandijos vyriausybės ministras buvo sustabdytas, nes važiuodamas automobiliu viršijo leistiną greitį. Jam buvo skirta bauda už eismo taisyklių pažeidimą.

Kodėl ministras turi mokėti baudą?

- A Nes ministras turi pakankamai pinigų baudoms susimokėti.
- B Nes prieš įstatymus visi yra lygūs.
- C Nes jis nori, kad žmonės balsuotų už jį dar kartą.
- D Nes policija gali jį suimti, jeigu jis nesumokės baudos.

Užduoties parametrai

Turinio sritis	Pilietiniai principai
Kognityvinių gebėjimų sritis	Žinojimas
Pasiekimų lygmuo (taškų sk. skalėje)	D (322)
Teisingas atsakymas	B

Šalys	Teisingų atsakymų dalis (proc.)
Suomija	97
Italija	96
Danija	96
Kroatija	95
Estija	95
Belgija (Flandrija)	95
Nyderlandai	93
Norvegija (9)	93
Švedija	93
Rusija	92
LIETUVA	92
Taivas	91
Slovėnija	90
Malta	90
Latvija	88
Kolumbija	88
Peru	85
Čilė	83
Bulgarija	82
Meksika	79
Dominikos Respublika	64
ICCS 2016 vidurkis	89

Šalys, neatitinkusios imties reikalavimų

P. Korėja	95
Š. Reinas-Vestfalija (Vokietija)	95
Honkongas	88

Užduotis Nr. 3

Daugelio žmonių, dirbusių triukšmingose darbo vietose Volandijoje, klausia buvo pažeista.

Kokie vyriausybės veiksmai sprendžiant problemas, susijusias su triukšmingomis darbo vietomis, būtų labiausiai pagrįsti?

- A Nedelsiant panaikinti visas triukšmingas darbo vietas.
- B Skirti lėšų darbininkams, kad jie galėtų rasti tylesnes darbo vietas.
- C Priimti įstatymus, kurie darbdavius įpareigotų apsaugoti darbuotojus nuo triukšmo.
- D Suimti visus triukšmingų darbo vietų darbdavius.

Užduoties parametrai

Turinio sritis	Pilietinė visuomenė ir sistemos
Kognityvinių gebėjimų sritis	Samprotavimas ir taikymas
Pasiekimų lygmuo (taškų sk. skalėje)	D (363)
Teisingas atsakymas	C

Šalys	Teisingų atsakymų dalis (proc.)
Suomija	95
Norvegija (9)	92
Rusija	91
Taivas	91
Kroatija	91
Latvija	91
Slovėnija	90
Estija	90
Švedija	90
LIETUVA	88
Danija	88
Belgija (Flandrija)	87
Nyderlandai	87
Bulgarija	86
Kolumbija	86
Meksika	84
Malta	81
Italija	80
Čilė	80
Peru	60
Dominikos Respublika	60
ICCS 2016 vidurkis	85

Šalys, neatitinkusios imties reikalavimų

Š. Reinas-Vestfalija (Vokietija)	93
Honkongas	85
P. Korėja	81

Užduotis Nr. 4

Kodėl yra svarbu, kad žurnalistai turėtų galimybę laisvai rinkti ir skelbti informaciją?

- A Tai sukuria pasitikėjimą šalies valdžia.
- B Tai padeda žurnalistams pateikti visuomenei tikslią informaciją.
- C Tai užtikrina, kad bus pakankamai žurnalistų, pranešiančių apie naujus įvykius.
- D Tai užtikrina, kad nė vienam žurnalistui už darbą nebus mokama per daug.

Užduoties parametrai

Turinio sritis	Pilietinė visuomenė ir sistemos
Kognityvinių gebėjimų sritis	Samprotavimas ir taikymas
Pasiekimų lygmuo (taškų sk. skalėje)	C (443)
Teisingas atsakymas	B

Šalys	Teisingų atsakymų dalis (proc.)
Kroatija	87
Italija	84
Slovėnija	82
Rusija	81
Taivanas	81
Suomija	81
Estija	79
Norvegija (9)	79
Bulgarija	78
Danija	78
Belgija (Flandrija)	77
Švedija	77
Latvija	76
LIETUVA	71
Malta	71
Peru	70
Nyderlandai	66
Čilė	66
Kolumbija	66
Meksika	61
Dominikos Respublika	56
ICCS 2016 vidurkis	75
Šalys, neatitikusios imties reikalavimų	
Š. Reinas-Vestfalija (Vokietija)	79
P. Korėja	78
Honkongas	76

Užduotis Nr. 5

Jaunimo klubo nariai nori išsirinkti vadovą. Vienas narys siūlosi tapti vadovu, bet klubo nariai nusprendžia išsirinkti vadovą balsuodami.

Kuris teiginys geriausiai paaiškina, kodėl klubo nariams yra naudinga rinkti vadovą balsuojant, o ne patvirtinant pasisiūliusio asmens kandidatūrą?

- A Balsavimas suteikia galimybę surengti antrą balsavimą, jei pirmojo rezultatas nepriimtinas.
- B Balsavimas yra greičiausias būdas nuspręsti, kas turi būti vadovas.
- C Balsavimas suteikia galimybę kiekvienam klubo nariui dalyvauti renkant vadovą.
- D Balsavimas užtikrina, kad išrinktasis vadovas bus priimtinas visiems klubo nariams.

Užduoties parametrai

Turinio sritis	Pilietinis dalyvavimas
Kognityvinių gebėjimų sritis	Žinojimas
Pasiekimų lygmuo (taškų sk. skalėje)	B (524)
Teisingas atsakymas	C

Šalys	Teisingų atsakymų dalis (proc.)
Suomija	82
Danija	80
Slovėnija	71
Belgija (Flandrija)	71
Rusija	68
Švedija	68
Nyderlandai	67
Italija	66
Norvegija (9)	65
Latvija	65
Estija	63
Malta	60
Taivanas	58
Bulgarija	58
Kroatija	56
Čilė	50
Peru	49
LIETUVA	47
Kolumbija	35
Meksika	30
Dominikos Respublika	21
ICCS 2016 vidurkis	59
Šalys, neatitikusios imties reikalavimų	
Š. Reinas-Vestfalija (Vokietija)	66
Honkongas	56
P. Korėja	54

Užduotis Nr. 6

Piktnaudžiavimas tarnybine padėtimi – tai valdžių turinčio asmens neteisingas ar netinkamas jam suteiktos valdžios naudojimas.

Kuris iš šių pavyzdžių geriausiai parodo piktnaudžiavimą tarnybine padėtimi?

- A Politinis lyderis pasisako žiniasklaidoje prieš siūlomą įstatymą.
- B Politinis lyderis įdarbina tik tuos žmones, kurie paaukavo pinigų jo politinei partijai.
- C Policijos pareigūnas suima įstatymą pažeidusį asmenį.
- D Aplinkosaugos aktyvistų grupė organizuoja protestą prie parlamento.

Užduoties parametrai

Turinio sritis	Pilietiniai principai
Kognityvinių gebėjimų sritis	Žinojimas
Pasiekimų lygmuo (taškų sk. skalėje)	C (451)
Teisingas atsakymas	B

Šalys	Teisingų atsakymų dalis (proc.)
Suomija	89
Danija	84
Nyderlandai	82
Kroatija	81
Estija	81
Taivanas	78
Norvegija (9)	78
Švedija	77
Belgija (Flandrija)	77
LIETUVA	76
Rusija	75
Meksika	73
Čilė	73
Kolumbija	72
Latvija	72
Slovėnija	68
Bulgarija	68
Italija	68
Malta	67
Peru	51
Dominikos Respublika	41
ICCS 2016 vidurkis	73
Šalys, neatitikusios imties reikalavimų	
P. Korėja	80
Honkongas	75
Š. Reinas-Vestfalija (Vokietija)	73

Užduotis Nr. 7

Kartais asmenys arba žmonių grupės aukoja politinėms partijoms pinigų. Kai kurių šalių įstatymai reikalauja, kad politinės partijos leistų visuomenei susipažinti su informacija apie surinktas lėšas.

Kodėl kai kuriose šalyse yra priimti tokie įstatymai?

- A Nes šie įstatymai skatina žmones balsuoti už politines partijas, kurioms buvo paaukota mažiau pinigų.
- B Nes šie įstatymai padeda visuomenei nuspręsti, kuri partija gali laimėti artimiausius rinkimus.
- C Nes šie įstatymai skatina daugiau žmonių stoti į turtingas politines partijas.
- D Nes šie įstatymai neleidžia politinėms partijoms rodyti palankumo pinigų aukojusiems žmonėms.

Užduoties parametrai

Turinio sritis	Pilietiniai principai
Kognityvinių gebėjimų sritis	Samprotavimas ir taikymas
Pasiekimų lygmuo (taškų sk. skalėje)	A (605)
Teisingas atsakymas	D

Šalys	Teisingų atsakymų dalis (proc.)
Taivanas	83
Norvegija (9)	68
Danija	62
Suomija	59
Estija	50
Švedija	50
Rusija	47
Kroatija	46
Slovėnija	43
Malta	42
LIETUVA	41
Nyderlandai	40
Bulgarija	38
Kolumbija	37
Belgija (Flandrija)	36
Čilė	34
Latvija	28
Dominikos Respublika	27
Meksika	25
Peru	24
Italija	20
ICCS 2016 vidurkis	43
Šalys, neatitikusios imties reikalavimų	
Honkongas	67
Š. Reinas-Vestfalija (Vokietija)	51
P. Korėja	-

Užduotis Nr. 8

Piktnaudžiavimas tarnybine padėtimi – tai valdžią turinčio asmens neteisingas ar netinkamas jam suteiktos valdžios naudojimas.

Ką būtų galima padaryti demokratinėje valstybėje, norint užkirsti kelią politinių lyderių piktnaudžiavimui savo tarnybine padėtimi?

Nurodykite du skirtingus dalykus, kuriuos būtų galima padaryti.

1. _____
2. _____

Užduoties parametrai	
Turinio sritis	Pilietinė visuomenė ir sistemos
Kognityvinių gebėjimų sritis	Žinojimas
Pasiiekimų lygmuo (taškų sk. skalėje)	A (670), jei skirti 2 taškai
	B (509), jei skirtas 1 taškas

Šalys	Teisingų atsakymų dalis (proc.)	
	1 arba 2 taškai	2 taškai
Taivanas	86	57
Belgija (Flandrija)	82	39
Danija	79	38
Švedija	76	37
Kroatija	81	37
Rusija	79	35
Nyderlandai	76	33
Kolumbija	71	29
Slovėnija	67	29
Meksika	70	28
Suomija	68	27
Norvegija (9)	69	23
LIETUVA	55	20
Italija	60	19
Estija	56	19
Latvija	61	16
Bulgarija	55	16
Peru	47	14
Čilė	48	13
Malta	41	11
Dominikos Respublika	-	-
ICCS 2016 vidurkis	66	27
Šalys, neatitikusios imties reikalavimų		
P. Korėja	78	33
Honkongas	67	22
Š. Reinas-Vestfalija (Vokietija)	62	20

Vertinimo instrukcija

2 taškai. Nurodo du skirtingoms kategorijoms priskiriamus dalykus:

1. Įgaliojimų, kurie apriboja valdžios atstovų galią, atskyrimas / sprendimų priėmimo proceso subalansavimas (pvz., išrinkti ne vieną, o keletą politikų, turinčių tokias pačias galias).
2. Griežtas įstatymų politiniams lyderiams taikymas (pvz., piktnaudžiaujantys tarnybine padėtimi politikai turi būti sodinami į kalėjimą).
3. Skaidrumas (pvz., nepriklausoma spauda, informacijos prieinamumas).
4. Žodžio laisvė / galimybė kritikuoti politinių lyderių veiksmus.
5. Teisė imtis politinių veiksmų (pvz., viešas protestas, tam tikro tikslo siekiančių grupių formavimas).
6. Rinkimai / balsavimo teisė (pvz., žmonių teisė nebalsuoti už partiją, kuri netinkamai naudoja savo galią).
7. Visuomenės švietimas (pvz., žmonių mokymas apie demokratijos svarbą ir naudą).
8. Politinių lyderių švietimas, įskaitant jiems teikiamą pagalbą (pvz., naujus politikus turi mokyti jų partijos lyderiai, kurie žino elgesio normas; politikai gali turėti patarėjų, kurie padeda jiems priimti teisingus sprendimus).

1 taškas. Nurodo vieną arba du tai pačiai kategorijai priskiriamus dalykus.

4 Švietimo sistemos ir nacionaliniai kontekstai

Pilietinis ugdymas, kitaip nei tikslieji mokslai, kiekvienoje šalyje gali būti kitoks, priklausomai nuo daugialypio istorinio, politinio, etninio, religinio šalies konteksto. Istorinė atmintis ir šiuolaikinės praktikos lemia pilietinio ugdymo kiekvienoje šalyje unikalumą ir tik jai būdingus ypatumus. Todėl gali susiklostyti tokia situacija, kad, pavyzdžiui, Prancūzijos mokiniai gerai žinos, kas yra Europos ombudsmenas ir kokios jo funkcijos, kai tuo tarpu, Pietų Afrikos Respublikos mokiniai nieko nebus apie tai girdėję, nors puikiai išmanys su rasine diskriminacija susijusius dalykus. Tokie skirtumai gali atsirasti, kai mokyklos įvairiose šalyse sutelkia dėmesį į skirtingus pilietinio ugdymo aspektus. Todėl siekiant surinkti kuo daugiau informacijos apie mokyklose įgyvendinamas pilietinio ugdymo programas, jų turinį, formas ir metodus, tyrime dalyvavo ir mokytojai bei mokyklų direktoriai.

Šiame skyriuje apžvelgiami tyrime ICCS 2016 dalyvavusių šalių pilietinio ugdymo kontekstai. Pristatoma, kaip šalyse dalyvėse skiriasi mokyklų valdymo ir sprendimų priėmimo autonomijos lygis, koks yra mokyklų savarankiškumo lygis planuojant pilietiškumo ir pilietinį ugdymą; kokios yra dažniausiai taikomos pilietiškumo ir pilietinio ugdymo formos bei kokie keliama svarbiausi ugdymo tikslai; ar pilietiškumo ir pilietinio ugdymo klausimai yra privalomi mokytojų rengimo ir kvalifikacijos tobulinimo programose.

Mokyklų valdymo ir sprendimų priėmimo autonomijos lygis

Savarankiškumas ir nepriklausomybė priimant sprendimus mokyklos valdymo srityje buvo matuojamas penkiais indikatoriais: laisvė skirstyti mokyklos biudžeto lėšas, planuoti ugdymo turinį, taikyti pasirinktus ugdymo metodus, priimti į darbą mokytojus ir vertinti mokinių mokymosi pasiekimus. Švietimo sistemų ir nacionalinių kontekstų apžvalgą atlikę IEA tyrėjai, panaudodami duomenis iš paskelbtų nacionalinių šaltinių, taip pat remdamiesi nacionalinių centrų pateikta informacija, pri-

ėjo prie išvados, kad pagal šiuos aspektus mokyklos daugumoje šalių yra gana savarankiškos.

Tačiau esama ir netolygumų. Žemesnis nei kitose šalyse dalyvėse mokyklų savarankiškumas, skirstant mokyklos biudžeto lėšas, pastebimas septyniose šalyse: Kolumbijoje, Kroatijoje, Dominikos Respublikoje, **Lietuvoje**, Meksikoje, Peru ir Slovėnijoje. Mažiau savarankiškumo planuoti ugdymo turinį turi Kroatijos, Dominikos Respublikos, Maltos, Meksikos, Norvegijos, Slovėnijos ir Švedijos mokyklos; taikyti ugdymo metodus – Dominikos Respublikos, Meksikos ir Peru mokyklos. Šešių šalių – Kolumbijos, Dominikos Respublikos, Italijos, P. Korėjos, Maltos ir Meksikos – mokyklos turi kiek mažiau savarankiškumo, nei kitose šalyse, priimdamos mokytojus į darbą.

Mokyklų savarankiškumas planuojant pilietiškumo ir pilietinį ugdymą

Remiantis tyrimo ICCS 2016 mokyklų ir mokytojų klausimynų duomenimis, buvo nustatyta, kad daugumoje šalių dalyvių mokyklos turi pakankamai galimybių savarankiškai priimti sprendimus tiek planuojant pilietiškumo ir pilietinį ugdymą, tiek taikant įvairias šios srities ugdymo formas.

Daugumoje šalių mokyklos yra gana savarankiškos, planuodamos su pilietiškumu ir pilietiniu ugdymu susijusias veiklas: pasirinkdamos vadovėlius ir kitą mokymo medžiagą; pasirinkdamos mokymosi pasiekimų vertinimo procedūras ir įrankius; planuodamos ugdymo turinį; pasirinkdamos mokytojų kvalifikacijos tobulinimo programas; organizuodamos popamokines veiklas; bendradarbiaudamos su kitomis organizacijomis ir institucijomis (pvz., universitetais, vietos valdžios institucijomis, asociacijomis, fondais); dalyvaudamos nacionaliniuose ir tarptautiniuose projektuose ir partnerystėse su kitomis mokyklomis (žr. 4.1 lentelę).

Pilietiškumo ir pilietinio ugdymo formos

Remiantis nacionalinio lygmens specialistų pateiktais duomenimis (žr. 4.2 lentelę), dešimtyje šalių – Taivane, Danijoje, Suomijoje, Honkonge, Latvijoje, Meksikoje, Norvegijoje, Peru, Rusijoje ir Slovėnijoje – pilietiškumas ir pilietinis ugdymas šio dalyko mokytojų yra dėstomas kaip atskiras ugdymo turinio dalykas. Likusiose šalyse (tarp jų ir **Lietuvoje**) atskiro pilietiškumui ir pilietiniam ugdymui skirta mokomojo dalyko nėra. Daugumoje šalių, išskyrus šešias – P. Korėją, Latviją, Maltą, Nyderlandus, Peru ir Rusiją – pilietiškumo ir pilietinis ugdymas yra integruotas į visus mokyklose dėstomus dalykus. Visose šalyse, išskyrus Kolumbiją ir Estiją, už pilietiškumo ir pilietinį ugdymą yra atsakingi humanitarinių ir (ar) socialinių mokslų (pvz., istorijos, geografijos, teisės ar ekonomikos) mokytojai. Devyniose šalyse (Bulgarijoje, Taivane, Kroatijoje, Estijoje, Honkonge, **Lietuvoje**, Nyderlanduose, Norvegijoje ir Rusijoje) pilietiškumas ir pilietinis ugdymas taip pat gali būti ir popamokinės veiklos dalis. Daugelyje šalių (15-oje šalių, tarp jų ir **Lietuvoje**) pilietiškumas ir pilietinis ugdymas yra suprantamas kaip visos mokykloje sukauptos patirties rezultatas.

4.3 lentelėje pateikti duomenys parengti remiantis mokyklų direktorių atsakymais. Tarptautiniu mastu didžiausia dalis (81 proc.) tyrime dalyvavusių visų šalių mokinių mokėsi mokyklose, kuriose pilietiškumo ir pilietinio ugdymo dalyką dėstė humanitarinių ir (ar) socialinių mokslų (pvz., istorijos, geografijos, teisės ar ekonomikos) mokytojai (**Lietuvoje** – 59 proc.). Didelė dalis (75 proc.) mokinių mokėsi mokyklose, kuriose pilietiškumas ir pilietinis ugdymas buvo suprantamas kaip visos mokykloje sukauptos patirties rezultatas (**Lietuvoje** – 85 proc.). Lyginant tarptautiniu mastu, 53 proc. visų dalyvavusių mokinių pilietiškumo ir pilietinio ugdymo buvo mokomi kaip atskiro dalyko, o Belgijoje, Bulgarijoje ir **Lietuvoje** aštuntoje klasėje tokio atskiro mokomojo dalyko nėra. Tuo tarpu, 60 proc. mokinių lankė mokyklas, kuriose pilietiškumas ir pilietinis ugdymas buvo integruotas į kitus mokomuosius dalykus (**Lietuvoje** – 64 proc.). Mažiausia visų tyrime dalyvavusių mokinių dalis (29 proc.) mokėsi mokyklose, kuriose pilietiškumas ir pilietinis ugdymas gali būti ir popamokinės veiklos dalis (Latvijoje – 94 proc., **Lietuvoje** – 84 proc., Rusijoje – 71 proc.).

Pilietiškumo ir pilietinio ugdymo tikslai

Tyrime dalyvavusių mokyklų direktorių buvo prašoma nurodyti tris svarbiausius iš 10-ies žemiau išvardytų pilietiškumo ir pilietinio ugdymo tikslų:

- perteikti žinias apie socialines, politines ir pilietines institucijas;*
- išmokyti gerbti ir tausoti aplinką;*
- išmokyti apginti savo požiūrį;*
- išugdyti mokinių gebėjimą spręsti konfliktus;*
- supažindinti su piliečių teisėmis ir pareigomis;*
- skatinti mokinius dalyvauti vietos bendruomenės veikloje;*
- ugdyti mokinių kritinį ir savarankišką mąstymą;*
- skatinti mokinius dalyvauti mokyklos gyvenime;*
- skatinti mokinius kurti veiksmingas strategijas, padedančias mažinti rasizmo apraiškas;*
- rengti mokinius būsimai politinei veiklai.*

Nagrinėjant duomenis visi išvardyti pilietiškumo ir pilietinio ugdymo tikslai yra suskirstyti į tris pagrindines conceptualias sritis:

- pilietinės ir politinės žinios ir gebėjimai (a, d, e ir g);
- atsakomybės jausmas (b, c ir i);
- aktyvus dalyvavimas (f, h ir j).

Remiantis nacionalinio lygmens specialistų pateiktais duomenimis galima pastebėti, kad dauguma pilietinio ugdymo ir pilietiškumo ugdymo tikslų būdingi visoms tyrime dalyvavusioms šalims. Didesnių skirtumų tarptautiniu mastu ir tarp šalių galima pastebėti nagrinėjant mokyklų direktorių, kurie nurodė po tris jų mokyklose svarbiausius tikslus, pateiktus duomenis (žr. 4.4 lentelę.).

4.4 lentelėje pateikiami duomenys apie tyrime dalyvavusių mokinių pasiskirstymą procentais pagal jų mokyklų direktorių nurodytus svarbiausius pilietiškumo ir pilietinio ugdymo tikslus. Duomenys lentelėje pateikiami pagal 10 kategorijų.

Tarptautiniu mastu galima išskirti tris didžiausias mokinių grupes pagal tris (g, e ir d) su pilietinių ir politinių žinių ir gebėjimų sričiai priskiriamus tikslus (*ugdyti mokinių kritinį ir savarankišką mąstymą* – 64 proc., *supažindinti su piliečių teisėmis ir pareigomis* – 61 proc. bei *išugdyti mokinių gebėjimą spręsti konfliktus* – 44 proc.), kuriuos kaip svarbiau-

sius nurodė jų mokyklų direktoriai (**Lietuvoje** atitinkamai pagal šiuos *g*, *e* ir *d* tikslus: 78 proc., 52 proc. ir 42 proc.). Lyginant pagal ketvirtą šiai sričiai priskiriamą *a* tikslą, tarptautiniu mastu vidutiniškai 37 proc. mokinių mokėsi mokyklose, kurių direktorių nuomone, labai svarbu yra mokiniams *perteikti žinias apie socialines, politines ir pilietines institucijas* (daugiausia reikšmės šiam tikslui direktoriai teikia Estijos, Danijos, Dominikos Respublikos ir Norvegijos mokyklose, jose mokėsi atitinkamai 67 proc., 61 proc., 57 proc. ir 54 proc. mokinių; mažiausia reikšmės – Meksikos, Peru ir **Lietuvos** mokyklose, jose mokėsi atitinkamai 17 proc., 20 proc. ir 21 proc. mokinių). Lyginant pagal dar vieną (*c*) tikslą (*išmokyti apginti savo požiūrį*), kurį vidutiniškai tik 21 proc. mokinių mokyklų direktorių nurodė kaip vieną svarbiausių (**Lietuvoje** – 22 proc.), daugiausia mokinių, kurių direktoriams šis tikslas atrodo labai svarbus, mokėsi Belgijoje (45 proc.) ir Slovėnijoje (43 proc.). Dvi mažiausias grupes tyrime dalyvavusių mokinių galima nustatyti pagal kitus du (*i* ir *j*) tikslus (*skatinti mokinius kurti veiksmingas strategijas, padedančias mažinti rasizmo apraiškas* – 8 proc. bei *rengti mokinius būsimai politinei veiklai* – 10 proc.), kuriuos kaip svarbiausius nurodė jų mokyklų direktoriai (**Lietuvoje** atitinkamai pagal minėtus tikslus: 6 proc. ir 5 proc.).

Į tuos pačius klausimus apie svarbiausius pilietiškumo ir pilietinio ugdymo tikslus atsakė ir tyrime dalyvaujančių mokinių visų dalykų mokytojai. 4.5 lentelėje pateikiami duomenys apie tyrime dalyvavusių mokinių pasiskirstymą procentais pagal jų mokyklų mokytojų nurodytus svarbiausius pilietiškumo ir pilietinio ugdymo tikslus. Kitaip tariant, procentai žymi, kokią dalį mokinių šalyje moko vieną ar kitą pilietinio ugdymo tikslą nurodę mokytojai. Du pilietinio ugdymo tikslai – *ugdyti mokinių kritinį ir savarankišką mąstymą* ir *supažindinti su piliečių teisėmis ir pareigomis* – aprėpia didžiausią tyrime dalyvavusių šalių mokinių dalį (atitinkamai 61 proc. ir 55 proc., **Lietuvoje** – 67 proc. ir 45 proc.). Šiuo požiūriu mokytojų pasirinkimai atitinka direktorių nurodytus svarbiausius pilietinio ugdymo tikslus. Lyginant pagal šiai sričiai priskiriamą – *a* – tikslą, tarptautiniu mastu vidutiniškai 29 proc. mokinių mokėsi mokyklose, kurių mokytojų nuomone, labai svarbu yra mokiniams *perteikti žinias apie socialines, politines ir pilietines institucijas* (daugiausia reikšmės šiam tikslui mokytojai teikia Dominikos Respublikos, Norvegijos ir Kolumbijos mokyklose, jose mokosi atitinkamai 55 proc.,

45 proc. ir 41 proc. mokinių; mažiausia reikšmės – Belgijos, Suomijos, **Lietuvos**, Maltos, Meksikos ir Švedijos mokyklose, jose mokėsi po 19 proc. mokinių). Mokinių, kurių mokytojai vienu svarbiausių nurodė tikslą – *išmokyti apginti savo požiūrį*, vidutiniškai buvo 21 proc. (**Lietuvoje** – 28 proc.), tarptautiniu mastu daugiausia reikšmės šiam tikslui teikia Belgijos ir Bulgarijos mokyklų (jose mokosi po 42 proc. mokinių) mokytojai. Dvi mažiausias grupes mokinių galima nustatyti pagal kitus du tikslus (*skatinti mokinius kurti veiksmingas strategijas, padedančias mažinti rasizmo apraiškas* – 12 proc. bei *rengti mokinius būsimai politinei veiklai* – 8 proc.), kuriuos kaip svarbiausius nurodė jų mokyklų mokytojai (**Lietuvoje** atitinkamai pagal minėtus tikslus: 8 proc. ir 5 proc.).

Įdomu pastebėti (plg. 4.4 ir 4.5 lenteles), kad **Lietuvoje** daugiau nei pusė tyrime dalyvavusių mokinių mokėsi mokyklose, kurių direktoriai tikslą *išmokyti gerbti ir tausoti aplinką* nurodė kaip vieną iš svarbiausių (tarptautinis vidurkis – 38 proc. mokinių, Maltoje – 70 proc., **Lietuvoje** – 55 proc., Suomijoje – 52 proc., Estijoje – 21 proc., Nyderlanduose – 20 proc., Danijoje – 10 proc.). **Lietuvos** ir kitų šalių mokytojai šiam tikslui teikė dar daugiau reikšmės (tarptautinis vidurkis – 51 proc. mokinių, **Lietuvoje** – 64 proc., Maltoje – 60 proc., Peru – 59 proc.).

Mokytojų rengimas ir kvalifikacijos tobulinimas

Tyrime dalyvaujančių šalių buvo paprašyta nurodyti, ar pilietiškumo ir pilietinis ugdymas yra skirtingų dalykų mokytojų rengimo ir kvalifikacijos tobulinimo programų dalis (žr. 4.6 lentelę).

4.6 lentelėje pateikiami duomenys suskirstyti į dvi skiltis: pirmojoje pateikiama informacija apie pilietiškumą ir pilietinį ugdymą, kaip privalomą mokytojų rengimo programų dalį, antrojoje skiltyje – kaip apie siūlomą mokytojų kvalifikacijos tobulinimo programų dalį. Duomenys abiejose lentelės skiltyse pateikiami pagal šias kategorijas: *mokytojai specialistai; dalykų, susijusių su pilietiškumo ir pilietiniu ugdymu, mokytojai; dalykų, nesusijusių su pilietiškumo ir pilietiniu ugdymu, mokytojai*.

Tyrimo duomenys atskleidė, kad aštuoniose dalyvaujančiose šalyse pilietiškumas ir pilietinis ugdymas

yra privaloma mokytojų specialistų rengimo programų dalis; 18-oje šalių (tarp jų ir **Lietuvoje**) – privaloma dalykų, susijusių su pilietiškumo ir pilietiniu ugdymu, mokytojų rengimo programų dalis; septyniose šalyse – dalykų, nesusijusių su pilietiškumo ir pilietiniu ugdymu, mokytojų rengimo programų dalis. Tyrimas taip pat parodė, kad 11-oje dalyvaujančių šalių (tarp jų ir **Lietuvoje**) pilietiškumas ir pilietinis ugdymas yra siūloma mokytojų specialistų kvalifikacijos tobulinimo programų dalis; 20-yje šalių (tarp jų ir **Lietuvoje**) – dalykų, susijusių su pilietiškumo ir pilietiniu ugdymu, mokytojų kvalifikacijos tobulinimo programų dalis; 13-oje šalių (tarp jų ir **Lietuvoje**) – dalykų, nesusijusių su pilietiškumo ir pilietiniu ugdymu, mokytojų kvalifikacijos tobulinimo programų dalis.

4.7 lentelėje pateikiami duomenys apie mokytojų pasiskirstymą procentais pagal mokytojų rengimo programų ir kvalifikacijos tobulinimo kursų, kuriuose jie yra dalyvavę, turinį, siejamą su pilietiškumo ir pilietinio ugdymo temomis.

Tyrime dalyvavusių mokytojų, atsakingų už pilietiškumo ir pilietinį ugdymą savo mokyklose, buvo prašoma nurodyti, kokiuose mokytojų rengimui ar kvalifikacijos tobulinimui skirtuose mokymuose jie yra dalyvavę šiomis su pilietiškumu ir pilietiniu ugdymu susijusiomis temomis:

- a) žmogaus teisės;
- b) balsavimas ir rinkimai;
- c) pasaulio bendruomenė ir tarptautinės organizacijos;
- d) aplinka ir aplinkosauga;
- e) emigracija ir imigracija;
- f) lygios vyrų ir moterų galimybės;
- g) piliečių teisės ir pareigos;
- h) konstitucija ir politinės sistemos;
- i) atsakingas naudojimasis internetu (pvz., privatumas, šaltinių patikimumas, socialiniai tinklai internete);

- j) kritinis ir nepriklausomas mąstymas;
- k) konfliktų sprendimas;
- l) Europos Sąjunga.

Tarptautiniu mastu didžiausia dalis (daugiau kaip 60 proc.) mokytojų dalyvavo mokymuose šiomis temomis: *konfliktų sprendimas* – 65 proc. (**Lietuvoje** – 82 proc., Latvijoje – 94 proc.); *atsakingas naudojimasis internetu ir kritinis ir nepriklausomas mąstymas* – po 61 proc. (atitinkamai **Lietuvoje** – 66 proc. ir 72 proc., Latvijoje – 86 proc. ir 94 proc.); mažiausia dalis (mažiau kaip 50 proc.) mokytojų dalyvavo mokymuose šiomis temomis: *konstitucija ir politinės sistemos* – 49 proc. (**Lietuvoje** – 60 proc., Latvijoje – 68 proc.); *balsavimas ir rinkimai* – 46 proc. (**Lietuvoje** – 46 proc., Latvijoje – 64 proc.); *emigracija ir imigracija* – 45 proc. (**Lietuvoje** – 56 proc., Latvijoje – 64 proc.); *pasaulio bendruomenė ir tarptautinės organizacijos* – 44 proc. (**Lietuvoje** – 59 proc., Latvijoje – 77 proc.); *Europos sąjunga* – 43 proc. (**Lietuvoje** – 78 proc., Latvijoje – 78 proc.). Svarbu pastebėti, kad mokymuose žmogaus teisių, balsavimo ir rinkimų, aplinkos ir aplinkosaugos, lygių vyrų ir moterų galimybių, piliečių teisių ir pareigų ar konfliktų sprendimo temomis dalyvavusių mokytojų iš Lotynų Amerikos šalių dalis dažnai smarkiai viršijo tarptautinį vidurkį, o mokymuose, skirtuose *Europos Sąjungos* temai, Čilės, Taivano, Kolumbijos, Dominikos Respublikos, Meksikos ir Peru mokytojai visai nedalyvavo.

Nagrinėjant **Lietuvos** duomenis galima pastebėti, kad didžiausia dalis mokytojų dalyvavo *konfliktų sprendimo*, *Europos Sąjungos* bei *kritinio ir nepriklausomo mąstymo* temoms skirtuose mokymuose (atitinkamai 82 proc., 78 proc. ir 72 proc.), tačiau mokymuose, skirtuose *balsavimo ir rinkimų* bei *lygių vyrų ir moterų galimybių* temoms, dalyvavo mažiausia dalis (atitinkamai 46 proc. ir 43 proc.).

4.1 lentelė. Mokyklų savarankiškumas planuojant pilietiškumo ir pilietinį ugdymą

Lentelė parengta remiantis mokyklų direktorių atsakymais

- A Renkantis vadovėlius ar kitą mokomąją medžiagą
 B Renkantis ir nustatant mokinių pažangumo vertinimo procedūras ir priemones
 C Planuojant mokymo programas
 D Nustatant mokytojų kvalifikacijos kėlimo mokykloje programų turinį
 E Organizuojant popamokinę veiklą
 F Sudarant bendradarbiavimo sutartis su organizacijomis ir institucijomis
 G Dalyvaujant nacionaliniuose ir tarptautiniuose mokyklų bendradarbiavimo projektuose

Šalys	Mokinių procentinė dalis mokyklose, kurių direktoriai nurodė, kad mokykla turi visiškai ar pakankamai daug autonomijos priimti sprendimus nurodytais klausimais						
	A	B	C	D	E	F	G
Belgija (Flandrija)	100 (0,0) ▲	100 (0,5) ▲	27 (4,2) ▼	99 (0,9) ▲	98 (0,9) △	97 (1,4) ▲	94 (2,3) △
Bulgarija	96 (1,6) ▲	90 (2,3)	82 (3,4)	95 (1,9) ▲	98 (1,1) △	95 (1,9) △	92 (2,1) △
Čilė	67 (3,9) ▼	91 (2,4) △	83 (3,5)	71 (3,7) ▽	91 (2,3)	80 (3,3)	74 (3,6) ▼
Danija	99 (0,8) ▲	65 (4,0) ▼	87 (2,7) △	77 (3,5)	71 (3,9) ▼	94 (1,9) △	93 (1,8) △
Dominikos Respublika	41 (4,4) ▼	77 (3,9) ▽	66 (4,3) ▼	47 (4,7) ▼	82 (3,6) ▽	72 (4,6) ▼	59 (5,0) ▼
Estija	88 (2,8)	79 (4,3)	76 (5,1)	83 (4,0)	98 (1,1) △	89 (3,3)	93 (2,7) △
Italija	98 (1,1) ▲	98 (1,1) ▲	99 (0,8) ▲	98 (1,2) ▲	98 (0,9) △	98 (0,4) ▲	92 (2,0) △
Kolumbija	88 (3,4)	98 (1,3) ▲	98 (1,1) ▲	84 (3,1)	92 (2,6)	85 (3,4)	83 (3,9)
Kroatija	89 (2,7)	85 (3,1)	91 (2,9) ▲	74 (3,8)	93 (2,7)	93 (2,7) △	86 (3,1)
Latvija	94 (2,6) △	87 (3,1)	83 (4,0)	75 (3,7)	100 (0,0) △	98 (1,2) ▲	97 (1,4) ▲
LIETUVA	97 (1,6) ▲	97 (0,9) ▲	78 (2,9)	95 (1,7) ▲	97 (1,4) △	98 (1,1) ▲	98 (1,1) ▲
Malta	49 (0,4) ▼	56 (0,4) ▼	50 (0,4) ▼	70 (0,4) ▽	97 (0,2) △	73 (0,5) ▼	80 (0,5) ▽
Meksika	73 (2,9) ▼	90 (2,3)	68 (3,6) ▼	44 (3,9) ▼	72 (3,8) ▼	60 (3,5) ▼	45 (3,4) ▼
Nyderlandai	98 (1,6) ▲	99 (1,0) ▲	100 (0,0) ▲	100 (0,0) ▲	99 (1,2) △	88 (3,3)	96 (2,1) ▲
Norvegija (9)	96 (1,7) ▲	78 (3,4) ▽	93 (2,2) ▲	44 (4,5) ▼	71 (4,1) ▼	80 (3,7)	88 (2,9)
Peru	37 (3,2) ▼	76 (2,8) ▼	79 (3,1)	60 (3,3) ▼	70 (3,4) ▼	70 (3,4) ▼	54 (3,8) ▼
Rusija	82 (3,0)	89 (2,0)	84 (3,1)	81 (3,6)	97 (1,3) △	94 (1,7) △	93 (1,9) △
Slovėnija	95 (1,9) ▲	87 (3,0)	49 (4,4) ▼	83 (3,2)	96 (1,6) △	94 (2,2) △	94 (2,1) △
Suomija	100 (0,0) ▲	90 (2,2)	89 (2,4) △	87 (2,8) △	96 (1,5) △	83 (2,6)	94 (1,7) △
Švedija	97 (1,4) ▲	84 (3,4)	99 (1,0) ▲	91 (2,6) ▲	88 (2,8)	81 (3,7)	90 (2,7) △
Taivasas	99 (0,8) ▲	99 (1,0) ▲	96 (1,8) ▲	97 (1,4) ▲	100 (0,0) △	90 (2,7)	71 (3,9) ▼
ICCS 2016 vidurkis	85 (0,5)	86 (0,6)	80 (0,7)	79 (0,7)	91 (0,5)	86 (0,6)	84 (0,6)
Šalys, neatitikusios imties reikalavimų							
Honkongas	95 (2,3)	98 (1,5)	97 (1,8)	97 (2,0)	96 (2,0)	93 (2,6)	87 (3,4)
P. Korėja	98 (1,1)	98 (1,7)	98 (1,3)	98 (0,9)	100 (0,0)	89 (3,2)	71 (5,5)
Š. Reinas-Vestfalija (Vokietija)	97 (2,0)	90 (3,2)	85 (4,5)	100 (0,3)	99 (0,7)	100 (0,0)	96 (2,8)

△ Statistiškai reikšmingai aukščiau už ICCS 2016 vidurkį.

▽ Statistiškai reikšmingai žemiau už ICCS 2016 vidurkį.

▲ Statistiškai reikšmingai (daugiau kaip 10 procentinių punktų) aukščiau už ICCS 2016 vidurkį.

▼ Statistiškai reikšmingai (daugiau kaip 10 procentinių punktų) žemiau už ICCS 2016 vidurkį.

() Skliaustuose pateiktos standartinės paklaidos. Dėl apvalinimo kai kurie rezultatai gali būti ne visai tikslūs.

4.2 lentelė. Pilietiškumo ir pilietinio ugdymo formos

Lentelė parengta remiantis nacionalinio lygmens specialistų atsakymais

Šalys	Pilietinis ugdymas ir pilietiškumas:				
	Mokyklose dėstomas šio dalyko mokytojų kaip atskiras ugdymo turinio dalykas	Yra dėstomas humanitarinių / socialinių mokslų mokytojų	Yra integruotas į visus mokykloje dėstomus dalykus	Yra popamokinės veiklos dalis	Yra suprantamas kaip visos mokykloje sukauptos patirties rezultatas
Belgija (Flandrija)		•	•		•
Bulgarija		•	•	•	•
Čilė		•	•		•
Danija	•	•	•		•
Dominikos Respublika		•	•		
Estija			•	•	•
Honkongas	•	•	•	•	•
Italija		•	•		•
Kolumbija			•		
Kroatija		•	•	•	
Latvija	•	•			
LIETUVA		•	•	•	•
Malta		•			
Meksika	•	•	•		
Nyderlandai		•		•	
Norvegija (9)	•	•	•	•	•
P. Korėja		•			
Peru	•	•			
Rusija	•	•		•	•
Slovėnija	•	•	•		•
Suomija	•	•	•		•
Š. Reinas-Vestfalija (Vokietija)	•	•	•		•
Švedija		•	•		•
Taivanas	•	•	•	•	•

4.3 lentelė. Mokyklose taikomos pilietiškumo ir pilietinio ugdymo formos

Lentelė parengta remiantis mokyklų direktorių atsakymais

Šalys	Mokinių procentinė dalis mokyklose, kurių direktoriai nurodė, kad pilietinis ugdymas ir pilietiškumas:				
	Mokyklose dėstomas šio dalyko mokytojų kaip atskiras ugdymo turinio dalykas	Yra dėstomas humanitarinių / socialinių mokslų mokytojų	Yra integruotas į visus mokykloje dėstomus dalykus	Yra popamokinės veiklos dalis	Yra suprantamas kaip visos mokykloje sukauptos patirties rezultatas
Belgija (Flandrija)	- -	90 (2,3) △	42 (4,3) ▼	33 (4,5)	86 (3,3) ▲
Bulgarija	- -	76 (3,8)	81 (3,5) ▲	39 (4,3) △	90 (2,8) ▲
Čilė	13 (2,8) ▼	97 (1,6) ▲	29 (3,9) ▼	12 (2,7) ▼	66 (4,0) ▽
Danija	69 (3,9) ▲	93 (1,9) ▲	68 (3,4) △	3 (1,3) ▼	81 (3,2) △
Dominikos Respublika	30 (3,5) ▼	83 (3,7)	80 (3,9) ▲	26 (4,6)	76 (4,5)
Estija	76 (4,9) ▲	- -	59 (5,3)	49 (6,0) ▲	54 (5,1) ▼
Italija	16 (2,9) ▼	94 (2,2) ▲	61 (4,0)	9 (2,3) ▼	83 (3,2) △
Kolumbija	56 (4,9)	84 (2,6)	63 (4,7)	9 (2,4) ▼	74 (3,7)
Kroatija	5 (2,2) ▼	42 (4,1) ▼	97 (1,3) ▲	12 (2,2) ▼	80 (2,6)
Latvija	65 (5,0) ▲	72 (4,4) ▽	84 (3,5) ▲	94 (2,3) ▲	90 (2,8) ▲
LIETUVA	- -	59 (4,3) ▼	64 (4,4)	84 (2,8) ▲	85 (3,0) ▲
Malta	89 (0,2) ▲	75 (0,3) ▽	44 (0,4) ▼	26 (0,3) ▽	76 (0,4)
Meksika	67 (3,3) ▲	71 (3,6) ▽	72 (3,2) ▲	4 (1,3) ▼	63 (4,4) ▼
Nyderlandai	15 (3,9) ▼	79 (4,2)	52 (4,6)	31 (4,7)	81 (4,0)
Norvegija (9)	89 (2,7) ▲	96 (1,6) ▲	39 (4,6) ▼	24 (3,9)	61 (4,7) ▼
Peru	78 (2,7) ▲	86 (2,5) △	56 (3,8)	3 (1,0) ▼	51 (3,8) ▼
Rusija	76 (3,2) ▲	82 (2,5)	46 (3,9) ▼	71 (3,5) ▲	90 (2,2) ▲
Slovėnija	80 (3,3) ▲	89 (2,8) △	53 (4,4)	4 (2,1) ▼	63 (4,1) ▼
Suomija	11 (2,4) ▼	90 (2,6) △	45 (3,7) ▼	10 (2,2) ▼	53 (4,0) ▼
Švedija	35 (4,1) ▼	97 (1,7) ▲	59 (5,4)	5 (1,9) ▼	78 (3,8)
Taivanas	87 (2,8) ▲	57 (3,9) ▼	67 (4,0)	59 (4,4) ▲	88 (2,5) ▲
ICCS 2016 vidurkis	53 (0,8)	81 (0,7)	60 (0,9)	29 (0,7)	75 (0,8)
Šalys, neatitikusios imties reikalavimų					
Honkongas	15 (4,3)	83 (4,2)	74 (4,6)	53 (5,4)	88 (3,7)
P. Korėja	84 (3,7)	95 (2,3)	77 (4,0)	55 (6,0)	89 (3,3)
Š. Reinas-Vestfalija (Vokietija)	78 (5,5)	76 (6,7)	47 (6,6)	50 (7,2)	50 (8,0)

△ Statistiškai reikšmingai aukščiau už ICCS 2016 vidurkį.

▽ Statistiškai reikšmingai žemiau už ICCS 2016 vidurkį.

▲ Statistiškai reikšmingai (daugiau kaip 10 procentinių punktų) aukščiau už ICCS 2016 vidurkį.

▼ Statistiškai reikšmingai (daugiau kaip 10 procentinių punktų) žemiau už ICCS 2016 vidurkį.

- Lygintinų duomenų nėra arba jie nepakankami.

○ Skliaustuose pateiktos standartinės paklaidos. Dėl apvalinimo kai kurie rezultatai gali būti ne visai tikslūs.

4.4 lentelė. Mokyklų direktorių nurodyti svarbiausi pilietiškumo ir pilietinio ugdymo tikslai

Lentelė parengta remiantis mokyklų direktorių atsakymais

- A Perteikti žinias apie socialines, politines ir pilietines institucijas
 B Išmokyti gerbti ir tausoti aplinką
 C Išmokyti apginti savo požiūrį
 D Išugdyti mokinių gebėjimą spręsti konfliktus
 E Supažindinti su piliečių teisėmis ir pareigomis

Šalys	Mokinių procentinė dalis mokyklose pagal jų direktorių nurodytus svarbiausius pilietiškumo ir pilietinio ugdymo tikslus				
	A	B	C	D	E
Belgija (Flandrija)	27 (4,0) ▽	40 (4,4)	45 (4,3) ▲	59 (4,7) ▲	26 (4,5) ▼
Bulgarija	44 (4,2)	49 (4,4) ▲	36 (4,2) ▲	37 (4,0)	63 (4,1)
Čilė	47 (4,3) △	34 (4,2)	17 (3,6)	45 (4,6)	81 (3,7) ▲
Danija	61 (3,8) ▲	10 (2,4) ▼	16 (3,0)	37 (3,7) ▽	54 (4,0)
Dominikos Respublika	57 (5,0) ▲	43 (4,3)	19 (3,8)	57 (4,8) ▲	90 (2,6) ▲
Estija	67 (5,0) ▲	21 (4,4) ▼	29 (4,6)	27 (4,7) ▼	73 (5,1) ▲
Italija	38 (3,7)	28 (3,7) ▽	3 (1,3) ▼	46 (4,0)	75 (3,7) ▲
Kolumbija	35 (4,3)	41 (4,6)	11 (2,6) ▼	78 (4,2) ▲	66 (3,9)
Kroatija	31 (3,2) ▽	40 (3,9)	30 (4,1) △	45 (4,0)	58 (4,1)
Latvija	35 (4,1)	22 (3,6) ▼	32 (4,8) ▲	20 (3,9) ▼	51 (4,8) ▽
LIETUVA	21 (3,1) ▼	55 (4,5) ▲	22 (3,8)	42 (4,4)	52 (3,9) ▽
Malta	28 (0,4) ▽	70 (0,3) ▲	13 (0,4) ▽	23 (0,3) ▼	77 (0,3) ▲
Meksika	17 (3,0) ▼	54 (4,2) ▲	7 (2,0) ▼	71 (3,2) ▲	74 (4,1) ▲
Nyderlandai	43 (5,4)	20 (4,0) ▼	33 (4,6) ▲	53 (5,2)	16 (4,0) ▼
Norvegija (9)	54 (4,1) ▲	24 (3,6) ▼	13 (3,1) ▽	34 (4,0) ▼	31 (3,7) ▼
Peru	20 (3,4) ▼	49 (3,9) ▲	6 (1,8) ▼	56 (3,7) ▲	74 (3,2) ▲
Rusija	39 (3,7)	28 (3,0) ▽	34 (4,2) ▲	33 (3,8) ▼	78 (3,4) ▲
Slovėnija	29 (3,8) ▽	46 (4,5)	43 (4,8) ▲	41 (4,5)	53 (4,3)
Suomija	34 (3,4)	52 (4,1) ▲	12 (2,5) ▽	50 (4,0)	40 (3,5) ▼
Švedija	23 (3,7) ▼	30 (4,5)	14 (2,8) ▽	29 (5,9) ▼	73 (5,8) ▲
Taivanas	32 (3,7)	38 (4,0)	1 (0,8) ▼	49 (4,3)	67 (4,0)
ICCS 2016 vidurkis	37 (0,9)	38 (0,9)	21 (0,8)	44 (0,9)	61 (0,9)
Šalys, neatitikusios imties reikalavimų					
Honkongas	53 (5,8)	46 (5,3)	4 (2,4)	7 (2,7)	73 (5,3)
P. Korėja	46 (5,9)	32 (5,6)	25 (4,1)	64 (5,5)	71 (4,0)
Š. Reinas-Vestfalija (Vokietija)	27 (6,2)	14 (4,5)	18 (5,5)	70 (4,9)	38 (7,5)

△ Statistiškai reikšmingai aukščiau už ICCS 2016 vidurkį.

▽ Statistiškai reikšmingai žemiau už ICCS 2016 vidurkį.

▲ Statistiškai reikšmingai (daugiau kaip 10 procentinių punktų) aukščiau už ICCS 2016 vidurkį.

▼ Statistiškai reikšmingai (daugiau kaip 10 procentinių punktų) žemiau už ICCS 2016 vidurkį.

() Skliaustuose pateiktos standartinės paklaidos. Dėl apvalinimo kai kurie rezultatai gali būti ne visai tikslūs.

4.4 lentelė. Mokyklų direktorių nurodyti svarbiausi pilietiškumo ir pilietinio ugdymo tikslai (tesinys)

Lentelė parengta remiantis mokyklų direktorių atsakymais

- F Skatinti mokinius dalyvauti vietos bendruomenės veikloje
G Ugdyti mokinių kritinį ir savarankišką mąstymą
H Skatinti mokinius dalyvauti mokyklos gyvenime
I Skatinti mokinius kurti veiksmingas strategijas, padedančias mažinti rasizmo apraiškas
J Rengti mokinius būsimai politinei veiklai

Mokinių procentinė dalis mokyklose pagal jų direktorių nurodytus svarbiausius pilietiškumo ir pilietinio ugdymo tikslus					Šalys
F	G	H	I	J	
12 (3,1) ▼	72 (4,2) △	33 (4,2)	9 (2,4)	1 (1,0) ▽	Belgija (Flandrija)
20 (3,4)	46 (4,2) ▼	39 (4,3) ▲	5 (1,9)	10 (2,3)	Bulgarija
46 (4,4) ▲	55 (4,0) ▽	29 (4,2)	5 (2,1)	15 (3,0)	Čilė
12 (2,3) ▼	84 (2,9) ▲	8 (2,0) ▼	3 (1,0) ▽	19 (3,2) △	Danija
31 (4,4)	44 (4,6) ▼	25 (4,5)	14 (3,4)	15 (3,3)	Dominikos Respublika
17 (3,8)	80 (4,1) ▲	24 (4,1)	6 (2,5)	15 (3,8)	Estija
24 (3,5)	68 (3,6)	13 (2,8) ▼	8 (2,0)	4 (1,6) ▽	Italija
33 (4,2) △	34 (4,2) ▼	29 (4,1)	9 (2,1)	20 (4,0) ▲	Kolumbija
29 (3,9)	59 (4,3)	22 (2,7)	5 (1,8)	4 (1,4) ▽	Kroatija
15 (3,3) ▽	64 (4,2)	35 (4,4) △	3 (1,4) ▽	25 (3,8) ▲	Latvija
44 (3,6) ▲	78 (3,1) ▲	43 (4,3) ▲	6 (2,0)	5 (1,6) ▽	LIETUVA
26 (0,3) △	66 (0,4) △	33 (0,4) △	13 (0,2) △	6 (0,2) ▽	Malta
22 (3,4)	41 (4,2) ▼	21 (3,2)	4 (1,5) ▽	14 (3,0)	Meksika
29 (4,9)	77 (3,9) ▲	17 (3,9) ▽	5 (2,1)	9 (3,0)	Nyderlandai
29 (3,7)	79 (3,7) ▲	30 (4,0)	14 (3,2) △	3 (1,5) ▽	Norvegija (9)
34 (3,4) △	46 (3,7) ▼	16 (2,7) ▽	4 (1,4) ▽	10 (2,2)	Peru
22 (2,9)	40 (4,0) ▼	33 (3,7) △	5 (1,5) ▽	10 (2,0)	Rusija
21 (3,8)	72 (4,4) △	29 (3,7)	10 (2,9)	6 (2,5)	Slovėnija
11 (2,4) ▼	79 (3,2) ▲	22 (3,3)	9 (2,4)	3 (1,1) ▽	Suomija
3 (2,0) ▼	83 (3,6) ▲	17 (5,3)	31 (4,1) ▲	4 (1,7) ▽	Švedija
22 (3,5)	70 (4,1)	16 (3,1) ▽	2 (1,3) ▽	2 (1,2) ▽	Taivanas
24 (0,8)	64 (0,8)	25 (0,8)	8 (0,5)	10 (0,5)	ICCS 2016 vidurkis
Šalys, neatitikusios imties reikalavimų					
37 (5,2)	58 (5,5)	19 (4,8)	2 (1,4)	1 (1,2)	Honkongas
12 (3,1)	12 (2,8)	40 (5,9)	3 (1,5)	13 (3,4)	P. Korėja
2 (2,1)	75 (5,4)	38 (8,2)	33 (5,3)	22 (7,1)	Š. Reinas-Vestfalija (Vokietija)

△ Statistiškai reikšmingai aukščiau už ICCS 2016 vidurkį.

▽ Statistiškai reikšmingai žemiau už ICCS 2016 vidurkį.

▲ Statistiškai reikšmingai (daugiau kaip 10 procentinių punktų) aukščiau už ICCS 2016 vidurkį.

▼ Statistiškai reikšmingai (daugiau kaip 10 procentinių punktų) žemiau už ICCS 2016 vidurkį.

() Skliaustuose pateiktos standartinės paklaidos. Dėl apvalinimo kai kurie rezultatai gali būti ne visai tikslūs.

4.5 lentelė. Mokytojų nurodyti svarbiausi pilietiškumo ir pilietinio ugdymo tikslai

Lentelė parengta remiantis mokytojų atsakymais

- A Perteikti žinias apie socialines, politines ir pilietines institucijas
 B Išmokyti gerbti ir tausoti aplinką
 C Išmokyti apginti savo požiūrį
 D Išugdyti mokinių gebėjimą spręsti konfliktus
 E Supažindinti su piliečių teisėmis ir pareigomis

Šalys	Mokinių procentinė dalis mokyklose pagal jų mokytojų pasirinktus svarbiausius pilietiškumo ir pilietinio ugdymo tikslus				
	A	B	C	D	E
Belgija (Flandrija)	19 (1,0) ▼	56 (1,3) △	42 (1,5) ▲	60 (1,5) ▲	27 (1,1) ▼
Bulgarija	27 (1,7)	54 (1,9)	42 (1,6) ▲	44 (1,7)	50 (2,2) ▽
Čilė	42 (1,9) ▲	39 (1,6) ▼	23 (1,7)	48 (2,1)	67 (1,9) ▲
Dominikos Respublika	55 (2,9) ▲	48 (3,1)	17 (2,3) ▽	46 (3,2)	81 (2,2) ▲
Italija	37 (1,3) △	48 (1,2) ▽	12 (0,8) ▽	32 (1,2) ▼	69 (1,2) ▲
Kolumbija	41 (2,3) ▲	53 (2,3)	15 (1,9) ▽	75 (2,0) ▲	61 (2,1) △
Kroatija	25 (1,3) ▽	50 (1,3)	30 (1,0) △	44 (1,2)	53 (1,1)
Latvija	28 (1,1)	40 (1,3) ▼	31 (1,5) △	29 (1,4) ▼	53 (1,8)
LIETUVA	19 (1,0) ▼	64 (1,3) ▲	28 (1,1) △	49 (1,1)	45 (1,4) ▼
Malta	19 (1,6) ▼	60 (1,7) △	16 (1,7) ▽	32 (2,0) ▼	57 (2,2)
Meksika	19 (1,5) ▼	46 (1,7) ▽	10 (1,2) ▼	66 (1,5) ▲	70 (1,5) ▲
Norvegija (9)	45 (2,3) ▲	39 (1,8) ▼	19 (1,3) ▽	44 (1,8)	36 (2,1) ▼
Peru	31 (1,4)	59 (1,4) △	13 (1,2) ▽	38 (1,7) ▽	78 (1,2) ▲
Slovėnija	25 (1,2) ▽	55 (1,2) △	31 (1,2) △	46 (1,1)	47 (1,4) ▽
Suomija	19 (0,9) ▽	56 (1,8) △	15 (0,8) ▽	51 (1,1) △	30 (1,3) ▼
Švedija	19 (1,3) ▽	44 (1,3) ▽	13 (1,0) ▽	28 (1,4) ▼	64 (1,6) △
Taivanas	28 (1,0)	56 (1,3) △	6 (0,7) ▼	60 (1,1) ▲	51 (1,3) ▽
ICCS 2016 vidurkis	29 (0,4)	51 (0,4)	21 (0,3)	47 (0,4)	55 (0,4)
Šalys, neatitikusios mokytojų imties reikalavimų					
Danija	44 (2,7)	21 (1,7)	22 (1,9)	43 (2,2)	45 (2,4)
Estija	43 (2,3)	27 (2,0)	25 (2,5)	43 (3,2)	63 (2,0)
Nyderlandai	23 (1,3)	34 (1,5)	38 (1,5)	56 (1,6)	23 (1,2)
P. Korėja	38 (1,3)	34 (1,9)	27 (1,5)	64 (1,4)	53 (1,7)
Rusija	33 (2,1)	53 (2,4)	35 (1,8)	43 (1,9)	64 (2,5)

△ Statistiškai reikšmingai aukščiau už ICCS 2016 vidurkį.

▽ Statistiškai reikšmingai žemiau už ICCS 2016 vidurkį.

▲ Statistiškai reikšmingai (daugiau kaip 10 procentinių punktų) aukščiau už ICCS 2016 vidurkį.

▼ Statistiškai reikšmingai (daugiau kaip 10 procentinių punktų) žemiau už ICCS 2016 vidurkį.

() Skliaustuose pateiktos standartinės paklaidos. Dėl apvalinimo kai kurie rezultatai gali būti ne visai tikslūs.

4.5 lentelė. Mokytojų nurodyti svarbiausi pilietiškumo ir pilietinio ugdymo tikslai (tęsinys)

Lentelė parengta remiantis mokytojų atsakymais

- F Skatinti mokinius dalyvauti vietos bendruomenės veikloje
 G Ugdyti mokinių kritinį ir savarankišką mąstymą
 H Skatinti mokinius dalyvauti mokyklos gyvenime
 I Skatinti mokinius kurti veiksmingas strategijas, padedančias mažinti rasizmo apraiškas
 J Rengti mokinius būsimai politinei veiklai

Mokinių procentinė dalis mokyklose pagal jų mokytojų pasirinktus svarbiausius pilietiškumo ir pilietinio ugdymo tikslus					Šalys
F	G	H	I	J	
15 (0,8) ▽	62 (1,2)	22 (1,0)	16 (1,1) △	2 (0,4) ▽	Belgija (Flandrija)
22 (1,5)	51 (2,0) ▽	40 (1,8) ▲	8 (1,2) ▽	7 (1,0)	Bulgarija
32 (1,8) ▲	52 (1,9) ▽	20 (1,9)	7 (1,3) ▽	16 (1,4) △	Čilė
21 (1,9)	44 (2,9) ▼	17 (1,6) ▽	10 (1,3)	14 (2,2) △	Dominikos Respublika
15 (0,8) ▽	62 (1,2)	14 (0,9) ▽	18 (1,0) △	4 (0,5) ▽	Italija
36 (1,7) ▲	39 (2,3) ▼	27 (2,2) △	11 (1,9)	25 (2,1) ▲	Kolumbija
23 (0,9) △	59 (1,4)	16 (1,1) ▽	9 (0,6) ▽	5 (0,6) ▽	Kroatija
12 (0,8) ▽	65 (1,6) △	41 (1,5) ▲	2 (0,3) ▼	11 (0,8) △	Latvija
40 (1,2) ▲	67 (1,3) △	39 (1,4) ▲	8 (0,7) ▽	5 (0,5) ▽	LIETUVA
22 (1,7)	66 (1,8) △	22 (1,5)	15 (1,6)	4 (0,8) ▽	Malta
26 (1,4) △	44 (2,0) ▼	16 (1,3) ▽	4 (0,5) ▽	9 (1,2)	Meksika
16 (1,2) ▽	74 (1,6) ▲	16 (1,4) ▽	19 (1,3) △	4 (0,6) ▽	Norvegija (9)
21 (1,2)	50 (1,5) ▼	19 (1,4) ▽	11 (0,9)	14 (1,3) △	Peru
17 (0,9) ▽	69 (1,1) △	22 (1,1)	11 (0,7)	3 (0,5) ▽	Slovėnija
8 (0,6) ▼	82 (1,3) ▲	28 (0,9) △	15 (1,1) △	3 (0,4) ▽	Suomija
2 (0,5) ▼	80 (1,1) ▲	15 (1,2) ▽	38 (1,4) ▲	6 (0,8) ▽	Švedija
14 (0,8) ▽	65 (1,1) △	15 (0,7) ▽	5 (0,5) ▽	2 (0,3) ▽	Taivanas
20 (0,3)	61 (0,4)	23 (0,3)	12 (0,3)	8 (0,3)	ICCS 2016 vidurkis
Šalys, neatitikusios mokytojų imties reikalavimų					
8 (1,6)	91 (1,5)	12 (1,9)	6 (1,3)	18 (1,9)	Danija
23 (2,2)	73 (1,7)	22 (2,1)	6 (1,4)	8 (1,6)	Estija
21 (1,2)	70 (1,6)	17 (1,1)	13 (1,2)	9 (0,8)	Nyderlandai
11 (0,9)	24 (1,4)	34 (1,5)	2 (0,4)	14 (1,0)	P. Korėja
22 (1,7)	36 (2,3)	29 (2,5)	10 (1,4)	18 (1,9)	Rusija

△ Statistiškai reikšmingai aukščiau už ICCS 2016 vidurkį.

▽ Statistiškai reikšmingai žemiau už ICCS 2016 vidurkį.

▲ Statistiškai reikšmingai (daugiau kaip 10 procentinių punktų) aukščiau už ICCS 2016 vidurkį.

▼ Statistiškai reikšmingai (daugiau kaip 10 procentinių punktų) žemiau už ICCS 2016 vidurkį.

() Skliaustuose pateiktos standartinės paklaidos. Dėl apvalinimo kai kurie rezultatai gali būti ne visai tikslūs.

4.6 lentelė. Pilietiškumas ir pilietinis ugdymas mokytojų rengimo ir kvalifikacijos tobulinimo programose

Lentelė parengta remiantis nacionalinio lygmens specialistų atsakymais

Šalys	Pilietiškumo ir pilietinis ugdymas yra privaloma mokytojų rengimo programų dalis:			Pilietiškumo ir pilietinis ugdymas yra siūloma mokytojų kvalifikacijos tobulinimo programų dalis:		
	Mokytojų specialistų	Dalykų, susijusių su pilietiškumo ir pilietiniu ugdymu, mokytojų	Dalykų, nesusijusių su pilietiškumo ir pilietiniu ugdymu, mokytojų	Mokytojų specialistų	Dalykų, susijusių su pilietiškumo ir pilietiniu ugdymu, mokytojų	Dalykų, nesusijusių su pilietiškumo ir pilietiniu ugdymu, mokytojų
Belgija (Flandrija)		•	•		•	•
Bulgarija		•			•	•
Čilė		•			•	
Danija		•	•			
Dominikos Respublika					•	
Estija	•	•	•	•	•	•
Honkongas				•	•	•
Italija		•		•	•	•
Kolumbija				•	•	•
Kroatija					•	•
Latvija	•	•	•	•	•	•
LIETUVA		•		•	•	•
Malta		•			•	•
Meksika	•	•	•	•	•	•
Nyderlandai		•				
Norvegija (9)	•	•	•			
P. Korėja		•				
Peru	•	•		•	•	
Rusija	•	•		•	•	
Slovėnija					•	
Suomija		•			•	
Š. Reinas-Vestfalija (Vokietija)	•			•	•	•
Švedija		•	•		•	•
Taivanas	•	•		•	•	

4.7 lentelė. Mokytojų rengimo programų ir kvalifikacijos tobulinimo kursų turinys, siejamas su pilietiškumo ir pilietinio ugdymo temomis

Lentelė parengta remiantis mokytojų atsakymais

Šalys	Mokytojų, kurie yra dalyvavę mokytojų rengimui ar kvalifikacijos tobulinimui skirtuose mokymuose (atitinkamai pagal nurodytas temas), procentinė dalis					
	Žmogaus teisės	Balsavimas ir rinkimai	Pasaulio bendruomenė ir tarptautinės organizacijos	Aplinka ir aplinkosauga	Emigracija ir imigracija	Lygios vyrų ir moterų galimybės
Belgija (Flandrija)	36 (2,5) ▼	34 (2,1) ▼	32 (1,9) ▼	41 (2,0) ▼	33 (2,0) ▼	35 (2,0) ▼
Bulgarija	43 (5,6) ▼	34 (5,5) ▼	41 (5,6)	40 (5,6) ▼	42 (4,8)	38 (4,8) ▼
Čilė	41 (4,2) ▼	32 (4,1) ▼	23 (3,4) ▼	40 (4,4) ▼	24 (3,5) ▼	36 (3,7) ▼
Dominikos Respublika	70 (5,0) ▲	68 (4,6) ▲	50 (5,6)	77 (3,9) ▲	57 (4,4) ▲	70 (5,7) ▲
Italija	47 (2,2) ▼	18 (1,8) ▼	27 (2,0) ▼	49 (2,5) ▽	44 (2,4)	31 (2,2) ▼
Kolumbija	74 (4,1) ▲	82 (3,1) ▲	47 (2,7)	82 (2,4) ▲	49 (3,1)	71 (3,1) ▲
Kroatija	32 (1,4) ▼	17 (1,0) ▼	16 (1,1) ▼	28 (1,5) ▼	16 (1,2) ▼	23 (1,3) ▼
Latvija	87 (2,6) ▲	64 (4,2) ▲	77 (3,9) ▲	80 (3,0) ▲	64 (4,5) ▲	70 (3,9) ▲
LIETUVA	59 (3,8)	46 (3,5)	59 (4,5) ▲	59 (3,0)	56 (3,7) ▲	43 (3,8) ▽
Malta	34 (4,5) ▼	11 (2,9) ▼	27 (4,3) ▼	42 (4,3) ▼	37 (4,4) ▽	49 (4,7)
Meksika	85 (2,9) ▲	60 (4,4) ▲	49 (5,1)	76 (4,7) ▲	64 (5,8) ▲	82 (3,9) ▲
Norvegija (9)	38 (3,8) ▼	28 (2,5) ▼	38 (4,2)	32 (3,6) ▼	35 (2,8) ▼	32 (3,7) ▼
Peru	86 (3,1) ▲	89 (2,8) ▲	67 (3,2) ▲	89 (2,9) ▲	84 (3,1) ▲	91 (2,9) ▲
Slovėnija	65 (2,1) △	47 (2,8)	42 (2,5)	55 (2,4)	43 (2,5)	48 (2,6) ▽
Suomija	46 (2,8) ▼	25 (2,1) ▼	41 (2,0)	60 (2,3)	34 (2,3) ▼	45 (3,0) ▽
Švedija	50 (4,4)	44 (4,7)	54 (4,0) △	56 (4,3)	44 (4,3)	47 (4,3)
Taivanas	87 (2,7) ▲	82 (3,4) ▲	63 (4,1) ▲	86 (2,8) ▲	42 (3,2)	93 (2,5) ▲
ICCS 2016 vidurkis	58 (0,9)	46 (0,8)	44 (0,9)	58 (0,8)	45 (0,9)	53 (0,9)
Šalys, neatitikusios mokytojų imties reikalavimų						
Danija	61 (6,8)	69 (5,4)	65 (6,5)	50 (5,6)	48 (7,2)	52 (6,8)
Estija	53 (6,9)	41 (5,9)	50 (7,9)	71 (5,6)	55 (7,3)	51 (7,7)
Nyderlandai	29 (2,8)	33 (2,6)	39 (2,6)	46 (3,1)	39 (3,0)	37 (2,9)
P. Korėja	54 (4,2)	32 (3,7)	35 (3,3)	45 (3,9)	28 (2,7)	54 (4,1)
Rusija	94 (2,0)	93 (2,1)	90 (2,1)	90 (2,7)	86 (3,1)	89 (2,6)

△ Statistiškai reikšmingai aukščiau už ICCS 2016 vidurkį.

▽ Statistiškai reikšmingai žemiau už ICCS 2016 vidurkį.

▲ Statistiškai reikšmingai (daugiau kaip 10 procentinių punktų) aukščiau už ICCS 2016 vidurkį.

▼ Statistiškai reikšmingai (daugiau kaip 10 procentinių punktų) žemiau už ICCS 2016 vidurkį.

- Lygintinų duomenų nėra arba jie nepakankami.

() Skliaustuose pateiktos standartinės paklaidos. Dėl apvalinimo kai kurie rezultatai gali būti ne visai tikslūs.

4.7 lentelė. Mokytojų rengimo programų ir kvalifikacijos tobulinimo kursų turinys, siejamas su pilietiškumo ir pilietinio ugdymo temomis (tęsinys)

Lentelė parengta remiantis mokytojų atsakymais

Šalys	Mokytojų, kurie yra dalyvavę mokytojų rengimui ar kvalifikacijos tobulinimui skirtuose mokymuose (atitinkamai pagal nurodytas temas), procentinė dalis					
	Piliečių teisės ir pareigos	Konstitucija ir politinės sistemos	Atsakingas naudojimasis internetu	Kritinis ir nepriklausomas mąstymas	Konfliktų sprendimas	Europos Sąjunga
Belgija (Flandrija)	36 (1,9) ▼	35 (1,9) ▼	56 (2,4) ▽	56 (2,0) ▽	54 (2,2) ▼	35 (2,2) ▽
Bulgarija	51 (6,1)	45 (6,1)	41 (5,3) ▼	46 (5,3) ▼	66 (5,4)	47 (5,2)
Čilė	42 (4,1) ▼	31 (4,1) ▼	41 (3,6) ▼	43 (4,3) ▼	56 (3,8) ▽	- -
Dominikos Respublika	76 (5,0) ▲	65 (5,9) ▲	68 (5,8)	69 (5,9)	75 (5,1) ▲	- -
Italija	43 (2,4) ▼	34 (2,2) ▼	62 (2,5)	36 (2,5) ▼	47 (2,7) ▼	33 (2,4) ▽
Kolumbija	80 (2,2) ▲	67 (3,2) ▲	72 (2,8) ▲	75 (4,0) ▲	82 (2,2) ▲	- -
Kroatija	29 (1,5) ▼	19 (1,1) ▼	41 (1,5) ▼	32 (1,4) ▼	44 (2,2) ▼	20 (1,1) ▼
Latvija	89 (2,6) ▲	68 (4,1) ▲	86 (2,7) ▲	94 (1,4) ▲	94 (1,6) ▲	78 (3,2) ▲
LIETUVA	65 (4,0)	60 (4,0) ▲	66 (2,5)	72 (2,7) ▲	82 (3,1) ▲	78 (3,7) ▲
Malta	46 (4,6) ▼	16 (3,2) ▼	62 (4,2)	48 (5,5) ▼	45 (5,1) ▼	22 (3,9) ▼
Meksika	81 (4,3) ▲	57 (4,3)	66 (5,1)	72 (4,2) ▲	85 (3,4) ▲	-
Norvegija (9)	28 (3,1) ▼	39 (3,3) ▽	43 (3,9) ▼	35 (3,7) ▼	34 (3,0) ▼	28 (3,0) ▼
Peru	92 (2,4) ▲	80 (3,9) ▲	77 (3,2) ▲	87 (2,9) ▲	88 (3,3) ▲	- -
Slovėnija	63 (2,2)	64 (2,4) ▲	80 (1,5) ▲	75 (1,6) ▲	81 (1,6) ▲	59 (2,3) ▲
Suomija	46 (2,7) ▼	28 (2,1) ▼	63 (1,8)	67 (2,4) △	48 (1,9) ▼	32 (2,0) ▼
Švedija	54 (4,2)	50 (4,3)	37 (3,7) ▼	49 (4,1) ▼	43 (3,8) ▼	40 (4,2)
Taivanas	88 (2,9) ▲	80 (3,6) ▲	80 (3,1) ▲	80 (3,8) ▲	82 (3,0) ▲	- -
ICCS 2016 vidurkis	59 (0,9)	49 (0,9)	61 (0,8)	61 (0,9)	65 (0,8)	43 (1,0)
Šalys, neatitikusios mokytojų imties reikalavimų						
Danija	75 (4,9)	77 (5,4)	34 (5,9)	75 (5,2)	56 (6,5)	63 (5,9)
Estija	57 (9,3)	49 (7,4)	78 (6,3)	68 (5,8)	73 (4,9)	54 (9,2)
Nyderlandai	36 (3,2)	39 (2,8)	57 (2,8)	61 (2,2)	51 (2,7)	41 (2,8)
P. Korėja	52 (3,8)	37 (3,5)	69 (3,3)	49 (4,2)	61 (3,6)	
Rusija	95 (2,0)	96 (1,2)	90 (2,5)	89 (3,1)	91 (2,6)	

△ Statistiškai reikšmingai aukščiau už ICCS 2016 vidurkį.

▽ Statistiškai reikšmingai žemiau už ICCS 2016 vidurkį.

▲ Statistiškai reikšmingai (daugiau kaip 10 procentinių punktų) aukščiau už ICCS 2016 vidurkį.

▼ Statistiškai reikšmingai (daugiau kaip 10 procentinių punktų) žemiau už ICCS 2016 vidurkį.

- Lygintinų duomenų nėra arba jie nepakankami.

() Skliaustuose pateiktos standartinės paklaidos. Dėl apvalinimo kai kurie rezultatai gali būti ne visai tikslūs.

5 Pilietinių žinių testo rezultatai

Šiame skyriuje pateikiami ir analizuojami tyrime ICCS 2016 dalyvavusių 24 šalių aštuntos klasės mokinių pilietinių žinių testo lyginamieji rezultatai, supažindinantys su pilietinio ugdymo situacija ir tendencijomis tyrime dalyvavusiose šalyse. Kituose skyriuose tyrimo rezultatai pristatomi iš kitų mokinių pilietinio dalyvavimo perspektyvų.

Remiantis pilietinių žinių testo duomenimis, asociacija IEA pateikia keletą išvadų apie bendriausius šalių rezultatus:

1. Fiksuojami dideli rezultatų skirtumai tarp šalių:

- a) Vidutinių pilietinių žinių rezultatų skirtumas tarp aukščiausių ir žemiausių rezultatų pasiekusių šalių – daugiau nei 200 taškų.

2. Nuo 2009 metų mokinių pilietinių žinių rodikliai pakilo:

- a) Šalyse, kurios dalyvavo tyrime ICCS 2009 ir ICCS 2016 cikluose, mokinių, pasiekusių B ir aukštesnį pilietinių žinių lygmenį, dalis vidutiniškai padidėjo nuo 61 proc. iki 67 proc.
- b) 11-oje iš 18 šalių, kurios dalyvavo tyrime ICCS 2009 ir ICCS 2016 cikluose, statistiškai reikšmingai padidėjo mokinių pilietinių žinių vidurkis. Kitose septyniuose šalyse statistiškai reikšmingų skirtumų nenustatyta.

3. Nustatytas ryšys tarp mokinių pilietinių žinių ir jų asmeninių charakteristikų bei aplinkos veiksnių:

- a) 19-oje šalių (iš 21-os) merginų vidutiniai pilietinių žinių rezultatai buvo statistiškai reikšmingai aukštesni nei vaikinių.
- b) Vidurkių skirtumas tarp vaikinių ir merginų rezultatų yra 25 taškai.
- c) Pagal tėvų užimtumą (darbą), tėvų išsimokslinimą ir knygų skaičių namuose, aukštesnio socialinio, ekonominio ir kultūrinio (SEK) statuso mokiniai pasiekė gerokai aukštesnių rezultatų visose šalyse.
- d) Nustatytas ryšys tarp mokinių imigranto statuso, kalbinės aplinkos ir mokinių pilietinių žinių.

14-oje šalių (iš 21-os) mokinių, kurie nurodė, kad jie ir jų tėvai yra gimę toje pačioje šalyje, kurioje gyvena dabar, rezultatai buvo statistiškai reikšmingai aukštesni.

- e) 17-oje šalių (iš 21-os) mokiniai, kurie namuose dažniausiai šnekėjo kalba, kuria atliko ICCS testą, pasiekė statistiškai reikšmingai aukštesnių rezultatų nei tie, kurių namuose dažniausiai šnekama kita kalba. 3-jose šalyse statistiškai reikšmingų skirtumų nenustatyta, vienoje šalyje statistiškai reikšmingai aukštesni rezultatai buvo mokinių, namuose rečiau šnekančių kalba, kuria atliko ICCS testą.

Bendrieji rezultatai

5.1 lentelėje pateikti aštuntos klasės mokinių pilietinių žinių testo rezultatai. Lentelėje pateiktos šalys, išrinktos vidutinių rezultatų skalėje mažėjimo tvarka. Šalia kiekvienos tyrimo dalyvės (šalies ar teritorijos) rezultato yra simbolis, nurodantis, ar rezultatas yra statistiškai reikšmingai aukščiau (▲), ar žemiau (▼) tyrimo ICCS 2016 vidurkio. Kaip minėta, tyrimo ICCS skalės vidurkis yra naudojamas kaip atskaitos taškas ir kiekviename vėlesniame tyrimo cikle skalė išlaikoma ta pati (žr. „*Tyrimo ICCS skalė*“, p. 18). Priešingai yra su tarptautiniu vidurkiu, kuris ataskaitoje žymimas kaip ICCS 2016 vidurkis. Tai yra vidutinė visų šalių dalyvių rezultatų vidurkių reikšmė. Kiekviename tyrimo cikle ji kinta, nes keičiasi dalyvaujančių šalių skaičius ir charakteristikos.

5.1 lentelėje pateikti vidutiniai šalių pilietinių žinių rezultatai. Tyrime dalyvavusios šalys surinko nuo 381 iki 586 taškų (vidurkių skirtumas – 205 taškai). Skalės viršuje dominuoja Skandinavijos, o apačioje – Lotynų Amerikos šalys. Penkios šalys – Danija, Taivanas, Švedija, Suomija ir Norvegija – pademonstravo aukščiausius rezultatus, tačiau tarp jų yra dideli skirtumai (22 taškai tarp Danijos ir Norvegijos). Tyrimo ICCS 2016 vidurkį viršijo 13 šalių, tarp jų ir **Lietuva**, tačiau statistiškai reikšmingai – tik 11. **Lietuvos** ir Nyderlandų vidutiniai rezultatai nuo ICCS 2016 vidurkio statistiškai reikšmingai nesiskyrė, todėl galima teigti, kad **Lietuvos** rezulta-

tai atitinka ICCS 2016 vidurkį. Aštuonių šalių vidutiniai rezultatai buvo statistiškai reikšmingai žemesni už šį vidurkį.

Taip pat atkreiptinas dėmesys, kad imties reikalavimų neatitikusių šalių duomenys šioje ataskaitoje nėra detaliau pristatomi ir analizuojami, nors ir pateikiami bendrose lentelėse.

Rezultatai pagal tarptautinius pasiekimų lygmenis

Pasiekimų lygmenys yra vertingas instrumentas siekiant geriau suprasti mokinių rezultatų įvairovę. Nors vidutiniai šalių rezultatai gali būti beveik tokie patys, vis dėlto mokinių pasiskirstymas pagal mokymosi pasiekimus gali būti labai įvairus: šalyje gali būti daug tiek labai gabių, tačiau ir tiek pat minimalaus lygmens nepasiekiančių mokinių arba mokiniai gali būti gana tolygiai pasiskirstę pagal mokymosi pasiekimus, arba didžiausią dalį gali sudaryti tiesiog vidutinių rezultatų pasiekiantys mokiniai. Visais šiais atvejais rezultatų vidurkis bus panašus, tačiau nematysime, kaip mokinių rezultatai yra pasiskirstę. Šį keblumą sprendžia keturi tarptautiniai pasiekimų lygmenys (A, B, C, D). Jie padeda sužinoti, kiek ir kokių gebėjimų mokinių yra šalyje.

5.2 lentelėje pateikti duomenys apie aštuntos klasės mokinių pasiskirstymą procentais pagal tarptautinius pilietiškumo ir pilietinio ugdymo pasiekimų lygmenis. Lentelėje šalys išrikiuotos pagal mokinių pasiekusių aukščiausią – A – lygmenį, procentinę dalį mažėjimo tvarka.

Pagal aukščiausią tarptautinį pilietinių žinių lygmenį pasiekusių mokinių dalį, kaip ir pagal bendrą rezultatų vidurkį, pirmauja tos pačios penkios šalys – Danija, Taivanas, Suomija, Švedija ir Norvegija. Reikšminga, kad šių šalių bendri vidurkiai yra pakankamai skirtingi, tačiau pagal A lygmenį pasiekusių mokinių procentinę dalį, skirtumai nedideli. Visose šiose šalyse jį pasiekė daugiau nei pusė tyrime dalyvavusių mokinių (Danijos – 62,4 proc., Taivano – 62,2 proc., Suomijos – 60,4 proc., Švedijos – 58,3 proc., Norvegijos – 53,5 proc., kai tuo tarpu ICCS 2016 A lygmens vidurkis – 34,7 proc.). Tyrimas rodo, kad skirtumai tarp šalių pagal A lygmenį pasiekusių mokinių procentinę dalį yra milžiniški – nuo 1,2 proc. mokinių Dominikos Respublikoje iki 62,4 proc. Danijoje.

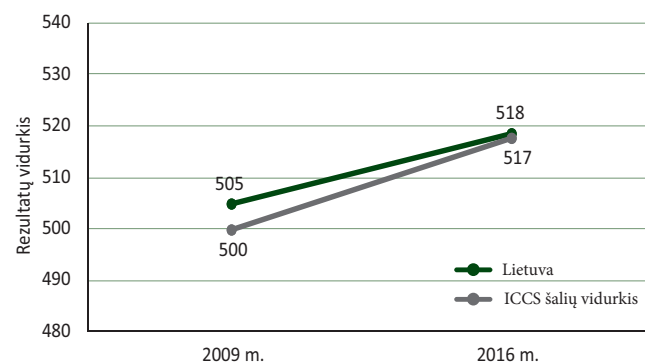
Didžiausia procentinė dalis mokinių, pasiekusių žemiausią (D) tarptautinį pasiekimų lygmenį (ICCS 2016 D lygmens vidurkis – 9,8 proc.), buvo nustatyta Dominikos Respublikoje (38,7 proc.) ir Peru (23,5 proc.), dar šešiose šalyse šį lygmenį pasiekusių mokinių dalis buvo mažesnė, bet vis tiek viršijo tarptautinį vidurkį. Trylikoje šalių, tarp jų ir **Lietuvoje**, D lygmenį pasiekusių mokinių dalis buvo mažesnė už tarptautinį vidurkį (nuo 2,3 proc. iki 8,2 proc., **Lietuvoje** – 6,7 proc.).

Rezultatų kaita

Visų šalių, dalyvavusių tyrime ICCS 2016 cikle, mokiniai atliko tą patį testą, į kurį buvo įtrauktos 42 užduotys, naudotos tyrime ICCS 2009 cikle. Tai suteikė galimybę palyginti 18-os abiejuose tyrime ICCS cikluose dalyvavusių šalių rezultatus.

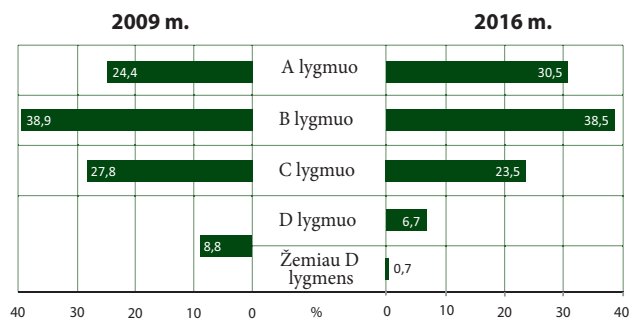
5.3 lentelėje pateikti duomenys apie tyrime dalyvavusių šalių aštuntos klasės mokinių pilietinių žinių vidutinių rezultatų kaitą per septynerius metus (2009–2016 m.). Lentelėje šalys išrikiuotos pagal ICCS 2016 ir ICCS 2009 rezultatų vidurkių skirtumą mažėjimo tvarka. Tyrimo duomenys rodo, kad vidutiniai pilietinių žinių rezultatai pagerėjo 15-oje iš 18-os šalių, vienuolikos šalių, tarp jų ir **Lietuvos**, rezultatai pagerėjo statistiškai reikšmingai. Didžiausią pažangą padarė Švedijos ir Rusijos aštuntokai, jų vidutiniai rezultatai per septynerius metus padidėjo labiausiai (atitinkamai 42 ir 38 taškais). **Lietuvos** rezultatai pagerėjo 13 taškų (žr. 5.1 paveikslą), o Estijos – 21 tašku. Latvijos, Danijos, Maltos ir Dominikos Respublikos mokinių rezultatų pagerėjimas nebuvo statistiškai reikšmingas. Dviejų šalių (Čilės ir Italijos) vidutiniai rezultatai statistiškai nereikšmingai sumažėjo, o Suomijos – išliko beveik tokie patys.

5.1 paveikslas. Lietuvos ir ICCS tyrime dalyvavusių šalių mokinių pilietinių žinių rezultatų kaita

5.4 lentelėje pateikti duomenys apie aštuntos klasės mokinių, pasiekusių B ir aukštesnį pilietinių žinių pasiekimų lygmenis, procentinę dalį ir pokyčius, per septynerius metus įvykčius tyrime dalyvavusiose šalyse. Lyginant tyrimo ICCS 2016 ir ICCS 2009 ciklų rezultatus pagal pasiekusių B ir aukštesnį pilietinių žinių pasiekimų lygmenis mokinių dalį nustatyta, kad ši mokinių dalis padidėjo 16-oje šalių, tačiau statistiškai reikšmingai – 14-oje šalių, tarp jų ir **Lietuvoje**, o dviejose šalyse (Čilėje ir Maltoje) mokinių dalis padidėjo statistiškai nereikšmingai. Dar dviejose šalyse (Suomijoje ir Italijoje) mokinių dalis statistiškai nereikšmingai sumažėjo. Didžiausias pokytis nustatytas Rusijoje, kurioje B ir aukštesnį pasiekimų lygmenį pasiekė net 17,8 procentinio punkto daugiau mokinių nei prieš septynerius metus (plg. 2009 m. – 61,6 proc., 2016 m. – 79,4 proc.). Kai kuriose aukščiausių rezultatų pasiekusiose šalyse (pvz., Danijoje, Suomijoje) rezultatai per septynerių metų laikotarpį gerėjo nedaug ar išliko beveik tokie patys. **Lietuvos** mokinių, pasiekusių B ir aukštesnį pilietinių žinių pasiekimų lygmenis, dalis padidėjo 5,7 procentinio punkto (plg. 2009 m. – 63,4 proc., 2016 m. – 69,1 proc.), todėl galima teigti, kad pilietinis mokinių sąmoningumas po truputį auga. Šią kaitą informatyviai demonstruoja 5.2 paveikslas.

5.2 paveikslas. Lietuvos mokinių pasiekimų kaita pagal tarptautinius pasiekimų lygmenis

2016 m. žemiau C esantis lygmuo buvo išskirtas į du lygmenis.

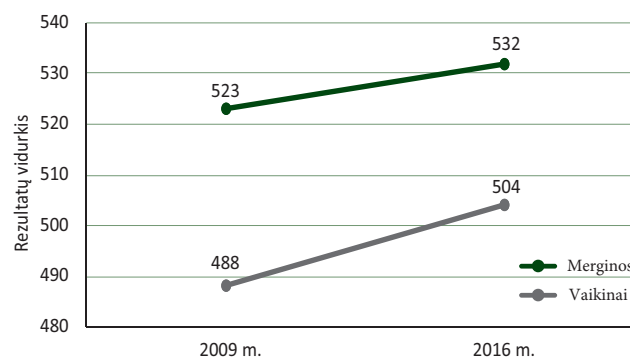
Rezultatai pagal mokinių lytį

Kokius pasiekimus pilietinio ugdymo srityje demonstruoja merginos ir vaikinai? Ar rezultatai pagal lytį skiriasi? Jeigu taip, kokie tie skirtumai? 5.5 lentelėje pateikti merginų ir vaikinų rezultatų vidurkiai, taip pat merginų ir vaikinų rezultatų vidurkių skirtumas. Šalys lentelėje išrikiuotos pagal šį skirtumą mažėjimo tvarka.

Tyrimas parodė, kad visose dalyvavusiose šalyse merginos pasiekė aukštesnių rezultatų nei vaikinai (ICCS 2016 vidurkiai: merginų – 530 taškų, vai-

kinų – 505 taškai, vidurkių skirtumas – 25 taškai), 19-oje šalių, tarp jų ir **Lietuvoje**, šis skirtumas buvo statistiškai reikšmingas. Didžiausi vaikinų ir merginų rezultatų skirtumai (35–38 taškai) yra Maltoje, Bulgarijoje, Švedijoje ir Slovėnijoje. Mažiausi statistiškai nereikšmingi skirtumai (1–6 taškai) buvo nustatyti Peru ir Belgijoje, taigi galima teigti, kad pastarosiose šalyse skirtumų tarp merginų ir vaikinų rezultatų nėra. **Lietuvoje** merginos pasiekė statistiškai reikšmingai aukštesnių rezultatų nei vaikinai (rezultatų vidurkiai: merginų – 532 taškai, vaikinų – 504 taškai, vidurkių skirtumas – 28 taškai). Duomenys apie **Lietuvos** merginų ir vaikinų rezultatų skirtumus ir kaitą pateikiami 5.3 paveiksle.

5.3 paveikslas. Lietuvos mokinių pilietinių žinių rezultatų kaita pagal lytį

Atskirai lyginant merginų ir vaikinų pilietinių žinių testo rezultatus visose šalyse, stebima, kad tų pačių penkių šalių (iš jų 4-ios Skandinavijos šalys), kurios pagal bendruosius rezultatus pateko į geriausiųjų penketą, merginos pasiekė pačių aukščiausių rezultatų (merginų rezultatų vidurkiai: Taivane – 599 taškai, Švedijoje – 598 taškai, Danijoje – 597 taškai, Suomijoje – 594 taškai, Norvegijoje – 581 taškas). Žemiausių vidutinių rezultatų (nuo 396 taškų iki 494 taškų) pasiekė Dominikos Respublikos, Peru, Meksikos, Kolumbijos ir Čilės merginos. **Lietuvos** merginų rezultatai buvo tik šiek tiek aukštesni už ICCS 2016 vidurkį, gerokai aukštesni už kaimyninės Latvijos, bet smarkiai žemesni už Estijos merginų vidutinius rezultatus (plg. merginų rezultatų ICCS 2016 vidurkis – 530 taškų, **Lietuvos** – 532 taškai, Latvijos – 507 taškai, Estijos – 563 taškai).

Atskirai lyginant įvairių šalių vaikinų pilietinių žinių testo rezultatus pastebėta, kad geriausių rezultatų pasiekė tų pačių penkių šalių vaikinai, tik šalys išsidėstė kita tvarka (vaikinų rezultatų vidurkiai: Danijoje – 575 taškai, Taivane – 564 taškai, Švedijoje – 562 taškai, Suomijoje – 561 taškas,

Norvegijoje – 547 taškai). **Lietuvos** vaikinų rezultatai buvo šiek tiek aukštesni už ICCS 2016 vidurkį, gerokai aukštesni už kaimyninės Latvijos, bet smarkiai žemesni už Estijos vaikinų vidutinius rezultatus (plg. vaikinų rezultatų ICCS 2016 vidurkis – 505 taškai, **Lietuvos** – 504 taškai, Latvijos – 476 taškai, Estijos – 530 taškų).

Rezultatai pagal mokinių socioekonominės aplinkos veiksnius

ICCS tyrime mokinių žinios sietos su mokinių charakteristikomis, bendruomeniniu bei šeiminiu kontekstu. Namų aplinka turi itin didelę įtaką pilietiškumo ir pilietinio ugdymo procesui, kadangi šeimos kontekstas pasirodė besąs stipriausiai susijęs su mokinių pilietinėmis žiniomis. Mokinio socioekonominiam statusui nustatyti buvo tiriami trys kintamieji – tėvų profesinis statusas, tėvų išsimokslinimas ir knygų skaičius namuose. Tyrimo ICCS 2009 cikle buvo nustatyta, kad mokinių pilietinėms žinioms didžiausią įtaką turėjo tėvų profesinis statusas. Šiame skyrelyje pristatomi ICCS 2016 aštuntokų pilietinių žinių rezultatai siejant juos su šiais socialiniais ir ekonominiais indikatoriais.

5.6 lentelėje pateikiami duomenys apie pilietinių žinių testo rezultatus pagal mokinių aplinkos veiksnius: tėvų profesinį statusą, išsimokslinimą ir knygų skaičių namuose.

Siekiant nustatyti nuoseklų kiekvieno iš minėtų trijų socialinių ir ekonominių kintamųjų bei mokinių pilietinių žinių sąsajos aprašymą, kiekvienam kintamajam buvo priskirtos dvi kategorijos.

Tėvų profesinis statusas

Tėvų profesijos lemia temas, kuriomis kalbama namuose, veiklas, kuriose šeima dalyvauja drauge, vyraujančią požiūrį į visuomenės aktualijas bei daugelį kitų dalykų, susijusių su kasdieniu šeimos gyvenimu.

ICCS tyrime, siekiant nustatyti objektyvius rodiklius, leidžiančius įvertinti tėvų profesijos įtaką, mokinių nurodytos tėvų profesijos buvo suskirstytos į grupes pagal profesijų statusą. Skirstymas buvo atliekamas naudojantis ISCO-08 (Tarptautinė darbo

organizacija, 2012) klasifikacija, kuri buvo transformuota į SEI – Tarptautinį profesinio statuso indeksą. Taigi tyrime naudotasi aukščiausiais SEI taškais kaip tėvų profesinio statuso indikatoriumi. Kai mokiniai pateikė duomenis apie abu tėvus, didžiausias SEI balas buvo panaudotas kaip tėvų profesinio statuso rodiklis. SEI skalė yra tolydi, jos intervalo reikšmės išsidėsčiusios nuo 16 iki 90. Pagal šią sistemą ICCS 2016 tyrime dalyvavusių mokinių tėvų profesijos buvo suskirstytos į dvi statuso grupes pagal skalės reikšmę žemiau 50 bei 50 ir aukščiau.

Apibendrinant ryšį tarp tėvų profesinio statuso ir mokinių pilietinių žinių testo rezultatų, SEI skalė buvo padalyta į dvi kategorijas, padedančias atskirti *žemo-vidutinio* profesinio statuso (žemiau 50 SEI skalės taškų) ir *vidutinio-aukšto* profesinio statuso (50 SEI skalės taškų ir daugiau) grupes. Išnagrinėjus 5.6 lentelėje pateiktus tyrimo ICCS 2016 ciklo rezultatus paaiškėjo, kad vidutiniškai 55 proc. tyrime dalyvavusių mokinių tėvų turi *žemą-vidutinį* profesinį statusą, o 45 proc. – *vidutinį-aukštą* profesinį statusą. **Lietuvoje** šioms grupėms priskirtų mokinių procentinė dalis buvo labai panaši į ICCS 2016 vidurkį: 57 proc. tyrime dalyvavusių mūsų šalies mokinių tėvų buvo priskirti *žemo-vidutinio* profesinio statuso grupei, 43 proc. – *vidutinio-aukšto* profesinio statuso grupei. Nagrinėjant duomenis pagal mokinių tėvų profesinį statusą, reikėtų atsižvelgti į tai, kad apie geresnę situaciją šalyje liudija mažesnė priskirtų pirmajai kategorijai ir didesnė antrajai kategorijai priskirtų mokinių procentinė dalis. 5.6 lentelėje pateikti duomenys rodo, kad mažiausia dalis mokinių, priskirtų pirmajai grupei pagal jų tėvų *žemą-vidutinį* profesinį statusą, buvo trijose Skandinavijos šalyse: Norvegijoje – 39 proc., Danijoje ir Švedijoje – po 41 proc. Priešingą situaciją liudija Peru ir Meksikos duomenys (plg. pagal *žemo-vidutinio* ir *vidutinio-aukšto* profesinio statuso kategorijas: Peru – 73 proc. ir 27 proc., Meksikoje – 71 proc. ir 29 proc.).

Visose tyrime dalyvavusiose šalyse pastebėtas stiprus vaikų pilietinių žinių rezultatų ir jų tėvų profesinio statuso ryšys – *vidutinio-aukšto* tėvų profesinio statuso grupei priskirtų mokinių rezultatai buvo aukštesni visose šalyse. Kaip parodyta 5.6 lentelėje, tarp *žemo-vidutinio* ir *vidutinio-aukšto* tėvų profesinio statuso grupių mokinių rezultatų vidurkių fiksuojamas 35 taškų skirtumas, tačiau lyginant atskirų šalių rodiklius galima pastebėti pakankamai didelę įvairovę. Didžiausi rezultatų vidurkių skirtumai (46–47 taškai)

nustatyti Bulgarijoje ir Švedijoje (rezultatų vidurkiai atitinkamai pagal *žemą-vidutinį* ir *vidutinį-aukštą* tėvų profesinį statusą: Bulgarijoje – 462 ir 509 taškai, Švedijoje – 552 ir 598 taškai). Mažiausias (11 taškų) vidutinių rezultatų skirtumas yra Dominikos Respublikoje, tačiau šioje šalyje vidurkis apskritai žemas (rezultatų vidurkiai atitinkamai pagal minėtas kategorijas: 378 ir 389 taškai). **Lietuvoje** skirtumas tarp minėtų dviejų kategorijų yra 31 taškas (rezultatų vidurkiai atitinkamai pagal minėtas kategorijas: 504 ir 535 taškai).

Tėvų išsimokslinimas

ICCS tyrime, siekiant nustatyti objektyvius rodiklius, leidžiančius įvertinti tėvų išsimokslinimo įtaką pilietinėms mokinių žinioms, buvo naudojamos iš anksto apibrėžtos kategorijos. Jos buvo sukonstruotos remiantis Tarptautiniu standartizuotu švietimo klasifikatoriumi (ISCED) ir sudarė „ISCED 6, 7 ar 8“, „ISCED 4 ar 5“, „ISCED 3“, „ISCED 2“, „nebaigtas ISCED 2“ (OECD, 1999; UNESCO, 2006). Kai mokiniai pateikė duomenis apie abu savo tėvus, aukščiausias ISCED lygmuo buvo naudojamas kaip tėvų išsimokslinimo pasiekimų rodiklis. Apibendrinant tėvų išsimokslinimo lygmens ir mokinių pilietinių žinių rezultatų ryšį, buvo naudojamos dvi tėvų išsimokslinimo kategorijos: *žemiau ISCED 6 lygmens* (nebaigę bakalauro ar žemesnis lygmuo) ir *ISCED 6, 7 ar 8 lygmuo* (bakalauro arba aukštesnis).

Išnagrinėjus 5.6 lentelėje pateiktus tyrimo ICCS 2016 ciklo rezultatus paaiškėjo, kad vidutiniškai 63 proc. tyrime dalyvavusių mokinių tėvų turi žemesnį (nebaigtą bakalauro ar žemesnio lygmens) išsimokslinimą, 37 proc. – aukštesnį (bakalauro arba aukštesnio lygmens) išsimokslinimą. **Lietuvoje** šioms grupėms priskirtų mokinių procentinė dalis buvo gana panaši į ICCS 2016 vidurkius: 66 proc. tyrime dalyvavusių mūsų šalies mokinių buvo priskirti pirmajai grupei pagal tėvų įgytą žemesnį nei bakalauro išsimokslinimą, 34 proc. – antrajai grupei pagal tėvų įgytą aukštesnio lygmens išsimokslinimą. Nagrinėjant duomenis pagal mokinių tėvų išsimokslinimą, reikėtų atsiminti, kad kuo mažesnė priskirtų pirmajai kategorijai mokinių dalis, tuo padėtis vaikų ugdymo požiūriu šalyje palankesnė.

5.6 lentelėje pateikti duomenys rodo, kad mažiausia dalis mokinių, priskirtų pirmajai grupei pagal jų tėvų įgytą (žemesnio lygmens) išsimokslinimą,

buvo Norvegijoje (40 proc.), Švedijoje (41 proc.) ir Belgijoje (42 proc.). Priešingą situaciją liudija Čilės, Dominikos Respublikos, Danijos ir Meksikos duomenys – pagal tėvų įgyto žemesnio lygmens ir aukštesnio lygmens išsimokslinimo kategorijas Čilėje ir Dominikos Respublikoje yra po 76 proc. ir 24 proc. mokinių, Danijoje ir Meksikoje atitinkamai po 75 proc. ir 25 proc.

Visose tyrime dalyvavusiose šalyse stebimas stiprus vaikų pilietinių žinių rezultatų ir jų tėvų išsimokslinimo lygmens ryšys – antrajai grupei pagal tėvų įgytą (aukštesnio lygmens) išsimokslinimą priskirtų mokinių rezultatai buvo aukštesni visose tyrime dalyvavusiose šalyse. Kaip matome 5.6 lentelėje, lyginant pagal tėvų įgytą išsimokslinimą, tarp pirmajai ir antrajai kategorijoms priskirtų mokinių rezultatų vidurkių užfiksuotas 42 taškų skirtumas, tačiau lyginant atskirų šalių rodiklius galima pastebėti gana didelę įvairovę. Didžiausi rezultatų vidurkių skirtumai nustatyti Bulgarijoje (76 taškai) ir Nyderlanduose (59 taškai), o mokinių rezultatų vidurkiai atitinkamai pagal tėvų žemesnio ir aukštesnio lygio išsimokslinimą Bulgarijoje – 450 ir 526 taškai; Nyderlanduose atitinkamai 501 ir 560 taškų. Mažiausias (19 taškų) mokinių vidutinių rezultatų skirtumas yra Kolumbijoje (rezultatų vidurkiai atitinkamai pagal minėtas kategorijas: 477 ir 496 taškai). **Lietuvoje** mokinių, priskiriamų žemesnio arba aukštesnio tėvų išsimokslinimo grupei, rezultatų vidurkių skirtumas yra 47 taškai (rezultatų vidurkiai žemesnio tėvų išsimokslinimo grupėje 504 taškai, aukštesnio – 551 taškas).

Knygų skaičius mokinių namuose

ICCS tyrime, siekiant įvertinti knygų skaičiaus mokinių namuose įtaką pilietinio ugdymo ir pilietiškumo testo rezultatams, buvo naudojami mokinių atsakymai apie edukacinius išteklius mokinių namuose pagal šias šešias kategorijas: iki 10 knygų, nuo 11 iki 25 knygų, nuo 26 iki 100 knygų, nuo 101 iki 200 knygų ir daugiau nei 200 knygų. Apibendrinant ryšį tarp knygų skaičiaus mokinių namuose ir mokinių pilietinių žinių rezultatų buvo naudojamos dvi kategorijos: *mažiau nei 26 knygos* ir *26 knygos ir daugiau*.

Išnagrinėjus 5.6 lentelėje pateiktus tyrimo ICCS 2016 ciklo rezultatus paaiškėjo, kad vidutiniškai 40 proc. tyrime dalyvavusių mokinių namuose turėjo *mažiau*

nei 26 knygas, 60 proc. – turėjo 26 ir daugiau knygų. **Lietuvoje** šioms grupėms priskirtų mokinių procentinė dalis buvo gana panaši į ICCS 2016 vidurkių: 38 proc. tyrime dalyvavusių mūsų šalies mokinių buvo priskirti pirmajai grupei pagal mažesnę namuose turimų knygų skaičių, 62 proc. – antrajai grupei pagal didesnę namuose turimų knygų skaičių. Nagrinėjant duomenis pagal namuose turimų knygų skaičių, reikėtų atsižvelgti į tai, kad apie geresnę situaciją šalyje liudija mažesnė priskirtų pirmajai kategorijai ir didesnė antrajai kategorijai priskirtų mokinių procentinė dalis. 5.6 lentelėje pateikti duomenys rodo, kad mažiausia dalis mokinių, priskirtų pirmajai grupei pagal mažesnę turimų knygų skaičių, buvo šiose šalyse: Norvegijoje – 19 proc., Suomijoje – 22proc. ir Estijoje – 24 proc. Apie priešingą situaciją liudija Dominikos Respublikos, Kolumbijos ir Meksikos duomenys (plg. atitinkamai pagal mažesnę ir didesnę namuose turimų knygų skaičių: Dominikos Respublikoje – 79 proc. ir 21 proc., Kolumbijoje ir Meksikoje – po 71 proc. ir 29 proc.).

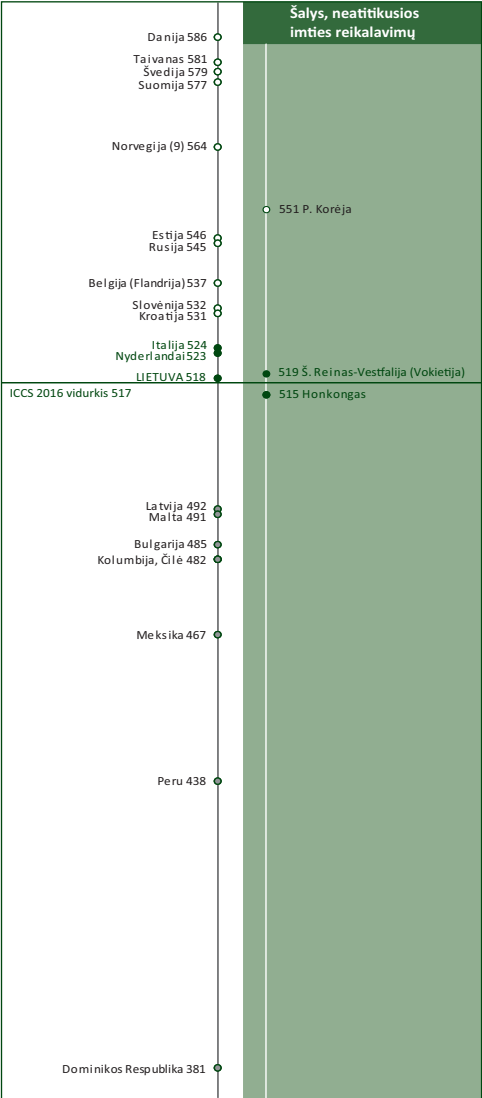
Visose tyrime dalyvavusiose šalyse pastebėtas stiprus mokinių pilietinių žinių rezultatų ir namuose turimų knygų skaičiaus ryšys. Antrajai – daugiau knygų turinčių – grupei priskirtų mokinių rezultatai buvo ženkliai geresni visose šalyse. Kaip matome 5.6 lentelėje, lyginant pagal namuose turimų knygų skaičių, tarp pirmajai ir antrajai kategorijoms priskirtų mokinių rezultatų vidurkių užfiksuotas 52 taškų skirtumas, tačiau lyginant atskirų šalių rodiklius galima pastebėti gana didelę įvairovę. Didžiausi rezultatų vidurkių skirtumai nustatyti Bulgarijoje (99 taškai) ir Švedijoje (73 taškai), o rezultatų vidurkiai pagal knygų skaičiaus namuose kategorijas yra atitinkamai: Bulgarijoje – 433 ir 532 taškai, Švedijoje – 528 ir 601 taškas. Mažiausias (21 taškas) vidutinių rezultatų skirtumas – Dominikos Respublikoje (rezultatų vidurkiai atitinkamai pagal minėtas kategorijas: 378 ir 399 taškai). **Lietuvoje** mokinių rezultatų skirtumas pagal knygų skaičių namuose yra 48 taškai – mokinių, namuose turinčių *mažiau nei 26 knygas*, rezultatų vidurkis yra 489 taškai, o turinčių 26 knygas ir daugiau – 537 taškai.

5.1 lentelė. Pilietinių žinių testo rezultatų pasiskirstymas

Šalys	Klasė	Amžiaus vidurkis	Rezultatų vidurkis
Danija	8	14,9	586 (3,0) ▲
Taivanas	8	14,1	581 (3,0) ▲
Švedija	8	14,7	579 (2,8) ▲
Suomija	8	14,8	577 (2,3) ▲
Norvegija (9)	9	14,6	564 (2,2) ▲
Estija	8	14,9	546 (3,1) ▲
Rusija	8	14,8	545 (4,3) ▲
Belgija (Flandrija)	8	13,9	537 (4,1) ▲
Slovėnija	8	13,8	532 (2,5) ▲
Kroatija	8	14,6	531 (2,5) ▲
Italija	8	13,8	524 (2,4) ▲
Nyderlandai	8	14,0	523 (4,5)
LIETUVA	8	14,7	518 (3,0)
Latvija	8	14,8	492 (3,1) ▼
Malta	9	13,8	491 (2,7) ▼
Bulgarija	8	14,7	485 (5,3) ▼
Čilė	8	14,2	482 (3,1) ▼
Kolumbija	8	14,6	482 (3,4) ▼
Meksika	8	14,1	467 (2,5) ▼
Peru	8	14,0	438 (3,5) ▼
Dominikos Respublika	8	14,2	381 (3,0) ▼
ICCS 2016 vidurkis		14,4	517 (0,7)
Šalys, neatitikusios imties reikalavimų			
P. Korėja	8	14,0	551 (3,6) ▲
Š. Reinas-Vestfalija (Vokietija)	8	14,3	519 (2,7) ▲
Honkongas	8	13,9	515 (6,6) ▲

▲ Statistiškai reikšmingai aukščiau už ICCS 2016 vidurkį.
▼ Statistiškai reikšmingai žemiau už ICCS 2016 vidurkį.
() Skliaustuose pateiktos standartinės paklaidos. Dėl apvalinimo kai kurie rezultatai gali būti ne visai tikslūs.

5.4 paveikslas. Lietuvos ir kitų šalių mokinių pilietinių žinių testo rezultatų palyginimas

□ LIETUVOS mokinių rezultatų vidurkis statistiškai reikšmingai žemesnis už tos šalies rezultatų vidurkį.
■ Nėra statistiškai reikšmingo skirtumo tarp rezultatų su LIETUVA.
■ LIETUVOS mokinių rezultatų vidurkis statistiškai reikšmingai aukštesnis už tos šalies rezultatų vidurkį.

5.2 lentelė. Mokinių pasiskirstymas pagal tarptautinius pilietiškumo ir pilietinio ugdymo pasiekimų lygmenis

Šalys	Mokinių dalis procentais				
	Žemiau D lygmens	D lygmuo	C lygmuo	B lygmuo	A lygmuo
Danija	0,4 (0,1)	2,3 (0,4)	10,2 (0,8)	24,6 (0,8)	62,4 (1,3)
Taivanas	0,5 (0,2)	2,9 (0,4)	9,9 (0,8)	24,5 (1,2)	62,2 (1,4)
Suomija	0,3 (0,1)	2,3 (0,4)	10,0 (0,8)	27,0 (1,4)	60,4 (1,6)
Švedija	0,7 (0,2)	3,6 (0,6)	12,2 (0,8)	25,2 (1,0)	58,3 (1,3)
Norvegija (9)	0,7 (0,2)	3,8 (0,3)	13,1 (0,7)	28,9 (1,0)	53,5 (1,2)
Estija	0,2 (0,1)	3,2 (0,5)	16,7 (1,0)	36,9 (1,5)	43,0 (1,8)
Rusija	0,3 (0,1)	3,7 (0,5)	16,6 (1,3)	37,3 (1,5)	42,1 (2,1)
Belgija (Flandrija)	0,2 (0,1)	4,6 (0,8)	19,1 (1,6)	36,6 (1,6)	39,5 (2,2)
Slovėnija	0,4 (0,2)	4,5 (0,5)	20,6 (0,9)	37,6 (1,2)	37,0 (1,4)
Kroatija	0,3 (0,1)	3,9 (0,5)	19,9 (1,2)	39,9 (1,5)	36,0 (1,5)
Nyderlandai	0,9 (0,4)	8,2 (1,4)	23,2 (1,5)	32,1 (1,8)	35,6 (1,8)
Italija	0,9 (0,3)	6,5 (0,6)	21,5 (0,8)	36,1 (1,1)	34,9 (1,2)
LIETUVA	0,7 (0,3)	6,7 (0,8)	23,5 (1,2)	38,5 (1,6)	30,5 (1,7)
Bulgarija	6,4 (1,2)	16,0 (1,3)	22,5 (1,4)	28,4 (1,5)	26,7 (1,5)
Malta	5,5 (0,5)	13,4 (0,8)	23,2 (1,0)	31,7 (1,1)	26,2 (1,1)
Čilė	3,7 (0,5)	16,0 (0,9)	27,2 (1,0)	31,7 (1,0)	21,4 (1,1)
Latvija	1,7 (0,4)	10,7 (1,1)	29,1 (1,3)	39,0 (1,8)	19,5 (1,6)
Kolumbija	2,1 (0,4)	13,8 (1,1)	31,3 (1,0)	35,4 (1,2)	17,4 (1,2)
Meksika	3,2 (0,4)	17,7 (1,0)	33,1 (1,2)	32,8 (1,0)	13,1 (0,8)
Peru	9,4 (0,9)	23,5 (1,2)	32,2 (1,2)	26,0 (1,2)	8,8 (0,8)
Dominikos Respublika	19,0 (1,2)	38,7 (1,2)	30,1 (1,2)	11,0 (1,0)	1,2 (0,4)
ICCS 2016 vidurkis	2,7 (0,1)	9,8 (0,2)	21,2 (0,2)	31,5 (0,3)	34,7 (0,3)
Šalys, neatitikusios imties reikalavimų					
Honkongas	0,8 (0,3)	5,2 (0,8)	16,5 (1,0)	30,5 (1,2)	47,0 (1,6)
P. Korėja	3,4 (0,9)	10,9 (1,5)	19,1 (1,7)	31,5 (1,6)	35,0 (2,3)
Š. Reinas-Vestfalija (Vokietija)	0,6 (0,1)	6,6 (0,7)	22,8 (1,7)	39,3 (1,5)	30,7 (1,6)

0) Skliaustuose pateiktos standartinės paklaidos. Dėl apvalinimo kai kurie rezultatai gali būti ne visai tikslūs.

5.3 lentelė. Pilietinių žinių rezultatų kaita

Šalys	ICCS 2016 vidurkis	ICCS 2009 vidurkis	Skirtumas tarp 2016 ir 2009 metų	
Švedija	579 (2,8)	537 (3,1)	42 (5,2)	●
Rusija	545 (4,3)	506 (3,8)	38 (6,5)	●
Norvegija (9)	564 (2,2)	538 (4,0)	25 (5,5)	●
Belgija (Flandrija)	537 (4,1)	514 (4,7)	23 (6,9)	●
Taivanas	581 (3,0)	559 (2,4)	22 (5,0)	●
Estija	546 (3,1)	525 (4,5)	21 (6,3)	●
Kolumbija	482 (3,4)	462 (2,9)	20 (5,5)	●
Bulgarija	485 (5,3)	466 (5,0)	19 (8,0)	●
Slovėnija	532 (2,5)	516 (2,7)	16 (4,8)	●
Meksika	467 (2,5)	452 (2,8)	15 (4,9)	●
LIETUVA	518 (3,0)	505 (2,8)	13 (5,2)	●
Latvija	492 (3,1)	482 (4,0)	11 (5,9)	
Danija	586 (3,0)	576 (3,6)	10 (5,6)	
Malta	491 (2,7)	490 (4,5)	2 (6,1)	
Dominikos Respublika	381 (3,0)	380 (2,4)	1 (5,0)	
Suomija	577 (2,3)	576 (2,4)	0 (4,5)	
Čilė	482 (3,1)	483 (3,5)	-1 (5,6)	
Italija	524 (2,4)	531 (3,3)	-6 (5,1)	

● Skirtumas statistiškai reikšmingas.

() Skliaustuose pateiktos standartinės paklaidos. Dėl apvalinimo kai kurie rezultatai gali būti ne visai tikslūs.

5.4 lentelė. Mokinių, pasiekusių B ir aukštesnį pilietiškumo ir pilietinio ugdymo pasiekimų lygmenį, dalies kaita

Šalys	Mokinių dalis procentais			
	ICCS 2016	ICCS 2009	Skirtumas tarp 2016 ir 2009 metų	
Rusija	79,4 (1,5)	61,6 (1,6)	17,8 (2,4)	●
Švedija	83,5 (1,0)	71,7 (1,2)	11,7 (1,7)	●
Norvegija (9)	82,3 (0,8)	72,1 (1,6)	10,2 (1,9)	●
Kolumbija	52,8 (1,8)	42,7 (1,5)	10,0 (2,7)	●
Estija	79,9 (1,2)	70,0 (1,8)	9,9 (2,4)	●
Meksika	45,9 (1,4)	37,3 (1,4)	8,7 (2,4)	●
Belgija (Flandrija)	76,1 (1,8)	67,8 (2,5)	8,3 (3,3)	●
Slovėnija	74,6 (1,1)	66,4 (1,4)	8,2 (2,1)	●
Bulgarija	55,1 (2,1)	46,9 (2,3)	8,1 (3,2)	●
Latvija	58,5 (1,7)	51,5 (2,1)	6,9 (3,0)	●
Taivanas	86,7 (1,0)	79,8 (1,0)	6,9 (1,5)	●
LIETUVA	69,1 (1,5)	63,4 (1,5)	5,7 (2,5)	●
Dominikos Respublika	12,2 (1,0)	8,1 (0,7)	4,1 (1,4)	●
Danija	87,0 (1,0)	83,6 (1,0)	3,4 (1,5)	●
Čilė	53,1 (1,5)	50,9 (1,9)	2,1 (2,7)	
Malta	57,8 (1,3)	56,6 (2,0)	1,2 (2,6)	
Suomija	87,4 (0,8)	87,7 (0,8)	-0,3 (1,3)	
Italija	71,0 (1,2)	72,8 (1,4)	-1,7 (2,2)	
ICCS 2016 vidurkis	67,4 (0,3)	60,6 (0,4)	6,7 (0,8)	

● Skirtumas statistiškai reikšmingas.

() Skliaustuose pateiktos standartinės paklaidos. Dėl apvalinimo kai kurie rezultatai gali būti ne visai tikslūs.

5.5 lentelė. Pilietinių žinių rezultatai pagal mokinių lytį

Šalys	Vaikinų rezultatų vidurkis	Merginų rezultatų vidurkis	Skirtumas (absoliuti vertė)	
Malta	473 (3,9)	511 (3,7)	38 (5,4)	●
Bulgarija	468 (6,0)	505 (5,9)	37 (5,6)	●
Švedija	562 (3,9)	598 (3,1)	36 (4,3)	●
Slovėnija	515 (3,3)	550 (2,6)	35 (3,4)	●
Taivanas	564 (3,3)	599 (3,4)	34 (3,4)	●
Norvegija (9)	547 (2,6)	581 (2,4)	34 (2,4)	●
Estija	530 (3,4)	563 (3,4)	33 (3,6)	●
Suomija	561 (3,4)	594 (2,3)	33 (3,8)	●
Latvija	476 (3,7)	507 (3,8)	30 (4,2)	●
Dominikos Respublika	367 (3,3)	396 (3,4)	29 (3,0)	●
LIETUVA	504 (3,4)	532 (3,6)	28 (3,7)	●
Kroatija	518 (2,9)	544 (2,9)	26 (3,2)	●
Čilė	471 (3,3)	494 (3,8)	24 (3,8)	●
Danija	575 (3,7)	597 (2,9)	23 (3,1)	●
Meksika	456 (3,2)	478 (3,0)	21 (3,4)	●
Italija	515 (3,0)	535 (3,0)	20 (3,6)	●
Rusija	538 (4,3)	552 (5,3)	14 (4,5)	●
Nyderlandai	516 (4,9)	530 (5,0)	13 (4,0)	●
Kolumbija	478 (3,6)	486 (4,1)	9 (3,9)	●
Peru	435 (4,1)	441 (4,6)	6 (4,9)	
Belgija (Flandrija)	537 (4,6)	538 (5,4)	1 (5,8)	
ICCS 2016 vidurkis	505 (0,8)	530 (0,8)	25 (0,9)	
Šalys, neatitikusios imties reikalavimų				
Honkongas	499 (7,7)	532 (6,6)	33 (6,9)	●
P. Korėja	537 (3,4)	568 (4,8)	31 (4,6)	●
Š. Reinas-Vestfalija (Vokietija)	- -	- -	- -	

● Skirtumas statistiškai reikšmingas.

- Lygintinų duomenų nėra arba jie nepakankami.

0) Skliaustuose pateiktos standartinės paklaidos. Dėl apvalinimo kai kurie rezultatai gali būti ne visai tikslūs.

5.6 lentelė. Pilietinių žinių rezultatai pagal mokinių socioekonominės aplinkos veiksnus

Šalys	Tėvų profesinis statusas pagal tarptautinį profesinio statuso indeksą (SEI)					Tėvų išsimokslinimas pagal tarptautinį standartizuotą švietimo klasifikatorių (ISCED)				
	Mokinių dalis, %		Rezultatų vidurkis			Mokinių dalis, %		Rezultatų vidurkis		
	SEI mažiau nei 50 skalės taškų	Sei 50 ar daugiau skalės taškų	SEI mažiau nei 50 skalės taškų	Sei 50 ar daugiau skalės taškų		Žemiau ISCED 6 lygmens	ISCED 6, 7 ar 8 lygmuo	Žemiau ISCED 6 lygmens	ISCED 6, 7 ar 8 lygmuo	
Belgija (Flandrija)	51 (1,7)	49 (1,7)	516 (3,7)	560 (5,0)	●	42 (1,9)	58 (1,9)	505 (4,7)	563 (3,9)	●
Bulgarija	50 (1,7)	50 (1,7)	462 (5,8)	509 (6,4)	●	53 (1,7)	47 (1,7)	450 (6,9)	526 (4,8)	●
Čilė	60 (1,4)	40 (1,4)	470 (3,3)	502 (3,4)	●	76 (1,2)	24 (1,2)	470 (3,3)	528 (3,2)	●
Danija	41 (1,4)	59 (1,4)	561 (3,8)	604 (3,4)	●	75 (1,0)	25 (1,0)	578 (3,1)	625 (3,7)	●
Dominikos Respublika	67 (0,9)	33 (0,9)	378 (2,9)	389 (4,5)	●	76 (1,2)	24 (1,2)	371 (2,9)	417 (4,5)	●
Estija	50 (1,9)	50 (1,9)	529 (2,7)	564 (4,1)	●	57 (1,9)	43 (1,9)	533 (2,6)	565 (4,5)	●
Italija	66 (1,4)	34 (1,4)	511 (2,7)	550 (3,0)	●	81 (1,2)	19 (1,2)	519 (2,6)	554 (3,9)	●
Kolumbija	64 (1,3)	36 (1,3)	471 (3,7)	502 (3,8)	●	71 (1,5)	29 (1,5)	477 (3,4)	496 (4,1)	●
Kroatija	60 (1,2)	40 (1,2)	521 (2,4)	546 (3,8)	●	73 (1,4)	27 (1,4)	521 (2,4)	560 (4,3)	●
Latvija	51 (1,3)	49 (1,3)	480 (3,2)	505 (4,2)	●	57 (1,2)	43 (1,2)	480 (3,1)	511 (4,4)	●
LIETUVA	57 (1,3)	43 (1,3)	504 (3,2)	535 (4,3)	●	66 (1,1)	34 (1,1)	504 (2,9)	551 (3,8)	●
Malta	52 (0,9)	48 (0,9)	475 (3,5)	509 (3,2)	●	69 (0,8)	31 (0,8)	489 (2,9)	514 (4,0)	●
Meksika	71 (1,0)	29 (1,0)	457 (2,6)	492 (3,6)	●	75 (1,1)	25 (1,1)	456 (2,5)	501 (3,4)	●
Nyderlandai	48 (1,4)	52 (1,4)	501 (6,1)	543 (4,5)	●	56 (1,8)	44 (1,8)	501 (5,2)	560 (4,7)	●
Norvegija (9)	39 (1,1)	61 (1,1)	540 (2,5)	579 (2,5)	●	40 (1,2)	60 (1,2)	547 (2,6)	582 (2,3)	●
Peru	73 (1,0)	27 (1,0)	426 (3,3)	468 (5,4)	●	73 (1,0)	27 (1,0)	425 (3,5)	474 (4,7)	●
Rusija	47 (1,7)	53 (1,7)	526 (4,1)	561 (4,9)	●	47 (1,7)	53 (1,7)	525 (3,8)	563 (5,0)	●
Slovėnija	54 (1,4)	46 (1,4)	512 (2,4)	556 (3,1)	●	66 (1,4)	34 (1,4)	522 (2,3)	556 (4,4)	●
Suomija	55 (1,0)	45 (1,0)	563 (2,7)	593 (3,1)	●	58 (1,1)	42 (1,1)	568 (2,6)	593 (3,4)	●
Švedija	41 (1,2)	59 (1,2)	552 (3,7)	598 (3,4)	●	41 (1,0)	59 (1,0)	558 (4,6)	603 (3,3)	●
Taivanas	53 (1,3)	47 (1,3)	568 (3,3)	597 (3,6)	●	68 (1,4)	32 (1,4)	570 (3,1)	607 (3,4)	●
ICCS 2016 vidurkis	55 (0,3)	45 (0,3)	501 (0,8)	536 (0,9)	●	63 (0,3)	37 (0,3)	503 (0,8)	545 (0,9)	●
Šalys, neatitikusios imties reikalavimų										
Honkongas	53 (1,4)	47 (1,4)	515 (6,6)	516 (7,9)		77 (1,3)	23 (1,3)	512 (6,5)	534 (10,1)	●
P. Korėja	59 (1,2)	41 (1,2)	541 (3,6)	565 (5,2)	●	37 (1,9)	63 (1,9)	524 (5,0)	569 (3,4)	●
Š. Reinas-Vestfalija (Vokietija)	- -	- -	- -	- -		- -	- -	- -	- -	

● Skirtumas statistiškai reikšmingas.

- Lygintinų duomenų nėra arba jie nepakankami.

() Skliaustuose pateiktos standartinės paklaidos. Dėl apvalinimo kai kurie rezultatai gali būti ne visai tikslūs.

5.6 lentelė. Pilietinių žinių rezultatai pagal mokinių socioekonominės aplinkos veiksnį (tęsinys)

Knygų skaičius namuose					Šalys
Mokinių dalis, %		Rezultatų vidurkis			
Mažiau nei 26 knygos	26 knygos ir daugiau	Mažiau nei 26 knygos	26 knygos ir daugiau		
38 (2,0)	62 (2,0)	508 (4,8)	555 (4,2)	● Belgija (Flandrija)	
46 (1,8)	54 (1,8)	433 (6,7)	532 (3,8)	● Bulgarija	
55 (1,0)	45 (1,0)	462 (3,4)	511 (3,3)	● Čilė	
28 (1,1)	72 (1,1)	550 (4,8)	602 (2,6)	● Danija	
79 (1,0)	21 (1,0)	378 (2,8)	399 (5,7)	● Dominikos Respublika	
24 (1,1)	76 (1,1)	504 (3,7)	560 (3,2)	● Estija	
32 (1,3)	68 (1,3)	487 (3,4)	543 (2,3)	● Italija	
71 (1,3)	29 (1,3)	470 (3,5)	511 (3,8)	● Kolumbija	
40 (1,3)	60 (1,3)	509 (3,1)	546 (2,6)	● Kroatija	
29 (1,0)	71 (1,0)	460 (3,9)	507 (3,4)	● Latvija	
38 (1,3)	62 (1,3)	489 (3,2)	537 (3,2)	● LIETUVA	
28 (0,9)	72 (0,9)	448 (4,1)	511 (2,6)	● Malta	
71 (1,0)	29 (1,0)	457 (2,5)	493 (3,3)	● Meksika	
35 (1,7)	65 (1,7)	485 (6,9)	545 (3,9)	● Nyderlandai	
19 (0,8)	81 (0,8)	513 (3,3)	578 (2,1)	● Norvegija (9)	
60 (1,1)	40 (1,1)	417 (3,5)	470 (4,4)	● Peru	
33 (1,3)	67 (1,3)	516 (4,0)	559 (4,6)	● Rusija	
30 (1,1)	70 (1,1)	495 (3,6)	548 (2,6)	● Slovėnija	
22 (0,9)	78 (0,9)	539 (4,3)	587 (2,3)	● Suomija	
28 (1,1)	72 (1,1)	528 (4,8)	601 (2,7)	● Švedija	
40 (1,3)	60 (1,3)	551 (3,5)	602 (2,9)	● Taivanas	
40 (0,3)	60 (0,3)	486 (0,9)	538 (0,7)	● ICCS 2016 vidurkis	
Šalys, neatitikusios imties reikalavimų					
43 (1,3)	57 (1,3)	494 (7,5)	532 (7,3)	● Honkongas	
12 (0,9)	88 (0,9)	498 (6,0)	559 (3,3)	● P. Korėja	
- -	- -	- -	- -	● Š. Reinas-Vestfalija (Vokietija)	

● Skirtumas statistiškai reikšmingas.

- Lygintinų duomenų nėra arba jie nepakankami.

() Skliaustuose pateiktos standartinės paklaidos. Dėl apvalinimo kai kurie rezultatai gali būti ne visai tikslūs.

6 Mokinių pilietinio dalyvavimo aspektai

Šiame skyriuje nagrinėjami mokinių pilietinio dalyvavimo aspektai, susiję su visuomenine veikla mokykloje ir už jos ribų, aiškinamasi, koks yra mokinių įsitraukimo ir dalyvavimo įvairiose visuomeninio gyvenimo srityse mastas ir kokie su tuo susiję veiksniai yra nustatyti dalyvaujančiose šalyse ir tarp šalių. Daugiausia dėmesio skiriama mokinių pilietinio dalyvavimo mokykloje ir už jos ribų lygiui ir skirtumams, mokinių nuomonei apie savo pilietinio dalyvavimo galimybes ir lūkesčiams dėl pilietinio ir politinio dalyvavimo artimiausioje ateityje, taip pat mokinių įsitraukimo į pilietinę veiklą pokyčiams nuo 2009 metų.

Pilietinis dalyvavimas yra pagrindinė demokratinės visuomenės savybė, o vienas iš pagrindinių ICCS 2016 tikslų – įvertinti mokinių pilietinio dalyvavimo aspektus, susijusius su pilietiškumu ir pilietiniu ugdymu. Pilietinis dalyvavimas taip pat siejamas su mokinio motyvacija, pasitikėjimu pilietinio dalyvavimo veiksmingumu ir įsitikinimu, kad jis gali ir geba būti aktyviu piliečiu. Pilietinis įsitraukimas – tai žmonių ryšys labiau su bendruomenės gyvenimu, o ne vien tik su politika. Pilietinis įsitraukimas gali būti grįstas emocijomis (teigiamos ir neigiamos reakcijos į mokytojus, akademinį mokymąsi ar mokyklą), elgesiu (dalyvavimas akademinėje, socialinėje ar popamokinėje veikloje) ir siekiu pažinti, dėti pastangas siekiant suvokti sudėtingas idėjas ir išsiugdyti kompleksinius gebėjimus.

Asmeninis domėjimasis politiniais ir socialiniais klausimais

Mokinio dalyvavimas pilietinėje veikloje suprantamas kaip mokinio domėjimasis politinėmis ir socialinėmis problemomis ir pasirengimas jas aptarti su savo draugais bei tėvais, aktyvus esamas ir būsimas dalyvavimas visuomeniniame gyvenime, pasitikėjimas savo jėgomis darant įtaką politinių ar kitų sprendimų priėmimui. Be šiai amžiaus grupei būdingo aktyvaus dalyvavimo visuomeninėje veikloje (pvz., jaunimo organizacijose, visuomeninėse

grupėse), jaunuoliai dabar turi galimybę reikšti savo nuomonę ir socialiniuose tinkluose (internete).

Tyrimo ICCS 2016 mokinių buvo klausama apie jų domėjimąsi politinėmis ir socialinėmis aktualijomis pasitelkiant tradicinę žiniasklaidą ir naujas socialines medijas. Naudojimas tradicine žiniasklaida apima televizoriaus žiūrėjimą, laikraščių skaitymą ir kalbėjimąsi su tėvais apie žiniasklaidos skelbiamas vietas ir tarptautines naujienas. Mokinių buvo prašoma nurodyti, kaip dažnai (*niekada arba beveik niekada; bent kartą per mėnesį; bent kartą per savaitę; kasdien arba beveik kasdien*) jie už mokyklos ribų užsiima šiomis veiklomis:

- žiūri televizorių, kad sužinotų vietas ir tarptautines naujienas;
- skaito laikraštį, kad sužinotų vietas ir tarptautines naujienas;
- kalbasi su tėvais apie tai, kas vyksta kitose šalyse.

6.1 lentelėje pateikti duomenys (mokinių procentinė dalis), parengti remiantis atsakymais mokinių, kurie nurodė, kad minėtais tikslais bent kartą per savaitę žiūri televizorių, skaito laikraščius ar kalbasi su tėvais, taip pat duomenys apie per septynerius metus įvykusius pokyčius.

Vidutiniškai du trečdaliai tyrimo ICCS 2016 dalyvavusių mokinių (66 proc.) žiūrėjo televizorių, siekdami sužinoti vietas ir tarptautines naujienas, 46 proc. mokinių nurodė, kad apie tai, kas vyksta kitose šalyse, kalbasi su tėvais ir tik 27 proc. mokinių, norėdami sužinoti nacionalines ir tarptautines naujienas, skaito laikraščius. Šie duomenys iliustruoja televizijos ir tėvų, kaip aktualių informacijos šaltinių, svarbą lyginant su laikraščiais. Be to, reikia turėti omenyje, kad kai kuriose šalyse popieriniai laikraščiai, kaip tradicinis naujienų formatas, palaipsniui nyksta, ir vis daugiau laikraščių nusprendžia turėti tik elektroninę versiją.

Didžiausia dalis televizorių žiūrinčių, kad sužinotų nacionalines ir tarptautines naujienas, aštuntą užfiksavo Taivane ir Peru (po 80 proc.), Kolumbijoje (79 proc.) ir Čilėje (76 proc.), mažiau-

sia dalis – Suomijoje (45 proc.) ir Norvegijoje (55 proc.). **Lietuvoje** mokinių, šiuo tikslu žiūrinčių televizorių, dalis buvo statistiškai reikšmingai didesnė už ICCS 2016 vidurkį (plg. ICCS 2016 vidurkis – 66 proc., **Lietuvoje** – 73 proc.). Laikraščius, norėdami sužinoti nacionalines ir tarptautines naujienas, didžiausia mokinių dalis skaito Peru (60 proc.) ir Dominikos Respublikoje (39 proc.), mažiausia – Maltoje (16 proc.) ir Slovėnijoje (17 proc.). **Lietuvoje** mokinių, šiuo tikslu skaitančių laikraščius, dalis buvo statistiškai reikšmingai mažesnė už ICCS 2016 vidurkį (plg. ICCS 2016 vidurkis – 27 proc., **Lietuvoje** – 23 proc.). Su tėvais apie tai, kas vyksta kitose šalyse, kalbasi didžiausia Italijos (61 proc.) ir Danijos (58 proc.) aštuntokų dalis, mažiausia – Meksikos (36 proc.), Čilės ir Rusijos (po 38 proc.) mokinių.

Nagrinėjant pokyčius nuo 2009 m. iki 2016 m., matyti, kad per 7 metus televizijos žiūrėjimas, siekiant sužinoti vietos ir tarptautines naujienas, statistiškai reikšmingai sumažėjo 11-oje iš 18-os šalių (tarp jų ir **Lietuvoje**), padidėjo 3-jose šalyse ir statistiškai reikšmingai nepakito keturiose. Tam, kad sužinotų vietos ir tarptautines naujienas, laikraščius skaitančių mokinių dalis statistiškai reikšmingai sumažėjo 16-oje šalių (tarp jų ir **Lietuvoje**), o likusiose dviejose šalyse statistiškai reikšmingo skirtumo nenustatyta. Tuo tarpu net 12-oje šalių per septynerius metus išaugo mokinių, kalbančių su tėvais apie įvykius pasaulyje, skaičius. **Lietuvoje** tokių mokinių dalis išaugo nuo 40 proc. iki 50 proc. Ir tik 2 šalyse su tėvais besikalbančių apie įvykius kitose šalyse mokinių dalis sumažėjo, o keturiose – statistiškai reikšmingai nepakito.

Kalbant apie **Lietuvą**, verta paminėti, kad mokinių, kurie skaito laikraščius, siekdami sužinoti vietos ir tarptautines naujienas, dalis mūsų šalyje per septynerius metus sumažėjo net 22 procentiniais punktais (nuo 45 proc. iki 23 proc.).

Vienas paaiškinimų, kodėl tradicinė žiniasklaida tampa vis mažiau populiari, gali būti taip vadinamų naujųjų (internetinių) socialinių tinklų atsiradimas, kuriais jaunimas yra linkęs naudotis kur kas dažniau. Dėl šios priežasties ICCS 2016 tyrime mokinių buvo klausiama ir apie tai, kiek jie domisi politinėmis ir socialinėmis aktualijomis, pasitelkdami socialinius tinklus (pvz., Facebook, VKontakte, YouTube, Instagram, Twitter, Pinterest, LinkedIn, ResearchGate, SoundCloud, Vimeo ir kt.) ir socia-

linę žiniasklaidą, t. y. naudojasi internetu (tinklaraščiais, mikrotinklaraščiais, diskusijų forumais), kad rastų informacijos politiniais ar socialiniais klausimais, kad internete galėtų skelbti komentarus ar paveikslėlius, susijusius su politiniais ar socialiniais klausimais, arba kad socialiniuose tinkluose dalytųsi ar komentuotų internete kitų asmenų skelbiamus pranešimus politiniais ar socialiniais klausimais.

Mastas, kuriuo mokiniai naudojasi socialine žiniasklaida, siekdami rasti informacijos politiniais ar socialiniais klausimais bei keistis informacija, tarp tyrime dalyvaujančių šalių labai skiriasi. Be to, pastebėta, kad šis elgesio modelis yra kur kas rečiau paplitęs, nei buvo galima tikėtis. Visgi vertėtų atkreipti dėmesį į tai, kad tyrimo duomenys rodo ne mokinių naudojimosi socialine žiniasklaida mastą apskritai, o tik nurodytais tikslais.

6.2 lentelėje pateikiami duomenys apie mokinių pasiskirstymą pagal pilietinį įsitraukimą ir naudojimąsi socialinės žiniasklaidos priemonėmis internete. Lentelėje pateikiama procentinė dalis mokinių, kurie nurodė, kad internetu ir socialinės žiniasklaidos priemonėmis bent kartą per savaitę naudojosi šiais tikslais:

- *naudojasi internetu siekdami rasti informacijos politiniais ar socialiniais klausimais;*
- *internete ar socialiniuose tinkluose skelbia komentarus ar paveikslėlius, susijusius su politiniais ar socialiniais klausimais;*
- *internete ar socialinėse interneto svetainėse dalijasi ar komentuoja kitų asmenų pranešimus politiniais ar socialiniais klausimais.*

Remiantis mokinių atsakymais buvo sudarytas *mokinių dalyvavimo socialinėje žiniasklaidoje indeksas*, apibendrinantis interneto ir socialinės žiniasklaidos naudojimą išvardytais tikslais. Indekso reikšmės pateikiamos 6.2 lentelėje.

Nustatyta, kad vidutiniškai 31 proc. visų mokinių naudojasi internetu, ieškodami informacijos politiniais ar socialiniais klausimais (**Lietuvoje** – 37 proc.), ir tik 9 proc. – internete skelbia su politiniais ar socialiniais klausimais susijusius komentarus ar paveikslėlius (**Lietuvoje** – 8 proc.), vidutiniškai 10 proc. visų mokinių internete ar socialinėse interneto svetainėse dalijasi ar komentuoja kitų asmenų pranešimus politiniais ar socialiniais klausimais (**Lietuvoje** – 9 proc.).

Duomenys rodo, kad informacijos politiniais ir socialiniais klausimais paieškai internetu naudojasi kur kas mažiau mokinių nei televizija ir tik šiek tiek daugiau negu laikraščiais. Bendravimą politiniais ir socialiniais klausimais socialinių tinklų svetainėse renkasi kur kas mažiau mokinių negu diskusijas apie įvykius pasaulyje su savo tėvais.

6.2 lentelėje taip pat pateiktos ir *mokinių dalyvavimo socialinėje žiniasklaidoje indekso* reikšmės. Didžiausia šio indekso reikšmė (rodanti, kad daugiausia mokinių naudojami internetu ir socialinės žiniasklaidos priemonėmis) nustatyta Taivane (57 skalės taškai), mažiausia – Nyderlanduose (44 skalės taškai). **Lietuvoje** šio indekso reikšmė – 52 skalės taškai – yra statistiškai reikšmingai aukštesnė nei ICCS 2016 vidurkis (50 skalės taškų).

Priklausomai nuo šalies, mokinių, kurie bent kartą per savaitę naudojami internetu ir socialine žiniasklaida ieškodami informacijos, skelbdami komentarus ar komentuodami kitų asmenų pranešimus, procentinė dalis labai varijuoja: nuo 10 proc. Nyderlanduose iki 65 proc. Taivane, kai kalbama apie informacijos paiešką; nuo 3 proc. Suomijoje ir Kroatijoje iki 23 proc. Dominikos Respublikoje, kai kalbama apie komentarų ir paveikslėlių skelbimą internete; ir nuo 3 proc. Kroatijoje, Danijoje, Suomijoje, Nyderlanduose ir Slovėnijoje iki 20 proc. Taivane, kai kalbama apie dalijimąsi kitų asmenų pareiškimais ir jų komentavimą internete.

ICCS 2016 tyrimo cikle mokinių buvo klausama, kaip dažnai (*niekada arba beveik niekada; kas mėnesį; kas savaitę; kasdien arba beveik kasdien*) jie už mokyklos ribų aptaria politinius ir socialinius klausimus:

- kalbasi su tėvais apie politines ar socialines problemas;
- kalbasi su draugais apie politines ar socialines problemas;
- kalbasi su tėvais apie tai, kas vyksta kitose šalyse;
- kalbasi su draugais apie tai, kas vyksta kitose šalyse.

6.3 lentelėje pateikiamos *mokinių diskusijų politiniais ir socialiniais klausimais indekso* reikšmės ir duomenys apie per septynerius metus įvykusius šio indekso pokyčius.

Šio indekso ICCS 2016 vidurkis – 52 skalės taškai. Lyginant tarp šalių, didžiausia indekso reikšmė nustatyta Danijoje, Latvijoje, **Lietuvoje** ir Peru

(po 54 skalės taškus), mažiausia – Meksikoje ir Čilėje (po 49 skalės taškus).

Šioje lentelėje taip pat pateiktos 2009 m. šio indekso reikšmės. Nagrinėjant šalių, dalyvavusių tyrime ir 2009 m., ir 2016 m., duomenis, pastebima, kad vidutinė indekso reikšmė pakilo 2,3 skalės taškais (**Lietuvoje** – 2,8 skalės taškais), ir šis skirtumas yra statistiškai reikšmingas. Tai reiškia, kad 2016 m. tyrime dalyvavusiose šalyse mokiniai politinius ir socialinius klausimus už mokyklos ribų aptarinėjo vidutiniškai dažniau nei prieš septynerius metus.

6.3 lentelėje pateikiami duomenys apie *mokinių diskusijų politiniais ir socialiniais klausimais indekso* skirtumus rodo, kad 10-yje šalių (tarp jų ir **Lietuvoje**) statistiškai reikšmingai daugiau mokinių aptaria politinius ir socialinius klausimus už mokyklos ribų nei prieš septynerius metus, aštuoniose šalyse statistiškai reikšmingų skirtumų neužfiksuota ir nėra nė vienos šalies, kurioje šio indekso reikšmė būtų statistiškai reikšmingai sumažėjusi. Didžiausi indekso reikšmių skirtumai (nuo 2009 m. iki 2016 m.) užfiksuoti Švedijoje (6,4 skalės taškų), Belgijoje (5,3 skalės taškų), Suomijoje (4,9 skalės taškų) ir Danijoje (4 skalės taškai).

Tai, kiek mokiniai domisi politinėmis ir socialinėmis aktualijomis, priklauso ir nuo to, kokią jie turi pasitikėjimo veikti savarankiškai pilietiškumo srityje jausmą (angl. *sense of citizenship self-efficacy*). Jis atspindi mokinio pasitikėjimą savimi imtis tam tikrų veiksmų, siekiant būti ir išlikti aktyviu piliečiu.

ICCS 2016 tyrime mokinių buvo prašoma įvertinti teiginius apie tai, kaip (*labai gerai; pakankamai gerai; nelabai gerai; visai nesisektų*) jiems sekėtų užsiimti šiomis veiklomis:

- aptarti laikraščio straipsnį apie šalių konfliktą;
- argumentuotai apginti savo nuomonę ginčytinu politiniu ar socialiniu klausimu;
- kandidatuoti į klasės atstovus mokinių taryboje;
- suburti mokinių grupę, kuri siektų pokyčių mokykloje;
- sekti televizijos debatų laidą ginčytinu klausimu;
- parašyti į laikraštį laišką, kuriame būtų išdėstyta jo nuomonė aktualių klausimų;
- kalbėti prieš klasę apie socialinę ar politinę problemą.

Remiantis mokinių atsakymais 6.4 lentelėje pateikiamos *mokinių pasitikėjimo veikti savarankiškai pilietišk*

kumo srityje indekso reikšmės ir duomenys apie per septynerius metus įvykusius šio indekso pokyčius.

Šio indekso ICCS 2016 vidurkis – 51 skalės taškas (**Lietuvoje** taip pat 51 skalės taškas). Lyginant tarp šalių, didžiausia indekso reikšmė nustatyta Dominikos Respublikoje (60 skalės taškų), Peru (55 skalės taškai) ir Kroatijoje (54 skalės taškai), mažiausia reikšmė nustatyta Suomijoje, Latvijoje ir Nyderlanduose (po 48 skalės taškus), taip pat Estijoje (49 skalės taškai).

Šioje lentelėje taip pat pateiktos šio indekso 2009 m. reikšmės. Nagrinėjant 18-os šalių, dalyvavusių tyrime ir 2009 m., ir 2016 m., duomenis, matyti, kad vidutinė indekso reikšmė pakilo 1,5 skalės taško (**Lietuvoje** – 0,8 skalės taško), ir šis skirtumas yra statistiškai reikšmingas. Tai reiškia, kad 2016 m. tyrime dalyvavusiose šalyse per septynerius metus vidutiniškai padidėjo mokinių pasitikėjimas savimi veikti savarankiškai pilietiškumo srityje.

Lyginant 18-os šalių, dalyvavusių ICCS tyrime ir 2009 m., ir 2016 m., rezultatus nustatyta, kad 13-oje šalių (tarp jų ir **Lietuvoje**) šio indekso reikšmė per septynerius metus statistiškai reikšmingai padidėjo, 3-jose šalyse statistiškai reikšmingų pokyčių nenustatyta, o vienoje šalyje (Latvijoje) šio indekso reikšmė statistiškai reikšmingai sumažėjo. Didžiausi indekso reikšmių skirtumai (nuo 2009 m. iki 2016 m.) užfiksuoti Maltoje (3,9 skalės taškų), Taivane ir Dominikos Respublikoje (po 3,6 skalės taškų).

6.4 lentelėje pateikiami ICCS 2016 tyrimo ciklo duomenys apie *mokinių pasitikėjimo veikti savarankiškai pilietiškumo srityje indekso* reikšmes pagal mokinių lytį, rodo, kad merginų atveju šio indekso vidutinė reikšmė yra statistiškai reikšmingai aukštesnė nei vaikinių (plg. merginų – 52 skalės taškai, vaikinių – 51 skalės taškas). Tokia pati tendencija nustatyta 8-iose šalyse (tarp jų ir **Lietuvoje**). Tik vienoje šalyje (Taivane) nustatyta statistiškai reikšmingai aukštesnė vaikinių šio indekso reikšmė. Likusiose šalyse statistiškai reikšmingų skirtumų nenustatyta.

Mokinių dalyvavimas pilietinio ugdymo veiklose mokykloje

6.5 lentelėje pateikti tyrimo ICCS 2009 ir ICCS 2016 ciklų lyginamieji duomenys, parengti remiantis

mokinių atsakymais į klausimus apie dalyvavimą šiose su pilietiškumu susijusiose veiklose mokykloje:

- *balsavo už klasės atstovą arba balsavo rinkimuose į mokyklos mokinių tarybą;*
- *dalyvavo priimant sprendimus, susijusius su mokyklos valdymu;*
- *buvo kandidatas į klasės atstovus arba kandidatas į mokinių tarybą.*

Vidutiniškai 77 proc. mokinių nurodė, kad *balsavo už klasės atstovą arba balsavo rinkimuose į mokyklos mokinių tarybą* (**Lietuvoje** – 89 proc.). Lyginant pagal šalis, didžiausia mokinių dalis (90–93 proc.) šioje kategorijoje buvo nustatyta Norvegijoje, Kolumbijoje, Kroatijoje ir Čilėje, o mažiausia (50–56 proc.) – Italijoje, Nyderlanduose ir Bulgarijoje.

Vidutiniškai 41 proc. mokinių nurodė, kad *dalyvavo priimant sprendimus, susijusius su mokyklos valdymu* (**Lietuvoje** – 43 proc.). Lyginant pagal šalis, didžiausia mokinių dalis (57–64 proc.) šioje kategorijoje buvo nustatyta Švedijoje, Dominikos Respublikoje, Norvegijoje ir Meksikoje, o mažiausia (20–24 proc.) – Kroatijoje ir Slovėnijoje.

Vidutiniškai 42 proc. mokinių nurodė, kad *buvo kandidatais į klasės atstovus arba kandidatais į mokinių tarybą* (**Lietuvoje** – 47 proc.). Didžiausia mokinių dalis (58–62 proc.) šioje kategorijoje buvo nustatyta Kroatijoje, Dominikos Respublikoje, Norvegijoje ir Slovėnijoje, o mažiausia (21–22 proc.) – Nyderlanduose ir Italijoje.

Lyginant 2009 m. ir 2016 m. duomenis, nustatyta, kad 8-iose šalyse, tarp jų ir **Lietuvoje**, mokinių *balsuojančių už klasės atstovą arba balsuojančių rinkimuose į mokinių tarybą*, dalis padidėjo (Maltoje išaugo net 16 procentinių punktų), 10-yje šalių statistiškai reikšmingų skirtumų nenustatyta, taip pat nenustatyta nė vienos šalies, kurioje ši mokinių dalis būtų statistiškai reikšmingai sumažėjusi.

9-iose šalyse, tarp jų ir **Lietuvoje**, mokinių *dalyvaujančių priimant sprendimus, susijusius su mokyklos valdymu*, dalis statistiškai reikšmingai padidėjo (Maltoje, Švedijoje ir Suomijoje net 11–13 procentinių punktų, **Lietuvoje** – 8-iais procentiniais punktais), 2-jose šalyse ši mokinių dalis statistiškai reikšmingai sumažėjo, o 7-iose – statistiškai reikšmingo skirtumo nenustatyta.

6-iose šalyse mokinių, *buvusių kandidatais į klases atstovus arba kandidatais į mokinių tarybą*, dalis padidėjo (Maltoje net 25 procentiniais punktais, **Lietuvoje** 17 procentinių punktų), 2-iose šalyse mokinių skaičius statistiškai reikšmingai sumažėjo, o 10-yje šalių – statistiškai reikšmingo skirtumo nenustatyta.

Tai, ką mokiniai mano apie dalyvavimo su pilietiškumu susijusioje mokyklos veikloje naudą, glaudžiai siejasi su pasitikėjimu politikais ir jų vykdoma politika apskritai. Nors paaugliai dar nebūna įgiję teisės balsuoti savivaldos, parlamento ar prezidento rinkimuose, tačiau jau gali pajusti, kokią įtaką jų veiksmai gali daryti mokyklos valdymo procese.

Tyrimo ICCS 2016 mokinių klausimyne buvo prašoma įvertinti (*visiškai sutinku; sutinku; nesutinku; visiškai nesutinku*) šiuos teiginius apie dalyvavimo visuomeniniame mokyklos gyvenime naudą:

- *jei mokiniai dalyvautų mokyklų valdyme, jos taptų geresnės;*
- *jei mokiniai dirbtų kartu, mokyklose galėtų rasti daug teigiamų pokyčių;*
- *daug problemų mokyklose galima išspręsti skatinant mokinių grupes išreikšti savo nuomonę;*
- *mokiniai galėtų turėti didesnę įtaką tam, kas vyksta mokyklose, jei veiktų visi kartu, o ne kiekvienas atskirai;*
- *balsavimas mokinių rinkimuose galėtų pakeisti tai, kas vyksta mokyklose.*

Remiantis mokinių atsakymais buvo sudarytas *mokinių dalyvavimo visuomeniniame mokyklos gyvenime vertės supratimo indeksas*, kurio reikšmės ir duomenys apie per septynerius metus įvykusius pokyčius pateikiami 6.6 lentelėje.

Šio indekso ICCS 2016 vidurkis – 51 skalės taškas. Lyginant tarp šalių aukščiausios šio indekso reikšmės (54–56 skalės taškai) buvo nustatytos Čilėje, Kolumbijoje ir Dominikos Respublikoje, žemiausios (48–49 skalės taškai) – Belgijoje, Danijoje, Latvijoje, **Lietuvoje**, Nyderlanduose ir Švedijoje.

Nagrinėjant šio indekso pokyčius nuo 2009 m., matyti, kad vidutinė jo reikšmė statistiškai reikšmingai pakilo nedaug – 0,6 skalės taškų (**Lietuvoje** – 0,8 skalės taškų). Lentelėje pateikti šio indekso reikšmių skirtumai rodo, jog mokinių supratimas apie dalyvavimo visuomeniniame mokyklos gyvenime vertę statistiškai reikšmingai

padidėjo 7-iose šalyse, tarp jų ir **Lietuvoje**, vienoje šalyje (Čilėje) sumažėjo ir 10-yje – statistiškai reikšmingai nepakito. Didžiausi indekso reikšmių skirtumai (nuo 2009 m. iki 2016 m.) užfiksuoti Taivane (2,7 skalės taškų), Bulgarijoje (2,3 skalės taškų), Italijoje ir Meksikoje (po 2,1 skalės taškų).

6.6 lentelėje pateikiami ICCS 2016 tyrimo ciklo duomenys apie *mokinių dalyvavimo visuomeniniame mokyklos gyvenime vertės supratimo indekso* reikšmes pagal mokinių lytį rodo, kad merginų atveju šio indekso vidutinė reikšmė yra statistiškai reikšmingai aukštesnė nei vaikinų (plg. merginų – 52 skalės taškai, vaikinų – 50 skalės taškų). Tokia pati tendencija nustatyta 16-oje šalių, tarp jų ir **Lietuvoje**. Didžiausi skirtumai (3 skalės taškai) užfiksuoti Estijoje, Latvijoje, **Lietuvoje** ir Slovėnijoje.

Tyrimo ICCS 2016 mokinių klausimyne buvo klausiama, kiek tikėtina (*labai tikėtina; gana tikėtina; nelabai tikėtina; visai nėra tikėtina*), kad jie, jeigu turėtų galimybę, dalyvautų kiekvienoje iš šių veiklų:

- *balsuotų mokyklos rinkimuose už klases atstovus ar į mokinių tarybą;*
- *prisijungtų prie grupės mokinių, vykdančių kampaniją apie dalykus, kuriems jie pritaria;*
- *kandidatuotų į klases atstovus ar mokinių tarybą;*
- *dalyvautų diskusijose per mokyklos mokinių susirinkimą;*
- *rašytų straipsnius į mokyklos laikraštį ar interneto svetainę.*

6.7 lentelėje pateikta procentinė dalis mokinių, nurodžiusių, kad *labai* arba *gana tikėtina*, jog dalyvautų minėtose veiklose.

Mokyklos rinkimuose už klases atstovus ar už kandidatus į mokinių tarybą balsuotų vidutiniškai 81 proc. mokinių (**Lietuvoje** – 87 proc.). Didžiausia mokinių dalis šioje kategorijoje nustatyta Peru (92 proc.) ir Norvegijoje (89 proc.), mažiausia dalis – Nyderlanduose (56 proc.) ir Belgijoje (62 proc.).

Prisijungtų prie grupės mokinių, vykdančių kampaniją apie dalykus, kuriems jie pritaria, vidutiniškai 65 proc. mokinių (**Lietuvoje** – 77 proc.). Didžiausia mokinių dalis šioje kategorijoje nustatyta Peru (86 proc.), Dominikos Respublikoje (83 proc.) ir Meksikoje (82 proc.), mažiausia dalis – Nyderlanduose (35 proc.) ir Suomijoje (40 proc.).

I klasės atstovus ar mokinių tarybą kandidatuotų vidutiniškai 48 proc. mokinių (**Lietuvoje** – 55 proc.). Didžiausia mokinių dalis šioje kategorijoje nustatyta Dominikos Respublikoje (77 proc.) ir Peru (71 proc.), mažiausia dalis – Suomijoje (27 proc.) ir Nyderlanduose (28 proc.).

Diskusijose per mokyklos mokinių susirinkimą dalyvautų vidutiniškai 54 proc. mokinių (**Lietuvoje** – 64 proc.). Didžiausia dalis – net 84 proc. – mokinių šioje kategorijoje nustatyta Taivane, o Dominikos Respublikoje – 74 proc., mažiausia dalis – Nyderlanduose (31 proc.), Danijoje ir Suomijoje (po 37 proc.).

Straipsnius į mokyklos laikraštį ar interneto svetainę rašytų vidutiniškai 43 proc. mokinių (**Lietuvoje** – 41 proc.). Didžiausia mokinių dalis šioje kategorijoje nustatyta Dominikos Respublikoje (74 proc.), Peru (65 proc.) ir Meksikoje (62 proc.), mažiausia dalis – Danijoje (24 proc.), Belgijoje ir Suomijoje (po 26 proc.), Estijoje ir Nyderlanduose (po 27 proc.) bei Norvegijoje (29 proc.).

Remiantis mokinių atsakymais buvo sudarytas *mokinių nusiteikimo dalyvauti pilietinėje ir visuomeninėje mokyklos veikloje indeksas*, kurio reikšmės taip pat pateiktos 6.7 lentelėje.

Didžiausios statistiškai reikšmingai aukštesnės, nei dalyvaujančių šalių vidurkis (ICCS 2016 vidurkis – 50 skalės taškų), šio indekso reikšmės (55–57 skalės taškai) buvo užfiksuotos Dominikos Respublikoje ir Peru, mažiausios (44–47 skalės taškai), statistiškai reikšmingai mažesnės už vidurkį – Nyderlanduose, Belgijoje, Danijoje, Suomijoje ir Švedijoje. **Lietuvoje** šio indekso vidurkis (51 skalės taškas) statistiškai reikšmingai aukštesnis už ICCS 2016 vidurkį.

6.7 lentelėje pateikiami ICCS 2016 tyrimo ciklo duomenys apie *mokinių nusiteikimo dalyvauti pilietinėje ir visuomeninėje mokyklos veikloje indekso* reikšmes lyginant pagal mokinių lytį, rodo, kad merginų atveju šio indekso vidutinė reikšmė yra statistiškai reikšmingai aukštesnė nei vaikų (plg. merginų – 51 skalės taškas, vaikų – 49 skalės taškai). Išskyrus Dominikos Respubliką, tokia pati tendencija nustatyta visose dalyvaujančiose šalyse, tarp jų ir **Lietuvoje**. Didžiausi skirtumai užfiksuoti Estijoje (4 skalės taškai), taip pat Bulgarijoje, Italijoje, Latvijoje, **Lietuvoje**, Rusijoje ir Suomijoje – po 3 skalės taškus.

Realus ir laukiamas mokinių dalyvavimas visuomeninėje veikloje už mokyklos ribų

Vienas veiksnių, susijusių su mokinio pasiryžimu dalyvauti aktyvioje pilietinėje veikloje ateityje, yra dalyvavimas visuomeninėje veikloje ne tik mokykloje, bet ir už jos ribų. Tyrime mokinių buvo klausiama, ar jie kada nors dalyvavo šių organizacijų ar grupių veikloje:

- *su politine partija ar sąjunga susijusioje jaunimo organizacijoje;*
- *savanorių grupėje, padedančioje vietos bendruomenei;*
- *jaunų žmonių grupėje, siekiančioje atkreipti visuomenės dėmesį į kokią nors problemą.*

6.8 lentelėje pateikti duomenys (mokinių procentinė dalis), parengti remiantis mokinių atsakymais į šiuos klausimus ir duomenys apie per septynerius metus įvykčius mokinių dalyvavimo atitinkamose veiklose pokyčius.

Lyginant pagal mokinių dalyvavimo *su politine partija ar sąjunga susijusioje jaunimo organizacijoje* mastą (ICCS 2016 vidurkis – 10 proc.), didžiausia dalis mokinių buvo užfiksuota Dominikos Respublikoje (23 proc.), mažiausia dalis – Taivane (2 proc.), Suomijoje (3 proc.), Kroatijoje ir Nyderlanduose (po 4 proc.), o **Lietuvoje** – 19 proc.

Mokinių, dalyvavusių *savanorių grupės, padedančios vietos bendruomenei*, veikloje ICCS 2016 vidurkis – 37 proc. (**Lietuvoje** – 42 proc.). Tyrime dalyvavusiose šalyse mokinių procentinė dalis varijuoja nuo 15–16 proc. Suomijoje ir Švedijoje iki 67 proc. Dominikos Respublikoje.

Mokinių, dalyvavusių *jaunų žmonių grupės, siekiančios atkreipti visuomenės dėmesį į kokią nors problemą*, veikloje, ICCS 2016 vidurkis – 24 proc. (**Lietuvoje** – 21 proc.). Tyrime dalyvavusiose šalyse mokinių procentinė dalis varijuoja nuo 2–3 proc. Taivane ir Kroatijoje iki 54 proc. Rusijoje.

Šie tyrimo duomenys rodo, kad daugiau kaip trečdalis visų mokinių užsiėmė savanoriška veikla, padėdami vietos bendruomenėms savo šalyse, maždaug ketvirtadalis – visuomeninėje veikloje dalyvavo siekdami atkreipti visuomenės dėmesį į kokią nors problemą, o dešimtadalio mokinių veikla buvo susijusi su politine partija ar sąjunga.

Lyginant 2009 m. ir 2016 m. rezultatus, galima pastebėti, kad daugelyje šalių padaugėjo mokinių, priklausančių *savanorių grupėms, padedančioms vietos bendruomenei*. Labiausiai savanorių grupėms priklausančių mokinių padaugėjo **Lietuvoje**, Bulgarijoje, Danijoje, Norvegijoje ir Maltoje. Tačiau galima pastebėti, kad per septynerius metus sumažėjo vidutinė procentinė dalis tų, kurie dalyvauja *grupių, siekiančių atkreipti visuomenės dėmesį į kokią nors problemą, veikloje*. Labiausiai šių mokinių dalis sumažėjo Kolumbijoje, Dominikos Respublikoje, Latvijoje ir Norvegijoje. Taip pat vidutiniškai šiek tiek sumažėjo ir dalyvaujančių su *politinėmis partijomis susijusioje veikloje*, tačiau statistškai reikšmingas sumažėjimas užfiksuotas tik dviejose šalyse: Taivane ir Kolumbijoje.

Lietuvoje mokinių, dalyvaujančių *savanorių grupių, padedančių vietos bendruomenei, veikloje*, dalis per septynis metus padidėjo daugiausia iš visų šalių – net 18 procentinių punktų. Be to, mūsų šalyje labiausiai (8 procentiniais punktais) padaugėjo ir mokinių, priklausančių *su politine partija ar sąjunga susijusioms jaunimo organizacijoms*. Mokinių, dalyvavusių *jaunų žmonių grupės, siekiančios atkreipti visuomenės dėmesį į kokią nors problemą, veikloje*, dalis **Lietuvoje** sumažėjo nuo 25 proc. iki 21 proc.

Tyrime ICCS 2016 m. buvo siekiama išsiaiškinti ir mokinių ketinimus ateityje dalyvauti su pilietiškumu susijusioje veikloje už mokyklos ribų. Jų buvo teiraujamasi apie ketinimus išreikšti savo nuomonę dalyvaujant *legalioje ir nelegalioje veikloje*. Remiantis mokinių atsakymais buvo sudaryti du indeksai: *ketinimo dalyvauti legalioje veikloje indeksas* ir *ketinimo dalyvauti nelegalioje veikloje indeksas*.

Pirmasis, *ketinimo dalyvauti legalioje veikloje indeksas*, apima mokinių atsakymus į klausimą, ar jie (*tikrai; turbūt; turbūt ne; tikrai ne*) prisidėtų prie šių veiklų:

- *savo požiūrio į politines ar socialines problemas pristatymo kitiems;*
- *kreipimosi į seimo narį;*
- *dalyvavimo taikioje eisenoje ar mitinge;*
- *parašų po peticija rinkimo;*
- *diskusijos socialiniais ir politiniais klausimais interneto forume;*
- *virtualios grupės sukūrimo, siekiant išreikšti poziciją prieštarai vertinamais politiniais ar socialiniais klausimais;*

- *dalyvavimo interneto kampanijoje;*
- *tam tikrų produktų pirkimo, siekiant prisidėti prie socialinio teisingumo (pvz., sąžiningos prekybos prekės, etiškai pagaminti produktai).*

Antrasis, *ketinimo dalyvauti nelegalioje veikloje indeksas*, apima mokinių atsakymus į klausimą, ar jie (*tikrai; turbūt; turbūt ne; tikrai ne*) prisidėtų prie šių veiklų:

- *protesto šūkių purškimo dažais ant sienų;*
- *protesto rengimo blokuojant eismą;*
- *viešų pastatų užėmimo išreiškiant protestą.*

6.9 lentelėje pateiktos pirmojo ir antrojo indekso reikšmės.

Aukščiausios *ketinimo dalyvauti legalioje veikloje indekso* reikšmės (55–60 skalės taškų), lyginant su ICCS 2016 vidurkiu – 50 skalės taškų, nustatytos Dominikos Respublikoje, Peru ir Kolumbijoje, žemiausios (44–47 skalės taškai) – Nyderlanduose, Belgijoje, Suomijoje, Norvegijoje, Danijoje ir Švedijoje. **Lietuvoje** *ketinimo dalyvauti legalioje veikloje indekso* reikšmė – 52 skalės taškai.

Aukščiausios *ketinimo dalyvauti nelegalioje veikloje indekso* reikšmės (54–59 skalės taškai), lyginant su ICCS 2016 vidurkiu (50 skalės taškų), nustatytos Dominikos Respublikoje, Bulgarijoje, Čilėje, Meksikoje ir Peru, žemiausios (46–47 skalės taškai) – Danijoje, Belgijoje, Taivane, Suomijoje ir Švedijoje. **Lietuvoje** *ketinimo dalyvauti nelegalioje veikloje indekso* reikšmė yra 51 skalės taškas.

Lyginant dalyvavusių šalių pirmojo ir antrojo indekso reikšmes svarbu pastebėti, kad mokinių ketinančių dalyvauti *legalioje ir nelegalioje veikloje* dalis kiekvienoje šalyje skiriasi nedaug, duomenys taip pat leidžia manyti, kad dalis mokinių yra linkę dalyvauti ir *legalioje, ir nelegalioje veikloje*.

6.9 lentelėje pateikiami tyrimo ICCS 2016 ciklo duomenys apie *ketinimo dalyvauti legalioje veikloje indekso* reikšmes pagal mokinių lytį, rodo, kad merginų ir vaikinų šio indekso vidutinė reikšmė yra beveik vienoda (vidutiniškai 50 skalės taškų), tačiau nustatyta, jog merginų atveju šio indekso reikšmė vis tik yra statistiškai reikšmingai aukštesnė nei vaikinų. Tokia pati tendencija nustatyta penkiose šalyse (Čilėje, Danijoje, Italijoje, Norvegijoje ir Švedijoje). Dviejose šalyse – Rusijoje ir Taivane – nustatyta statistiškai reikšmingai aukštesnė vaikinų šio indekso

reikšmė. Likusiose šalyse, tarp jų ir **Lietuvoje**, statistiškai reikšmingų skirtumų nenustatyta.

6.9 lentelėje taip pat pateikiami tyrimo ICCS 2016 ciklo duomenys apie *ketinimo dalyvauti nelegalioje veikloje indekso* reikšmes lyginant pagal mokinių lytį, rodo, kad vaikinių atveju šio indekso vidutinė reikšmė yra statistiškai reikšmingai aukštesnė nei merginų (plg. merginų – 49 skalės taškai, vaikinių – 51 skalės taškas). Išskyrus Čilę, tokia pati tendencija nustatyta visose dalyvaujančiose šalyse, tarp jų ir **Lietuvoje**. Didžiausi skirtumai (4 skalės taškai) užfiksuoti Kroatijoje, Latvijoje, **Lietuvoje**, Slovėnijoje ir Suomijoje.

Mokslininkai paprastai išskiria dviejų rūšių pilietinę veiklą: tradicinę formą, tokią kaip balsavimas, ir netradicinę, tokią kaip įvairios kampanijos, protesto akcijos ir panašūs socialiniai judėjimai. Tačiau tyrime ICCS be šių buvo išskirtos dar dvi pilietinės veiklos pagal tai, kaip aktyviai mokiniai planuoja dalyvauti pilietinėje veikloje būdami suaugę. Balsavimas rinkimuose, kaip savo pilietinės pareigos atlikimo išraiška, priskiriamas prie labiau pasyvios pilietinės veiklos, o aktyviai veiklai priskiriamas paties mokinio, kaip nario, dalyvavimas kokios nors partijos ar kitos visuomeninės organizacijos veikloje.

Mokinių ketinimo ateityje balsuoti rinkimuose indeksas buvo sudarytas apibendrinus mokinių atsakymus į klausimą, kiek tikėtina (*tikrai; turbūt; turbūt ne; tikrai ne*), kad suaugę jie:

- *balsuos per savivaldybių rinkimus;*
- *balsuos per šalies parlamento ir prezidento rinkimus;*
- *prieš balsuodami per rinkimus stengsis gauti informacijos apie kandidatus.*

6.10 lentelėje pateiktos mokinių ketinimo ateityje balsuoti rinkimuose indekso reikšmės ir duomenys apie per septynerius metus įvykusius šio indekso pokyčius.

Didžiausia šio indekso reikšmė nustatyta Peru (55 skalės taškai), o mažiausia – Nyderlanduose (47 skalės taškai). **Lietuvoje** šio indekso reikšmė – 52 skalės taškai – yra statistiškai reikšmingai aukštesnė nei ICCS 2016 vidurkis (51 skalės taškas).

Lyginant 2009 m. ir 2016 m. duomenis, matyti, kad 9-iose šalyse šio indekso reikšmė statistiškai reikšmingai pakilo, tik Meksikoje ji sumažėjo, o likusiose

8-iose, tarp jų ir **Lietuvoje**, – statistiškai reikšmingų skirtumų nenustatyta. Didžiausi teigiami pokyčiai užfiksuoti Švedijoje, Danijoje ir Belgijoje.

Mokinių ketinimo ateityje aktyviai dalyvauti politikoje indekso buvo sudarytas apibendrinus mokinių atsakymus į klausimą, kiek tikėtina (*tikrai; turbūt; turbūt ne; tikrai ne*), kad suaugę jie:

- *rinkimų kampanijos metu pagelbės kandidatui ar partijai;*
- *įstos į politinę partiją;*
- *įstos į profesinę sąjungą;*
- *kandidatuos per savivaldybių rinkimus;*
- *įstos į organizaciją, kuri rūpinasi kokios nors politinės ar socialinės problemos sprendimu.*

6.11 lentelėje pateiktos mokinių ketinimo ateityje aktyviai dalyvauti politikoje indekso reikšmės ir duomenys apie per septynerius metus įvykusius šio indekso pokyčius.

Didžiausios šio indekso reikšmės nustatytos Dominikos Respublikoje (60 skalės taškų), Peru (56 skalės taškai) ir Meksikoje (55 skalės taškai), o mažiausia – Belgijoje (46 skalės taškai). **Lietuvoje** šio indekso reikšmė – 52 skalės taškai – yra statistiškai reikšmingai aukštesnė nei ICCS 2016 vidurkis (51 skalės taškas).

Lyginant 2009 m. ir 2016 m. duomenis, matyti, kad 12-oje šalių šio indekso reikšmė statistiškai reikšmingai pakilo, 2-iose šalyse – Latvijoje ir Rusijoje – ji sumažėjo, o likusiose 4-iose šalyse statistiškai reikšmingų skirtumų nenustatyta. Didžiausi teigiami pokyčiai užfiksuoti Dominikos Respublikoje (2,8 skalės taškų), **Lietuvoje** (2,7 skalės taškų) ir Taivane (2,6 skalės taškų).

6.11 lentelėje pateikiami ICCS 2016 tyrimo ciklo duomenys apie mokinių ketinimo ateityje aktyviai dalyvauti politikoje indekso reikšmes lyginant pagal mokinių lytį, rodo, jog vaikinių atveju šio indekso vidutinė reikšmė yra statistiškai reikšmingai aukštesnė nei merginų (plg. merginų – 50 skalės taškų, vaikinių – 51 skalės taškas). Tokia pati tendencija nustatyta daugumoje dalyvaujančių šalių, tarp jų ir **Lietuvoje**, išskyrus Belgiją, Daniją, Nyderlandus, Norvegiją ir Švediją.

6.1 lentelė. Mokinių domėjimasis politiniais ir socialiniais klausimais

Lentelė parengta remiantis mokinių atsakymais

Šalys	Mokinių, nurodžiusių, kad užsiima tam tikra veikla mažiausiai kartą per savaitę, dalis procentais								
	Žiūri televizorių, kad sužinotų vietas ir tarptautines naujienas			Skaityto laikraštį, kad sužinotų vietas ir tarptautines naujienas			Kalbasi su tėvais apie tai, kas vyksta kitose šalyse		
	ICCS 2016	ICCS 2009	Skirtumas tarp 2016 ir 2009 metų	ICCS 2016	ICCS 2009	Skirtumas tarp 2016 ir 2009 metų	ICCS 2016	ICCS 2009	Skirtumas tarp 2016 ir 2009 metų
Belgija (Flandrija)	72 (1,2) △	62 (1,1)	10 (1,6) ●	33 (1,0) △	33 (0,9)	0 (1,4)	44 (1,6)	28 (1,1)	17 (1,9) ●
Bulgarija	72 (1,1) △	72 (1,1)	-1 (1,6)	20 (1,0) ▽	37 (0,9)	-16 (1,3) ●	41 (1,3) ▽	40 (1,3)	2 (1,9)
Čilė	76 (0,7) ▲	80 (0,8)	-4 (1,1) ●	23 (0,6) ▽	38 (1,1)	-14 (1,3) ●	38 (0,9) ▽	40 (1,0)	-2 (1,4)
Danija	60 (0,9) ▽	69 (1,0)	-10 (1,4) ●	20 (0,7) ▽	28 (0,8)	-8 (1,1) ●	58 (1,1) ▲	45 (1,1)	12 (1,6) ●
Dominikos Respublika	72 (1,1) △	74 (1,2)	-2 (1,6)	39 (1,2) ▲	54 (1,4)	-15 (1,9) ●	47 (1,0)	50 (0,9)	-4 (1,4) ●
Estija	65 (1,1)	75 (1,0)	-10 (1,5) ●	30 (1,4) △	53 (1,2)	-23 (1,8) ●	40 (1,1) ▽	30 (1,2)	10 (1,7) ●
Italija	74 (1,0) △	78 (0,9)	-4 (1,4) ●	27 (1,1)	36 (1,3)	-10 (1,7) ●	61 (1,2) ▲	55 (1,2)	7 (1,6) ●
Kolumbija	79 (0,8) ▲	84 (0,6)	-6 (1,0) ●	35 (1,4) △	38 (1,3)	-3 (1,9)	45 (0,8)	48 (1,0)	-3 (1,3) ●
Kroatija	64 (1,0)	- -	- -	25 (1,0) ▽	- -	- -	49 (1,1) △	- -	- -
Latvija	57 (1,2) ▽	76 (1,1)	-18 (1,6) ●	20 (0,8) ▽	37 (1,2)	-17 (1,4) ●	47 (1,3)	41 (1,4)	7 (1,9) ●
LIETUVA	73 (1,0) △	76 (0,9)	-4 (1,4) ●	23 (1,1) ▽	45 (1,2)	-22 (1,6) ●	50 (1,0) △	40 (0,9)	11 (1,3) ●
Malta	65 (0,9)	64 (0,9)	1 (1,3)	16 (0,7) ▼	28 (1,0)	-13 (1,2) ●	51 (0,8) △	40 (1,3)	11 (1,5) ●
Meksika	59 (0,8) ▽	63 (0,8)	-3 (1,1) ●	26 (0,7)	31 (0,9)	-5 (1,1) ●	36 (0,8) ▽	38 (0,7)	-2 (1,0)
Nyderlandai	63 (1,3) ▽	- -	- -	18 (1,2) ▽	- -	- -	46 (1,2)	- -	- -
Norvegija (9)	55 (1,0) ▼	71 (1,3)	-16 (1,6) ●	27 (0,8)	54 (1,3)	-27 (1,5) ●	43 (0,9) ▽	35 (1,3)	8 (1,6) ●
Peru	80 (0,7) ▲	- -	- -	60 (1,2) ▲	- -	- -	51 (0,9) △	- -	- -
Rusija	57 (1,2) ▽	61 (1,1)	-3 (1,6) ●	21 (0,8) ▽	38 (0,9)	-17 (1,2) ●	38 (1,0) ▽	33 (1,0)	5 (1,4) ●
Slovėnija	59 (1,2) ▽	54 (1,3)	4 (1,8) ●	17 (0,9) ▼	32 (1,0)	-15 (1,3) ●	43 (1,2) ▽	33 (1,1)	10 (1,6) ●
Suomija	45 (1,0) ▼	50 (1,1)	-5 (1,5) ●	30 (1,1) △	48 (1,0)	-18 (1,5) ●	41 (1,2) ▽	24 (1,1)	18 (1,6) ●
Švedija	57 (1,1) ▽	49 (1,0)	8 (1,5) ●	29 (0,9) △	51 (1,2)	-22 (1,5) ●	48 (1,4)	28 (1,0)	20 (1,7) ●
Taivanas	80 (0,6) ▲	80 (0,6)	0 (0,8)	35 (1,0) △	56 (0,9)	-21 (1,3) ●	39 (1,0) ▽	38 (0,7)	1 (1,2)
ICCS 2016 vidurkis	66 (0,2)			27 (0,2)			46 (0,2)		
2009-2016 m. dalyvavusių šalių vidurkis	65 (0,2)	69 (0,2)	-3 (0,3) ●	26 (0,2)	41 (0,3)	-15 (0,3) ●	45 (0,3)	38 (0,3)	7 (0,4) ●
Šalys, neatitikusios imties reikalavimų									
Honkongas	71 (1,2)	- -	- -	44 (1,0)	- -	- -	39 (1,0)	- -	- -
P. Korėja	60 (1,0)	- -	- -	14 (0,8)	- -	- -	41 (1,2)	- -	- -
Š. Reinas-Vestfalija (Vokietija)	60 (1,3)	- -	- -	23 (1,5)	- -	- -	57 (1,6)	- -	- -

△ Statistiškai reikšmingai aukščiau už ICCS 2016 vidurkį.

▽ Statistiškai reikšmingai aukščiau už ICCS 2016 vidurkį.

▲ Statistiškai reikšmingai (daugiau kaip 10 procentinių punktų) aukščiau už ICCS 2016 vidurkį.

▼ Statistiškai reikšmingai (daugiau kaip 10 procentinių punktų) žemiau už ICCS 2016 vidurkį.

● Skirtumas statistiškai reikšmingas.

- Lygintinų duomenų nėra arba jie nepakankami.

() Skliaustuose pateiktos standartinės paklaidos. Dėl apvalinimo kai kurie rezultatai gali būti ne visai tikslūs.

6.2 lentelė. Mokinių naudojimasis socialinės žiniasklaidos priemonėmis

Lentelė parengta remiantis mokinių atsakymais

Šalys	Mokinių, nurodžiusių, kad užsiima tam tikra veikla mažiausiai kartą per savaitę, dalis procentais			Mokinių dalyvavimo socialinėje žiniasklaidoje indeksas
	Naudojasi internetu siekdami rasti informacijos politiniais ar socialiniais klausimais	Internete ar socialiniuose tinkluose skelbia komentarus ar paveikslėlius, susijusius su politiniais ar socialiniais klausimais	Internete ar socialinėse interneto svetainėse dalijasi ar komentuoja kitų asmenų pranešimus politiniais ar socialiniais klausimais	
Belgija (Flandrija)	23 (1,1) ▽	5 (0,6) ▽	6 (0,4) ▽	48 (0,3) ▽
Bulgarija	26 (0,9) ▽	12 (0,9) △	11 (0,6) △	50 (0,3)
Čilė	21 (0,6) ▽	9 (0,5)	8 (0,4) ▽	48 (0,2) ▽
Danija	38 (0,8) △	3 (0,3) ▽	4 (0,4) ▽	50 (0,2)
Dominikos Respublika	37 (1,2) △	19 (0,8) ▲	23 (0,9) ▲	54 (0,2) ▲
Estija	26 (1,2) ▽	5 (0,4) ▽	8 (0,6) ▽	49 (0,2) ▽
Italija	35 (1,0) △	9 (0,5)	10 (0,6)	51 (0,2) △
Kolumbija	29 (0,9) ▽	11 (0,6) △	16 (0,8) △	51 (0,2) △
Kroatija	34 (1,2) △	3 (0,4) ▽	3 (0,4) ▽	49 (0,2) ▽
Latvija	37 (1,2) △	14 (0,8) △	14 (0,7) △	53 (0,3) △
LIETUVA	37 (1,1) △	8 (0,6)	9 (0,6)	52 (0,2) △
Malta	25 (0,7) ▽	7 (0,4) ▽	8 (0,4) ▽	48 (0,2) ▽
Meksika	29 (0,8)	12 (0,5) △	12 (0,5) △	50 (0,2) △
Nyderlandai	10 (0,7) ▼	3 (0,3) ▽	5 (0,5) ▽	44 (0,2) ▼
Norvegija (9)	27 (0,7) ▽	4 (0,3) ▽	5 (0,3) ▽	49 (0,2) ▽
Peru	33 (0,9) △	17 (0,7) △	18 (0,7) △	53 (0,2) △
Rusija	40 (1,2) △	8 (0,5)	10 (0,6)	52 (0,3) △
Slovėnija	20 (0,9) ▼	3 (0,4) ▽	4 (0,4) ▽	47 (0,2) ▼
Suomija	18 (0,9) ▼	3 (0,3) ▽	3 (0,4) ▽	46 (0,2) ▼
Švedija	33 (1,1) △	5 (0,5) ▽	7 (0,7) ▽	50 (0,2)
Taivasas	65 (1,0) ▲	20 (0,7) ▲	15 (0,6) △	57 (0,2) ▲
ICCS 2016 vidurkis	31 (0,2)	9 (0,1)	10 (0,1)	50 (0,0)
Šalys, neatitikusios imties reikalavimų				
Honkongas	29 (1,0)	16 (0,8)	16 (0,8)	52 (0,3)
P. Korėja	41 (1,2)	8 (0,6)	11 (0,7)	52 (0,2)
Š. Reinas-Vestfalija (Vokietija)	14 (1,0)	8 (0,6)	7 (0,7)	47 (0,2)

△ Statistiškai reikšmingai aukščiau už ICCS 2016 vidurkį.

▽ Statistiškai reikšmingai žemiau už ICCS 2016 vidurkį.

▲ Statistiškai reikšmingai (daugiau kaip 10 procentinių punktų arba 3 skalės taškais) aukščiau už ICCS 2016 vidurkį.

▼ Statistiškai reikšmingai (daugiau kaip 10 procentinių punktų arba 3 skalės taškais) žemiau už ICCS 2016 vidurkį.

() Skliaustuose pateiktos standartinės paklaidos. Dėl apvalinimo kai kurie rezultatai gali būti ne visai tikslūs.

6.3 lentelė. Mokinių diskusijų politiniais ir socialiniais klausimais indeksas

Lentelė parengta remiantis mokinių atsakymais

Šalys	Mokinių diskusijų politiniais ir socialiniais klausimais indeksas		
	ICCS 2016	ICCS 2009	Skirtumas tarp 2016 ir 2009 metų
Belgija (Flandrija)	50 (0,3) ▽	45 (0,2)	5,3 (0,6) ●
Bulgarija	51 (0,3)	50 (0,3)	0,9 (0,6)
Čilė	49 (0,2) ▽	49 (0,2)	0,1 (0,5)
Danija	54 (0,2) △	50 (0,3)	4,0 (0,5) ●
Dominikos Respublika	52 (0,3) △	52 (0,2)	0,3 (0,5)
Estija	52 (0,3)	49 (0,3)	2,9 (0,6) ●
Italija	53 (0,2) △	52 (0,3)	0,9 (0,5)
Kolumbija	51 (0,2) ▽	51 (0,2)	-0,4 (0,5)
Kroatija	53 (0,2) △	- -	- -
Latvija	54 (0,2) △	53 (0,2)	0,7 (0,5)
LIETUVA	54 (0,2) △	51 (0,2)	2,8 (0,5) ●
Malta	53 (0,1) △	51 (0,2)	2,5 (0,5) ●
Meksika	49 (0,2) ▽	48 (0,2)	1,1 (0,5) ●
Nyderlandai	50 (0,2) ▽	- -	- -
Norvegija (9)	51 (0,2) ▽	49 (0,3)	2,2 (0,6) ●
Peru	54 (0,2) △	- -	- -
Rusija	52 (0,2)	50 (0,3)	2,0 (0,6) ●
Slovėnija	51 (0,2) ▽	48 (0,2)	2,8 (0,5) ●
Suomija	51 (0,2) ▽	46 (0,3)	4,9 (0,6) ●
Švedija	53 (0,3) △	47 (0,3)	6,4 (0,6) ●
Taivanas	51 (0,2) ▽	49 (0,2)	1,9 (0,5) ●
ICCS 2016 vidurkis	52 (0,0)		
2009-2016 m. dalyvavusių šalių vidurkis	52 (0,1)	49 (0,1)	2,3 (0,1) ●
Šalys, neatitikusios imties reikalavimų			
Honkongas	51 (0,3)	- -	- -
P. Korėja	51 (0,2)	- -	- -
Š. Reinas-Vestfalija (Vokietija)	53 (0,3)	- -	- -

△ Statistiškai reikšmingai aukščiau už ICCS 2016 vidurkį.

▽ Statistiškai reikšmingai žemiau už ICCS 2016 vidurkį.

▲ Statistiškai reikšmingai (daugiau kaip 3 skalės taškais) aukščiau už ICCS 2016 vidurkį.

▼ Statistiškai reikšmingai (daugiau kaip 3 skalės taškais) žemiau už ICCS 2016 vidurkį.

● Skirtumas statistiškai reikšmingas.

- Lygintinų duomenų nėra arba jie nepakankami.

() Skliaustuose pateiktos standartinės paklaidos. Dėl apvalinimo kai kurie rezultatai gali būti ne visai tikslūs.

6.4 lentelė. Mokinių pasitikėjimo veikti savarankiškai pilietiškumo srityje indeksas

Lentelė parengta remiantis mokinių atsakymais

Šalys	Mokinių pasitikėjimo veikti savarankiškai pilietiškumo srityje indeksas			Indekso reikšmės pagal mokinių lytį (ICCS 2016)	
	ICCS 2016	ICCS 2009	Skirtumas tarp 2016 ir 2009 metų	Vaikinai	Merginos
Belgija (Flandrija)	50 (0,2) ▽	47 (0,2)	2,7 (0,3) ●	50 (0,3)	50 (0,3)
Bulgarija	52 (0,3) △	50 (0,3)	1,6 (0,4) ●	51 (0,4)	53 (0,3) ◆
Čilė	52 (0,2)	52 (0,2)	0,1 (0,3)	51 (0,3)	52 (0,3)
Danija	51 (0,2) ▽	50 (0,2)	1,1 (0,3) ●	51 (0,2)	51 (0,2)
Dominikos Respublika	60 (0,2) ▲	57 (0,3)	3,6 (0,4) ●	61 (0,3)	60 (0,3)
Estija	49 (0,2) ▽	48 (0,2)	1,0 (0,3) ●	48 (0,3)	50 (0,3) ◆
Italija	52 (0,2)	51 (0,3)	0,6 (0,3)	51 (0,3)	52 (0,2) ◆
Kolumbija	53 (0,2) △	53 (0,3)	0,5 (0,3)	53 (0,3)	54 (0,3)
Kroatija	54 (0,2) △	- -	- -	53 (0,3)	55 (0,2) ◆
Latvija	48 (0,2) ▼	49 (0,2)	-1,2 (0,3) ●	47 (0,3)	48 (0,3) ◆
LIETUVA	51 (0,2) ▽	50 (0,2)	0,8 (0,3) ●	50 (0,3)	52 (0,3) ◆
Malta	50 (0,2) ▽	47 (0,3)	3,9 (0,3) ●	50 (0,2)	51 (0,3)
Meksika	54 (0,2) △	53 (0,2)	1,5 (0,2) ●	54 (0,3)	54 (0,2)
Nyderlandai	48 (0,2) ▼	- -	- -	48 (0,3)	48 (0,3)
Norvegija (9)	51 (0,2) ▽	49 (0,3)	1,2 (0,4) ●	50 (0,3)	51 (0,3) ◆
Peru	55 (0,2) ▲	- -	- -	55 (0,2)	55 (0,2)
Rusija	50 (0,2) ▽	49 (0,2)	0,6 (0,3) ●	50 (0,3)	50 (0,3)
Slovėnija	50 (0,2) ▽	50 (0,3)	0,2 (0,3)	50 (0,3)	50 (0,3)
Suomija	48 (0,2) ▼	46 (0,2)	1,8 (0,3) ●	47 (0,3)	48 (0,2)
Švedija	52 (0,2)	49 (0,3)	2,6 (0,4) ●	51 (0,4)	52 (0,3) ◆
Taivanas	52 (0,2)	48 (0,2)	3,6 (0,3) ●	52 (0,2) ◆	51 (0,2)
ICCS 2016 vidurkis	51 (0,0)			51 (0,1)	52 (0,1) ◆
2009-2016 m. dalyvavusių šalių vidurkis	51 (0,1)	50 (0,1)	1,5 (0,1) ●		
Šalys, neatitikusios imties reikalavimų					
Honkongas	50 (0,2)	- -	- -	50 (0,3)	51 (0,3) ◆
P. Korėja	59 (0,3)	- -	- -	59 (0,3) ◆	58 (0,3)
Š. Reinas-Vestfalija (Vokietija)	49 (0,3)	- -	- -	- -	- -

△ Statistiškai reikšmingai aukščiau už ICCS 2016 vidurkį.

▽ Statistiškai reikšmingai žemiau už ICCS 2016 vidurkį.

▲ Statistiškai reikšmingai (daugiau kaip 3 skalės taškais) aukščiau už ICCS 2016 vidurkį.

▼ Statistiškai reikšmingai (daugiau kaip 3 skalės taškais) žemiau už ICCS 2016 vidurkį.

● Skirtumas statistiškai reikšmingas.

◆ Statistiškai reikšmingai aukščiau už kitos lyties mokinių indekso reikšmės vidurkį.

- Lygintinų duomenų nėra arba jie nepakankami.

0 Skliaustuose pateiktos standartinės paklaidos. Dėl apvalinimo kai kurie rezultatai gali būti ne visai tikslūs.

6.5 lentelė. Mokinių dalyvavimas pilietinėje veikloje mokykloje

Lentelė parengta remiantis mokinių atsakymais

Šalys	Mokinių, nurodžiusių, kad kada nors mokykloje dalyvavo pilietinėje veikloje, dalis procentais								
	Balsavo už klasės atstovą arba balsavo rinkimuose į mokyklos mokinių tarybą			Dalyvavo priimant sprendimus, susijusius su mokyklos valdymu			Buvo kandidatas į klasės atstovus arba kandidatas į mokinių tarybą		
	ICCS 2016	ICCS 2009	Skirtumas tarp 2016 ir 2009 metų	ICCS 2016	ICCS 2009	Skirtumas tarp 2016 ir 2009 metų	ICCS 2016	ICCS 2009	Skirtumas tarp 2016 ir 2009 metų
Belgija (Flandrija)	64 (2,0) ▼	68 (2,0)	-4 (2,8)	37 (1,3) ▽	36 (1,3)	2 (1,8)	37 (1,3) ▽	34 (1,2)	3 (1,7)
Bulgarija	56 (1,7) ▼	52 (1,9)	5 (2,5)	32 (1,2) ▽	31 (1,2)	1 (1,6)	37 (1,3) ▽	34 (1,1)	3 (1,6)
Čilė	91 (0,7) ▲	89 (0,7)	2 (1,0)	49 (1,0) △	39 (1,1)	9 (1,5) ●	46 (0,9) △	47 (1,0)	-1 (1,3)
Danija	80 (1,1) △	73 (1,1)	6 (1,5) ●	47 (1,0) △	44 (1,0)	4 (1,4) ●	50 (1,0) △	49 (1,0)	1 (1,4)
Dominikos Respublika	66 (1,0) ▼	61 (1,5)	5 (1,8) ●	60 (1,1) ▲	59 (1,1)	1 (1,5)	62 (1,1) ▲	58 (1,2)	4 (1,6) ●
Estija	74 (1,7)	75 (1,8)	0 (2,5)	29 (1,0) ▼	24 (1,2)	5 (1,5) ●	30 (1,2) ▼	32 (1,5)	-2 (1,9)
Italija	50 (2,5) ▼	49 (2,3)	2 (3,4)	36 (1,2) ▽	34 (1,5)	2 (1,9)	22 (1,6) ▼	21 (1,3)	0 (2,0)
Kolumbija	90 (0,8) ▲	90 (0,5)	0 (0,9)	49 (1,0) △	57 (0,9)	-7 (1,4) ●	42 (1,1)	44 (0,8)	-2 (1,4)
Kroatija	91 (0,6) ▲	- -	- -	20 (1,0) ▼	- -	- -	58 (1,1) ▲	- -	- -
Latvija	62 (2,0) ▼	67 (2,5)	-5 (3,1)	30 (1,3) ▼	31 (1,3)	-1 (1,9)	34 (1,3) ▽	39 (1,6)	-5 (2,1) ●
LIETUVA	89 (0,8) ▲	84 (0,9)	5 (1,2) ●	43 (1,5)	35 (1,1)	8 (1,8) ●	47 (1,3) △	30 (1,1)	17 (1,6) ●
Malta	78 (0,7) △	62 (1,2)	16 (1,4) ●	42 (0,8)	29 (1,0)	13 (1,2) ●	48 (0,8) △	24 (0,9)	25 (1,3) ●
Meksika	76 (1,0)	74 (0,9)	3 (1,4)	57 (0,8) ▲	54 (0,9)	3 (1,2) ●	42 (0,9)	36 (0,7)	6 (1,2) ●
Nyderlandai	51 (2,3) ▼	- -	- -	27 (1,0) ▼	- -	- -	21 (1,3) ▼	- -	- -
Norvegija (9)	93 (0,4) ▲	90 (0,8)	3 (0,9) ●	59 (0,9) ▲	56 (1,1)	3 (1,4) ●	58 (0,8) ▲	59 (1,0)	-1 (1,3)
Peru	84 (1,0) △	- -	- -	45 (1,0) △	- -	- -	45 (1,0) △	- -	- -
Rusija	84 (1,3) △	76 (1,4)	7 (1,9) ●	33 (1,1) ▽	32 (1,2)	1 (1,6)	25 (0,9) ▼	28 (1,1)	-3 (1,5) ●
Slovėnija	84 (0,8) △	84 (0,8)	-1 (1,2)	24 (0,9) ▼	28 (1,2)	-4 (1,4) ●	59 (1,2) ▲	59 (1,1)	0 (1,7)
Suomija	85 (1,1) △	83 (1,3)	2 (1,7)	27 (1,0) ▼	15 (0,7)	12 (1,3) ●	46 (1,5) △	35 (1,4)	11 (2,0) ●
Švedija	89 (0,8) ▲	85 (0,9)	4 (1,2) ●	64 (0,9) ▲	54 (1,1)	11 (1,4) ●	47 (0,8) △	40 (1,0)	6 (1,3) ●
Taivanas	72 (0,8) ▽	67 (0,9)	5 (1,2) ●	43 (0,8) △	43 (0,7)	-1 (1,1)	34 (0,9) ▽	32 (0,9)	1 (1,2)
ICCS 2016 vidurkis	77 (0,3)			41 (0,2)			42 (0,2)		
2009-2016 m. dalyvavusių šalių vidurkis	77 (0,3)	74 (0,3)	3 (0,5) ●	42 (0,2)	39 (0,3)	3 (0,4) ●	42 (0,3)	39 (0,3)	3 (0,4) ●
Šalys, neatitikusios imties reikalavimų									
Hongkongas	71 (1,2)	- -	- -	30 (1,1)	- -	- -	30 (1,0)	- -	- -
P. Korėja	88 (0,8)	- -	- -	53 (1,4)	- -	- -	47 (1,1)	- -	- -
Š. Reinas-Vestfalija (Vokietija)	82 (1,2)	- -	- -	50 (2,2)	- -	- -	60 (1,4)	- -	- -

△ Statistiškai reikšmingai aukščiau už ICCS 2016 vidurkį.

▽ Statistiškai reikšmingai žemiau už ICCS 2016 vidurkį.

▲ Statistiškai reikšmingai (daugiau kaip 10 procentinių punktų) aukščiau už ICCS 2016 vidurkį.

▼ Statistiškai reikšmingai (daugiau kaip 10 procentinių punktų) žemiau už ICCS 2016 vidurkį.

● Skirtumas statistiškai reikšmingas.

- Lygintinų duomenų nėra arba jie nepakankami.

() Skliaustuose pateiktos standartinės paklaidos. Dėl apvalinimo kai kurie rezultatai gali būti ne visai tikslūs.

6.6 lentelė. Mokinių dalyvavimo visuomeniniame mokyklos gyvenime vertės supratimo indeksas

Lentelė parengta remiantis mokinių atsakymais

Šalys	Mokinių dalyvavimo visuomeniniame mokyklos gyvenime vertės supratimo indeksas			Indekso reikšmės pagal mokinių lytį (ICCS 2016)	
	ICCS 2016	ICCS 2009	Skirtumas tarp 2016 ir 2009 metų	Vaikinai	Merginos
Belgija (Flandrija)	49 (0,2) ▽	50 (0,2)	-0,3 (0,4)	49 (0,3)	50 (0,3)
Bulgarija	51 (0,2)	49 (0,3)	2,3 (0,4) ●	50 (0,3)	52 (0,3) ◆
Čilė	55 (0,2) ▲	56 (0,2)	-1,4 (0,4) ●	54 (0,3)	55 (0,3) ◆
Danija	49 (0,2) ▽	50 (0,2)	-0,7 (0,4)	49 (0,3)	49 (0,3)
Dominikos Respublika	56 (0,2) ▲	54 (0,3)	1,7 (0,4) ●	56 (0,3)	57 (0,3) ◆
Estija	51 (0,3)	50 (0,3)	1,1 (0,5) ●	50 (0,4)	53 (0,3) ◆
Italija	51 (0,2)	49 (0,2)	2,1 (0,3) ●	50 (0,2)	52 (0,2) ◆
Kolumbija	54 (0,2) △	54 (0,2)	-0,1 (0,4)	53 (0,3)	54 (0,2) ◆
Kroatija	53 (0,2) △	- -	- -	52 (0,3)	54 (0,3) ◆
Latvija	49 (0,2) ▽	48 (0,3)	0,7 (0,4)	48 (0,3)	51 (0,3) ◆
LIETUVA	49 (0,2) ▽	48 (0,2)	0,8 (0,4) ●	47 (0,4)	50 (0,3) ◆
Malta	51 (0,2)	51 (0,3)	-0,2 (0,4)	50 (0,3)	52 (0,2) ◆
Meksika	53 (0,2) △	51 (0,2)	2,1 (0,4) ●	52 (0,3)	54 (0,2) ◆
Nyderlandai	48 (0,2) ▼	- -	- -	48 (0,3)	48 (0,3)
Norvegija (9)	51 (0,2) ▽	51 (0,2)	-0,4 (0,4)	50 (0,2)	51 (0,2) ◆
Peru	53 (0,2) △	- -	- -	53 (0,2)	54 (0,3)
Rusija	50 (0,2) ▽	50 (0,3)	-0,5 (0,4)	49 (0,3)	51 (0,3) ◆
Slovėnija	50 (0,2) ▽	50 (0,3)	0,4 (0,4)	49 (0,3)	52 (0,3) ◆
Suomija	50 (0,2) ▽	50 (0,2)	0,4 (0,4)	49 (0,3)	51 (0,2) ◆
Švedija	49 (0,4) ▽	49 (0,2)	0,2 (0,5)	48 (0,5)	50 (0,3) ◆
Taivanas	53 (0,2) △	51 (0,2)	2,7 (0,4) ●	53 (0,3)	54 (0,3)
ICCS 2016 vidurkis	51 (0,1)			50 (0,1)	52 (0,1) ◆
2009-2016 m. dalyvavusių šalių vidurkis	51 (0,1)	51 (0,1)	0,6 (0,1) ●		
Šalys, neatitikusios imties reikalavimų					
Honkongas	48 (0,3)	- -	- -	48 (0,4)	47 (0,4)
P. Korėja	51 (0,3)	- -	- -	51 (0,3) ●	50 (0,4)
Š. Reinas-Vestfalija (Vokietija)	49 (0,4)	- -	- -	- -	- -

△ Statistiškai reikšmingai aukščiau už ICCS 2016 vidurkį.

▽ Statistiškai reikšmingai žemiau už ICCS 2016 vidurkį.

▲ Statistiškai reikšmingai (daugiau kaip 3 skalės taškais) aukščiau už ICCS 2016 vidurkį.

▼ Statistiškai reikšmingai (daugiau kaip 3 skalės taškais) žemiau už ICCS 2016 vidurkį.

● Skirtumas statistškai reikšmingas.

◆ Statistiškai reikšmingai aukščiau už kitos lyties mokinių indekso reikšmės vidurkį.

- Lygintinų duomenų nėra arba jie nepakankami.

0) Skliaustuose pateiktos standartinės paklaidos. Dėl apvalinimo kai kurie rezultatai gali būti ne visai tikslūs.

6.7 lentelė. Mokinių nusiteikimas dalyvauti pilietinėje ir visuomeninėje veikloje mokykloje

Lentelė parengta remiantis mokinių atsakymais

- A Balsuotų mokyklos rinkimuose už klasės atstovus ar į mokinių tarybą
 B Prisijungtų prie grupės mokinių, vykdančių kampaniją apie dalykus, kuriems jie pritaria
 C Kandidatuotų į klasės atstovus ar mokinių tarybą
 D Dalyvautų diskusijose per mokyklos mokinių susirinkimą
 E Rašytų straipsnius į mokyklos laikraštį ar interneto svetainę

Šalys	Mokinių, nurodžiusių, kad tikėtina dalyvautų nurodytose veiklose, procentinė dalis					Mokinių nusiteikimo dalyvauti pilietinėje ir visuomeninėje mokyklos veikloje indeksas		
	A	B	C	D	E	Visi mokiniai	Vaikinai	Merginos
Belgija (Flandrija)	62 (1,4) ▼	48 (1,2) ▼	34 (1,0) ▼	43 (1,1) ▼	26 (0,9) ▼	46 (0,3) ▼	45 (0,3)	46 (0,4) ◆
Bulgarija	76 (1,1) ▽	75 (1,0) △	47 (1,3)	56 (1,2)	51 (1,2) △	50 (0,3)	49 (0,4)	52 (0,4) ◆
Čilė	82 (0,7) △	70 (0,8) △	53 (0,9) △	52 (0,9) ▽	47 (0,9) △	51 (0,2) △	50 (0,3)	52 (0,2) ◆
Danija	78 (0,9) ▽	55 (1,1) ▼	32 (0,9) ▼	37 (1,0) ▼	24 (0,9) ▼	47 (0,2) ▼	46 (0,2)	47 (0,2) ◆
Dominikos Respublika	88 (0,7) △	83 (1,0) ▲	77 (0,8) ▲	74 (1,1) ▲	74 (0,8) ▲	57 (0,2) ▲	57 (0,3)	58 (0,3)
Estija	80 (1,0)	65 (1,2)	32 (1,1) ▼	45 (1,3) ▽	27 (0,9) ▼	48 (0,3) ▽	46 (0,3)	50 (0,3) ◆
Italija	87 (0,8) △	73 (0,9) △	47 (1,0)	63 (1,0) △	56 (1,0) ▲	52 (0,2) △	50 (0,3)	53 (0,3) ◆
Kolumbija	86 (0,7) △	78 (0,7) ▲	56 (1,1) △	58 (1,0) △	57 (1,3) ▲	53 (0,2) ▲	53 (0,2)	54 (0,3) ◆
Kroatija	87 (0,7) △	78 (0,9) ▲	48 (1,2)	56 (0,9) △	48 (1,5) △	52 (0,2) △	51 (0,3)	53 (0,2) ◆
Latvija	72 (1,0) ▽	67 (1,0) △	48 (1,2)	53 (1,1)	41 (1,2)	49 (0,2) ▽	47 (0,3)	50 (0,3) ◆
LIETUVA	87 (0,8) △	77 (0,9) ▲	55 (1,1) △	64 (1,0) △	41 (1,2) ▽	51 (0,2) △	50 (0,3)	53 (0,3) ◆
Malta	83 (0,7) △	71 (0,6) △	53 (0,8) △	54 (0,8)	42 (0,9)	50 (0,2) △	50 (0,3)	51 (0,2)
Meksika	88 (0,6) △	82 (0,7) ▲	68 (0,9) ▲	68 (0,8) ▲	62 (0,8) ▲	54 (0,2) ▲	53 (0,2)	54 (0,2) ◆
Nyderlandai	56 (1,5) ▼	35 (1,3) ▼	28 (1,3) ▼	31 (1,3) ▼	27 (1,1) ▼	44 (0,3) ▼	43 (0,4)	44 (0,3) ◆
Norvegija (9)	89 (0,5) △	50 (0,8) ▼	46 (0,8)	44 (0,9) ▼	29 (0,8) ▼	49 (0,2) ▽	48 (0,3)	50 (0,2) ◆
Peru	92 (0,5) ▲	86 (0,7) ▲	71 (0,8) ▲	65 (0,7) ▲	65 (0,7) ▲	55 (0,1) ▲	54 (0,2)	55 (0,2) ◆
Rusija	82 (0,8)	69 (0,9) △	45 (1,1) ▽	69 (1,1) ▲	59 (0,9) ▲	51 (0,2) △	50 (0,4)	53 (0,3) ◆
Slovėnija	72 (1,0) ▽	67 (1,0)	43 (1,1) ▽	46 (1,1) ▽	43 (1,1)	49 (0,2) ▽	48 (0,3)	50 (0,3) ◆
Suomija	83 (1,0) △	40 (1,0) ▼	27 (1,0) ▼	37 (1,1) ▼	26 (1,0) ▼	47 (0,2) ▼	45 (0,3)	48 (0,3) ◆
Švedija	77 (1,0) ▽	47 (1,2) ▼	32 (1,0) ▼	42 (1,0) ▼	30 (0,9) ▼	47 (0,2) ▼	46 (0,3)	48 (0,3) ◆
Taivanas	87 (0,7) △	57 (0,7) ▽	58 (1,0) △	84 (0,7) ▲	33 (0,7) ▽	51 (0,2) △	51 (0,2)	52 (0,2) ◆
ICCS 2016 vidurkis	81 (0,2)	65 (0,2)	48 (0,2)	54 (0,2)	43 (0,2)	50 (0,0)	49 (0,1)	51 (0,1) ◆
Šalys, neatitikusios imties reikalavimų								
Honkongas	73 (0,9)	46 (1,2)	44 (0,9)	43 (1,0)	36 (1,1)	47 (0,2)	47 (0,3)	47 (0,3)
P. Korėja	82 (0,9)	41 (1,2)	43 (1,2)	48 (1,0)	33 (1,0)	48 (0,2)	48 (0,3)	48 (0,3)
Š. Reinas-Vestfalija (Vokietija)	70 (1,4)	36 (1,7)	49 (1,5)	46 (1,8)	34 (1,4)	47 (0,4)	- -	- -

△ Statistiškai reikšmingai aukščiau už ICCS 2016 vidurkį.

▽ Statistiškai reikšmingai žemiau už ICCS 2016 vidurkį.

▲ Statistiškai reikšmingai (daugiau kaip 10 procentinių punktų ar 3 skalės taškais) aukščiau už ICCS 2016 vidurkį.

▼ Statistiškai reikšmingai (daugiau kaip 10 procentinių punktų ar 3 skalės taškais) žemiau už ICCS 2016 vidurkį.

◆ Statistiškai reikšmingai aukščiau už kitos lyties mokinių indekso reikšmės vidurkį.

- Lygintinų duomenų nėra arba jie nepakankami.

() Skliaustuose pateiktos standartinės paklaidos. Dėl apvalinimo kai kurie rezultatai gali būti ne visai tikslūs.

6.8 lentelė. Mokinių dalyvavimas su pilietiškumu susijusiose veiklose už mokyklos ribų

Lentelė parengta remiantis mokinių atsakymais

Šalys	Mokinių, nurodžiusių, kad kada nors dalyvavo nurodytų organizacijų ar grupių veikloje, procentinė dalis								
	Su politine partija ar sąjunga susijusi jaunimo organizacija			Savonorių grupė, padedanti vietos bendruomenei			Jaunų žmonių grupė, siekianti atkreipti visuomenės dėmesį į kokią nors problemą		
	ICCS 2016	ICCS 2009	Skirtumas tarp 2016 ir 2009 metų	ICCS 2016	ICCS 2009	Skirtumas tarp 2016 ir 2009 metų	ICCS 2016	ICCS 2009	Skirtumas tarp 2016 ir 2009 metų
Belgija (Flandrija)	6 (0,5) ▽	5 (0,5)	1 (0,7)	30 (1,2) ▽	23 (0,9)	8 (1,5) ●	17 (0,8) ▽	17 (0,8)	0 (1,2)
Bulgarija	10 (0,9)	9 (0,7)	1 (1,2)	50 (1,3) ▲	37 (1,3)	13 (1,8) ●	39 (1,2) ▲	37 (1,3)	2 (1,8)
Čilė	11 (0,6)	9 (0,7)	2 (0,9) ●	40 (0,9) △	40 (1,1)	0 (1,5)	38 (1,0) ▲	42 (0,9)	-4 (1,3) ●
Danija	5 (0,4) ▽	4 (0,5)	0 (0,6)	25 (0,8) ▼	12 (0,7)	13 (1,1) ●	18 (0,8) ▽	13 (0,7)	5 (1,1) ●
Dominikos Respublika	23 (0,9) ▲	25 (0,9)	-2 (1,3)	67 (1,1) ▲	70 (0,9)	-3 (1,4) ●	48 (1,1) ▲	58 (1,1)	-11 (1,6) ●
Estija	10 (0,7)	9 (0,8)	1 (1,0)	43 (1,3) △	44 (1,3)	-1 (1,9)	25 (0,8)	30 (1,0)	-5 (1,3) ●
Italija	6 (0,5) ▽	5 (0,4)	1 (0,6) ●	32 (1,0) ▽	23 (1,0)	9 (1,4) ●	22 (1,0) ▽	23 (1,0)	-1 (1,4)
Kolumbija	12 (0,6) △	14 (0,6)	-2 (0,9) ●	54 (1,1) ▲	57 (0,8)	-2 (1,3)	34 (0,9) △	45 (0,9)	-11 (1,2) ●
Kroatija	4 (0,4) ▽	- -	- -	30 (1,6) ▽	- -	- -	3 (0,3) ▼	- -	- -
Latvija	15 (0,9) △	9 (0,8)	6 (1,2) ●	42 (1,4) △	38 (1,2)	4 (1,9)	28 (1,1) △	38 (1,5)	-10 (1,9) ●
LIETUVA	19 (1,1) △	11 (0,6)	8 (1,3) ●	42 (1,3) △	23 (0,9)	18 (1,6) ●	21 (1,2) ▽	25 (0,9)	-4 (1,5) ●
Malta	17 (0,7) △	14 (0,9)	2 (1,1)	46 (0,9) △	36 (1,3)	10 (1,6) ●	19 (0,7) ▽	17 (1,0)	2 (1,3)
Meksika	15 (0,6) △	15 (0,7)	0 (0,9)	49 (1,0) ▲	46 (1,0)	3 (1,4) ●	33 (1,0) △	39 (0,9)	-6 (1,4) ●
Nyderlandai	4 (0,4) ▽	- -	- -	30 (1,3) ▽	- -	- -	7 (0,6) ▼	- -	- -
Norvegija (9)	10 (0,5)	9 (0,6)	1 (0,8)	32 (0,9) ▽	20 (0,9)	13 (1,2) ●	14 (0,6) ▽	24 (1,0)	-9 (1,2) ●
Peru	19 (0,8) △	- -	- -	52 (0,9) ▲	- -	- -	40 (0,8) ▲	- -	- -
Rusija	13 (1,1) △	11 (0,8)	2 (1,3)	35 (1,0) ▽	30 (1,5)	5 (1,9) ●	54 (0,9) ▲	62 (1,3)	-8 (1,6) ●
Slovėnija	5 (0,6) ▽	6 (0,5)	-1 (0,8)	31 (1,1) ▽	24 (1,0)	7 (1,5) ●	27 (1,0) △	35 (1,0)	-8 (1,4) ●
Suomija	3 (0,3) ▽	3 (0,3)	1 (0,5)	15 (0,7) ▼	14 (0,6)	0 (0,9)	8 (0,6) ▼	10 (0,6)	-2 (0,8) ●
Švedija	5 (0,5) ▽	7 (0,5)	-1 (0,7)	16 (0,9) ▼	14 (0,7)	2 (1,1) ●	14 (0,7)	14 (0,6)	0 (1,0)
Taivanas	2 (0,2) ▽	4 (0,3)	-2 (0,4) ●	26 (1,0) ▼	20 (0,7)	6 (1,2) ●	2 (0,2) ▼	6 (0,4)	-4 (0,4) ●
ICCS 2016 vidurkis	10 (0,1)			37 (0,2)			24 (0,2)		
2009-2016 m. dalyvavusių šalių vidurkis	10 (0,2)	9 (0,2)	1 (0,2) ●	38 (0,3)	32 (0,2)	6 (0,3) ●	26 (0,2)	30 (0,2)	-4 (0,3) ●
Šalys, neatitikusios imties reikalavimų									
Honkongas	6 (0,7)	- -	- -	19 (0,9)	- -	- -	7 (0,7)	- -	- -
P. Korėja	6 (0,5)	- -	- -	37 (1,1)	- -	- -	21 (0,9)	- -	- -
Š. Reinas-Vestfalija (Vokietija)	4 (0,5)	- -	- -	32 (1,9)	- -	- -	20 (1,2)	- -	- -

△ Statistiškai reikšmingai aukščiau už ICCS 2016 vidurkį.

▽ Statistiškai reikšmingai žemiau už ICCS 2016 vidurkį.

▲ Statistiškai reikšmingai (daugiau kaip 10 procentinių punktų) aukščiau už ICCS 2016 vidurkį.

▼ Statistiškai reikšmingai (daugiau kaip 10 procentinių punktų) žemiau už ICCS 2016 vidurkį.

● Skirtumas statistiškai reikšmingas.

- Lygintinų duomenų nėra arba jie nepakankami.

○ Skliaustuose pateiktos standartinės paklaidos. Dėl apvalinimo kai kurie rezultatai gali būti ne visai tikslūs.

6.9 lentelė. Mokinių ketinimo dalyvauti legalioje ir nelegalioje veikloje indeksai

Lentelė parengta remiantis mokinių atsakymais

Šalys	Ketinimo dalyvauti legalioje veikloje indeksas			Ketinimo dalyvauti nelegalioje veikloje indeksas		
	Visi mokiniai	Vaikinai	Merginos	Visi mokiniai	Vaikinai	Merginos
Belgija (Flandrija)	46 (0,3) ▼	45 (0,3)	46 (0,4)	47 (0,3) ▽	48 (0,3) ◆	46 (0,4)
Bulgarija	52 (0,2) △	51 (0,3)	52 (0,3)	54 (0,3) ▲	55 (0,4) ◆	53 (0,3)
Čilė	51 (0,2) △	51 (0,3)	52 (0,3) ◆	54 (0,2) ▲	54 (0,2)	54 (0,3)
Danija	47 (0,2) ▽	47 (0,2)	48 (0,2) ◆	46 (0,2) ▼	48 (0,2) ◆	45 (0,2)
Dominikos Respublika	60 (0,3) ▲	60 (0,3)	60 (0,4)	59 (0,3) ▲	60 (0,3) ◆	57 (0,3)
Estija	48 (0,2) ▽	48 (0,3)	48 (0,2)	48 (0,2) ▽	49 (0,3) ◆	47 (0,3)
Italija	49 (0,2) ▽	49 (0,3)	49 (0,2) ◆	48 (0,2) ▽	49 (0,3) ◆	48 (0,3)
Kolumbija	55 (0,2) ▲	54 (0,3)	55 (0,3)	53 (0,3) ▲	54 (0,3) ◆	53 (0,4)
Kroatija	50 (0,2)	50 (0,3)	50 (0,3)	48 (0,2) ▽	50 (0,4) ◆	46 (0,3)
Latvija	49 (0,2) ▽	49 (0,3)	49 (0,3)	48 (0,2) ▽	50 (0,4) ◆	46 (0,3)
LIETUVA	52 (0,2) △	52 (0,3)	52 (0,2)	51 (0,3) △	53 (0,3) ◆	49 (0,4)
Malta	49 (0,2) ▽	50 (0,3)	49 (0,3)	50 (0,2)	52 (0,3) ◆	49 (0,2)
Meksika	54 (0,2) ▲	54 (0,2)	55 (0,2)	54 (0,2) ▲	56 (0,2) ◆	53 (0,3)
Nyderlandai	44 (0,2) ▼	44 (0,3)	44 (0,3)	48 (0,2) ▽	49 (0,3) ◆	46 (0,3)
Norvegija (9)	46 (0,2) ▼	45 (0,3)	47 (0,2) ◆	48 (0,1) ▽	49 (0,2) ◆	47 (0,2)
Peru	56 (0,1) ▲	56 (0,2)	56 (0,2)	54 (0,2) ▲	56 (0,3) ◆	53 (0,3)
Rusija	51 (0,2) △	52 (0,3) ◆	51 (0,2)	49 (0,3) ▽	50 (0,3) ◆	48 (0,4)
Slovėnija	48 (0,2) ▽	48 (0,3)	48 (0,2)	50 (0,2)	52 (0,3) ◆	48 (0,3)
Suomija	46 (0,2) ▼	46 (0,3)	46 (0,2)	47 (0,2) ▼	49 (0,3) ◆	45 (0,2)
Švedija	47 (0,2) ▼	46 (0,4)	48 (0,2) ◆	47 (0,2) ▽	49 (0,3) ◆	46 (0,2)
Taivanas	52 (0,2) △	53 (0,2) ◆	51 (0,2)	47 (0,2) ▼	48 (0,3) ◆	45 (0,2)
ICCS 2016 vidurkis	50 (0,0)	50 (0,1)	50 (0,1) ◆	50 (0,1)	51 (0,1) ◆	49 (0,1)
Šalys, neatitikusios imties reikalavimų						
Honkongas	47 (0,3)	47 (0,4)	47 (0,3)	47 (0,3)	48 (0,4) ◆	45 (0,3)
P. Korėja	51 (0,3)	51 (0,3)	51 (0,4)	51 (0,2)	51 (0,3) ◆	50 (0,3)
Š. Reinas-Vestfalija (Vokietija)	45 (0,3)	- -	- -	46 (0,3)	- -	- -

△ Statistiškai reikšmingai aukščiau už ICCS 2016 vidurkį.

▽ Statistiškai reikšmingai žemiau už ICCS 2016 vidurkį.

▲ Statistiškai reikšmingai (daugiau kaip 3 skalės taškais) aukščiau už ICCS 2016 vidurkį.

▼ Statistiškai reikšmingai (daugiau kaip 3 skalės taškais) žemiau už ICCS 2016 vidurkį.

◆ Statistiškai reikšmingai aukščiau už kitos lyties mokinių indekso reikšmės vidurkį.

- Lygintinų duomenų nėra arba jie nepakankami.

() Skliaustuose pateiktos standartinės paklaidos. Dėl apvalinimo kai kurie rezultatai gali būti ne visai tikslūs.

6.10 lentelė. Mokinių ketinimo ateityje balsuoti rinkimuose indeksas

Lentelė parengta remiantis mokinių atsakymais

Šalys	Mokinių ketinimo ateityje balsuoti rinkimuose indeksas		
	ICCS 2016	ICCS 2009	Skirtumas tarp 2016 ir 2009 metų
Belgija (Flandrija)	49 (0,3) ▽	46 (0,2)	3,0 (0,4) ●
Bulgarija	50 (0,3) ▽	48 (0,3)	1,9 (0,4) ●
Čilė	50 (0,2) ▽	50 (0,3)	0,3 (0,4)
Danija	52 (0,2) △	49 (0,2)	3,3 (0,3) ●
Dominikos Respublika	53 (0,2) △	52 (0,3)	0,9 (0,3) ●
Estija	48 (0,2) ▼	47 (0,3)	1,4 (0,4) ●
Italija	54 (0,2) △	54 (0,2)	0,1 (0,3)
Kolumbija	53 (0,2) △	54 (0,2)	-0,5 (0,3)
Kroatija	51 (0,2)	- -	- -
Latvija	49 (0,2) ▽	50 (0,3)	-0,7 (0,4)
LIETUVA	52 (0,2) △	52 (0,2)	0,4 (0,3)
Malta	50 (0,2) ▽	49 (0,4)	0,7 (0,4)
Meksika	52 (0,2) △	53 (0,2)	-0,7 (0,3) ●
Nyderlandai	47 (0,3) ▼	- -	- -
Norvegija (9)	54 (0,1) ▲	52 (0,3)	2,1 (0,4) ●
Peru	55 (0,2) ▲	- -	- -
Rusija	51 (0,3) ▽	51 (0,2)	-0,6 (0,3)
Slovėnija	50 (0,3) ▽	50 (0,2)	0,1 (0,3)
Suomija	51 (0,2) ▽	49 (0,2)	1,5 (0,3) ●
Švedija	53 (0,2) △	49 (0,3)	4,2 (0,4) ●
Taivanas	53 (0,2) △	51 (0,2)	2,1 (0,3) ●
ICCS 2016 vidurkis	51 (0,0)		
2009-2016 m. dalyvavusių šalių vidurkis	51 (0,1)	50 (0,1)	1,1 (0,1) ●
Šalys, neatitikusios imties reikalavimų			
Honkongas	47 (0,3)	- -	- -
P. Korėja	51 (0,3)	- -	- -
Š. Reinas-Vestfalija (Vokietija)	47 (0,4)	- -	- -

△ Statistiškai reikšmingai aukščiau už ICCS 2016 vidurkį.

▽ Statistiškai reikšmingai žemiau už ICCS 2016 vidurkį.

▲ Statistiškai reikšmingai (daugiau kaip 3 skalės taškais) aukščiau už ICCS 2016 vidurkį.

▼ Statistiškai reikšmingai (daugiau kaip 3 skalės taškais) žemiau už ICCS 2016 vidurkį.

● Skirtumas statistiškai reikšmingas.

- Lygintinų duomenų nėra arba jie nepakankami.

() Skliaustuose pateiktos standartinės paklaidos. Dėl apvalinimo kai kurie rezultatai gali būti ne visai tikslūs.

6.11 lentelė. Mokinių ketinimo ateityje aktyviai dalyvauti politikoje indeksas

Lentelė parengta remiantis mokinių atsakymais

Šalys	Mokinių ketinimo ateityje aktyviai dalyvauti politikoje indeksas			Indekso reikšmės pagal mokinių lytį (ICCS 2016)	
	ICCS 2016	ICCS 2009	Skirtumas tarp 2016 ir 2009 metų	Vaikinai	Merginos
Belgija (Flandrija)	46 (0,3) ▼	45 (0,2)	1,3 (0,4) ●	47 (0,3)	46 (0,4)
Bulgarija	50 (0,3) ▽	49 (0,3)	1,2 (0,4) ●	50 (0,4) ◆	49 (0,4)
Čilė	50 (0,2) ▽	49 (0,2)	1,1 (0,3) ●	50 (0,3) ◆	49 (0,3)
Danija	51 (0,1)	50 (0,1)	0,6 (0,2) ●	51 (0,2)	51 (0,2)
Dominikos Respublika	60 (0,3) ▲	57 (0,4)	2,8 (0,5) ●	61 (0,3) ◆	60 (0,4)
Estija	48 (0,2) ▽	48 (0,2)	0,1 (0,3)	49 (0,3) ◆	48 (0,3)
Italija	51 (0,2)	49 (0,2)	1,4 (0,3) ●	51 (0,2) ◆	50 (0,2)
Kolumbija	53 (0,3) △	53 (0,3)	-0,1 (0,4)	54 (0,3) ◆	53 (0,3)
Kroatija	50 (0,2)	- -	- -	51 (0,3) ◆	50 (0,3)
Latvija	50 (0,2) ▽	51 (0,2)	-1,2 (0,3) ●	50 (0,3) ◆	49 (0,3)
LIETUVA	52 (0,2) △	49 (0,2)	2,7 (0,3) ●	52 (0,3) ◆	51 (0,2)
Malta	50 (0,2) ▽	48 (0,4)	1,6 (0,4) ●	51 (0,3) ◆	49 (0,3)
Meksika	55 (0,2) ▲	54 (0,2)	0,8 (0,3) ●	56 (0,3) ◆	55 (0,3)
Nyderlandai	48 (0,2) ▼	- -	- -	48 (0,3)	48 (0,2)
Norvegija (9)	49 (0,1) ▽	49 (0,2)	-0,2 (0,3)	48 (0,2)	49 (0,2)
Peru	56 (0,2) ▲	- -	- -	57 (0,2) ◆	56 (0,2)
Rusija	50 (0,2) ▽	52 (0,2)	-1,5 (0,3) ●	51 (0,3) ◆	49 (0,3)
Slovėnija	49 (0,2) ▽	48 (0,2)	0,7 (0,3) ●	50 (0,3) ◆	48 (0,2)
Suomija	49 (0,2) ▽	48 (0,1)	1,3 (0,2) ●	49 (0,2) ◆	48 (0,2)
Švedija	50 (0,3) ▽	50 (0,2)	0,4 (0,3)	50 (0,4)	50 (0,2)
Taivanas	50 (0,2) ▽	47 (0,1)	2,6 (0,2) ●	51 (0,2) ◆	49 (0,2)
ICCS 2016 vidurkis	51 (0,0)			51 (0,1) ◆	50 (0,1)
2009-2016 m. dalyvavusių šalių vidurkis	51 (0,1)	50 (0,1)	0,9 (0,1) ●		
Šalys, neatitikusios imties reikalavimų					
Honkongas	48 (0,2)	- -	- -	49 (0,3) ◆	47 (0,3)
P. Korėja	50 (0,3)	- -	- -	51 (0,3) ◆	49 (0,3)
Š. Reinas-Vestfalija (Vokietija)	48 (0,3)	- -	- -	- -	- -

△ Statistiškai reikšmingai aukščiau už ICCS 2016 vidurkį.

▽ Statistiškai reikšmingai žemiau už ICCS 2016 vidurkį.

▲ Statistiškai reikšmingai (daugiau kaip 3 skalės taškais) aukščiau už ICCS 2016 vidurkį.

▼ Statistiškai reikšmingai (daugiau kaip 3 skalės taškais) žemiau už ICCS 2016 vidurkį.

● Skirtumas statistiškai reikšmingas.

◆ Statistiškai reikšmingai aukščiau už kitos lyties mokinių indekso reikšmės vidurkį.

- Lygintinų duomenų nėra arba jie nepakankami.

() Skliaustuose pateiktos standartinės paklaidos. Dėl apvalinimo kai kurie rezultatai gali būti ne visai tikslūs.

7 Mokinių įsitikinimai ir požiūris į visuomenei aktualius klausimus

Šiame skyriuje pristatomi mokinių požiūriai į demokratiją ir pilietiškumą, vyrų ir moterų lygias galimybes, grėsmes pasaulio ateičiai, taip pat pateikiami rezultatai apie mokinių pasitikėjimą pilietinėmis institucijomis bei religijos įtakos visuomenei vertinimą.

Mokinių požiūris į demokratiją ir pilietiškumą

Viena iš tyrimo ICCS turinio sričių yra pilietiniai principai (lygybė, laisvė, priklausymo bendruomenei jausmas, įstatymų lygybės užtikrinimas), būtini užtikrinant tinkamą demokratijos veikimą, todėl svarbu žinoti, ką apie juos galvoja mokiniai. Aštuntokų buvo paprašyta įvertinti, ar jų nuomone, demokratiją veikia teigiamai, neigiamai, ar visai jos neveikia šios situacijos:

- *politiniai lyderiai įdarbina savo šeimos narius valdžios institucijose;*
- *viena įmonė ar vyriausybė valdo visus šalies laikraščius;*
- *žmonės gali viešai kritikuoti vyriausybę;*
- *visi pilnamečiai šalies piliečiai turi teisę rinkti politinius lyderius;*
- *žmonės gali protestuoti, jeigu mano, kad įstatymas yra neteisingas;*
- *policija turi teisę be teismo įkalinti asmenis, kurie įtariami keliantys grėsmę nacionaliniam saugumui;*
- *skirtumas tarp turtingų ir neturtingų žmonių pajamų yra nedidelis;*
- *vyriausybė daro įtaką teismų sprendimams;*
- *visos tautinės ir rasinės grupės šalyje turi lygias teises.*

7.1 lentelėje pateikti duomenys parengti remiantis apibendrintais mokinių atsakymais apie situacijas, kurios įprastai laikomos neigiamai veikiančiomis demokratiją.

Daugelyje šalių mokinių, kurie mano, kad tai, jog *politiniai lyderiai įdarbina savo šeimos narius valdžios institucijose*, kenkia demokratijai, dalis (ICCS 2016 vidurkis 44 proc.) yra didesnė negu

ty, kurie mano, kad tokia situacija demokratią veikia teigiamai. Devyniose šalyse (Taivane, Suomijoje, Nyderlanduose, Kroatijoje, Danijoje, Latvijoje, Estijoje, Bulgarijoje, Slovėnijoje) pusė ar daugiau tyrime dalyvavusių aštuntokų mano, kad tokia politikų elgsena neigiamai veikia demokratią (**Lietuvoje** – 48 proc.). Tačiau yra ir tokių šalių, kurių mokiniai tokią politikų elgseną vertina kaip darančią teigiamą įtaką demokratijai. Kolumbijoje, Italijoje, Meksikoje, Peru ir Maltoje taip galvoja daugiau negu ketvirtadalis aštuntokų, o Dominikos Respublikoje – net 54 proc.

Vertinant situaciją, kai *viena įmonė ar vyriausybė valdo visus šalies laikraščius*, praktiškai visose šalyse didžioji dalis tyrime dalyvavusių mokinių (ICCS 2016 vidurkis 52 proc.) sutiko, kad tokia praktika demokratią veikia neigiamai. Daugiausia taip galvojančių aštuntokų buvo Suomijoje – 69 proc., Kroatijoje, Danijoje ir Estijoje – po 63 proc. **Lietuvoje** tokią situaciją neigiamai vertinančių mokinių buvo 51 proc., o manančių, kad tai demokratią veikia teigiamai – 13 proc.

Vertinant situaciją, kai *policija turi teisę be teismo įkalinti asmenis, kurie įtariami keliantys grėsmę nacionaliniam saugumui*, vidutiniškai maždaug po trečdalį visų tyrime dalyvavusių mokinių nurodė manantys, jog tai gerai – 30 proc., blogai – 33 proc. ir nei gerai, nei blogai – 37 proc. Čilėje, Taivane ir Kolumbijoje daugiau nei 40 proc. mokinių manė, kad tai neigiamai veikia demokratią, o Bulgarijoje, Kroatijoje ir Dominikos Respublikoje tokia pati dalis mokinių manė priešingai. **Lietuvoje** šią situaciją kaip darančią neigiamą įtaką demokratijai, vertino 37 proc. mokinių.

Daugumoje šalių situaciją, kad *vyriausybė daro įtaką teismų sprendimams*, didelė dalis mokinių laiko neigiamai veikiančia demokratią (ICCS 2016 vidurkis 35 proc.), net 11-oje iš 21-os šalies taip manė tokia pati ar didesnė nei tarptautinis vidurkis mokinių dalis (**Lietuvoje** – 34 proc.), tačiau kai kuriose šalyse (Kolumbijoje – 26 proc., Dominikos Respublikoje – 43 proc., Maltoje – 29 proc., Meksikoje – 30 proc., Peru – 32 proc.) daugiau negu ketvirtadalis aštuntokų buvo priešingos nuomonės.

7.2 lentelėje pateikti duomenys parengti apibendrinus mokinių atsakymus apie situacijas, kurios įpras-tai laikomos teigiamai veikiančiomis demokratiją.

Visose, išskyrus Latviją, dalyvavusiose šalyse, tarp jų ir **Lietuvoje**, daugiau nei pusė mokinių manė, kad *pilnamečių šalies piliečių teisė rinkti politinius lyde-rius* (ICCS 2016 vidurkis – 80 proc.), *protestai dėl neteisingų įstatymų* (ICCS 2016 vidurkis – 63 proc.) ir *visų tautinių bei rasinių grupių lygių teisių užti-krinimas* (ICCS 2016 vidurkis – 65 proc.) demo-kratiją veikia teigiamai.

Viešą vyriausybės kritiką daugelyje šalių mokiniai laiko santykinai teigiamai veikiančiu demo-kratiją (palyginti su tais, kurie tai vertina kaip neigia-mai veikiančiu demokratiją), visgi, 7-iose šalyse (Taivane, Kolumbijoje, Dominikos Respublikoje, Latvijoje, **Lietuvoje**, Meksikoje ir Peru) šį veiksmą kenkiančiu demokratijai laiko daugiau nei 30 proc. mokinių.

Pajamų skirtumus demokratiją teigiamai veikian-čiu veiksmu įvardijo daugiau nei 40 proc. Belgijos, Taivano, Estijos, Suomijos, Italijos, Nyderlandų ir Slovėnijos mokinių, tuo tarpu priešingai manė maž-daug trečdalis Čilės, Kolumbijos ir Peru mokinių. Iš viso net 42 proc. visų dalyvavusių šalių mokinių manė, kad pajamų nelygybė nėra susijusi su demokratija.

Mokslininkai paprastai išskiria dviejų rūšių aktyvią pilietinę veiklą: tradicinę (pvz., balsavimą) ir netra-dicinę (įvairius socialinius judėjimus). 7.3 lentelėje pateikiami duomenys, rodantys, kaip per septyne-rius metus kito mokinių supratimas apie tradici-nės pilietinės veiklos svarbą ir kokie yra skirtumai lyginant pagal mokinių lytį. Siekiant sužinoti, kaip mokiniai vertina tradicinę pilietinę veiklą, jų buvo klausama, kiek svarbios (*labai; pakankamai; nela-bai; visiškai ne*) jiems atrodo šios pilietinės veiklos:

- balsuoti per kiekvienus rinkimus;
- įstoti į politinę partiją;
- žinoti šalies istoriją;
- sekti politines aktualijas laikraščiuose, per radiją, tele-viziją ir internetą;
- rodyti pagarbą valdžios pareigūnams;
- dalyvauti politinėse diskusijose.

Remiantis mokinių atsakymais į šiuos klausimus, buvo sudarytas *mokinių supratimo apie tradicinės*

pilietinės veiklos svarbą indeksas, kurio reikšmės pateiktos 7.3 lentelėje.

2016 m. aukščiausios indekso reikšmės nustatytos Dominikos Respublikoje (58 skalės taškai), Italijoje, Meksikoje ir Peru (po 55 skalės taškus), žemiau-sios – Belgijoje, Estijoje, Nyderlanduose, Slovėnijoje ir Suomijoje (po 48 skalės taškus).

2009 m. ir 2016 m. duomenų palyginimas atsklei-džia, kad 9-iose šalyse, tarp jų ir **Lietuvoje**, šio indekso reikšmė statistiškai reikšmingai pakilo, tarp jų didžiausias pakilimas stebimas Švedijoje (3 ska-lės taškais), Dominikos Respublikoje (2,8 skalės taš-kais) ir Suomijoje (2,6 skalės taškais), o likusiose šalyse statistiškai reikšmingų skirtumų neužfiksuota.

7.3 lentelėje taip pat yra pateikiamos šio indekso reikšmės pagal mokinių lytį. Lyginant duomenis galima pastebėti, kad daugelyje šalių ir merginų, ir vaikinių *supratimo apie tradicinės pilietinės veiklos svarbą indekso reikšmės* labai panašios ar net vie-nodos. Nedideli, bet statistiškai reikšmingi skirtu-mai merginų naudai nustatyti Belgijoje, Taivane, Danijoje, Estijoje, Suomijoje ir Norvegijoje. Tik Peru vaikinių šio indekso reikšmė yra statistiškai reikšmingai didesnė nei merginų. **Lietuvoje** statis-tiškai reikšmingų šio indekso skirtumų pagal moki-nių lytį nenustatyta.

7.4 lentelėje pateikiami duomenys rodo, kaip per septynerius metus kito mokinių supratimas apie netradicinės pilietinės veiklos svarbą ir kokie yra skirtumai pagal mokinių lytį. Siekiant sužinoti, kaip mokiniai vertina netradicinę pilietinę veiklą, jų buvo klausama, kiek svarbios (*labai; pakankamai; nela-bai; visiškai ne*) jiems atrodo šios pilietinės veiklos:

- dalyvauti taikiose demonstracijose prieš neteisingais laikomus įstatymus;
- dalyvauti veikloje, naudingoje vietos bendruome-nės žmonėms;
- įsitraukti į žmogaus teisių gynimo veiklą;
- įsitraukti į aplinkosaugos veiklą.

Remiantis mokinių atsakymais į šiuos klausimus, buvo sudarytas *mokinių supratimo apie netradici-nės pilietinės veiklos svarbą indeksas*, kurio reikš-mės pateiktos 7.4 lentelėje.

Tam, kad netradicinė pilietinė veikla yra svarbi, 2016 m. labiausiai pritarė Bulgarijos, Kolumbijos,

Dominikos Respublikos ir Meksikos mokiniai, mažiausiai – Danijos, Suomijos ir Nyderlandų aštuntokai. **Lietuvos** aštuntokų indekso reikšmė (49 skalės taškai) yra kiek žemiau ICCS 2016 vidurkio reikšmės (50 skalės taškų).

Lyginant 2009 m. ir 2016 m. duomenis, šio indekso reikšmė statistiškai reikšmingai pakilo 6-iose šalyse (Belgijoje, Dominikos Respublikoje, Suomijoje, Italijoje, Slovėnijoje ir Švedijoje), Čilėje ir Latvijoje indekso reikšmė sumažėjo, o likusiose, tarp jų ir **Lietuvoje**, – statistiškai reikšmingai nepakito.

7.4 lentelėje taip pat yra pateikiamos šio indekso reikšmės pagal mokinių lytį. Daugelyje šalių merginų ir vaikinų *supratimo apie netradicinės pilietinės veiklos svarbą indekso* reikšmės statistiškai reikšmingai skiriasi merginų naudai, išskyrus Dominikos Respubliką, **Lietuvą**, Nyderlandus, Peru ir Rusiją, kuriose statistiškai reikšmingų skirtumų nenustatyta.

Be pastarųjų aptartų dviejų aktyvios pilietinės veiklos rūšių, ICCS tyrime buvo bandoma išsiaiškinti ir mokinių nuomonę apie labiau „pasyvią“ pilietinę veiklą, kuriai atlikti nereikalinga įsitraukti į pilietinių organizacijų veiklą, burtis į grupes ar kaip kitaip formalizuoti savo pilietišką elgseną. Tam tikslui mokinių buvo paprašyta įvertinti, kiek, jų nuomone, norint būti geru piliečiu yra svarbu (*labai; pakankamai; nelabai; visiškai ne*):

- *daug dirbti;*
- *visada laikytis įstatymų;*
- *užtikrinti savo šeimos ekonominę gerovę;*
- *stengtis saugoti gamtos išteklius;*
- *gerbti kitų teisę turėti asmeninę nuomonę;*
- *paremti žmones, kurių padėtis blogesnė;*
- *užsiimti veikla, skirta padėti žmonėms iš mažiau išsivysčiusių šalių.*

7.5 lentelėje pateikti duomenys, parengti remiantis mokinių atsakymais į šiuos klausimus (mokinių procentinė dalis pagal kiekvieną teiginį).

Lyginant vidutinius ICCS tyrime dalyvavusių šalių duomenis galima pastebėti, kad dauguma mokinių labai svarbiais dalykais laiko *įstatymų laikymąsi* (59 proc.), *savo šeimos gerovės užtikrinimą* (60 proc.) ir *kitų žmonių nuomonės gerbimą* (62 proc.). **Lietuvos** mokiniai šiuos dalykus taip pat

laiko svarbiausiais (atitinkamai pagal kiekvieną teiginį: 70 proc., 60 proc. ir 63 proc.). Beveik pusei visų dalyvavusių mokinių (49 proc.) labai svarbu *stengtis saugoti gamtos išteklius (Lietuvoje – 56 proc.)* ir *paremti žmones, kurių padėtis blogesnė (Lietuvoje – 37 proc.)*. Kad norint būti geru piliečiu, labai svarbu *daug dirbti*, sutiko 42 proc. visų aštuntokų (**Lietuvoje – 31 proc.**), o *užsiimti veikla, skirta padėti žmonėms iš mažiau išsivysčiusių šalių*, labai svarbiu dalyku laiko tik 35 proc. visų tyrime dalyvavusių mokinių (**Lietuvoje – 30 proc.**). Visgi svarbu pastebėti, kad pastarąją veiklą atskirų šalių mokiniai vertina labai skirtingai, pavyzdžiui, Čilėje, Kolumbijoje, Meksikoje ir Peru beveik pusė, o Dominikos Respublikoje net 59 proc. mokinių ją laiko labai svarbia.

7.6 lentelėje pateikiamas ir *asmeninės pilietinės atsakomybės svarbos indeksas*, apskaičiuotas apibendrinus visus mokinių atsakymus.

Tyrimo ICCS nustatytas indekso reikšmės vidurkis – 50 skalės taškų (plg. **Lietuvoje – 49** skalės taškai). Aukščiausios šio indekso reikšmės užfiksuotos Dominikos Respublikoje ir Taivane (atitinkamai 54 ir 53 skalės taškai), žemiausia – Latvijoje ir Nyderlanduose – po 46 skalės taškus bei Estijoje – 47 skalės taškai.

7.6 lentelėje pateikiami ICCS 2016 tyrimo ciklo duomenys apie *asmeninės pilietinės atsakomybės svarbos indekso* reikšmes pagal mokinių lytį rodo, kad merginų atveju šio indekso vidutinė reikšmė yra statistiškai reikšmingai aukštesnė nei vaikinų (plg. merginų – 51 skalės taškas, vaikinų – 49 skalės taškai). Išskyrus Dominikos Respubliką, tokia pati tendencija nustatyta visose dalyvaujančiose šalyse, tarp jų ir **Lietuvoje**. Didžiausi skirtumai pagal lytį užfiksuoti Suomijoje (5 skalės taškai) ir Kroatijoje (4 skalės taškai).

Mokinių požiūris į vyrų ir moterų lygias galimybes

Pripažinimas, kad visi, nepriklausomai nuo lyties ar kilmės, turi turėti lygias galimybes, yra idealios demokratinės visuomenės požymis. Pilietiškumo sampratoje šis lygybės principas yra ypač svarbus, todėl ICCS tyrime taip pat buvo renkama informacija, ką apie vyrų ir moterų teises bei galimybes galvoja mokiniai.

7.7 lentelėje pateikti duomenys rodo, kaip per septynerius metus kito mokinių nuomonė apie lyčių lygybę ir kokie yra skirtumai lyginant pagal mokinių lytį. Siekiant sužinoti mokinių nuomonę šiuo aspektu, jų buvo prašoma įvertinti (*visiškai sutinka; sutinka; nesutinka; visiškai nesutinka*) šiuos teiginius:

- *vyrų ir moterų privalo turėti lygias galimybes dirbti valdžios institucijose;*
- *vyrų ir moterų privalo turėti visais atžvilgiais vienodas teises;*
- *moterų turėtų nesikišti į politiką;*
- *kai trūksta darbo vietų, vyrai privalo turėti daugiau galimybių įsidarbinti negu moterų;*
- *už tą patį darbą vyrams ir moterims turėtų būti mokamas vienodas atlyginimas;*
- *vyrų labiau tinka būti politiniais lyderiais negu moterų.*

Remiantis mokinių atsakymais į šiuos klausimus, buvo sudarytas *mokinių pritarimo lyčių lygybei indeksas*, kurio reikšmės pateiktos 7.7 lentelėje.

Lyginant su vidutine šio indekso reikšme (ICCS 2016 vidurkis – 51 skalės taškas), aukščiausios šio indekso reikšmės (55–57 skalės taškai) nustatytos Taivane, Danijoje, Suomijoje, Norvegijoje ir Švedijoje, žemiausios (44–46 skalės taškai) – Bulgarijoje, Dominikos Respublikoje, Latvijoje, Meksikoje ir Rusijoje. **Lietuvoje** mokinių pritarimo lyčių lygybei indeksas buvo kiek žemesnis už visų šalių vidurkį (49 skalės taškai).

Lyginant 2009 m. ir 2016 m. duomenis, statistiškai reikšmingai šio indekso reikšmės padidėjo 8-iose šalyse (Belgijoje, Danijoje, Estijoje, Suomijoje, Italijoje, Maltoje, Norvegijoje ir Švedijoje), nesumažėjo nė vienoje, o likusiose 10-yje šalių, tarp jų ir **Lietuvoje**, statistiškai reikšmingų skirtumų nenustatyta.

7.7 lentelėje taip pat yra pateikiamos šio indekso reikšmės pagal mokinių lytį. Visose šalyse merginų statistiškai reikšmingai labiau pritaria lyčių lygybei nei vaikinai (ICCS 2016 vidurkiai: merginos – 54 skalės taškai, vaikinai – 49 skalės taškai, **Lietuva** atitinkamai 52 ir 46 skalės taškai).

Didžiausi šio indekso reikšmių skirtumai užfiksuoti Suomijoje (merginos – 59 skalės taškai, vaikinai – 51 skalės taškas), Maltoje (merginos – 57 ska-

lės taškai, vaikinai – 49 skalės taškai), Kroatijoje (merginos – 57 skalės taškai, vaikinai – 50 skalės taškų), Norvegijoje (merginos – 60 skalės taškų, vaikinai – 53 skalės taškai), Slovėnijoje (merginos – 56 skalės taškai, vaikinai – 49 skalės taškai), mažiausias skirtumas – Dominikos Respublikoje (merginos – 45 skalės taškai, vaikinai – 43 skalės taškai).

Kitas svarbus mokinių požiūrio į lygybę aspektas – jų tolerancija skirtingų etninių grupių ir rasių žmonėms. 7.8 lentelėje pateikiami duomenys rodo, kaip per septynerius metus kito mokinių pritarimas visų etninių grupių ir rasių žmonių lygybei ir kokie yra skirtumai pagal mokinių lytį. Tam tikslui mokinių buvo paprašyta įvertinti (*visiškai sutinka; sutinka; nesutinka; visiškai nesutinka*) šiuos teiginius:

- *visos <šalies> tautinės ir rasinės grupės privalo turėti lygias galimybes įgyti gerą išsilavinimą;*
- *visos <šalies> tautinės ir rasinės grupės privalo turėti lygias galimybes gauti gerą darbą;*
- *mokyklose turėtų būti mokoma gerbti visų tautinių ir rasinių grupių atstovus;*
- *visų tautinių ir rasinių grupių atstovai turėtų būti raginami dalyvauti rinkimuose politiniams postams užimti;*
- *visų tautinių ir rasinių grupių atstovai privalo turėti lygias teises ir pareigas.*

Apibendrinus atsakymus į šiuos klausimus, buvo sudarytas *mokinių pritarimo visų etninių grupių ir rasių žmonių lygybei indeksas*, kurio reikšmės pateikiamos 7.8 lentelėje. Aukštesnė jo reikšmė rodo didesnę pritarimą vienodoms skirtingų etninių grupių ir rasių žmonių teisėms.

Lyginant su vidutine šio indekso reikšme (ICCS 2016 vidurkis – 53 skalės taškai), didžiausios šio indekso reikšmės (57–58 skalės taškai) užfiksuotos Čilėje, Taivane ir Švedijoje, žemiausios (48–49 skalės taškai) – Bulgarijoje, Latvijoje ir Nyderlanduose. **Lietuvoje** šio indekso reikšmė (53 skalės taškai) sutampa su ICCS šalių vidurkiu.

Lyginant 2009 m. ir 2016 m. duomenis, visose, išskyrus Bulgariją, šalyse užfiksuotos statistiškai reikšmingai aukštesnės indekso reikšmės. Vidutiniškai šis indeksas padidėjo 2,7 skalės taškų, o didžiausias pokytis užfiksuotas Švedijoje (5,4 skalės taškų), Suomijoje (4,9 skalės taškų) ir Norvegijoje (4,6 skalės taškų).

7.8 lentelėje taip pat yra pateikiamos šio indekso reikšmės pagal mokinių lytį. Lyginant duomenis galima pastebėti, kad išskyrus Dominikos Respubliką ir Peru, visose šalyse merginų ir vaikinių indeksų reikšmės skiriasi statistiškai reikšmingai – merginos labiau nei vaikinai pritaria visų etninių grupių ir rasių žmonių lygybei.

Tyrimo ICCS 2016 nustatytas merginų šio indekso reikšmės vidurkis buvo statistiškai reikšmingai didesnis nei vaikinių (merginos – 54 skalės taškai, vaikinai – 52 skalės taškai), identiškos indekso reikšmės buvo nustatytos ir **Lietuvoje**. Didžiausi šio indekso reikšmių skirtumai tarp merginų ir vaikinių užfiksuoti Švedijoje (merginos – 59 skalės taškai, vaikinai – 57 skalės taškai) ir Suomijoje (merginos – 55 skalės taškai, vaikinai – 51 skalės taškas), mažiausias skirtumas, tačiau vis tiek statistiškai reikšmingas, – Kolumbijoje (merginos – 54 skalės taškai, vaikinai – 53 skalės taškai).

Mokinių nuomonė apie grėsmes pasaulio ateičiai

Žmonijos veiklos pasekmės fizinei, socialinei, ekonominei, politinei aplinkai yra neišvengiamos. Deja, kol kas dominuoja neigiami padariniai, todėl auga atsakingos ir sąmoningos elgsenos svarba.

Norint išsiaiškinti, ar jaunuoliai supranta visos žmonijos laukiančius iššūkius, jų buvo paprašyta įvertinti, ar ir kiek (*labai; vidutiniškai; mažai*) pasaulio ateičiai kelia grėsmę, o gal visiškai nekelia grėsmės, kiekviena iš šių problemų:

- *aplinkos tarša;*
- *terorizmas;*
- *vandens trūkumas;*
- *maisto trūkumas;*
- *užkrečiamosios ligos (pvz., paukščių gripas, AIDS);*
- *klimato pokyčiai;*
- *skurdas;*
- *nusikalstamumas;*
- *ginkluoti konfliktai;*
- *pasaulinės finansų krizės;*
- *energetinių išteklių trūkumas;*
- *nedarbas;*
- *per didelis gyventojų skaičius.*

7.9 lentelėje pateikti duomenys rodo, kurias problemas mokiniai laiko keliančiomis didžiausią grėsmę pasaulio ateičiai. Lyginant šiuos duomenis nustatyta, kad tyrime dalyvavusiose šalyse vidutiniškai daugiau nei 50 proc. visų mokinių nurodė, kad labai didelę grėsmę pasaulio ateičiai kelia *aplinkos tarša* (76 proc.), *terorizmas* (66 proc.), *vandens trūkumas* (65 proc.), *maisto trūkumas* (62 proc.), *užkrečiamosios ligos* (59 proc.), *klimato pokyčiai* (55 proc.) ir *skurdas* (53 proc.). Kad šie dalykai kelia grėsmę, **Lietuvoje** nurodė dar didesnė mokinių dalis (*aplinkos tarša, terorizmas, vandens trūkumas, maisto trūkumas* – atitinkamai 86 proc., 75 proc., 76 proc. ir 74 proc.; *užkrečiamosios ligos, klimato pokyčiai* ir *skurdas* – atitinkamai 73 proc., 57 proc. ir 63 proc.).

Aplinkos tarša nerimą kelia daugiau negu 85 proc. Čilės, Kolumbijos ir **Lietuvos** mokinių.

Terorizmą labai didele grėsme laiko mažiausiai 75 proc. Kroatijos, Estijos, Latvijos, **Lietuvos**, Maltos ir Rusijos aštuntokų, o mažiausiai mokinių dėl to sunerimą yra Dominikos Respublikoje, Nyderlanduose, Norvegijoje ir Švedijoje.

Daugiau negu 80 proc. Čilės ir Kolumbijos mokinių labai didele grėsme laiko *vandens* ir *maisto trūkumą*. Tuo tarpu Šiaurės Europos šalyse (Suomijoje, Norvegijoje, Švedijoje) šiuos dalykus kaip didelę grėsmę mato maždaug tik pusė ar dar mažiau aštuntokų.

Užkrečiamomis ligomis ir *skurdo* problema daugiausia mokinių susirūpinę Kolumbijoje, Čilėje, mažiausiai – Danijoje, Suomijoje, Nyderlanduose ir Švedijoje.

Klimato pokyčius labai didele grėsme laiko daugiausia Belgijos, Kolumbijos, Norvegijos ir Švedijos mokinių, mažiausia – Dominikos Respublikos, Italijos ir Rusijos aštuntokų.

Nusikalstamumą labai didele problema laiko vidutiniškai pusė visų tyrime dalyvavusių mokinių (**Lietuvoje** – 57 proc.). Daugiausia (61–75 proc.) jų buvo Čilėje, Kolumbijoje, Meksikoje, Peru ir Rusijoje, mažiausiai (25–33 proc.) – Belgijoje, Danijoje, Suomijoje, Nyderlanduose, Norvegijoje ir Švedijoje.

Ginkluotus konfliktus labai didele grėsme laiko vidutiniškai 46 proc. visų tyrime dalyvavusių mokinių. Daugiausia (63–68 proc.) taip manančių buvo Kolumbijoje, Čilėje ir **Lietuvoje**, mažiausia (27–28 proc.) – Danijoje ir Suomijoje.

Vidutiniškai mažiausia dalis tyrime dalyvavusių mokinių nurodė, kad labai didelę grėsmę kelia *pasaulinės finansų krizės* (44 proc.), *energetinių išteklių trūkumas* (43 proc.), *nedarbas* (41 proc.) ir *per didelis gyventojų skaičius* (39 proc.).

Duomenys leidžia manyti, kad mokinių nuomonė apie kai kurias grėsmę pasauliui keliančias problemas yra susijusi su vietos kontekstu. Tuo tarpu, kai besivystančių šalių mokiniai dažnai pabrėžia su asmens gerove susijusius reiškinius – skurdo, maisto ar vandens trūkumo, nusikaltimų ar ginkluotų konfliktų grėsmę, Europos šalių mokiniams šios problemos atrodo aktualios gerokai mažesnei daliai mokinių.

Lietuvoje didžiausia dalis mokinių nerimauja dėl *aplinkos taršos* (86 proc.), o mažiausia dalis – dėl *per didelio gyventojų skaičiaus* (37 proc.).

Pasitikėjimas pilietinėmis institucijomis

Dar vienas svarbus ICCS tyrimo aspektas yra mokinių pasitikėjimas pilietinėmis institucijomis. Mokinių buvo paprašyta nurodyti, kiek jie pasitiki (*visiškai*; *pakankamai*; *mažai*) ar *visiškai nepasitiki* tam tikromis institucijomis ir informacijos šaltiniais.

7.10 lentelėje pateikti duomenys rodo, kokia dalis mokinių pasitiki pilietinėmis institucijomis ir kaip per septynerius metus kito mokinių, *visiškai* arba *pakankamai* pasitikinčių *nacionaline vyriausybe*, *nacionaliniu parlamentu* ir *teismais* (t. y. įstatymų vykdomąja, leidžiamąja ir teismine valdžia), skaičius.

Lyginant vidutinius visų tyrime dalyvavusių šalių duomenis pagal pasitikėjimą pilietinėmis institucijomis nustatyta, kad visomis pilietinėmis institucijomis pasitiki didelė dalis mokinių: *teismais* pasitiki vidutiniškai didžiausia dalis (70 proc.) tyrime dalyvavusių aštuntokų, *nacionaline vyriausybe* pasitiki 65 proc., *nacionaliniu parlamentu* – 60 proc. mokinių. Kai kuriose šalyse fiksuojami labai panašūs pasitikėjimo institucijomis duomenys. Pavyzdžiui, **Lietuvoje** atitinkamai 80 proc., 74 proc. ir 51 proc.; Danijoje atitinkamai 84 proc., 74 proc. ir 65 proc.; Estijoje – 76 proc., 73 proc. ir 56 proc.; Suomijoje – 84 proc., 82 proc.

ir 74 proc.; Latvijoje – 71 proc., 60 proc. ir 46 proc.; Nyderlanduose – 78 proc., 70 proc. ir 63 proc.; Maltoje – 76 proc., 66 proc. ir 59 proc.

Belgijoje, Danijoje, Suomijoje, Norvegijoje, Rusijoje ir Švedijoje visomis trimis institucijomis pasitiki daugiau nei du trečdaliai mokinių, o Čilėje, Kolumbijoje ir Peru nustatytas žemiausias pasitikėjimo šiomis institucijomis lygis.

Lyginant 2009 m. ir 2016 m. duomenis matyti, kad daugelyje šalių mokinių, pasitikinčių pilietinėmis institucijomis, dalis padidėjo. Aštuntokų, pasitikinčių *nacionaline vyriausybe* ir *nacionaliniu parlamentu*, skaičius labiausiai išaugo Belgijoje, Taivane, Latvijoje ir **Lietuvoje** (Belgijoje atitinkamai 21 ir 20 procentinių punktų, Taivane – 17 ir 18 procentinių punktų, Latvijoje – 27 ir 26 procentiniais punktais, **Lietuvoje** – 20 ir 17 procentinių punktų).

Statistiškai reikšmingai mokinių, pasitikinčių visomis trimis institucijomis, skaičius sumažėjo Čilėje, *nacionaline vyriausybe* ir *parlamentu* – Italijoje, *nacionaline vyriausybe* – Kolumbijoje ir Slovėnijoje.

7.11 lentelėje pateikti duomenys apie mokinių, kurie *visiškai* arba *pakankamai* pasitiki *politinėmis partijomis*, *žmonėmis*, *tradicine žiniasklaida* (televizija, laikraščiais, radiju) ir *socialinėmis interneto svetainėmis* (duomenys apie pasitikėjimą socialinėmis interneto svetainėmis buvo renkami tik 2016 m.), dalį.

Kaip jau įprasta, jauni žmonės yra linkę išreikšti nepasitikėjimą *politinėmis partijomis* – jomis pasitiki vidutiniškai 45 proc. tyrime dalyvavusių mokinių. Visgi, 4-ioje šalyse – Belgijoje, Taivane, Latvijoje ir **Lietuvoje** – *politinėmis partijomis* pasitikinčių mokinių dalis išaugo labiausiai (Belgijoje padidėjo 14 proc., Taivane – 21 proc., Latvijoje – 15 proc., **Lietuvoje** – 20 proc.). Statistiškai reikšmingai mokinių, pasitikinčių *politinėmis partijomis*, dalis sumažėjo Kolumbijoje, Danijoje, Italijoje ir Maltoje.

Nors daugiausia mokinių pasitiki *žmonėmis* ir *tradicine žiniasklaida* (ICCS vidurkiai atitinkamai 59 proc. ir 53 proc.), tačiau nuo 2009 m. jų skaičius statistiškai reikšmingai sumažėjo (atitinkamai 5-iais proc. ir 3-mis proc.). Pasitikinčių *žmonėmis* mokinių dalis labiausiai – po 11 proc. – sumažėjo Estijoje, Italijoje, Latvijoje ir Švedijoje, o pasitikinčių *tradicine žiniasklaida* – Čilėje ir Latvijoje (atitinkamai 12 proc. ir 14 proc.). Nuo 2009 m. iki 2016 m.

Lietuvos mokinių pasitikėjimas žmonėmis ir tradicine žiniasklaida taip pat šiek tiek sumažėjo (pasitikinčiųjų žmonėmis dalis sumažėjo nuo 66 proc. iki 60 proc., pasitikinčiųjų tradicine žiniasklaida – nuo 67 proc. iki 65 proc.).

2016 m. pirmą kartą mokinių buvo paprašyta nurodyti, kiek jie pasitiki socialinėmis interneto svetainėmis. Duomenys rodo, kad jomis (palyginti su tradicine žiniasklaida) pasitiki kur kas mažiau aštuntokų – ICCS šalių vidurkis yra 45 proc. Daugiausia mokinių (60–61 proc.) socialinėmis interneto svetainėmis pasitiki Bulgarijoje, Dominikos Respublikoje ir Maltoje, mažiausia dalis (27–32 proc.) – Belgijoje, Danijoje, Estijoje, Nyderlanduose, Norvegijoje ir Švedijoje. **Lietuvoje** socialinėmis interneto svetainėmis pasitiki 49 proc. aštuntokų.

Požiūris į religijos įtaką visuomenei

Daugelis tyrinėtojų religiją laiko svarbiu veiksniu, lemiančiu aktyvesnį piliečių dalyvavimą visuomenės gyvenime. JAV ir Kanadoje atlikti tyrimai parodė, kad bažnyčių lankantys ir religinių tradicijų besilaikantys žmonės dažniau nei kiti imasi pilietinių iniciatyvų.

ICCS 2016 tyrime 20 iš 24 šalių į mokinių klausimynus įtraukė klausimą apie religines nuostatas bei kaip dažnai jie dalyvauja ne namuose vykstančiose religinėse apeigose. Tiriant religines nuostatas, mokinių buvo paprašyta įvertinti, kiek jie sutinka (visiškai sutinka; sutinka; nesutinka; visiškai nesutinka) su šiais teiginiais:

- religija man daug svarbesnė negu valstybės politikos įvykiai;
- religija man padeda nuspręsti, kas yra teisinga, o kas – ne;
- religiniai vadovai visuomenėje privalo turėti daugiau galios;
- religija turėtų paveikti žmonių elgesį su kitais žmonėmis;
- religija paremtos gyvenimo taisyklės daug svarbesnės už valstybės įstatymus;
- religingi žmonės yra geresni piliečiai.

Remiantis mokinių atsakymais, buvo sudarytas mokinių pritarimo religijos įtakai visuomenėje indek-

sas, kurio reikšmės pateiktos 7.12 lentelėje. Šioje lentelėje taip pat pateikiami duomenys, rodantys, kaip per septynerius metus kito mokinių nuomonė apie religijos įtaką ir duomenys apie mokinių, dalyvaujančių religinėse apeigose bent kartą per mėnesį ir jose nedalyvaujančių arba dalyvaujančių retai, procentinę dalį.

Aukščiausios mokinių pritarimo religijos įtakai visuomenėje indekso reikšmės (54–60 skalės taškų) buvo nustatytos Kroatijoje, Kolumbijoje, Dominikos Respublikoje, Maltoje ir Peru, žemiausios (42–45 skalės taškai) – Belgijoje, Danijoje, Estijoje, Nyderlanduose, Norvegijoje ir Švedijoje. **Lietuvoje** šis indeksas buvo beveik toks pat kaip vidutiniškai visose šalyse (plg. ICCS 2016 vidurkis – 49 skalės taškai, **Lietuvoje** – 48 skalės taškai).

Keturiose šalyse (Čilėje, Latvijoje, Maltoje ir Švedijoje), kurios dalyvavo 2009 m. ir 2016 m. tyrimo ICCS cikluose, nustatytas statistiškai reikšmingas indekso reikšmės sumažėjimas. Vienintelėje šalyje – Dominikos Respublikoje – šio indekso reikšmė statistiškai reikšmingai pakilo, o likusiose šalyse, tarp jų ir **Lietuvoje** – statistiškai reikšmingo skirtumo nenustatyta. Taigi galima teigti, kad **Lietuvoje** mokinių nuomonė apie religijos įtaką per septynerius metus iš esmės nepakito.

7.12 lentelėje taip pat yra pateikiamos šio indekso reikšmės pagal dalyvavimo religinėse apeigose dažnumą. Išskyrus Dominikos Respubliką, visose 19-oje šalių mokinių, dalyvaujančių religinėse apeigose bent kartą per mėnesį, pritarimo religijos įtakai visuomenėje indekso reikšmės statistiškai reikšmingai aukštesnės nei religinėse apeigose nedalyvaujančių arba dalyvaujančių retai.

Tyrimo ICCS 2016 dalyvaujančių religinėse apeigose bent kartą per mėnesį mokinių šio indekso reikšmės vidurkis buvo statistiškai reikšmingai didesnis nei nedalyvaujančių arba dalyvaujančių retai (plg. 54 ir 48 skalės taškai), **Lietuvoje** šio indekso reikšmės – atitinkamai 53 ir 47 skalės taškai. Didžiausi šio indekso reikšmių skirtumai užfiksuoti Nyderlanduose (plg. 53 ir 42 skalės taškai), Belgijoje (plg. 54 ir 44 skalės taškai) ir Estijoje (plg. 53 ir 43 skalės taškai), mažiausi skirtumai – Dominikos Respublikoje (plg. 60 ir 60 skalės taškų) ir Peru (plg. 56 ir 55 skalės taškai).

7.1 lentelė. Mokinių supratimas apie situacijas, įprastai laikomas neigiamai veikiančiomis demokratiją

Lentelė parengta remiantis mokinių atsakymais

- A Teigiamai veikia demokratiją
B Neturi jokios įtakos demokratijai
C Neigiamai veikia demokratiją

Šalys	Mokinių procentinė dalis pagal pateiktų situacijų įtakos demokratijai vertinimą											
	Politiniai lyderiai įdarbina savo šeimos narius valdžios institucijose			Viena įmonė ar vyriausybė valdo visus šalies laikraščius			Policija turi teisę be teismo įkalinti asmenis, kurie įtariami keliantys grėsmę nacionaliniam saugumui			Vyriausybė daro įtaką teismų sprendimams		
	A	B	C	A	B	C	A	B	C	A	B	C
Belgija (Flandrija)	14 (0,9)	43 (1,3)	43 (1,6)	9 (0,7)	35 (1,1)	56 (1,4)	19 (0,8)	46 (1,2)	35 (1,0)	18 (1,0)	55 (1,1)	27 (1,4)
Bulgarija	11 (1,1)	39 (1,2)	50 (1,4)	15 (0,8)	42 (1,1)	43 (1,1)	41 (1,1)	36 (1,0)	23 (0,8)	21 (0,9)	37 (1,1)	42 (1,2)
Čilė	18 (0,6)	42 (0,9)	40 (1,0)	11 (0,6)	44 (1,0)	45 (1,1)	23 (0,8)	32 (0,8)	44 (0,9)	23 (0,8)	46 (1,0)	31 (1,0)
Danija	7 (0,4)	40 (1,0)	53 (1,1)	6 (0,4)	31 (1,1)	63 (1,3)	18 (0,6)	43 (0,8)	39 (1,0)	17 (0,6)	48 (0,9)	35 (1,0)
Dominikos Respublika	54 (1,2)	33 (1,0)	13 (1,0)	19 (0,8)	40 (0,9)	42 (1,2)	42 (1,0)	27 (0,7)	31 (0,9)	43 (1,1)	37 (1,0)	20 (0,9)
Estija	8 (0,7)	41 (1,1)	51 (1,2)	5 (0,4)	32 (1,2)	63 (1,4)	26 (1,1)	39 (1,2)	36 (0,9)	17 (0,7)	42 (1,0)	41 (1,1)
Italija	30 (0,8)	29 (0,8)	41 (1,1)	14 (0,7)	39 (0,9)	47 (1,0)	29 (0,8)	34 (1,0)	38 (1,2)	13 (0,7)	38 (1,0)	48 (1,0)
Kolumbija	28 (1,4)	51 (1,2)	21 (0,9)	9 (0,6)	44 (0,7)	47 (1,0)	28 (1,2)	32 (0,8)	40 (1,1)	26 (0,9)	50 (1,0)	24 (0,9)
Kroatija	7 (0,6)	38 (1,1)	55 (1,2)	5 (0,5)	31 (1,0)	63 (1,2)	40 (1,2)	40 (1,1)	20 (0,9)	11 (0,7)	41 (1,1)	48 (1,4)
Latvija	12 (0,8)	35 (1,2)	53 (1,2)	10 (0,6)	36 (1,1)	54 (1,0)	31 (1,0)	40 (0,9)	29 (1,0)	21 (0,9)	44 (1,0)	35 (1,0)
LIETUVA	12 (0,7)	40 (1,2)	48 (1,3)	13 (0,7)	36 (1,1)	51 (1,1)	33 (1,1)	31 (0,9)	37 (1,2)	24 (0,9)	42 (0,9)	34 (1,2)
Malta	26 (0,8)	38 (0,8)	36 (0,9)	14 (0,6)	41 (0,9)	45 (1,1)	28 (0,7)	38 (0,8)	34 (0,8)	29 (0,7)	45 (0,8)	26 (0,9)
Meksika	25 (0,8)	47 (0,8)	29 (1,0)	13 (0,6)	50 (0,7)	37 (0,8)	35 (0,7)	35 (0,9)	30 (0,9)	30 (0,8)	48 (0,7)	21 (0,7)
Nyderlandai	10 (0,8)	33 (1,3)	57 (1,6)	9 (0,8)	34 (1,2)	57 (1,6)	20 (1,0)	48 (1,0)	32 (1,2)	16 (0,9)	46 (1,1)	38 (1,4)
Norvegija (9)	21 (0,7)	48 (0,7)	31 (0,7)	17 (0,6)	37 (0,7)	46 (0,9)	27 (0,6)	38 (0,8)	36 (0,8)	21 (0,7)	48 (0,8)	31 (0,8)
Peru	29 (1,0)	43 (0,9)	28 (1,0)	14 (0,6)	43 (0,8)	42 (1,0)	34 (0,9)	34 (0,8)	32 (0,8)	32 (0,6)	49 (0,8)	19 (0,7)
Rusija	16 (0,8)	45 (1,3)	39 (1,6)	12 (0,7)	40 (1,5)	48 (1,8)	28 (0,9)	36 (1,0)	36 (1,1)	24 (1,0)	37 (1,1)	39 (1,6)
Slovėnija	9 (0,7)	41 (1,2)	50 (1,3)	9 (0,6)	35 (1,1)	56 (1,3)	38 (1,0)	40 (0,9)	22 (0,9)	14 (0,8)	37 (1,1)	49 (1,4)
Suomija	5 (0,4)	31 (0,9)	63 (1,0)	4 (0,4)	27 (1,0)	69 (1,0)	26 (0,8)	48 (1,1)	25 (0,7)	17 (0,7)	60 (0,9)	23 (0,9)
Švedija	14 (1,0)	44 (1,0)	42 (1,1)	8 (0,5)	33 (1,4)	59 (1,5)	28 (1,1)	41 (1,1)	31 (1,0)	17 (0,8)	41 (1,1)	41 (1,4)
Taivanas	10 (0,5)	16 (0,8)	74 (0,9)	13 (0,5)	28 (1,0)	59 (1,2)	31 (0,9)	19 (0,9)	49 (1,1)	15 (0,6)	21 (0,9)	64 (1,0)
ICCS 2016 vidurkis	17 (0,2)	39 (0,2)	44 (0,3)	11 (0,1)	37 (0,2)	52 (0,3)	30 (0,2)	37 (0,2)	33 (0,2)	21 (0,2)	43 (0,2)	35 (0,2)
Šalys, neatitikusios imties reikalavimų												
Honkongas	32 (0,8)	44 (1,1)	25 (1,2)	19 (1,0)	40 (1,4)	41 (1,8)	22 (0,9)	33 (1,2)	45 (1,7)	13 (0,8)	30 (1,5)	57 (1,9)
P. Korėja	29 (1,0)	29 (1,1)	42 (1,0)	12 (0,7)	30 (1,2)	58 (1,4)	27 (1,1)	35 (1,0)	38 (1,3)	25 (0,9)	44 (1,1)	31 (1,0)
Š. Reinas-Vestfalija (Vokietija)	16 (1,1)	36 (1,8)	48 (1,5)	10 (1,1)	37 (1,7)	54 (1,9)	20 (0,8)	36 (2,2)	43 (2,2)	13 (1,0)	32 (1,9)	55 (2,0)

0) Skliaustuose pateiktos standartinės paklaidos. Dėl apvalinimo kai kurie rezultatai gali būti ne visai tikslūs.

7.2 lentelė. Mokinių supratimas apie situacijas, įprastai laikomas teigiamai veikiančiomis demokratiją

Lentelė parengta remiantis mokinių atsakymais

- A Teigiamai veikia demokratiją
B Neturi jokios įtakos demokratijai
C Neigiamai veikia demokratiją

Šalys	Mokinių procentinė dalis pagal pateiktų situacijų įtakos demokratijai vertinimą								
	Žmonės gali viešai kritikuoti vyriausybę			Visi pilnamečiai šalies piliečiai turi teisę rinkti politinius lyderius			Žmonės gali protestuoti, jeigu mano, kad įstatymas yra neteisingas		
	A	B	C	A	B	C	A	B	C
Belgija (Flandrija)	55 (1,2)	38 (1,1)	7 (0,5)	88 (0,8)	10 (0,7)	2 (0,3)	51 (1,1)	40 (0,9)	9 (0,6)
Bulgarija	35 (1,1)	42 (0,9)	23 (1,0)	76 (0,9)	18 (0,8)	6 (0,6)	69 (1,3)	22 (1,0)	8 (0,7)
Čilė	43 (0,8)	41 (0,8)	16 (0,5)	78 (0,9)	18 (0,7)	4 (0,4)	63 (0,8)	28 (0,7)	9 (0,5)
Danija	39 (1,1)	43 (0,8)	18 (0,7)	84 (0,8)	13 (0,7)	2 (0,3)	69 (1,0)	25 (0,9)	6 (0,4)
Dominikos Respublika	23 (0,9)	30 (0,9)	47 (1,1)	81 (0,8)	15 (0,7)	4 (0,3)	66 (1,0)	24 (0,9)	11 (0,6)
Estija	31 (1,4)	40 (1,0)	29 (1,2)	80 (0,9)	16 (0,9)	4 (0,4)	59 (1,3)	27 (0,9)	14 (0,9)
Italija	39 (1,1)	36 (0,9)	25 (0,8)	81 (0,9)	14 (0,7)	5 (0,4)	64 (0,9)	24 (0,8)	12 (0,6)
Kolumbija	28 (0,9)	38 (0,8)	34 (1,0)	86 (0,7)	12 (0,6)	3 (0,3)	68 (0,8)	22 (0,8)	10 (0,5)
Kroatija	43 (1,2)	41 (1,1)	16 (0,7)	86 (0,7)	12 (0,7)	2 (0,3)	60 (0,9)	32 (0,9)	7 (0,6)
Latvija	27 (1,2)	38 (1,0)	35 (1,2)	71 (0,9)	23 (0,8)	6 (0,5)	52 (1,1)	29 (1,1)	19 (0,9)
LIETUVA	35 (1,0)	32 (0,9)	34 (0,9)	76 (0,8)	18 (0,8)	6 (0,5)	63 (0,9)	19 (0,7)	18 (0,8)
Malta	35 (1,0)	42 (0,8)	23 (0,7)	66 (0,8)	28 (0,7)	7 (0,4)	66 (0,8)	27 (0,7)	7 (0,4)
Meksika	20 (0,9)	42 (0,8)	38 (1,1)	72 (0,9)	23 (0,8)	4 (0,3)	57 (0,9)	32 (0,8)	11 (0,6)
Nyderlandai	54 (1,3)	38 (1,2)	8 (0,7)	86 (1,1)	11 (1,0)	3 (0,4)	59 (1,2)	34 (1,1)	7 (0,7)
Norvegija (9)	43 (0,9)	39 (0,8)	19 (0,6)	75 (0,7)	21 (0,6)	3 (0,3)	70 (0,7)	24 (0,6)	6 (0,4)
Peru	28 (0,9)	39 (1,0)	32 (1,0)	80 (0,7)	17 (0,7)	4 (0,3)	64 (1,1)	26 (0,8)	10 (0,6)
Rusija	36 (1,3)	37 (1,1)	28 (0,9)	79 (1,3)	16 (1,0)	5 (0,4)	58 (1,3)	29 (1,1)	12 (0,7)
Slovėnija	38 (1,5)	42 (1,2)	20 (1,0)	84 (0,9)	13 (0,7)	3 (0,4)	60 (1,4)	30 (1,1)	10 (0,8)
Suomija	53 (1,0)	40 (1,1)	7 (0,5)	82 (0,8)	17 (0,8)	2 (0,2)	59 (0,9)	35 (0,9)	6 (0,5)
Švedija	52 (1,1)	34 (1,0)	14 (0,8)	83 (1,0)	13 (0,6)	5 (0,8)	77 (0,8)	19 (0,8)	4 (0,4)
Taivanas	37 (1,0)	24 (0,9)	39 (1,0)	82 (0,9)	15 (0,8)	3 (0,3)	63 (0,9)	16 (0,8)	21 (0,8)
ICCS 2016 vidurkis	38 (0,2)	38 (0,2)	24 (0,2)	80 (0,2)	16 (0,2)	4 (0,1)	63 (0,2)	27 (0,2)	10 (0,1)
Šalys, neatitikusios imties reikalavimų									
Honkongas	63 (1,6)	27 (1,5)	10 (0,7)	69 (1,5)	27 (1,4)	4 (0,5)	73 (1,6)	23 (1,5)	4 (0,5)
P. Korėja	52 (1,1)	38 (1,1)	10 (0,6)	73 (0,9)	24 (0,9)	3 (0,4)	81 (1,1)	18 (0,9)	2 (0,4)
Š. Reinas-Vestfalija (Vokietija)	52 (1,7)	30 (1,5)	18 (1,4)	79 (1,3)	16 (1,3)	5 (0,8)	72 (1,7)	21 (1,7)	8 (0,8)

() Skliaustuose pateiktos standartinės paklaidos. Dėl apvalinimo kai kurie rezultatai gali būti ne visai tikslūs.

7.2 lentelė. Mokinių supratimas apie situacijas, įprastai laikomas teigiamai veikiančiomis demokratiją (tęsinys)

Lentelė parengta remiantis mokinių atsakymais

- A Teigiamai veikia demokratiją
B Neturi jokios įtakos demokratijai
C Neigiamai veikia demokratiją

Mokinių procentinė dalis pagal pateiktų situacijų įtakos demokratijai vertinimą						Šalys
Skirtumas tarp turtingų ir neturtingų žmonių pajamų yra nedidelis			Visos tautinės ir rasinės grupės šalyje turi lygias teises			
A	B	C	A	B	C	
43 (1,5)	36 (1,0)	21 (1,0)	61 (1,3)	33 (1,1)	6 (0,6)	Belgija (Flandrija)
31 (1,2)	41 (1,0)	28 (1,0)	58 (1,4)	27 (1,0)	15 (0,9)	Bulgarija
26 (0,8)	40 (0,9)	34 (0,8)	60 (1,0)	32 (0,9)	8 (0,5)	Čilė
30 (0,9)	52 (0,9)	18 (0,6)	60 (1,2)	34 (1,2)	6 (0,4)	Danija
31 (1,0)	43 (1,0)	26 (0,9)	66 (1,0)	27 (0,9)	7 (0,4)	Dominikos Respublika
43 (1,1)	39 (1,0)	18 (0,7)	65 (1,3)	30 (1,2)	5 (0,5)	Estija
53 (1,1)	34 (1,0)	13 (0,7)	73 (0,9)	20 (0,9)	7 (0,5)	Italija
20 (0,7)	47 (0,8)	33 (0,9)	64 (1,2)	30 (1,1)	6 (0,4)	Kolumbija
38 (1,0)	35 (1,1)	27 (1,0)	71 (1,1)	25 (1,0)	4 (0,5)	Kroatija
30 (1,2)	50 (1,1)	19 (0,9)	46 (1,0)	45 (1,0)	9 (0,7)	Latvija
28 (0,8)	46 (1,0)	26 (0,9)	63 (1,0)	28 (0,9)	8 (0,6)	LIETUVA
33 (0,9)	40 (0,8)	27 (0,8)	58 (0,8)	33 (0,6)	9 (0,5)	Malta
23 (0,7)	48 (0,9)	28 (0,8)	69 (0,9)	26 (0,7)	5 (0,4)	Meksika
50 (1,3)	35 (1,2)	15 (0,7)	59 (1,3)	34 (1,3)	7 (0,6)	Nyderlandai
36 (0,8)	44 (0,9)	20 (0,6)	68 (0,8)	28 (0,7)	4 (0,3)	Norvegija (9)
22 (0,7)	45 (0,7)	33 (0,8)	72 (0,8)	23 (0,8)	5 (0,4)	Peru
36 (1,4)	47 (1,3)	18 (0,7)	64 (1,3)	30 (1,3)	7 (0,4)	Rusija
44 (1,2)	32 (1,0)	24 (1,1)	72 (1,1)	23 (1,0)	5 (0,6)	Slovėnija
43 (1,1)	46 (1,0)	12 (0,7)	64 (1,0)	33 (0,9)	3 (0,3)	Suomija
39 (1,6)	45 (1,0)	16 (1,0)	69 (1,0)	27 (0,8)	4 (0,5)	Švedija
53 (1,0)	33 (0,9)	15 (0,7)	80 (0,9)	17 (0,9)	3 (0,3)	Taivanas
36 (0,2)	42 (0,2)	22 (0,2)	65 (0,2)	29 (0,2)	6 (0,1)	ICCS 2016 vidurkis
Šalys, neatitikusios imties reikalavimų						
42 (1,3)	46 (1,2)	13 (0,6)	67 (1,6)	28 (1,5)	4 (0,3)	Honkongas
36 (1,0)	43 (1,4)	21 (1,0)	76 (1,0)	22 (1,0)	2 (0,3)	P. Korėja
36 (1,6)	48 (1,6)	15 (1,0)	71 (1,5)	22 (1,3)	8 (0,8)	Š. Reinas-Vestfalija (Vokietija)

0) Skliaustuose pateiktos standartinės paklaidos. Dėl apvalinimo kai kurie rezultatai gali būti ne visai tikslūs.

7.3 lentelė. Mokinių supratimo apie tradicinės pilietinės veiklos svarbą indeksas

Lentelė parengta remiantis mokinių atsakymais

Šalys	Mokinių supratimo apie tradicinės pilietinės veiklos svarbą indeksas			Indekso reikšmės pagal mokinių lytį (ICCS 2016)	
	ICCS 2016	ICCS 2009	Skirtumas tarp 2016 ir 2009 metų	Vaikinai	Merginos
Belgija (Flandrija)	48 (0,2) ▼	46 (0,2)	2,2 (0,5) ●	47 (0,2)	48 (0,3) ◆
Bulgarija	50 (0,3) ▽	49 (0,2)	0,8 (0,5)	50 (0,4)	50 (0,3)
Čilė	51 (0,3)	51 (0,2)	-0,7 (0,6)	51 (0,4)	51 (0,3)
Danija	50 (0,2) ▽	48 (0,2)	2,2 (0,5) ●	49 (0,2)	51 (0,2) ◆
Dominikos Respublika	58 (0,3) ▲	55 (0,3)	2,8 (0,6) ●	57 (0,3)	58 (0,4)
Estija	48 (0,3) ▼	47 (0,2)	0,4 (0,5)	47 (0,4)	48 (0,2) ◆
Italija	55 (0,2) ▲	54 (0,2)	0,7 (0,5)	55 (0,3)	55 (0,2)
Kolumbija	52 (0,2) △	52 (0,2)	0,1 (0,5)	52 (0,3)	52 (0,3)
Kroatija	52 (0,2) △	- -	- -	52 (0,3)	52 (0,3)
Latvija	50 (0,3) ▽	50 (0,2)	0,4 (0,5)	50 (0,4)	51 (0,3)
LIETUVA	52 (0,2) △	51 (0,2)	1,5 (0,5) ●	52 (0,4)	52 (0,2)
Malta	50 (0,2) ▽	50 (0,3)	0,1 (0,5)	50 (0,2)	50 (0,2)
Meksika	55 (0,3) ▲	54 (0,2)	1,0 (0,5)	55 (0,4)	55 (0,3)
Nyderlandai	48 (0,3) ▼	- -	- -	48 (0,4)	48 (0,3)
Norvegija (9)	51 (0,1) ▽	49 (0,2)	1,3 (0,5) ●	50 (0,2)	51 (0,2) ◆
Peru	55 (0,2) ▲	- -	- -	56 (0,2) ◆	55 (0,2)
Rusija	52 (0,3) △	53 (0,3)	-0,5 (0,6)	52 (0,4)	52 (0,3)
Slovėnija	48 (0,3) ▼	46 (0,2)	1,5 (0,5) ●	48 (0,3)	48 (0,3)
Suomija	48 (0,2) ▼	45 (0,2)	2,6 (0,5) ●	47 (0,2)	48 (0,2) ◆
Švedija	49 (0,3) ▽	46 (0,2)	3,0 (0,5) ●	48 (0,3)	49 (0,3)
Taivanas	52 (0,2) △	50 (0,2)	1,7 (0,5) ●	51 (0,3)	52 (0,3) ◆
ICCS 2016 vidurkis	51 (0,1)			51 (0,1)	51 (0,1) ◆
2009-2016 m. dalyvavusių šalių vidurkis	51 (0,1)	50 (0,1)	1,2 (0,1) ●		
Šalys, neatitikusios imties reikalavimų					
Honkongas	51 (0,2)	- -	- -	51 (0,4)	51 (0,3)
P. Korėja	53 (0,3)	- -	- -	54 (0,3) ◆	53 (0,4)
Š. Reinas-Vestfalija (Vokietija)	48 (0,4)	- -	- -	- -	- -

△ Statistiškai reikšmingai aukščiau už ICCS 2016 vidurkį.

▽ Statistiškai reikšmingai žemiau už ICCS 2016 vidurkį.

▲ Statistiškai reikšmingai (daugiau kaip 3 skalės taškais) aukščiau už ICCS 2016 vidurkį.

▼ Statistiškai reikšmingai (daugiau kaip 3 skalės taškais) žemiau už ICCS 2016 vidurkį.

● Skirtumas statistiškai reikšmingas.

◆ Statistiškai reikšmingai aukščiau už kitos lyties mokinių indekso reikšmės vidurkį.

- Lygintinų duomenų nėra arba jie nepakankami.

0) Skliaustuose pateiktos standartinės paklaidos. Dėl apvalinimo kai kurie rezultatai gali būti ne visai tikslūs.

7.4 lentelė. Mokinių supratimo apie netradicinės pilietinės veiklos svarbą indeksas

Lentelė parengta remiantis mokinių atsakymais

Šalys	Mokinių supratimo apie netradicinės pilietinės veiklos svarbą indeksas			Indekso reikšmės pagal mokinių lytį (ICCS 2016)	
	ICCS 2016	ICCS 2009	Skirtumas tarp 2016 ir 2009 metų	Vaikinai	Merginos
Belgija (Flandrija)	48 (0,2) ▽	46 (0,2)	1,8 (0,5) ●	48 (0,2)	49 (0,3) ◆
Bulgarija	53 (0,3) ▲	54 (0,2)	-0,4 (0,5)	52 (0,4)	54 (0,3) ◆
Čilė	52 (0,2) △	54 (0,2)	-2,1 (0,5) ●	51 (0,3)	53 (0,3) ◆
Danija	44 (0,2) ▼	44 (0,2)	-0,2 (0,5)	44 (0,2)	44 (0,2) ◆
Dominikos Respublika	56 (0,2) ▲	53 (0,3)	2,4 (0,5) ●	55 (0,3)	56 (0,3)
Estija	48 (0,3) ▽	48 (0,2)	0,2 (0,5)	47 (0,3)	49 (0,3) ◆
Italija	53 (0,2) △	52 (0,2)	1,1 (0,5) ●	52 (0,2)	54 (0,3) ◆
Kolumbija	55 (0,2) ▲	55 (0,1)	-0,2 (0,5)	54 (0,3)	55 (0,2) ◆
Kroatija	52 (0,2) △	- -	- -	51 (0,3)	53 (0,3) ◆
Latvija	48 (0,2) ▽	49 (0,2)	-1,5 (0,5) ●	47 (0,3)	48 (0,3) ◆
LIETUVA	49 (0,2) ▽	49 (0,2)	0,0 (0,5)	48 (0,3)	49 (0,3)
Malta	50 (0,2) ▽	49 (0,3)	0,6 (0,6)	49 (0,2)	50 (0,3) ◆
Meksika	54 (0,2) ▲	53 (0,2)	0,9 (0,5)	53 (0,3)	55 (0,2) ◆
Nyderlandai	45 (0,2) ▼	- -	- -	44 (0,3)	45 (0,3)
Norvegija (9)	50 (0,2) ▽	49 (0,2)	0,6 (0,5)	49 (0,3)	51 (0,2) ◆
Peru	53 (0,2) △	- -	- -	53 (0,2)	53 (0,2)
Rusija	49 (0,3) ▽	50 (0,2)	-0,9 (0,5)	49 (0,3)	49 (0,3)
Slovėnija	49 (0,2) ▽	48 (0,2)	1,1 (0,5) ●	49 (0,3)	50 (0,2) ◆
Suomija	47 (0,2) ▼	46 (0,2)	1,3 (0,5) ●	46 (0,3)	48 (0,2) ◆
Švedija	49 (0,3) ▽	48 (0,2)	1,6 (0,5) ●	48 (0,3)	50 (0,3) ◆
Taivanas	52 (0,2) △	52 (0,2)	-0,6 (0,5)	51 (0,3)	52 (0,3) ◆
ICCS 2016 vidurkis	50 (0,0)			50 (0,1)	51 (0,1) ◆
2009-2016 m. dalyvavusių šalių vidurkis	50 (0,0)	50 (0,1)	0,3 (0,1) ●		
Šalys, neatitikusios imties reikalavimų					
Honkongas	49 (0,2)	- -	- -	49 (0,3)	49 (0,3)
P. Korėja	53 (0,3)	- -	- -	53 (0,4)	53 (0,4)
Š. Reinas-Vestfalija (Vokietija)	47 (0,4)	- -	- -	- -	- -

△ Statistiškai reikšmingai aukščiau už ICCS 2016 vidurkį.

▽ Statistiškai reikšmingai žemiau už ICCS 2016 vidurkį.

▲ Statistiškai reikšmingai (daugiau kaip 3 skalės taškais) aukščiau už ICCS 2016 vidurkį.

▼ Statistiškai reikšmingai (daugiau kaip 3 skalės taškais) žemiau už ICCS 2016 vidurkį.

● Skirtumas statistiškai reikšmingas.

◆ Statistiškai reikšmingai aukščiau už kitos lyties mokinių indekso reikšmės vidurkį.

- Lygintinų duomenų nėra arba jie nepakankami.

0) Skliaustuose pateiktos standartinės paklaidos. Dėl apvalinimo kai kurie rezultatai gali būti ne visai tikslūs.

7.5 lentelė. Mokinių supratimas apie tai, ką reiškia būti geru piliečiu

Lentelė parengta remiantis mokinių atsakymais

Šalys	Mokinių, nurodžiusių, kad išvardytas elgesys yra labai svarbus norint būti geru piliečiu, procentinė dalis						
	Daug dirbti	Visada laikytis įstatymų	Užtikrinti savo šeimos ekonominę gerovę	Stengtis saugoti gamtos išteklius	Gerbti kitų teisę turėti asmeninę nuomonę	Paremti žmones, kurių padėtis blogesnė	Užsiimti veikla, skirta padėti žmonėms iš mažiau išsivysčiusių šalių
Belgija (Flandrija)	38 (1,1) ▽	56 (1,4) ▽	61 (1,2)	40 (1,2) ▽	61 (1,3)	49 (1,1)	32 (1,1) ▽
Bulgarija	53 (1,2) ▲	42 (1,0) ▼	61 (1,1)	50 (1,1)	55 (1,3) ▽	49 (1,2)	35 (1,0)
Čilė	33 (0,9) ▽	51 (1,1) ▽	61 (1,0)	58 (1,0) △	64 (0,9) △	60 (1,0) ▲	47 (1,0) ▲
Danija	30 (0,9) ▼	67 (0,9) △	53 (1,0) ▽	31 (0,9) ▼	67 (1,0) △	34 (1,0) ▼	16 (0,6) ▼
Dominikos Respublika	63 (0,9) ▲	64 (0,9) △	66 (0,8) △	63 (1,0) ▲	64 (0,7) △	62 (0,8) ▲	59 (0,9) ▲
Estija	25 (1,0) ▼	45 (1,1) ▼	68 (0,9) △	39 (1,1) ▽	48 (1,1) ▼	38 (1,4) ▼	21 (0,9) ▼
Italija	43 (1,0)	82 (0,9) ▲	77 (0,7) ▲	58 (1,0) △	64 (1,1)	59 (1,1) ▲	36 (0,8)
Kolumbija	43 (0,9)	53 (0,9) ▽	62 (0,7) △	68 (0,9) ▲	65 (0,9) △	55 (0,8) △	47 (0,9) ▲
Kroatija	64 (1,2) ▲	56 (1,2) ▽	55 (1,2) ▽	50 (1,2)	67 (1,2) △	63 (1,2) ▲	43 (1,2) △
Latvija	23 (0,8) ▼	50 (1,3) ▽	60 (1,2)	36 (1,0) ▼	49 (1,3) ▼	40 (1,2) ▽	23 (0,9) ▼
LIETUVA	31 (1,0) ▼	70 (1,2) ▲	60 (1,0)	56 (1,0) △	63 (1,0)	37 (0,9) ▼	30 (1,0) ▽
Malta	52 (0,8) △	69 (0,8) ▲	58 (1,0) ▽	52 (0,8) △	61 (0,7) ▽	49 (0,8)	40 (0,8) △
Meksika	50 (0,9) △	52 (1,0) ▽	65 (0,9) △	63 (0,8) ▲	61 (1,0)	55 (0,9) △	48 (0,8) ▲
Nyderlandai	38 (1,1) ▽	41 (1,1) ▼	44 (1,4) ▼	22 (0,9) ▼	60 (1,1)	37 (1,1) ▼	21 (0,9) ▼
Norvegija (9)	38 (0,8) ▽	63 (0,7) △	55 (0,8) ▽	40 (0,8) ▽	70 (0,7) △	50 (0,9)	34 (0,8)
Peru	39 (1,0) ▽	52 (1,1) ▽	62 (0,8) △	63 (0,9) ▲	62 (1,1)	49 (0,8)	47 (1,0) ▲
Rusija	32 (0,9) ▼	50 (1,3) ▽	65 (1,1) △	46 (1,2) ▽	54 (1,0) ▽	47 (1,1) ▽	31 (1,1) ▽
Slovėnija	47 (1,1) △	61 (1,1)	35 (1,2) ▼	51 (1,1)	60 (1,1)	51 (1,0)	35 (1,0)
Suomija	49 (1,2) △	67 (1,1) △	72 (1,1) ▲	44 (1,1) ▽	59 (1,0) ▽	49 (1,0)	22 (0,8) ▼
Švedija	37 (1,0) ▽	72 (0,9) ▲	53 (0,9) ▽	46 (1,1) ▽	77 (1,0) ▲	51 (1,3)	29 (1,0) ▽
Taivanas	54 (1,0) ▲	71 (1,0) ▲	60 (0,8)	57 (1,0) △	72 (1,0) ▲	50 (1,0)	36 (1,0)
ICCS 2016 vidurkis	42 (0,2)	59 (0,2)	60 (0,2)	49 (0,2)	62 (0,2)	49 (0,2)	35 (0,2)
Šalys, neatitikusios imties reikalavimų							
Honkongas	48 (1,5)	58 (1,4)	41 (1,2)	46 (1,3)	56 (1,5)	32 (1,0)	24 (1,0)
P. Korėja	49 (1,2)	56 (1,2)	50 (1,2)	59 (1,3)	59 (1,3)	49 (1,4)	32 (1,5)
Š. Reinas-Vestfalija (Vokietija)	21 (1,4)	76 (1,9)	61 (1,8)	28 (1,6)	68 (2,3)	41 (1,6)	25 (1,3)

△ Statistiškai reikšmingai aukščiau už ICCS 2016 vidurkį.

▽ Statistiškai reikšmingai žemiau už ICCS 2016 vidurkį.

▲ Statistiškai reikšmingai (daugiau kaip 10 procentinių punktų) aukščiau už ICCS 2016 vidurkį.

▼ Statistiškai reikšmingai (daugiau kaip 10 procentinių punktų) žemiau už ICCS 2016 vidurkį.

() Skliaustuose pateiktos standartinės paklaidos. Dėl apvalinimo kai kurie rezultatai gali būti ne visai tikslūs.

7.6 lentelė. Asmeninės pilietinės atsakomybės svarbos indeksas

Lentelė parengta remiantis mokinių atsakymais

Šalys	Asmeninės pilietinės atsakomybės svarbos indeksas		
	Visi mokiniai	Vaikinai	Merginos
Belgija (Flandrija)	49 (0,2) ▽	48 (0,3)	50 (0,3) ◆
Bulgarija	49 (0,3) ▽	48 (0,4)	51 (0,4) ◆
Čilė	51 (0,3) △	50 (0,4)	52 (0,3) ◆
Danija	47 (0,2) ▽	46 (0,2)	48 (0,2) ◆
Dominikos Respublika	54 (0,2) ▲	54 (0,3)	54 (0,3)
Estija	47 (0,2) ▼	46 (0,3)	48 (0,3) ◆
Italija	52 (0,2) △	52 (0,3)	53 (0,3) ◆
Kolumbija	51 (0,2) △	51 (0,3)	52 (0,2) ◆
Kroatija	53 (0,3) △	51 (0,4)	55 (0,3) ◆
Latvija	46 (0,2) ▼	46 (0,3)	47 (0,3) ◆
LIETUVA	49 (0,2) ▽	48 (0,3)	50 (0,2) ◆
Malta	51 (0,2) △	49 (0,3)	52 (0,2) ◆
Meksika	52 (0,2) △	50 (0,4)	53 (0,2) ◆
Nyderlandai	46 (0,2) ▼	45 (0,3)	46 (0,3) ◆
Norvegija (9)	50 (0,2)	48 (0,2)	51 (0,2) ◆
Peru	51 (0,2) △	50 (0,3)	51 (0,3) ◆
Rusija	49 (0,3) ▽	48 (0,3)	49 (0,3) ◆
Slovėnija	49 (0,2) ▽	48 (0,3)	51 (0,3) ◆
Suomija	50 (0,2) △	48 (0,3)	53 (0,2) ◆
Švedija	50 (0,2)	49 (0,3)	51 (0,3) ◆
Taivanas	53 (0,2) ▲	52 (0,3)	54 (0,3) ◆
ICCS 2016 vidurkis	50 (0,0)	49 (0,1)	51 (0,1) ◆
Šalys, neatitikusios imties reikalavimų			
Honkongas	48 (0,3)	48 (0,4)	49 (0,4)
P. Korėja	51 (0,3)	51 (0,4)	52 (0,4)
Š. Reinas-Vestfalija (Vokietija)	47 (0,4)	- -	- -

△ Statistiškai reikšmingai aukščiau už ICCS 2016 vidurkį.

▽ Statistiškai reikšmingai žemiau už ICCS 2016 vidurkį.

▲ Statistiškai reikšmingai (daugiau kaip 10 procentinių punktų ar 3 skalės taškais) aukščiau už ICCS 2016 vidurkį.

▼ Statistiškai reikšmingai (daugiau kaip 10 procentinių punktų ar 3 skalės taškais) žemiau už ICCS 2016 vidurkį.

◆ Statistiškai reikšmingai aukščiau už kitos lyties mokinių indekso reikšmės vidurkį.

- Lygintinų duomenų nėra arba jie nepakankami.

() Skliaustuose pateiktos standartinės paklaidos. Dėl apvalinimo kai kurie rezultatai gali būti ne visai tikslūs.

7.7 lentelė. Mokinių pritarimo lyčių lygybei indeksas

Lentelė parengta remiantis mokinių atsakymais

Šalys	Mokinių pritarimo lyčių lygybei indeksas			Indekso reikšmės pagal mokinių lytį (ICCS 2016)	
	ICCS 2016	ICCS 2009	Skirtumas tarp 2016 ir 2009 metų	Vaikinai	Merginos
Belgija (Flandrija)	54 (0,3) △	52 (0,3)	1,9 (0,6) ●	52 (0,3)	56 (0,4) ◆
Bulgarija	46 (0,3) ▼	46 (0,3)	0,4 (0,6)	44 (0,2)	49 (0,4) ◆
Čilė	52 (0,3) △	51 (0,3)	1,1 (0,6)	50 (0,3)	55 (0,3) ◆
Danija	56 (0,2) ▲	54 (0,2)	1,9 (0,5) ●	53 (0,3)	59 (0,2) ◆
Dominikos Respublika	44 (0,2) ▼	44 (0,2)	0,8 (0,5)	43 (0,2)	45 (0,3) ◆
Estija	51 (0,3)	49 (0,3)	1,9 (0,6) ●	48 (0,3)	53 (0,4) ◆
Italija	53 (0,2) △	52 (0,2)	1,4 (0,5) ●	50 (0,3)	56 (0,3) ◆
Kolumbija	50 (0,3) ▽	49 (0,2)	1,0 (0,6)	49 (0,3)	52 (0,4) ◆
Kroatija	53 (0,3) △	- -	- -	50 (0,4)	57 (0,3) ◆
Latvija	46 (0,2) ▼	46 (0,2)	0,5 (0,5)	44 (0,3)	48 (0,3) ◆
LIETUVA	49 (0,2) ▽	48 (0,2)	0,7 (0,5)	46 (0,3)	52 (0,3) ◆
Malta	53 (0,2) △	51 (0,3)	1,7 (0,5) ●	49 (0,3)	57 (0,2) ◆
Meksika	45 (0,1) ▼	45 (0,1)	-0,2 (0,5)	44 (0,2)	47 (0,2) ◆
Nyderlandai	52 (0,3) △	- -	- -	49 (0,4)	55 (0,4) ◆
Norvegija (9)	57 (0,2) ▲	54 (0,3)	2,7 (0,5) ●	53 (0,2)	60 (0,1) ◆
Peru	49 (0,3) ▽	- -	- -	47 (0,3)	51 (0,3) ◆
Rusija	44 (0,2) ▼	44 (0,1)	0,8 (0,5)	42 (0,2)	47 (0,3) ◆
Slovėnija	53 (0,2) △	52 (0,2)	0,9 (0,5)	49 (0,3)	56 (0,3) ◆
Suomija	55 (0,2) ▲	53 (0,2)	1,3 (0,5) ●	51 (0,3)	59 (0,2) ◆
Švedija	57 (0,2) ▲	55 (0,3)	1,9 (0,6) ●	54 (0,4)	60 (0,2) ◆
Taivanas	56 (0,2) ▲	55 (0,2)	0,9 (0,5)	54 (0,2)	59 (0,2) ◆
ICCS 2016 vidurkis	51 (0,1)			49 (0,1)	54 (0,1) ◆
2009-2016 m. dalyvavusių šalių vidurkis	51 (0,1)	50 (0,1)	1,2 (0,1) ●		
Šalys, neatitikusios imties reikalavimų					
Honkongas	51 (0,4)	- -	- -	48 (0,4)	53 (0,3) ◆
P. Korėja	53 (0,3)	- -	- -	51 (0,3)	55 (0,3) ◆
Š. Reinas-Vestfalija (Vokietija)	55 (0,3)	- -	- -	- -	- -

△ Statistiškai reikšmingai aukščiau už ICCS 2016 vidurkį.

▽ Statistiškai reikšmingai žemiau už ICCS 2016 vidurkį.

▲ Statistiškai reikšmingai (daugiau kaip 3 skalės taškais) aukščiau už ICCS 2016 vidurkį.

▼ Statistiškai reikšmingai (daugiau kaip 3 skalės taškais) žemiau už ICCS 2016 vidurkį.

● Skirtumas statistiškai reikšmingas.

◆ Statistiškai reikšmingai aukščiau už kitos lyties mokinių indekso reikšmės vidurkį.

- Lygintinų duomenų nėra arba jie nepakankami.

() Skliaustuose pateiktos standartinės paklaidos. Dėl apvalinimo kai kurie rezultatai gali būti ne visai tikslūs.

7.8 lentelė. Mokinių pritarimo visų etninių grupių ir rasių žmonių lygybei indeksas

Lentelė parengta remiantis mokinių atsakymais

Šalys	Mokinių pritarimo visų etninių grupių ir rasių žmonių lygybei indeksas			Indekso reikšmės pagal mokinių lytį (ICCS 2016)	
	ICCS 2016	ICCS 2009	Skirtumas tarp 2016 ir 2009 metų	Vaikinai	Merginos
Belgija (Flandrija)	50 (0,3) ▽	48 (0,3)	2,5 (0,5) ●	50 (0,3)	51 (0,4) ◆
Bulgarija	49 (0,3) ▼	48 (0,2)	0,5 (0,4)	47 (0,4)	50 (0,3) ◆
Čilė	57 (0,2) ▲	54 (0,2)	2,1 (0,4) ●	56 (0,3)	58 (0,3) ◆
Danija	51 (0,2) ▽	48 (0,3)	2,7 (0,5) ●	50 (0,3)	52 (0,3) ◆
Dominikos Respublika	54 (0,2) △	51 (0,3)	3,1 (0,4) ●	54 (0,2)	54 (0,2)
Estija	53 (0,2)	51 (0,2)	2,1 (0,4) ●	52 (0,3)	54 (0,3) ◆
Italija	52 (0,2) ▽	49 (0,2)	2,5 (0,4) ●	51 (0,3)	53 (0,2) ◆
Kolumbija	54 (0,2) △	53 (0,2)	1,0 (0,3) ●	53 (0,3)	54 (0,2) ◆
Kroatija	52 (0,2) ▽	- -	- -	51 (0,4)	53 (0,3) ◆
Latvija	48 (0,2) ▼	46 (0,2)	1,8 (0,4) ●	47 (0,3)	49 (0,3) ◆
LIETUVA	53 (0,2)	50 (0,2)	2,8 (0,4) ●	52 (0,3)	54 (0,3) ◆
Malta	51 (0,2) ▽	46 (0,3)	4,3 (0,4) ●	50 (0,3)	51 (0,3) ◆
Meksika	55 (0,2) △	52 (0,2)	2,5 (0,4) ●	54 (0,3)	56 (0,2) ◆
Nyderlandai	49 (0,3) ▼	- -	- -	48 (0,3)	50 (0,4) ◆
Norvegija (9)	55 (0,2) △	51 (0,3)	4,6 (0,5) ●	54 (0,3)	57 (0,3) ◆
Peru	54 (0,2) △	- -	- -	54 (0,2)	54 (0,2)
Rusija	52 (0,4) ▽	48 (0,2)	3,6 (0,5) ●	52 (0,4)	52 (0,4) ◆
Slovėnija	51 (0,2) ▽	49 (0,2)	1,7 (0,4) ●	50 (0,3)	53 (0,3) ◆
Suomija	53 (0,2)	48 (0,2)	4,9 (0,4) ●	51 (0,3)	55 (0,3) ◆
Švedija	57 (0,3) ▲	52 (0,3)	5,4 (0,5) ●	55 (0,5)	59 (0,2) ◆
Taivanas	58 (0,2) ▲	57 (0,2)	1,2 (0,3) ●	57 (0,2)	59 (0,2) ◆
ICCS 2016 vidurkis	53 (0,1)			52 (0,1)	54 (0,1) ◆
2009-2016 m. dalyvavusių šalių vidurkis	53 (0,1)	50 (0,1)	2,7 (0,1) ●		
Šalys, neatitikusios imties reikalavimų					
Honkongas	54 (0,3)	- -	- -	54 (0,4)	54 (0,4)
P. Korėja	56 (0,3)	- -	- -	56 (0,3)	56 (0,4)
Š. Reinas-Vestfalija (Vokietija)	54 (0,4)	- -	- -	- -	- -

△ Statistiškai reikšmingai aukščiau už ICCS 2016 vidurkį.

▽ Statistiškai reikšmingai žemiau už ICCS 2016 vidurkį.

▲ Statistiškai reikšmingai (daugiau kaip 3 skalės taškais) aukščiau už ICCS 2016 vidurkį.

▼ Statistiškai reikšmingai (daugiau kaip 3 skalės taškais) žemiau už ICCS 2016 vidurkį.

● Skirtumas statistiškai reikšmingas.

◆ Statistiškai reikšmingai aukščiau už kitos lyties mokinių indekso reikšmės vidurkį.

- Lygintinų duomenų nėra arba jie nepakankami.

0) Skliaustuose pateiktos standartinės paklaidos. Dėl apvalinimo kai kurie rezultatai gali būti ne visai tikslūs.

7.9 lentelė. Mokinių nuomonė apie didžiausias grėsmes pasaulio ateičiai

Lentelė parengta remiantis mokinių atsakymais

Šalys	Mokinių, nurodžiusių, kad išvardytos problemos kelia labai didelę grėsmę pasaulio ateičiai, procentinė dalis						
	Aplinkos tarša	Terorizmas	Vandens trūkumas	Maisto trūkumas	Užkrečiamos ligos	Klimato pokyčiai	Skurdas
Belgija (Flandrija)	79 (1,2) △	63 (1,2) ▽	59 (1,5) ▽	63 (1,4)	53 (1,6) ▽	72 (1,0) ▲	53 (1,3)
Bulgarija	74 (1,2)	67 (1,4)	65 (1,3)	65 (1,5) △	62 (1,3) △	51 (1,2) ▽	59 (1,3) △
Čilė	88 (0,6) ▲	71 (0,8) △	85 (0,7) ▲	83 (0,8) ▲	74 (0,8) ▲	63 (1,0) △	73 (0,7) ▲
Danija	75 (0,9)	58 (0,8) ▽	54 (0,9) ▼	50 (0,8) ▼	46 (0,9) ▼	64 (1,2) △	41 (0,8) ▼
Dominikos Respublika	74 (0,9)	52 (1,2) ▼	59 (1,1) ▽	54 (1,1) ▽	55 (1,1) ▽	42 (1,2) ▼	56 (1,1) △
Estija	64 (1,1) ▼	76 (1,0) △	72 (1,0) △	65 (1,1) △	65 (1,1) △	48 (1,4) ▽	41 (1,3) ▼
Italija	84 (0,7) △	72 (0,9) △	71 (1,0) △	65 (0,9) △	61 (1,0)	44 (1,2) ▼	57 (1,0) △
Kolumbija	90 (0,7) ▲	65 (0,8)	88 (0,7) ▲	82 (0,8) ▲	73 (1,1) ▲	77 (0,9) ▲	66 (0,9) ▲
Kroatija	67 (1,1) ▽	81 (0,9) ▲	77 (1,0) ▲	71 (0,8) △	69 (0,9) △	47 (1,3) ▽	65 (1,0) ▲
Latvija	75 (1,0)	75 (1,0) △	67 (1,1) △	60 (1,2) ▽	68 (1,2) △	50 (1,0) ▽	51 (1,4)
LIETUVA	86 (0,7) ▲	75 (0,9) △	76 (1,1) ▲	74 (1,0) ▲	73 (1,0) ▲	57 (1,1)	63 (1,1) △
Malta	63 (0,9) ▼	75 (0,8) △	66 (0,8)	63 (0,8)	66 (0,8) △	51 (0,9) ▽	59 (0,8) △
Meksika	83 (0,7) △	58 (1,0) ▽	74 (1,0) △	69 (0,8) △	66 (0,9) △	56 (0,9)	65 (0,7) ▲
Nyderlandai	63 (1,3) ▼	53 (1,3) ▼	44 (1,1) ▼	50 (1,2) ▼	42 (1,2) ▼	48 (1,4) ▽	36 (1,2) ▼
Norvegija (9)	76 (0,7)	54 (0,8) ▼	41 (1,0) ▼	52 (0,8) ▼	40 (0,9) ▼	66 (0,8) ▲	49 (0,6) ▽
Peru	82 (0,7) △	68 (1,0)	69 (1,0) △	60 (1,0) ▽	66 (1,0) △	47 (1,0) ▽	48 (0,9) ▽
Rusija	68 (0,9) ▽	78 (0,7) ▲	75 (0,8) △	53 (1,0) ▽	69 (0,9) △	41 (0,9) ▼	45 (1,0) ▽
Slovėnija	81 (0,9) △	71 (1,2) △	77 (1,0) ▲	73 (0,9) ▲	65 (1,0) △	47 (1,0) ▽	65 (1,0) ▲
Suomija	66 (1,0) ▽	57 (1,0) ▽	44 (1,1) ▼	49 (1,2) ▼	36 (0,8) ▼	62 (1,1) △	36 (1,1) ▼
Švedija	79 (0,8) △	51 (1,1) ▼	46 (1,1) ▼	48 (1,3) ▼	34 (0,9) ▼	68 (0,9) ▲	43 (1,2) ▼
Taivanas	75 (0,8)	71 (0,9) △	60 (0,9) ▽	60 (1,0) ▽	66 (0,8) △	61 (1,0) △	52 (0,9)
ICCS 2016 vidurkis	76 (0,2)	66 (0,2)	65 (0,2)	62 (0,2)	59 (0,2)	55 (0,2)	53 (0,2)
Šalys, neatitikusios imties reikalavimų							
Honkongas	76 (1,0)	69 (1,0)	72 (1,1)	72 (1,2)	66 (1,3)	71 (1,0)	56 (1,1)
P. Korėja	64 (1,3)	66 (1,2)	62 (1,4)	48 (1,4)	54 (1,2)	63 (1,2)	47 (1,4)
Š. Reinas-Vestfalija (Vokietija)	73 (1,5)	70 (1,5)	57 (1,5)	60 (1,5)	47 (1,3)	68 (1,5)	44 (1,2)

△ Statistiškai reikšmingai aukščiau už ICCS 2016 vidurkį.

▽ Statistiškai reikšmingai žemiau už ICCS 2016 vidurkį.

▲ Statistiškai reikšmingai (daugiau kaip 10 procentinių punktų) aukščiau už ICCS 2016 vidurkį.

▼ Statistiškai reikšmingai (daugiau kaip 10 procentinių punktų) žemiau už ICCS 2016 vidurkį.

() Skliaustuose pateiktos standartinės paklaidos. Dėl apvalinimo kai kurie rezultatai gali būti ne visai tikslūs.

7.9 lentelė. Mokinių nuomonė apie didžiausias grėsmes pasaulio ateičiai (tęsinys)

Lentelė parengta remiantis mokinių atsakymais

Mokinių, nurodžiusių, kad išvardytos problemos kelia labai didelę grėsmę pasaulio ateičiai, procentinė dalis						Šalys
Nusikalstamumas	Ginkluoti konfliktai	Pasaulinės finansų krizės	Energetinių išteklių trūkumas	Nedarbas	Per didelis gyventojų skaičius	
32 (1,1) ▼	36 (1,3) ▼	42 (1,3) ▽	39 (1,2) ▽	33 (1,1) ▽	50 (1,3) ▲	Belgija (Flandrija)
60 (1,3) △	48 (1,2)	53 (1,3) △	44 (1,2)	53 (1,2) ▲	38 (1,3)	Bulgarija
75 (0,8) ▲	67 (0,8) ▲	59 (0,9) ▲	63 (0,9) ▲	58 (0,9) ▲	53 (0,8) ▲	Čilė
30 (0,8) ▼	27 (0,7) ▼	33 (0,8) ▼	35 (0,7) ▽	26 (0,7) ▼	39 (0,8)	Danija
55 (1,0) △	52 (1,0) △	55 (1,0) ▲	54 (1,0) ▲	50 (1,0) △	42 (0,9) △	Dominikos Respublika
51 (1,3)	44 (1,2) ▽	26 (1,0) ▼	29 (1,0) ▼	36 (1,1) ▽	39 (1,1)	Estija
55 (1,0) △	55 (1,0) △	51 (0,9) △	49 (1,1) △	45 (1,0) △	31 (1,0) ▽	Italija
70 (1,0) ▲	68 (0,8) ▲	61 (0,9) ▲	61 (0,7) ▲	55 (0,8) ▲	47 (1,0) △	Kolumbija
53 (1,2) △	48 (1,0)	55 (1,0) ▲	45 (1,1) △	57 (1,0) ▲	29 (1,0) ▼	Kroatija
49 (1,4)	49 (1,1) △	44 (1,2)	42 (1,0)	44 (1,1) △	40 (1,2)	Latvija
57 (1,2) △	63 (1,1) ▲	48 (1,3) △	52 (1,4) △	41 (1,2)	37 (1,2) ▽	LIETUVA
53 (0,9) △	51 (0,8) △	42 (0,8) ▽	43 (1,0)	34 (0,8) ▽	43 (0,9) △	Malta
65 (0,9) ▲	57 (0,8) ▲	55 (0,7) ▲	51 (0,8) △	56 (0,9) ▲	52 (1,0) ▲	Meksika
25 (1,0) ▼	27 (0,8) ▼	32 (1,0) ▼	30 (1,2) ▼	27 (1,1) ▼	37 (1,1) ▽	Nyderlandai
33 (0,8) ▼	32 (0,7) ▼	38 (0,7) ▽	28 (0,7) ▼	28 (0,7) ▼	37 (0,9) ▽	Norvegija (9)
64 (1,1) ▲	49 (1,0) △	37 (0,8) ▽	37 (1,0) ▽	28 (0,7) ▼	33 (1,0) ▽	Peru
61 (1,1) ▲	49 (1,0) △	43 (0,9)	36 (1,1) ▽	41 (1,0)	30 (1,0) ▽	Rusija
57 (1,0) △	42 (1,1) ▽	47 (1,0) △	43 (0,8)	55 (1,1) ▲	44 (0,9) △	Slovėnija
27 (0,7) ▼	28 (0,8) ▼	32 (0,9) ▼	27 (0,9) ▼	30 (0,8) ▼	27 (1,1) ▼	Suomija
28 (0,9) ▼	34 (1,2) ▼	31 (0,9) ▼	30 (1,0) ▼	27 (1,1) ▼	41 (1,1)	Švedija
56 (0,9) △	50 (0,9) △	48 (1,0) △	60 (0,8) ▲	40 (0,9)	39 (0,9)	Taivas
50 (0,2)	46 (0,2)	44 (0,2)	43 (0,2)	41 (0,2)	39 (0,2)	ICCS 2016 vidurkis
Šalys, neatitikusios imties reikalavimų						
50 (1,1)	52 (0,9)	40 (1,1)	77 (1,3)	36 (1,1)	49 (1,0)	Honkongas
56 (1,2)	47 (1,1)	37 (1,2)	60 (1,3)	54 (1,4)	22 (1,0)	P. Korėja
43 (1,5)	38 (1,4)	28 (1,2)	27 (1,5)	22 (1,2)	33 (1,5)	Š. Reinas-Vestfalija (Vokietija)

△ Statistiškai reikšmingai aukščiau už ICCS 2016 vidurkį.

▽ Statistiškai reikšmingai žemiau už ICCS 2016 vidurkį.

▲ Statistiškai reikšmingai (daugiau kaip 10 procentinių punktų) aukščiau už ICCS 2016 vidurkį.

▼ Statistiškai reikšmingai (daugiau kaip 10 procentinių punktų) žemiau už ICCS 2016 vidurkį.

() Skliaustuose pateiktos standartinės paklaidos. Dėl apvalinimo kai kurie rezultatai gali būti ne visai tikslūs.

7.10 lentelė. Mokinių pasitikėjimas pilietinėmis institucijomis

Lentelė parengta remiantis mokinių atsakymais

Šalys	Mokinių, nurodžiusių, kad visiškai ar pakankamai pasitiki pilietinėmis institucijomis, procentinė dalis											
	Nacionaline vyriausybe			Nacionaliniu parlamentu			Teismais					
	ICCS 2016	ICCS 2009	Skirtumas tarp 2016 ir 2009 metų	ICCS 2016	ICCS 2009	Skirtumas tarp 2016 ir 2009 metų	ICCS 2016	ICCS 2009	Skirtumas tarp 2016 ir 2009 metų			
Belgija (Flandrija)	72 (1,1) △	51 (1,0)	21 (1,5) ●	70 (1,1) △	50 (1,3)	20 (1,7) ●	77 (1,0) △	65 (1,2)	12 (1,6) ●			
Bulgarija	59 (1,2) ▽	56 (1,3)	3 (1,8)	56 (1,1) ▽	44 (1,1)	11 (1,6) ●	69 (1,0)	62 (1,1)	7 (1,5) ●			
Čilė	50 (1,0) ▼	65 (1,0)	-15 (1,4) ●	42 (0,9) ▼	54 (1,0)	-12 (1,4) ●	50 (0,9) ▼	56 (1,2)	-5 (1,5) ●			
Danija	74 (1,0) △	72 (1,0)	1 (1,4)	65 (1,0) △	66 (1,1)	-1 (1,5)	84 (0,7) ▲	79 (0,9)	5 (1,1) ●			
Dominikos Respublika	78 (1,1) ▲	74 (1,3)	4 (1,7) ●	73 (1,1) ▲	67 (1,5)	6 (1,9) ●	63 (1,0) ▽	63 (1,3)	0 (1,6)			
Estija	73 (1,2) △	62 (1,4)	11 (1,9) ●	56 (1,4) ▽	45 (1,4)	12 (2,0) ●	76 (0,9) △	68 (1,3)	8 (1,6) ●			
Italija	57 (1,0) ▽	74 (0,9)	-17 (1,4) ●	65 (0,9) △	74 (1,0)	-9 (1,3) ●	72 (1,1) △	69 (1,0)	3 (1,5) ●			
Kolumbija	55 (1,2) ▼	62 (1,2)	-7 (1,7) ●	46 (1,2) ▼	49 (1,4)	-3 (1,8)	48 (1,2) ▼	50 (1,0)	-3 (1,6)			
Kroatija	42 (1,5) ▼	- -	- -	37 (1,4) ▼	- -	- -	66 (1,4) ▽	- -	- -			
Latvija	60 (1,3) ▽	32 (1,2)	27 (1,8) ●	46 (1,2) ▼	20 (1,2)	26 (1,7) ●	71 (1,2)	65 (1,5)	6 (1,9) ●			
LIETUVA	74 (1,0) △	54 (0,9)	20 (1,3) ●	51 (1,3) ▽	34 (1,0)	17 (1,6) ●	80 (0,9) △	74 (0,9)	6 (1,3) ●			
Malta	66 (0,8)	62 (1,4)	4 (1,6) ●	59 (0,9)	61 (1,4)	-2 (1,7)	76 (0,8) △	76 (1,2)	0 (1,4)			
Meksika	57 (1,1) ▽	58 (1,0)	-1 (1,5)	56 (0,9) ▽	54 (0,9)	2 (1,3)	61 (1,0) ▽	49 (0,9)	11 (1,3) ●			
Nyderlandai	70 (1,4) △	- -	- -	63 (1,3) △	- -	- -	78 (1,1) △	- -	- -			
Norvegija (9)	79 (0,7) ▲	67 (1,1)	11 (1,3) ●	77 (0,7) ▲	69 (1,0)	9 (1,2) ●	76 (0,7) △	71 (1,2)	4 (1,4) ●			
Peru	49 (1,0) ▼	- -	- -	42 (0,9) ▼	- -	- -	46 (1,0) ▼	- -	- -			
Rusija	89 (0,6) ▲	88 (0,7)	1 (0,9)	73 (1,0) ▲	74 (0,9)	-2 (1,3)	69 (1,1)	71 (0,9)	-2 (1,4)			
Slovėnija	49 (1,4) ▼	56 (1,4)	-8 (2,0) ●	50 (1,3) ▽	53 (1,3)	-2 (1,9)	74 (1,0) △	72 (1,2)	3 (1,5)			
Suomija	82 (1,0) ▲	82 (0,8)	0 (1,3)	74 (1,1) ▲	74 (1,0)	0 (1,5)	84 (0,9) ▲	81 (0,8)	2 (1,2) ●			
Švedija	79 (1,0) ▲	73 (1,2)	6 (1,6) ●	79 (1,1) ▲	72 (1,2)	7 (1,6) ●	82 (1,2)	79 (1,1)	3 (1,6) ●			
Taivanas	62 (1,0) ▽	44 (0,9)	17 (1,3) ●	71 (0,9) ▲	54 (0,8)	18 (1,2) ●	73 (0,9) △	69 (0,8)	4 (1,2) ●			
ICCS 2016 vidurkis	65 (0,2)			60 (0,2)			70 (0,2)					
2009-2016 m. dalyvavusių šalių vidurkis	67 (0,2)	63 (0,3)	4 (0,4) ●	62 (0,3)	56 (0,3)	5 (0,4) ●	71 (0,2)	68 (0,3)	4 (0,3) ●			
Šalys, neatitikusios imties reikalavimų												
Honkongas	67 (1,2)	- -	- -	62 (1,3)	- -	- -	82 (1,1)	- -	- -			
P. Korėja	45 (1,4)	- -	- -	43 (1,2)	- -	- -	65 (1,3)		- -			
Š. Reinas-Vestfalija (Vokietija)	83 (1,5)	- -	- -	74 (1,8)	- -	- -	86 (1,1)	- -	- -			

△ Statistiškai reikšmingai aukščiau už ICCS 2016 vidurkį.

▽ Statistiškai reikšmingai žemiau už ICCS 2016 vidurkį.

▲ Statistiškai reikšmingai (daugiau kaip 10 procentinių punktų) aukščiau už ICCS 2016 vidurkį.

▼ Statistiškai reikšmingai (daugiau kaip 10 procentinių punktų) žemiau už ICCS 2016 vidurkį.

● Skirtumas statistiškai reikšmingas.

- Lygintinų duomenų nėra arba jie nepakankami.

() Skliaustuose pateiktos standartinės paklaidos. Dėl apvalinimo kai kurie rezultatai gali būti ne visai tikslūs.

7.11 lentelė. Mokinių pasitikėjimas politinėmis partijomis, žmonėmis, tradicine žiniasklaida ir socialinėmis medijomis

Lentelė parengta remiantis mokinių atsakymais

Šalys	Procentinė dalis mokinių, nurodžiusių, kad visiškai ar pakankamai pasitiki:										
	Politinėmis partijomis			Žmonėmis apskritai			Tradicine žiniasklaida			Socialinėmis interneto svetainėmis	
	ICCS 2016	ICCS 2009	Skirtumas tarp 2016 ir 2009 metų	ICCS 2016	ICCS 2009	Skirtumas tarp 2016 ir 2009 metų	ICCS 2016	ICCS 2009	Skirtumas tarp 2016 ir 2009 metų	ICCS 2016	
Belgija (Flandrija)	49 (1,0) △	35 (1,1)	14 (1,4) ●	52 (1,2)	57 (1,1)	-5 (1,7) ●	46 (0,9) ▼	48 (1,0)	-2 (1,3)	29 (1,2) ▼	
Bulgarija	38 (1,3) ▽	32 (1,2)	6 (1,7) ●	61 (1,0) △	64 (1,1)	-4 (1,4) ●	61 (1,0) △	70 (1,1)	-9 (1,5) ●	60 (1,0) ▲	
Čilė	33 (0,8) ▼	34 (1,0)	-2 (1,3)	48 (0,9) ▽	52 (0,9)	-4 (1,2) ●	62 (1,1) △	74 (0,7)	-12 (1,3) ●	54 (0,9) △	
Danija	52 (1,1) △	56 (1,2)	-4 (1,7) ●	65 (1,1) ▲	68 (0,8)	-4 (1,4) ●	59 (0,9)	56 (1,0)	4 (1,3) ●	31 (0,7) ▼	
Dominikos Respublika	50 (1,1) △	51 (1,2)	-1 (1,7)	62 (1,1) △	61 (1,3)	1 (1,7)	78 (0,9) ▲	76 (1,0)	2 (1,4)	61 (1,0) ▲	
Estija	32 (1,2) ▼	23 (1,3)	9 (1,8) ●	46 (1,4) ▽	58 (1,0)	-11 (1,7) ●	47 (1,2) ▼	54 (1,0)	-8 (1,5) ●	32 (1,0) ▼	
Italija	44 (0,8)	52 (1,1)	-8 (1,3) ●	41 (0,9) ▼	52 (1,0)	-11 (1,3) ●	75 (0,7) ▲	81 (0,9)	-5 (1,1) ●	54 (0,9) △	
Kolumbija	28 (1,0) ▼	35 (1,1)	-7 (1,5) ●	43 (1,1) ▽	49 (0,9)	-5 (1,4) ●	69 (1,3) ▲	72 (1,0)	-3 (1,7)	49 (1,1) △	
Kroatija	27 (1,2) ▼	- -	- -	58 (1,1) △	- -	- -	54 (1,0) ▽	- -	- -	48 (1,2) △	
Latvija	40 (1,2) ▽	25 (1,0)	15 (1,6) ●	47 (1,1) ▽	58 (1,1)	-11 (1,6) ●	51 (1,2) ▽	65 (1,3)	-14 (1,8) ●	47 (1,4)	
LIETUVA	53 (1,1) △	33 (1,1)	20 (1,5) ●	60 (1,0) △	66 (0,8)	-6 (1,3) ●	65 (0,9) △	67 (0,9)	-2 (1,2)	49 (0,9) △	
Malta	51 (0,8) △	55 (1,7)	-4 (1,9) ●	49 (0,9) ▽	50 (1,3)	-1 (1,6)	66 (0,8) △	70 (1,1)	-4 (1,4) ●	60 (0,9) ▲	
Meksika	37 (1,0) ▽	35 (1,0)	3 (1,4)	52 (1,0)	47 (0,8)	5 (1,2) ●	56 (1,1) ▽	57 (0,8)	-1 (1,3)	48 (0,9) △	
Nyderlandai	48 (1,3) △	- -	- -	52 (1,2)	- -	- -	47 (1,3) ▼	- -	- -	32 (1,2) ▼	
Norvegija (9)	56 (0,9) ▲	52 (1,2)	5 (1,5) ●	43 (0,9) ▼	48 (1,0)	-6 (1,3) ●	48 (0,8) ▼	49 (1,4)	0 (1,6)	27 (0,7) ▼	
Peru	33 (0,9) ▼	- -	- -	47 (0,9) ▽	- -	- -	62 (0,7) △	- -	- -	45 (0,8)	
Rusija	54 (1,0) △	51 (0,9)	3 (1,4) ●	45 (1,0) ▽	51 (1,0)	-6 (1,4) ●	41 (1,1) ▼	41 (1,0)	0 (1,5)	40 (1,1) ▽	
Slovėnija	44 (1,4)	45 (1,3)	0 (1,9)	69 (1,0) ▲	71 (0,9)	-2 (1,4)	65 (1,2) △	64 (1,1)	1 (1,6)	54 (1,1) △	
Suomija	66 (1,1) ▲	61 (1,0)	5 (1,5) ●	74 (0,9) ▲	76 (0,8)	-2 (1,2)	82 (0,8) ▲	80 (0,8)	2 (1,1)	49 (1,1) △	
Švedija	61 (1,1) ▲	60 (1,3)	1 (1,7)	56 (1,1) △	67 (0,8)	-11 (1,4) ●	54 (1,0)	54 (0,9)	0 (1,3)	32 (1,0) ▼	
Taivanas	47 (1,0) △	26 (0,8)	21 (1,3) ●	48 (0,9) ▽	51 (0,9)	-4 (1,3) ●	44 (0,9) ▼	43 (0,8)	1 (1,3)	46 (0,9)	
ICCS 2016 vidurkis	45 (0,2)			53 (0,2)			59 (0,2)			45 (0,2)	
2009-2016 m. dalyvavusių šalių vidurkis	46 (0,3)	42 (0,3)	4 (0,4) ●	53 (0,2)	58 (0,2)	-5 (0,3) ●	59 (0,2)	62 (0,2)	-3 (0,3) ●		
Šalys, neatitikusios imties reikalavimų											
Honkongas	45 (1,0)	- -	- -	40 (1,0)	- -	- -	59 (1,1)	- -	- -	51 (1,3)	
P. Korėja	43 (1,2)	- -	- -	40 (0,9)	- -	- -	53 (1,2)	- -	- -	38 (1,1)	
Š. Reinas-Vestfalija (Vokietija)	61 (2,1)	- -	- -	70 (1,5)	- -	- -	62 (1,2)	- -	- -	51 (1,3)	

△ Statistiškai reikšmingai aukščiau už ICCS 2016 vidurkį.

▽ Statistiškai reikšmingai žemiau už ICCS 2016 vidurkį.

▲ Statistiškai reikšmingai (daugiau kaip 10 procentinių punktų) aukščiau už ICCS 2016 vidurkį.

▼ Statistiškai reikšmingai (daugiau kaip 10 procentinių punktų) žemiau už ICCS 2016 vidurkį.

● Skirtumas statistiškai reikšmingas.

- Lygintinų duomenų nėra arba jie nepakankami.

○ Skliaustuose pateiktos standartinės paklaidos. Dėl apvalinimo kai kurie rezultatai gali būti ne visai tikslūs.

7.12 lentelė. Mokinių pritarimo religijos įtakai visuomenėje indeksas

Lentelė parengta remiantis mokinių atsakymais

Šalys	Mokinių pritarimo religijos įtakai visuomenėje indeksas			Indekso reikšmės pagal dalyvavimo religinėse apeigose dažnumą (ICCS 2016)	
	ICCS 2016	ICCS 2009	Skirtumas tarp 2016 ir 2009 metų	Nedalyvauja arba dalyvauja retai	Dalyvauja bent kartą per mėnesį
Belgija (Flandrija)	45 (0,3) ▼	45 (0,2)	-0,3 (0,4)	44 (0,3)	54 (0,6) ◆
Bulgarija	51 (0,3) △	51 (0,3)	0,2 (0,4)	49 (0,3)	55 (0,4) ◆
Čilė	49 (0,2)	53 (0,2)	-4,0 (0,3) ●	46 (0,3)	54 (0,3) ◆
Danija	43 (0,2) ▼	44 (0,2)	-0,4 (0,3)	- -	- -
Dominikos Respublika	60 (0,2) ▲	58 (0,2)	1,5 (0,3) ●	60 (0,3)	60 (0,2)
Estija	44 (0,3) ▼	- -	- -	43 (0,3)	53 (0,6) ◆
Kolumbija	55 (0,2) ▲	54 (0,1)	0,3 (0,3)	53 (0,3)	56 (0,2) ◆
Kroatija	55 (0,3) ▲	- -	- -	49 (0,5)	56 (0,2) ◆
Latvija	46 (0,3) ▽	47 (0,3)	-1,4 (0,4) ●	45 (0,3)	52 (0,3) ◆
LIETUVA	48 (0,2)	49 (0,2)	-0,1 (0,3)	47 (0,3)	53 (0,3) ◆
Malta	54 (0,2) ▲	55 (0,2)	-1,7 (0,3) ●	50 (0,3)	56 (0,2) ◆
Nyderlandai	44 (0,4) ▼	- -	- -	42 (0,4)	53 (0,4) ◆
Norvegija (9)	44 (0,3) ▼	45 (0,4)	-0,8 (0,5)	41 (0,2)	49 (0,3) ◆
Peru	56 (0,1) ▲	- -	- -	55 (0,2)	56 (0,2) ◆
Slovėnija	48 (0,3) ▽	- -	- -	44 (0,3)	53 (0,3) ◆
Švedija	42 (0,4) ▼	44 (0,2)	-2,9 (0,5) ●	- -	- -
Taivanas	48 (0,2) ▽	48 (0,2)	-0,4 (0,3)	47 (0,2)	52 (0,3) ◆
ICCS 2016 vidurkis	49 (0,1)			48 (0,1)	54 (0,1) ◆
2009-2016 m. dalyvavusių šalių vidurkis	49 (0,1)	50 (0,1)	-0,8 (0,1) ●		
Šalys, neatitikusios imties reikalavimų					
Honkongas	47 (0,3)	- -	- -	45 (0,3)	53 (0,5) ◆
P. Korėja	42 (0,2)	- -	- -	40 (0,3)	50 (0,6) ◆
Š. Reinas-Vestfalija (Vokietija)	46 (0,5)	- -	- -	- -	- -

△ Statistiškai reikšmingai aukščiau už ICCS 2016 vidurkį.

▽ Statistiškai reikšmingai žemiau už ICCS 2016 vidurkį.

▲ Statistiškai reikšmingai (daugiau kaip 3 skalės taškais) aukščiau už ICCS 2016 vidurkį.

▼ Statistiškai reikšmingai (daugiau kaip 3 skalės taškais) žemiau už ICCS 2016 vidurkį.

● Skirtumas statistiškai reikšmingas.

◆ Statistiškai reikšmingai aukščiau už kitos kategorijos indekso reikšmės vidurkį.

- Lygintinų duomenų nėra arba jie nepakankami.

() Skliaustuose pateiktos standartinės paklaidos. Dėl apvalinimo kai kurie rezultatai gali būti ne visai tikslūs.

8 Mokyklos ir klasės kontekstai

Įsitraukimo ir dalyvavimo procesai bei socialinė sąveika mokykloje

ICCS 2016 vertinimo sistemoje nurodoma keletas kontekstų, kurie gali turėti įtakos rezultatams pilietiškumo ir pilietinio ugdymo srityje, taip pat jų dalyvavimui pilietinėse veiklose. Tai platesnė bendruomenė, mokyklos ir klasės kontekstas, namų ir bendraamžių aplinkos kontekstas ir individualus kontekstas. Šiame skyriuje nagrinėjami mokyklos ir klasės kontekstų ypatumai ir jų ryšys su mokinių pilietinio ugdymo ir pilietiškumo testo rezultatais. Daugiausia dėmesio skiriama šiems konkrečioms tyrimų klausimams:

- Kokiu mastu šalių dalyvių mokyklose vyksta dalyvavimą pilietinėse veiklose skatinantys procesai?
- Kiek mokyklos ir bendruomenės sąveikauja, kad paskatintų mokinių pilietinį įsitraukimą ir mokymąsi?

Šiame skyriuje nagrinėjami duomenys, parengti remiantis mokyklų direktorių, mokytojų ir mokinių atsakymais į klausimus, susijusius su pilietiškumo ir pilietiniu ugdymu mokykloje. ICCS 2009 ir ICCS 2016 mokinių mokymosi pasiekimais laikomi ne tik mokymo ir mokymosi procesų rezultatai, bet ir mokinių kasdienė patirtis mokykloje, turinti didelę įtaką jų pažiūrų formavimuisi.

Mokinių dalyvavimas mokyklos lygmens rinkimuose

ICCS 2016 mokyklos klausimyne buvo pateiktas klausimas apie mokinių dalyvavimą klasės atstovų ir mokyklos mokinių tarybos (kai kuriose šalyse – mokyklos parlamento) rinkimuose. Mokyklų direktorių buvo prašoma nurodyti, kokia dalis aštuntų klasių mokinių (*visi ar beveik visi; dauguma; mažuma; nė vienas ar vienetai; netaikoma*) dalyvauja nurodytuose rinkimuose.

8.1 lentelėje pateikiami duomenys, parengti remiantis mokyklų direktorių atsakymais apie mokinių

pasiskirstymą (procentinę dalį) pagal jų dalyvavimą mokyklos lygmens rinkimuose. Lentelėje nurodyta, kokia procentinė dalis mokinių mokėsi mokyklose, kurių direktoriai pateikė duomenis apie aukštą mokinių pilietinio dalyvavimo lygį (*visi arba beveik visi arba dauguma*).

Mokyklose, kurių direktoriai nurodė aukštą mokinių dalyvavimo klasės atstovų rinkimuose lygį, vidutiniškai mokėsi 85 proc. mokinių (**Lietuvoje** – 93 proc.). Tik penkiose šalyse mokėsi statistiškai reikšmingai mažesnė mokinių dalis nei ICCS 2016 vidurkis (Belgijoje – 73 proc., Bulgarijoje – 68 proc., Estijoje – 76 proc., Nyderlanduose – 44 proc. ir Italijoje – 22 proc.).

8.1 lentelėje pateikiami duomenys apie mokinių dalyvavimą rinkimuose į mokyklos mokinių tarybą rodo didesnius skirtumus tarp šalių. Lyginant su ICCS 2016 vidurkiu (74 proc.), didžiausia tokiuose rinkimuose dalyvavusių mokinių dalis (95–99 proc.) buvo nustatyta Kolumbijoje, Kroatijoje, Dominikos Respublikoje ir Norvegijoje, o mažiausia dalis (vos 1 proc.) – Italijoje. **Lietuvoje**, kurių mokyklų direktoriai nurodė aukštą mokinių dalyvavimo rinkimuose į mokyklos mokinių tarybą lygį, mokėsi 79 proc. mokinių.

Mokinių, mokytojų ir tėvų dalyvavimas sprendimų priėmimo procesuose mokykloje gali būti laikomas demokratinio valdymo procesų dalimi ir svarbiu veiksmu, padedančiu apibūdinti mokyklą kaip demokratiško ugdymosi aplinką. Skirtingos strategijos ir procedūros, kurias vadovai taiko atlikdami savo vaidmenį, taip pat gali turėti įtakos mokyklos klimatui ir kultūrai. Mokytojų dalyvavimas mokyklos valdyme gali padėti geriau suprasti skirtingus mokinių mokymosi poreikius ir pagerinti mokytojų išipareigojimą remti mokyklos švietimo veiklą.

ICCS 2016 mokyklos klausimyne mokyklų direktorių buvo prašoma nurodyti, koku mastu mokytojai, tėvai ir mokiniai dalyvauja sprendimų priėmimo procesuose ir kiek pateikti teiginiai atitinka

(labai atitinka; vidutiniškai atitinka; mažai atitinka; visiškai neatitinka) dabartinę situaciją mokykloje:

- mokytojai dalyvauja sprendimų, susijusių su mokyklos valdymu, priėmimo procesuose;
- tėvai dalyvauja sprendimų, susijusių su mokyklos valdymu, priėmimo procesuose;
- priimant sprendimus, susijusius su mokyklos valdymu, atsižvelgiama į mokinių nuomonę;
- mokytojai, kiti mokyklos darbuotojai, mokiniai ir jų tėvai laikosi mokyklos taisyklių ir nuostatų;
- mokiniams suteikiama galimybė aktyviai dalyvauti sprendimų, susijusių su mokyklos valdymu, priėmimo procesuose;
- tėvams pateikiama informacija apie mokyklos ir mokinių pasiekimus.

8.2 lentelėje pateikiami duomenys, parengti remiantis mokyklų direktorių atsakymais apie mokinių pasiskirstymą (procentinę dalį) pagal mokyklos bendruomenės pilietinį įsitraukimą.

Didžiausia visose šalyse vidutinė procentinė mokinių dalis (84 proc.) buvo užfiksuota kategorijoje *tėvams pateikiama informacija apie mokyklos ir mokinių pasiekimus* (**Lietuvoje** – 82 proc.), 63 proc. – kategorijoje *mokytojai, kiti mokyklos darbuotojai, mokiniai ir jų tėvai laikosi mokyklos taisyklių ir nuostatų* (**Lietuvoje** – 25 proc.) ir 61 proc. – kategorijoje *mokytojai dalyvauja sprendimų, susijusių su mokyklos valdymu, priėmimo procesuose* (**Lietuvoje** – 46 proc.). Mažiausia visose šalyse vidutinė procentinė mokinių dalis (18 proc.) buvo užfiksuota kategorijoje *tėvai dalyvauja sprendimų, susijusių su mokyklos valdymu, priėmimo procesuose* (**Lietuvoje** – 20 proc.), 28 proc. – kategorijoje *priimant sprendimus, susijusius su mokyklos valdymu, atsižvelgiama į mokinių nuomonę* (**Lietuvoje** – 24 proc.) ir 30 proc. – kategorijoje *mokiniams suteikiama galimybė aktyviai dalyvauti sprendimų, susijusių su mokyklos valdymu, priėmimo procesuose* (**Lietuvoje** – 31 proc.). Didžiausia, tarptautinį vidurkį smarkiai viršijanti, mokinių dalis pastarojoje kategorijoje buvo nustatyta Latvijoje (67 proc.) ir Dominikos Respublikoje (58 proc.), taip pat statistiškai reikšmingai didesnė už tarptautinį vidurkį mokinių dalis (42–49 proc.) buvo užfiksuota Kolumbijoje, Kroatijoje, Estijoje, Meksikoje ir Rusijoje. Net devyniose šalyse (Belgijoje, Taivane, Danijoje, Suomijoje, Italijoje, Nyderlanduose, Norvegijoje, Slovėnijoje ir Švedijoje) buvo nustatyta už tarptautinį vidurkį statistiškai reikšmingai mažesnė (5–21 proc.) *mokinių, kuriems suteikiama galimybė aktyviai dalyvauti priimant sprendimus mokykloje, dalis.*

Mokyklos ir klasės klimatas

Tyrimo ICCS 2009 ir ICCS 2016 cikluose mokinių buvo prašoma įvertinti penkis teiginius, pagal kuriuos galima spręsti apie mokinių ir mokytojų santykius mokykloje:

- dauguma mokytojų elgiasi su manimi sąžiningai;
- mokiniai gerai sutaria su dauguma mokytojų;
- daugumai mokytojų rūpi, kad mokiniai jaustųsi gerai;
- dauguma mokytojų iš tikrųjų manęs klausosi, kai noriu ką nors pasakyti;
- jei man prireiktų pagalbos, mokytojai man padėtų.

Remiantis mokinių atsakymais buvo sudarytas mokinių supratimo apie mokinių ir mokytojų santykius mokykloje indeksas, kurio reikšmės pateikiamos 8.3 lentelėje. Lentelėje taip pat pateikiami duomenys rodo, kaip per septynerius metus kito mokinių supratimas apie mokinių ir mokytojų santykius mokykloje ir šio indekso reikšmės pagal mokinių lytį.

Lyginant su vidutine šio indekso reikšme (ICCS 2016 vidurkis – 52 skalės taškai), aukščiausios šio indekso reikšmės (56–60 skalės taškų) nustatytos Taivane ir Dominikos Respublikoje, žemiausios (46–49 skalės taškai) – Estijoje, Latvijoje ir Slovėnijoje (**Lietuvoje** – 50 skalės taškų).

Lyginant 2009 m. ir 2016 m. duomenis, statistiškai reikšmingai šio indekso reikšmės padidėjo 12-oje šalių, labiausiai Taivane (5,2 skalės taškų) ir Suomijoje (4,9 skalės taškų). 6-iose šalyse, tarp jų ir **Lietuvoje**, statistiškai reikšmingų skirtumų nenustatyta.

8.3 lentelėje pateikiamos šio indekso reikšmės pagal mokinių lytį rodo, kad aštuoniose šalyse – Belgijoje, Bulgarijoje, Taivane, Kroatijoje, Suomijoje, Italijoje, Meksikoje ir Slovėnijoje – merginų šio indekso reikšmės statistiškai reikšmingai didesnės nei vaikinių. Čilėje, atvirkščiai, statistiškai reikšmingai didesnė buvo vaikinių indekso reikšmė. Kitose šalyse statistiškai reikšmingų skirtumų pagal mokinių lytį nenustatyta.

Patyčios ir veiksmai nukreipti prieš patyčias mokykloje

Tyrimo ICCS mokinio, mokytojų ir mokyklos klausimynuose pateikti keli klausimai apie patyčias, kurios vertinamos kaip socialinių santykių mokykloje dalis. Į mokinių klausimyną buvo įtrauktas klausimas apie mokinių asmeninę patirtį, susiju-

sią su žodiniu ar fiziniu priekabiavimu mokykloje, o mokyklos klausimyne buvo pateikti du klausimai apie patyčias mokykloje ir apie mokykloje vykdomas veiklas, nukreiptas prieš patyčias (įskaitant patyčias elektroninėje erdvėje). Su patyčiomis ir priekabiavimu susiję klausimai buvo įtraukti ir mokytojų klausimyne. Nepaisant to, kad šiek tiek skiriasi atskiruose klausimynuose pateiktų klausimų formuluotės ir kai kurios atsakymų į užduotus klausimus kategorijos, duomenys leidžia nagrinėti kai kurias patyčių formas ir jų mastą bei atsižvelgti į galimus neatitikimus, susijusius su tuo, kaip šį reiškinį suvokia mokiniai, mokytojai ir mokyklų vadovai.

Atsakant į ICCS 2016 mokinių klausimyno klausimus, susijusius su patyčiomis ir žodiniu bei fiziniu priekabiavimu, mokinių buvo prašoma nurodyti, kaip dažnai (*nė karto; vieną kartą; 2–4 kartus; 5 kartus ir daugiau*) mokykloje jiems teko susidurti su šiomis situacijomis:

- *kitas mokinys Jus įžeidžiamai pravardžiavo;*
- *kitas mokinys kažką pasakė apie Jus, norėdamas prajuokinti kitus;*
- *kitas mokinys Jums grasino;*
- *kitas mokinys Jus užpuolė;*
- *kitas mokinys tyčia sulaužė Jums priklausantį daiktą;*
- *kitas mokinys internete paskelbė Jus įžeidžiantį komentarą ar nuotrauką.*

8.4 lentelėje pateikiami duomenys, parengti remiantis mokinių, nurodžiusių, kad su išvardytais dalykais jiems teko susidurti bent kartą per tris mėnesius, atsakymais. Lentelėje nurodyta procentinė dalis mokinių pagal atskiras su patyčiomis susijusias situacijas.

Tyrimas rodo, kad daugelyje šalių didžiausia dalis mokinių patiria žodinėmis formomis reiškiamas patyčias ir priekabiavimą, dažniausiai pasitaiko situacijos, kai mokiniai yra *įžeidžiamai pravardžiuojami* (ICCS 2016 vidurkis – 55 proc.) arba *tyčiojamosi apie juos kažką pasakant, norint prajuokinti kitus* (ICCS 2016 vidurkis – 56 proc.). **Lietuvoje** patyčias pagal šias kategorijas taip pat patiria didžiausia dalis mokinių (atitinkamai 59 proc. ir 67 proc.).

Vertinant situaciją, kai priekabiaujama *įžeidžiamai pravardžiuojant* kitą mokinį, 10-yje šalių (tarp jų ir **Lietuvoje**) nustatyta statistiškai reikšmingai didesnė, nei tarptautinis vidurkis, dalis mokinių (Kroatijoje – net 70 proc.). Mažiausia dalis moki-

nių patyčias, kai yra *įžeidžiamai pravardžiuojama*, patiria Taivane (36 proc.), Suomijoje (42 proc.), Danijoje ir Švedijoje (po 44 proc.).

Vertinant situaciją, kai iš mokinių tyčiojamosi *apie juos kažką pasakant, norint prajuokinti kitus*, net 13-oje šalių nustatyta statistiškai reikšmingai didesnė mokinių dalis nei tarptautinis vidurkis (**Lietuvoje** ji pati didžiausia – 67 proc.). Mažiausia dalis (42–44 proc.) mokinių pagal šią kategoriją buvo užfiksuota Taivane, Italijoje, Latvijoje ir Nyderlanduose.

Vertinant situaciją pagal mokinių patiriamus *grasimus* (ICCS 2016 vidurkis – 19 proc.), šešiose šalyse nustatyta statistiškai reikšmingai didesnė mokinių dalis nei tarptautinis vidurkis. Didžiausia mokinių dalis (29 proc.) užfiksuota Maltoje. Mažiausia dalis (5 proc.) *grasimus* patiriančių mokinių buvo Taivane. Aštuoniose šalyse, tarp jų ir **Lietuvoje**, statistiškai reikšmingų skirtumų nuo ICCS 2016 vidurkio nenustatyta.

Vertinant situaciją, kai *mokinį užpuola kitas mokinys* (ICCS 2016 vidurkis – 16 proc.), septyniose šalyse nustatyta statistiškai reikšmingai didesnė mokinių dalis nei tarptautinis vidurkis. Didžiausia mokinių dalis (27 proc.) užfiksuota Dominikos Respublikoje. Devyniose šalyse, tarp jų ir **Lietuvoje**, nustatyta statistiškai reikšmingai mažesnė mokinių dalis nei tarptautinis vidurkis.

Vertinant situaciją, kai *mokinys tyčia sulaužo kitam mokiniui priklausantį daiktą* (ICCS 2016 vidurkis – 20 proc.), 10-yje šalių nustatyta statistiškai reikšmingai didesnė mokinių dalis, nei tarptautinis vidurkis, didžiausia dalis (31 proc.) užfiksuota Kolumbijoje ir Dominikos Respublikoje. Aštuoniose šalyse nustatyta statistiškai reikšmingai mažesnė mokinių dalis nei tarptautinis vidurkis, pati mažiausia dalis (8 proc.) užfiksuota Taivane ir Suomijoje. Trijose šalyse, tarp jų ir **Lietuvoje**, statistiškai reikšmingų skirtumų nuo ICCS vidurkio nenustatyta.

Vertinant situaciją, kai *mokinys paskelbė kitą mokinį įžeidžiantį komentarą ar nuotrauką internete* (ICCS 2016 vidurkis – 10 proc.), šešiose šalyse nustatyta statistiškai reikšmingai didesnė mokinių dalis, nei tarptautinis vidurkis. Didžiausia susidūrusių su tokia situacija mokinių dalis (14 proc.) užfiksuota **Lietuvoje**. Šešiose šalyse nustatyta statistiškai reikšmingai mažesnė mokinių dalis nei tarptautinis vidurkis, pati mažiausia dalis (6 proc.) užfiksuota keturiose šalyse: Belgijoje, Taivane, Italijoje

ir Nyderlanduose. Devyniose šalyse statistiškai reikšmingų skirtumų nuo ICCS 2016 vidurkio nenustatyta.

Remiantis mokinių atsakymais buvo sudarytas *mokinių patiriamų patyčių ir žodinio bei fizinio priekabiavimo indeksas*, kurio reikšmės pateikiamos 8.4 lentelėje. Lentelėje taip pat pateikiamos šio indekso reikšmės pagal mokinių lytį.

Lyginant su ICCS 2016 vidurkiu (50 skalės taškų), aukščiausios šio indekso reikšmės (52 skalės taškai) nustatytos Kroatijoje, Dominikos Respublikoje, Maltoje ir Meksikoje, žemiausios (46–47 skalės taškai) – Taivane ir Nyderlanduose (**Lietuvoje** – 51 skalės taškas).

8.4 lentelėje pateikiamos šio indekso reikšmės pagal mokinių lytį rodo, kad vaikinių atveju šio indekso vidutinė reikšmė yra statistiškai reikšmingai aukštesnė nei merginų (plg. merginų – 48 skalės taškai, vaikinių – 52 skalės taškai). Tokia pati tendencija nustatyta visose dalyvaujančiose šalyse (tarp jų ir **Lietuvoje**). Didžiausi skirtumai užfiksuoti Maltoje (6 skalės taškai), Suomijoje (5 skalės taškai), Belgijoje, Danijoje, Kolumbijoje ir Meksikoje (po 4 skalės taškus).

ICCS 2016 mokyklos klausimyne mokyklų direktorių buvo prašoma nurodyti, kaip dažnai (*niekada; mažiau nei kartą per mėnesį; 1–5 kartus per mėnesį; daugiau nei 5 kartus per mėnesį*) jiems pranešta apie mokykloje pasikartojantį agresyvių elgesį, kuriuo siekiama žodžiu arba naudojantis internetu kam nors pakenkti fiziškai arba psichologiškai:

- *mokinys pranešė direktoriui apie kitų mokinių agresyvių ar destruktivių elgesį;*
- *mokinys pranešė direktoriui, kad iš jo pasityčiojo mokytojas;*
- *mokytojas pranešė direktoriui, kad mokiniai pasityčiojo iš kito mokinio;*
- *mokytojas pranešė direktoriui, kad mokinys padėjo kitam mokiniui, iš kurio buvo tyčiojamas;*
- *mokytojas pranešė direktoriui, kad iš jo pasityčiojo mokiniai;*
- *vienas iš mokinių tėvų pranešė direktoriui, kad iš jo sūnaus (dukros) pasityčiojo kiti mokiniai;*

8.5 lentelėje pateikiami duomenys, parengti remiantis mokyklų direktorių atsakymais apie su skirtingų formų patyčiomis susijusias situacijas, bent kartą per mėnesį užfiksuojamas mokykloje. Kitaip tariant,

duomenys nurodo, kokia procentinė dalis mokinių mokėsi mokyklose, kurių direktoriai nurodė konkrečias, su patyčiomis susijusias situacijas, nutinkančias kartą per mėnesį ir dažniau.

Vertinant situaciją, kai *mokinys pranešė direktoriui apie kitų mokinių agresyvių ar destruktivių elgesį* (ICCS 2016 vidurkis – 23 proc.), tik penkiose šalyse nustatyta statistiškai reikšmingai didesnė mokinių dalis nei tarptautinis vidurkis. Didžiausia mokinių dalis (51 proc.) užfiksuota Dominikos Respublikoje. Septyniose šalyse nustatyta statistiškai reikšmingai mažesnė mokinių dalis nei tarptautinis vidurkis, pati mažiausia dalis užfiksuota Taivane (1 proc.) ir Italijoje (3 proc.). Devyniose šalyse, tarp jų ir **Lietuvoje**, statistiškai reikšmingų skirtumų nenustatyta.

Vertinant situaciją, kai *mokinys pranešė direktoriui, kad iš jo pasityčiojo mokytojas* (ICCS 2016 vidurkis – 5 proc.), dviejose šalyse nustatyta statistiškai reikšmingai didesnė mokinių dalis nei tarptautinis vidurkis. Didžiausia mokinių dalis (20 proc.) užfiksuota Nyderlanduose. Šešiose šalyse nustatyta statistiškai reikšmingai mažesnė mokinių dalis nei tarptautinis vidurkis, pati mažiausia dalis užfiksuota Italijoje, Rusijoje ir Slovėnijoje (mažiau nei 0,5 proc.). Trylikoje šalių, tarp jų ir **Lietuvoje**, statistiškai reikšmingų skirtumų nenustatyta.

Vertinant situaciją, kai *mokytojas pranešė direktoriui, kad mokiniai pasityčiojo iš kito mokinio* (ICCS 2016 vidurkis – 20 proc.), penkiose šalyse nustatyta statistiškai reikšmingai didesnė mokinių dalis nei tarptautinis vidurkis. Didžiausia mokinių dalis užfiksuota Belgijoje (50 proc.), Suomijoje (42 proc.) ir Švedijoje (40 proc.). Dešimtyje šalių nustatyta statistiškai reikšmingai mažesnė mokinių dalis nei tarptautinis vidurkis, pati mažiausia dalis užfiksuota Rusijoje (1 proc.) ir Taivane (3 proc.). Šešiose šalyse, tarp jų ir **Lietuvoje**, statistiškai reikšmingų skirtumų nenustatyta.

Vertinant situaciją, kai *mokytojas pranešė direktoriui, kad mokinys padėjo kitam mokiniui, iš kurio buvo tyčiojamas* (ICCS 2016 vidurkis – 11 proc.), keturiuose šalyse nustatyta statistiškai reikšmingai didesnė mokinių dalis nei tarptautinis vidurkis. Didžiausia mokinių dalis užfiksuota Maltoje (32 proc.), septyniose šalyse nustatyta statistiškai reikšmingai mažesnė mokinių dalis nei tarptautinis vidurkis. Pati mažiausia dalis užfiksuota Italijoje (1 proc.), Taivane (2 proc.), Latvijoje ir Rusijoje (po 3 proc.).

Dešimtyje šalių, tarp jų ir **Lietuvoje**, statistiškai reikšmingų skirtumų nenustatyta.

Vertinant situaciją, kai *mokytojas pranešė direktoriui, kad iš jo pasityčiojo mokiniai* (ICCS 2016 vidurkis – 4 proc.), trijose šalyse nustatyta statistiškai reikšmingai didesnė mokinių dalis nei tarptautinis vidurkis. Didžiausia mokinių dalis užfiksuota Latvijoje (12 proc.), Dominikos Respublikoje (11 proc.) ir Meksikoje (10 proc.). Aštuoniose šalyse nustatyta statistiškai reikšmingai mažesnė mokinių dalis nei tarptautinis vidurkis, o pati mažiausia dalis užfiksuota Italijoje ir Maltoje – mažiau nei 0,5 proc., Taivane, Danijoje ir Estijoje – po 1 proc., Bulgarijoje, Čilėje, Kroatijoje, Suomijoje, Norvegijoje, Rusijoje ir Švedijoje – po 2 proc. Dešimtyje šalių, tarp jų ir **Lietuvoje**, statistiškai reikšmingų skirtumų nenustatyta.

Vertinant situaciją, kai *vienas iš mokinių tėvų pranešė direktoriui, kad iš jo sūnaus (dukros) pasityčiojo kiti mokiniai* (ICCS 2016 vidurkis – 14 proc.), trijose šalyse nustatyta statistiškai reikšmingai didesnė mokinių dalis nei tarptautinis vidurkis. Didžiausia mokinių dalis užfiksuota Maltoje (39 proc.) ir Belgijoje (38 proc.). Šešiose šalyse, tarp jų ir **Lietuvoje**, nustatyta statistiškai reikšmingai mažesnė mokinių dalis nei tarptautinis vidurkis, o pati mažiausia dalis užfiksuota Taivane (2 proc.) ir Rusijoje (3 proc.). Dešimtyje šalių statistiškai reikšmingų skirtumų nenustatyta.

Į ICCS 2016 mokyklos klausimyną taip pat buvo įtraukti klausimai apie mokykloje vykdomas prieš patyčias nukreiptas veiklas ar įgyvendintas iniciatyvas, kuriomis buvo siekiama užkirsti kelią patyčioms ir priekabiavimui (įskaitant patyčias elektroninėje erdvėje). Direktoriams buvo pateikti šie aštuoni teiginiai apie kovai su patyčiomis skirtas veiklas:

- *susirinkimai, skirti informuoti tėvus apie patyčias mokykloje;*
- *specialūs mokymai, kuriuose mokytojams suteikiama žinių, lavinami jų įgūdžiai ir pasitikėjimas savo jėgomis, padedantys suteikti mokiniams informacijos apie patyčias;*
- *seminarai mokytojams apie saugų ir atsakingą interneto naudojimą, siekiant išvengti patyčių elektroninėje erdvėje;*
- *seminarai mokiniams apie atsakingą naudojimąsi internetu, siekiant išvengti patyčių elektroninėje erdvėje;*
- *susirinkimai, skirti tėvų supratimui apie patyčias elektroninėje erdvėje didinti;*

- *sistemos, kuri leistų anonimiškai informuoti apie elektroninėje erdvėje tarp mokinių vykstančias patyčias, kūrimas;*
- *veikla klasėse, skirta mokinių supratimui apie patyčias didinti;*
- *ekspertų rengiamos konferencijos, skirtos patyčių mokyklose klausimams.*

8.6 lentelėje pateikti remiantis direktorių atsakymais parengti duomenys, apie mokyklose vykdomas prieš patyčias nukreiptas veiklas. Lentelėje pateikta mokinių procentinė dalis mokyklose, kurių direktoriai nurodė apie veiksmus, kad pastaraisiais mokslo metais buvo imtasi veiksmų, siekiant užkirsti kelią patyčioms mokykloje.

Nagrinėjant duomenis, susijusius su klasės lygmenyje vykdomomis prieš patyčias nukreiptomis veiklomis (*veikla klasėse, skirta mokinių supratimui apie patyčias didinti*), nustatyta, kad beveik visose šalyse pati didžiausia mokinių dalis priklauso šiai kategorijai (ICCS 2016 vidurkis – 94 proc.), ir nepaisant labai aukšto tarptautinio vidurkio, septyniose šalyse, tarp jų ir **Lietuvoje**, nustatyta statistiškai reikšmingai didesnė mokinių dalis (98–99 proc.) nei tarptautinis vidurkis.

Reikėtų paminėti, kad labai didelė dalis mokinių mokėsi mokyklose, kuriose buvo vykdoma veikla, tiesiogiai skirta mokiniams, t. y., rengiami *seminarai mokiniams apie atsakingą naudojimąsi internetu, siekiant išvengti patyčių elektroninėje erdvėje* (ICCS 2016 vidurkis – 77 proc.). Didžiausia mokinių dalis šioje kategorijoje užfiksuota Maltoje (97 proc.) ir Rusijoje (94 proc.). **Lietuvoje** mokinių dalis šioje kategorijoje siekia 84 proc.

Mokyklose, kuriose rengiami *susirinkimai, skirti informuoti tėvus apie patyčias mokykloje*, mokosi didelė dalis mokinių visose šalyse (ICCS 2016 vidurkis – 72 proc.). 11-oje šalių nustatyta statistiškai reikšmingai didesnė mokinių dalis nei tarptautinis vidurkis, didžiausia mokinių dalis užfiksuota **Lietuvoje** (90 proc.), Taivane (89 proc.) ir Kroatijoje (88 proc.).

Vidutiniškai šalyse mažiausia procentinė dalis mokinių užfiksuota mokyklose, kuriose *kuriamos ir diegiamos sistemos, leidžiančios anonimiškai pranešti apie patyčias elektroninėje erdvėje* (ICCS 2016 vidurkis – 25 proc.). Šešiose šalyse nustatyta statistiškai reikšmingai didesnė mokinių dalis nei tarptautinis vidurkis. Didžiausia mokinių dalis užfiksuota Taivane (54 proc.), Kroatijoje (37 proc.) ir

Peru (36 proc.). **Lietuvoje** mokinių dalis šioje kategorijoje sudarė 19 proc.

Likusiose veiklų kategorijose nustatyti didesni skirtumai tarp šalių. Pavyzdžiui, Taivane, Kolumbijoje ir **Lietuvoje** labai didelė mokinių dalis (atitinkamai 97 proc., 81 proc. ir 81 proc.) mokosi mokyklose, kurių mokytojai dalyvauja specialiuose mokymuose, kurių metu *mokytojams suteikiama žinių, lavinami jų įgūdžiai ir pasitikėjimas savo jėgomis, padedantys suteikti mokiniams informacijos apie patyčias*. Tuo tarpu kitose šalyse, pavyzdžiui, Belgijoje, Danijoje, Italijoje ar Nyderlanduose, ši sritis greičiausiai nėra prioritetinga, todėl mokinių, kurių mokyklų direktoriai nurodė, kad buvo imtasi šios veiklos, dalis ženkliai mažesnė.

Mokytojų klausimyne naudojami klausimai buvo panašūs į tuos, kurie įtraukti į mokyklos klausimyną. Palyginti su direktorių pateiktais atsakymais, atrodo, kad mokytojai turi mažiau galimybių būti tiesioginiais ar netiesioginiais įvairių patyčių mokykloje liudininkais. Procentinė dalis mokytojų, kuriems jų kolegose pranešė, kad patiria patyčias iš mokinių, yra palyginti nedidelė (kaip ir nurodė mokyklų direktoriai).

Išmatuoti realiai egzistuojantį patyčių paplitimą yra problemiška pirmiausia todėl, kad jos pasireiškia skirtingais būdais ir formomis. Kitas matavimą sunkinantis veiksnys yra patyčias patiriančių žmonių elgsena. Patyčių aukoms būdinga „tylėjimo kultūra“, dėl įvairių priežasčių jie vengia viešinti patyčių atvejus, ne visada išdrįsta prisipažinti, kad jų atžvilgiu buvo elgiamasi netinkamai. ICCS 2016 rezultatai patvirtina, kad mokyklose egzistuoja skirtingi patyčių ir priekabiavimo aspektai, taip pat mokyklose inicijuojamos ir vykdomos įvairios prieš patyčias nukreiptos veiklos. Rezultatai taip pat rodo, kad mokyklose vyrauja žodinės patyčių formos. Tuo pačiu, remiantis tyrimo duomenimis, galima manyti, kad mokyklų direktoriai labiau nei mokytojai informuoti, apie tai, koku mastu mokyklose įvyksta skirtingų formų patyčios.

8.7 lentelėje pateikti duomenys, parengti remiantis mokytojų atsakymais apie patyčias, vykstančias mokykloje. Lentelėje pateikta mokytojų, nurodžiusių apie įvairias patyčių situacijas bent kartą per mėnesį nutikusias mokykloje, procentinė dalis.

Nagrinėjant lentelėje pateiktą informaciją, galima pastebėti, kad keturiose kategorijose iš aštuonių,

Lietuvos duomenys statistiškai reikšmingai nesisikiria nuo ICCS 2016 vidurkio. Trijose kategorijose **Lietuvos** mokytojų procentinė dalis buvo nedaug, tačiau statistiškai reikšmingai didesnė už tarptautinius vidurkius, o vienu aspektu (*kai mokytojas yra patyčių situacijos liudininkas*) **Lietuvos** ir Suomijos mokytojų dalis buvo smarkiai ir statistiškai reikšmingai didesnė nei daugelyje kitų šalių (plg. ICCS 2016 vidurkis – 9 proc., **Lietuvoje** – 24 proc., Suomijoje – 22 proc.).

Pilietinio ugdymo įgyvendinimas mokykloje

Pilietiškumo ir pilietinio ugdymo veiklos vietos bendruomenėje

Mokyklos ir vietos bendruomenės ryšiai sudaro galimybę įtraukti mokinius į pilietinio ugdymo veiklas, tokiu būdu prisidedant prie pilietiškumo stiprinimo.

Tyrimo ICCS 2016 mokyklos ir mokytojų klausimynuose buvo įtraukta klausimų, skirtų išsiaiškinti, kaip mokyklų direktoriai ir mokytojai suvokia aštuntos klasės mokinių galimybes dalyvauti veiklose, kurias mokykla įgyvendino vietos bendruomenėje bendradarbiaudama su kitomis organizacijomis. Mokyklų direktorių ir mokytojų buvo prašoma atsakyti į klausimus apie mokinių dalyvavimą šiose veiklose:

- *su aplinkosauga susijusioje veikloje (pvz., energijos ir vandens taupymas, atliekų rūšiavimas);*
- *žmogaus teisių projektuose;*
- *veikloje, susijusioje su skurstančiais žmonėmis ir jų grupėmis;*
- *kultūrinėje veikloje (pvz., susijusioje su teatru, muzika);*
- *vietos bendruomenės daugiakultūrinėje ar tarpkultūrinėje veikloje (pvz., skatinimas pripažinti kultūrų įvairovę, tautų mugė);*
- *švietėjiškose kampanijose, susijusiose su socialinėmis ar aplinkosaugos problemomis;*
- *veikloje, kuria siekiama apsaugoti vietos bendruomenės kultūros paveldą;*
- *lankėsi politinėse institucijose (pvz., Seimo rūmuose, Prezidentūroje);*
- *sporto renginiuose.*

8.8 lentelėje pateikti duomenys (mokinių procentinė dalis), parengti remiantis mokyklų direktorių atsakymais apie jų mokyklos aštuntokų aktyvų dalyvavimą (*visi, beveik visi; dauguma*) pilietinėse veiklose bendruomenėje.

Tyrimas rodo, kad dauguma dalyvaujančių šalių mokinių mokosi mokyklose, kurių vadovai nurodė, kad *visi, beveik visi* ar *dauguma* jų mokyklų aštuntokų dalyvavo bent kai kuriose pilietinėse veiklose bendruomenėje. Vidutiniškai didžiausią dalį sudarė mokiniai dalyvaujantys *sporto renginiuose* (88 proc.), *kultūrinėje* (80 proc.) ir *su aplinkosauga susijusioje veikloje* (61 proc.). **Lietuvoje** šiose veiklose taip pat dalyvavo didžiausia dalis mokinių (atitinkamai 89 proc., 85 proc. ir 68 proc.) Vidutiniškai mažiausią procentinę dalį visų dalyvavusių mokinių sudarė tie, kurie *lankėsi politinėse institucijose* (20 proc.) ir dalyvavo veiklose, kuriomis siekiama apsaugoti vietos bendruomenės kultūros paveldą (38 proc.). **Lietuvoje** mažiausia dalis mokinių dalyvavo žmogaus teisių projektuose (27 proc.), lankėsi politinėse institucijose (28 proc.) ir dalyvavo veikloje, susijusioje su skurstančiais žmonėmis ir jų grupėmis (30 proc.). Lentelėje pateikti duomenys rodo, kad dalyvavimo bendruomenėse įgyvendinamose pilietinėse veiklose prioritetai tarp šalių labai skiriasi.

8.9 lentelėje pateikti duomenys (mokytojų procentinė dalis), parengti remiantis mokytojų atsakymais apie savo pačių dalyvavimą kartu su aštuntos klasės mokiniais mokyklos organizuojamose pilietinėse veiklose bendruomenėje.

Tyrimas rodo, kad dauguma dalyvaujančių šalių mokinių mokosi mokyklose, kurių mokytojai nurodė, kad jie su savo mokiniais (aštuntokais) dalyvavo bent kai kuriose pilietinėse veiklose, kurias mokykla organizuoja bendruomenėje. Vidutiniškai didžiausią dalį sudarė mokytojai su savo mokiniais dalyvaujantys *sporto renginiuose* (73 proc.), *kultūrinėje* (75 proc.) ir *su aplinkosauga susijusioje veikloje* (57 proc.). **Lietuvoje** šiose veiklose dalyvavo taip pat didžiausia dalis mokytojų su savo mokiniais (atitinkamai 84 proc., 86 proc. ir 68 proc.). Vidutiniškai mažiausią procentinę dalį visų apklausoje dalyvavusių mokytojų sudarė tie, kurie su savo aštuntos klasės mokiniais lankėsi politinėse institucijose (16 proc.) ir dalyvavo žmogaus teisių projektuose (36 proc.). **Lietuvoje** šiose veiklose taip pat dalyvavo mažiausia dalis mokytojų (atitinkamai 31 proc. ir 36 proc.).

Pilietiškumo ir pilietinio ugdymo veiklos klasėje ir mokytojų pasirengimas

Pilietinio ugdymo temos, kurios pasirenkamos dėstyti, mokymo metodai bei mokytojų kvalifikacija yra vieni veiksnių, darančių įtaką mokinių gebėjimams pilietinio ugdymo srityje.

Į tyrimo ICCS 2016 mokiniams skirtą klausimyną buvo įtraukta klausimų, kuriais buvo siekiama išsiaiškinti, kiek (*daug; pakankamai daug; nedaug; visai nieko*) jie išmoko mokykloje apie šiuos dalykus:

- *kaip piliečiai gali balsuoti savivaldybių arba šalies parlamento ir prezidento rinkimuose;*
- *kaip Lietuvoje yra priimami ir keičiami įstatymai;*
- *kaip saugoti aplinką (pvz., taupyti energiją ar rūšiuoti atliekas);*
- *kaip prisidėti prie vietos bendruomenės problemų sprendimo;*
- *kaip Lietuvoje yra saugomos piliečių teisės;*
- *apie politinius klausimus ir įvykius kitose šalyse;*
- *apie ekonomikos veikimo principus.*

8.10 lentelėje pateikti duomenys (mokinių procentinė dalis pagal pilietinio ugdymo temų mokymąsi), parengti remiantis atsakymais mokinių, kurie nurodė, kad apie atitinkamus dalykus jie išmoko *daug* ar *pakankamai daug*.

Vidutiniškai didžiausia procentinė dalis visų mokinių nurodė, kad mokykloje *daug* ir *pakankamai daug* išmoko apie tai, *kaip saugoti aplinką* (81 proc.), *kaip piliečiai gali balsuoti savivaldybių arba šalies parlamento ir prezidento rinkimuose* (64 proc.) ir *kaip šalyje yra saugomos piliečių teisės* (61 proc.). **Lietuvoje** didžiausia mokinių dalis mokykloje *daug* ir *pakankamai daug* išmoko apie tai, *kaip saugoti aplinką* (84 proc.), *kaip Lietuvoje yra priimami ir keičiami įstatymai* ir *kaip Lietuvoje yra saugomos piliečių teisės* (po 46 proc.). Vidutiniškai mažiausia procentinė dalis visų apklausoje dalyvavusių mokinių nurodė, kad mokykloje *daug* ir *pakankamai daug* išmoko *apie politinius klausimus ir įvykius kitose šalyse* (52 proc.) ir *kaip prisidėti prie vietos bendruomenės problemų sprendimo* (55 proc.). **Lietuvoje** mažiausia mokinių dalis mokykloje *daug* ir *pakankamai daug* išmoko *apie ekonomikos veikimo principus* (36 proc.) ir *kaip prisidėti prie vietos bendruomenės problemų sprendimo* (41 proc.).

Nagrinėjant **Lietuvos** duomenis galima pastebėti, kad, išskyrus aplinkosaugos temą, visose kategorijose mokinių, *daug ir pakankamai daug* išmokusių su pilietiškumo ir pilietinio ugdymo turiniu susijusių dalykų, procentinė dalis yra statistiškai reikšmingai mažesnė nei ICCS 2016 vidurkis.

Remiantis mokinių atsakymais buvo sudarytas *pilietinio ugdymo turinio temų išmokimo indeksas*, kurio reikšmės pateikiamos 8.10 lentelėje.

Lyginant su ICCS 2016 vidurkiu (50 skalės taškų), aukščiausios šio indekso reikšmės (56 skalės taškai) nustatytos Dominikos Respublikoje ir Taivane, žemiausios (44–45 skalės taškai) – Nyderlanduose ir Suomijoje (**Lietuvoje** – 46 skalės taškai).

ICCS 2016 mokytojams skirtame klausimyne, siekiant išsiaiškinti, kaip dažnai mokytojai taiko konkrečius mokymo metodus, papildomai buvo teiraujamasi apie tai, kaip dažnai (*niekada; kartais; dažnai; labai dažnai*) per jų vedamas pamokas, susijusias su pilietinio ugdymo temomis, aštuntų klasių mokiniai atlieka šias užduotis:

- *rengia projektus, kuriems reikia rinkti informaciją už mokyklos ribų (pvz., atlieka apklausas kaimynystėje, mažos apimties tyrimus);*
- *mažose grupėse nagrinėja skirtingas temas ar problemas;*
- *dalyvauja vaidmenų žaidimuose;*
- *užsirašo tai, ką pasakoja mokytojas per pamoką;*
- *aptaria aktualius klausimus;*
- *išrenka ir (ar) išanalizuoja informaciją iš įvairių interneto šaltinių (pvz., interneto enciklopedijų, laikraščių internete);*
- *mokosi iš vadovėlių;*
- *siūlo temas ar klausimus kitoms pamokoms.*

Mokytojų buvo prašoma atsakant į šį klausimą pagalvoti ne tik apie tyrime dalyvaujančios klasės mokinius, bet apie visas aštuntas klases. Be to, į šį klausimą atsakė tik pilietinio ugdymo mokytojai arba mokytojai, dėstantys su pilietiškumu susijusius dalykus (**Lietuvoje** – istorijos ir geografijos).

8.11 lentelėje pateikiami duomenys (mokytojų procentinė dalis), parengti remiantis atsakymais mokytojų, kurie nurodė, jog ugdymo procese jų mokiniai nurodytas veiklas atlieka *dažnai* ir *labai dažnai*.

Vidutiniškai visose dalyvaujančiose šalyse didžiausia dalis mokytojų per pilietiniam ugdymui skirtas pamokas dirba skatindami mokinius *aptarti aktualius klausimus* (74 proc.), *naudodami vadovėlius* (67 proc.), skatindami *užsirašyti tai, ką jie pasakoja per pamoką* (58 proc.). **Lietuvoje** šiuos metodus taikė taip pat didžiausia dalis mokytojų (atitinkamai 87 proc., 85 proc. ir 51 proc.). Šiek tiek daugiau nei pusė (52 proc.) visų mokytojų skatina mokinius *mažose grupėse nagrinėti skirtingas temas ar problemas*, išskyrus Taivaną, kur tokį pilietinio ugdymo metodą taiko tik 11 proc. mokytojų (**Lietuvoje** – 47 proc.). Vidutiniškai mažiausią procentinę dalį visų apklausoje dalyvavusių mokytojų sudarė tie, kurie nurodė, kad per jų vedamas pilietinio ugdymo pamokas mokiniai *rengia projektus, kuriems reikia rinkti informaciją už mokyklos ribų* (16 proc.), ir *siūlo temas ar klausimus kitoms pamokoms* (18 proc.). **Lietuvoje** šiuos metodus taip pat taiko mažiausia dalis mokytojų.

Įvairūs moksliniai tyrimai rodo, kad mokytojų pasirengimas turi didelę įtaką mokinių mokymosi pasiekimams. Tyrimo ICCS 2009 ciklo rezultatai parodė, kad mokytojai dažniausiai jautėsi esą kompetentingi mokydami apie žmogaus teises, piliečių teises ir pareigas, tačiau daug mažiau kompetentingi jie jautėsi mokydami temų, susijusių su ekonomika, verslo ir teisinėmis institucijomis. Tyrimo ICCS 2016 cikle mokytojams skirtame klausimyne buvo klausiama to paties, tačiau buvo prašoma nurodyti, kaip gerai (*labai gerai; iš dalies; nelabai gerai; visiškai ne*) jie jaučiasi pasirengę mokyti šių temų:

- *žmogaus teisės;*
- *balsavimas ir rinkimai;*
- *pasaulio bendruomenė ir tarptautinės organizacijos;*
- *aplinka ir aplinkosauga;*
- *emigracija ir imigracija;*
- *lygios vyrų ir moterų galimybės;*
- *piliečių teisės ir pareigos;*
- *konstitucija ir politinės sistemos;*
- *atsakingas naudojimasis internetu (pvz., privatumas, šaltinių patikimumas, socialiniai tinklai internete);*
- *kritinis ir nepriklausomas mąstymas;*
- *konfliktų sprendimas;*
- *Europos Sąjunga.*

8.12 lentelėje pateikti duomenys (mokytojų procentinė dalis), parengti remiantis atsakymais moky-

tojų, kurie pažymėjo, kad yra *labai gerai* ar *iš dalies pasirengę* įgyvendinti pilietinio ugdymo turinį pagal nurodytas temas ir ugdyti mokinių pilietinius gebėjimus.

Mokytojai jaučiasi pasirengę mokyti beveik visų į minėtą klausimą įtrauktų temų. Vidutiniškai visose šalyse dalyvėse didžiausia dalis mokytojų jaučiasi *gerai* ir *labai gerai pasirengę* mokyti apie *lygias vyrų ir moterų galimybes* (90 proc.), *piliečių teises ir pareigas* (90 proc.), *kritinį ir nepriklausomą mąstymą* (89 proc.), *žmonių teises* (87 proc.) ir *konfliktų sprendimą* (87 proc.). Vidutiniškai mažiausią procentinę dalį visų apklausoje dalyvavusių mokytojų sudarė tie, kurie nurodė, kad jaučiasi *gerai* ir *labai gerai pasirengę* mokyti apie *pasaulio bendruomenę ir tarptautines organizacijas* (67 proc.), *konstituciją ir politines sistemas* (73 proc.) ir *Europos Sąjungą* (73 proc.). Nagrinėjant duomenis galima pastebėti

didelių skirtumų tarp šalių, pavyzdžiui, lyginant mokytojų pasirengimą mokyti apie *emigraciją ir imigraciją* arba apie *Europos Sąjungą*.

Lietuvoje didžiausia dalis mokytojų jaučiasi *gerai* ir *labai gerai pasirengę* mokyti apie *Europos Sąjungą* (98 proc.), *emigraciją ir imigraciją* (94 proc.) ir *piliečių teises ir pareigas* (94 proc.). Reikėtų paminėti, kad dauguma **Lietuvos** mokytojų jaučiasi gerai pasirengę mokyti beveik visų minėtų temų, todėl net mažiausia mokytojų, nurodžiusių apie gerą savo pasirengimą mokyti *atsakingo naudojimosi internetu*, dalis sudarė net 80 proc. Nagrinėjant šioje lentelėje pateiktus **Lietuvos** duomenis taip pat galima pastebėti, kad beveik visose kategorijose (išskyrus temą *kritinis ir nepriklausomas mąstymas*) mokytojų procentinė dalis yra arba statistiškai reikšmingai didesnė nei ICCS 2016 vidurkis, arba nuo vidurkio statistiškai reikšmingai nesiskiria.

8.1 lentelė. Mokinių dalyvavimas mokyklos lygmens rinkimuose

Lentelė parengta remiantis mokyklų direktorių atsakymais

Šalys	Mokinių procentinė dalis mokyklose, kurių direktoriai nurodė, kad visi, beveik visi arba dauguma mokinių:	
	Renka klasės atstovus	Balsuoja mokinių tarybos rinkimuose
Belgija (Flandrija)	73 (4,1) ▼	55 (4,5) ▼
Bulgarija	68 (3,8) ▼	50 (4,1) ▼
Čilė	98 (1,1) ▲	86 (3,1) ▲
Danija	91 (2,1) △	92 (2,0) ▲
Dominikos Respublika	95 (1,9) △	95 (1,6) ▲
Estija	76 (4,9) ▽	79 (4,4)
Italija	22 (3,5) ▼	1 (0,7) ▼
Kolumbija	99 (1,0) ▲	99 (0,9) ▲
Kroatija	100 (0,0) ▲	98 (1,1) ▲
Latvija	88 (3,1)	73 (5,0)
LIETUVA	93 (2,1) △	79 (3,1)
Malta	85 (0,3)	80 (0,3) △
Meksika	98 (1,2) ▲	81 (2,7) △
Nyderlandai	46 (4,4) ▼	34 (5,2) ▼
Norvegija (9)	99 (0,8) ▲	95 (2,0) ▲
Peru	93 (1,5) △	85 (2,3) ▲
Rusija	82 (3,4)	74 (3,8)
Slovėnija	99 (0,8) ▲	81 (3,7)
Suomija	98 (1,1) ▲	93 (1,7) ▲
Švedija	92 (2,4) △	78 (3,6)
Taivanas	92 (2,4) △	45 (4,2) ▼
ICCS 2016 vidurkis	85 (0,6)	74 (0,7)
Šalys, neatitikusios imties reikalavimų		
Honkongas	87 (3,6)	86 (3,6)
P. Korėja	100 (0,0)	100 (0,0)
Š. Reinas-Vestfalija (Vokietija)	100 (0,0)	75 (6,3)

△ Statistiškai reikšmingai aukščiau už ICCS 2016 vidurkį.

▽ Statistiškai reikšmingai žemiau už ICCS 2016 vidurkį.

▲ Statistiškai reikšmingai (daugiau kaip 10 procentinių punktų) aukščiau už ICCS 2016 vidurkį.

▼ Statistiškai reikšmingai (daugiau kaip 10 procentinių punktų) žemiau už ICCS 2016 vidurkį.

() Skliaustuose pateiktos standartinės paklaidos. Dėl apvalinimo kai kurie rezultatai gali būti ne visai tikslūs.

8.2 lentelė. Mokyklos bendruomenės pilietinis įsitraukimas ir dalyvavimas

Lentelė parengta remiantis mokyklų direktorių atsakymais

Šalys	Mokinių procentinė dalis mokyklose, kurių direktoriai nurodė, kad:					
	Mokytojai dalyvauja sprendimų, susijusių su mokyklos valdymu, priėmimo procesuose	Tėvai dalyvauja sprendimų, susijusių su mokyklos valdymu, priėmimo procesuose	Priimant sprendimus, susijusius su mokyklos valdymu, atsižvelgiama į mokinių nuomonę	Mokytojai, kiti mokyklos darbuotojai, mokiniai ir jų tėvai laikosi mokyklos taisyklių ir nuostatų	Mokinams suteikiama galimybė aktyviai dalyvauti sprendimų, susijusių su mokyklos valdymu, priėmimo procesuose	Tėvams suteikiama informacija apie mokyklos ir mokinių pasiekimus
Belgija (Flandrija)	32 (4,5) ▼	8 (2,1) ▽	8 (2,1) ▼	52 (5,0) ▼	12 (2,6) ▼	62 (4,4) ▼
Bulgarija	86 (3,0) ▲	8 (2,3) ▽	32 (4,3)	80 (3,5) ▲	27 (4,0)	83 (3,2)
Čilė	50 (3,7) ▼	10 (2,9) ▽	26 (3,8)	72 (3,4) △	28 (4,0)	84 (3,0)
Danija	56 (3,8)	7 (2,0) ▼	20 (3,2) ▽	72 (3,5) △	19 (3,2) ▼	71 (3,8) ▼
Dominikos Respublika	84 (3,8) ▲	46 (5,0) ▲	65 (4,5) ▲	67 (4,4)	58 (4,4) ▲	96 (2,2) ▲
Estija	77 (3,7) ▲	28 (5,6)	37 (5,3)	66 (5,4)	49 (5,1) ▲	89 (3,6)
Italija	39 (3,8) ▼	10 (2,5) ▽	7 (2,1) ▼	29 (3,6) ▼	5 (1,8) ▼	72 (3,8) ▼
Kolumbija	64 (4,4)	23 (3,9)	48 (4,5) ▲	60 (4,5)	46 (4,4) ▲	95 (2,2) ▲
Kroatija	79 (3,7) ▲	30 (3,9) ▲	38 (4,2) ▲	56 (3,9) ▽	43 (4,3) ▲	85 (3,2)
Latvija	88 (3,0) ▲	32 (3,8) ▲	51 (4,3) ▲	68 (4,8)	67 (4,5) ▲	97 (1,5) ▲
LIETUVA	46 (4,0) ▼	20 (3,1)	24 (3,9)	25 (3,9) ▼	31 (3,6)	82 (3,4)
Malta	66 (0,4) △	8 (0,2) ▽	29 (0,3)	85 (0,4) ▲	33 (0,4) △	83 (0,3)
Meksika	78 (3,3) ▲	39 (4,1) ▲	37 (4,0) △	58 (4,1)	42 (4,1) ▲	94 (1,5) ▲
Nyderlandai	23 (4,0) ▼	3 (1,7) ▼	6 (2,2) ▼	47 (5,2) ▼	9 (2,8) ▼	88 (3,2)
Norvegija (9)	50 (3,8) ▼	8 (2,5) ▽	15 (3,4) ▼	73 (3,7) ▲	14 (3,1) ▼	71 (3,7) ▼
Peru	42 (3,6) ▼	21 (2,9)	35 (3,5) △	48 (3,4) ▼	31 (3,2)	71 (3,0) ▼
Rusija	60 (4,1)	31 (4,8) ▲	24 (3,4)	70 (4,4)	43 (4,5) ▲	92 (2,3) △
Slovėnija	70 (4,2) △	12 (3,0)	17 (3,8) ▼	79 (3,7) ▲	21 (3,9) ▽	98 (1,0) ▲
Suomija	73 (3,1) ▲	2 (1,1) ▼	9 (2,2) ▼	83 (2,7) ▲	21 (2,9) ▽	78 (3,2)
Švedija	63 (5,1)	2 (1,9) ▼	35 (4,1)	68 (5,9)	21 (3,9) ▽	90 (2,8) △
Taivanas	60 (3,9)	19 (2,7)	18 (3,3) ▽	66 (3,9)	17 (3,0) ▼	75 (3,7) ▽
ICCS 2016 vidurkis	61 (0,8)	18 (0,7)	28 (0,8)	63 (0,9)	30 (0,8)	84 (0,7)
Šalys, neatitikusios imties reikalavimų						
Honkongas	42 (5,5)	4 (2,2)	33 (4,9)	81 (4,7)	15 (3,9)	68 (4,5)
P. Korėja	81 (4,1)	27 (5,2)	46 (5,7)	70 (4,2)	40 (4,9)	67 (5,7)
Š. Reinas-Vestfalija (Vokietija)	78 (5,9)	24 (7,1)	43 (6,5)	67 (8,1)	44 (6,9)	89 (2,4)

△ Statistiškai reikšmingai aukščiau už ICCS 2016 vidurkį.

▽ Statistiškai reikšmingai žemiau už ICCS 2016 vidurkį.

▲ Statistiškai reikšmingai (daugiau kaip 10 procentinių punktų) aukščiau už ICCS 2016 vidurkį.

▼ Statistiškai reikšmingai (daugiau kaip 10 procentinių punktų) žemiau už ICCS 2016 vidurkį.

0) Skliaustuose pateiktos standartinės paklaidos. Dėl apvalinimo kai kurie rezultatai gali būti ne visai tikslūs.

8.3 lentelė. Mokinių supratimo apie mokinių-mokytojų santykius mokykloje indeksas

Lentelė parengta remiantis mokinių atsakymais

Šalys	Mokinių supratimo apie mokinių-mokytojų santykius mokykloje indeksas			Indekso reikšmės pagal mokinių lytį (ICCS 2016)	
	ICCS 2016	ICCS 2009	Skirtumas tarp 2016 ir 2009 metų	Vaikinai	Merginos
Belgija (Flandrija)	51 (0,2) ▽	49 (0,3)	2,5 (0,6) ●	50 (0,3)	52 (0,4) ◆
Bulgarija	53 (0,3) △	51 (0,3)	2,0 (0,6) ●	52 (0,4)	54 (0,4) ◆
Čilė	54 (0,3) △	51 (0,3)	2,7 (0,6) ●	55 (0,4) ◆	53 (0,4)
Danija	54 (0,3) △	52 (0,3)	2,6 (0,6) ●	54 (0,3)	55 (0,4)
Dominikos Respublika	60 (0,3) ▲	59 (0,3)	1,6 (0,6) ●	60 (0,3)	60 (0,3)
Estija	49 (0,3) ▼	48 (0,3)	1,2 (0,6)	49 (0,4)	48 (0,4)
Italija	53 (0,3)	51 (0,3)	1,3 (0,6) ●	52 (0,3)	53 (0,3) ◆
Kolumbija	54 (0,3) △	54 (0,3)	-0,4 (0,6)	53 (0,3)	54 (0,3)
Kroatija	51 (0,4) ▽	- -	- -	50 (0,4)	51 (0,4) ◆
Latvija	46 (0,3) ▼	45 (0,3)	1,0 (0,6)	46 (0,4)	46 (0,3)
LIETUVA	50 (0,3) ▽	50 (0,3)	0,2 (0,6)	50 (0,4)	50 (0,4)
Malta	52 (0,2)	52 (0,3)	0,4 (0,6)	52 (0,3)	52 (0,2)
Meksika	55 (0,2) △	53 (0,2)	1,8 (0,5) ●	54 (0,3)	56 (0,2) ◆
Nyderlandai	50 (0,3) ▽	- -	- -	49 (0,4)	50 (0,4)
Norvegija (9)	52 (0,3)	50 (0,4)	2,7 (0,7) ●	52 (0,3)	53 (0,4)
Peru	55 (0,2) △	- -	- -	55 (0,3)	56 (0,3)
Rusija	50 (0,3) ▽	51 (0,3)	-1,0 (0,6)	50 (0,3)	50 (0,3)
Slovėnija	48 (0,3) ▼	47 (0,3)	1,6 (0,6) ●	48 (0,4)	49 (0,3) ◆
Suomija	53 (0,3)	48 (0,2)	4,9 (0,6) ●	52 (0,4)	53 (0,3) ◆
Švedija	53 (0,4)	51 (0,3)	1,5 (0,7) ●	53 (0,5)	52 (0,5)
Taivanas	56 (0,3) ▲	51 (0,3)	5,2 (0,6) ●	55 (0,4)	57 (0,3) ◆
ICCS 2016 vidurkis	52 (0,1)			52 (0,1)	53 (0,1) ◆
2009-2016 m. dalyvavusių šalių vidurkis	52 (0,1)	50 (0,3)	1,8 (0,1) ●		
Šalys, neatitikusios imties reikalavimų					
Honkongas	51 (0,4)	- -	- -	52 (0,5) ●	51 (0,4)
P. Korėja	53 (0,2)	- -	- -	54 (0,3) ●	52 (0,3)
Š. Reinas-Vestfalija (Vokietija)	50 (0,5)	- -	- -	- -	- -

△ Statistiškai reikšmingai aukščiau už ICCS 2016 vidurkį.

▽ Statistiškai reikšmingai žemiau už ICCS 2016 vidurkį.

▲ Statistiškai reikšmingai (daugiau kaip 3 skalės taškais) aukščiau už ICCS 2016 vidurkį.

▼ Statistiškai reikšmingai (daugiau kaip 3 skalės taškais) žemiau už ICCS 2016 vidurkį.

● Skirtumas statistiškai reikšmingas.

◆ Statistiškai reikšmingai aukščiau už kitos lyties mokinių indekso reikšmės vidurkį.

- Lygintinų duomenų nėra arba jie nepakankami.

() Skliaustuose pateiktos standartinės paklaidos. Dėl apvalinimo kai kurie rezultatai gali būti ne visai tikslūs.

8.4 lentelė. Mokinių patiriamos patyčios ir priekabiavimas

Lentelė parengta remiantis mokinių atsakymais

- A Kitas mokinys Jus įžeidžiamai pravardžiavo
 B Kitas mokinys kažką pasakė apie Jus, norėdamas prajuokinti kitus
 C Kitas mokinys Jums grasino
 D Kitas mokinys Jus užpuolė
 E Kitas mokinys tyčia sulaužė Jums priklausančią daiktą
 F Kitas mokinys internete paskelbė Jus įžeidžiantį komentarą ar nuotrauką

Šalys	Mokinių, nurodžiusių, kad per pastaruosius tris mėnesius susidūrė su išvardytomis situacijomis, procentinė dalis						Mokinių patiriamų patyčių ir žodinio bei fizinio priekabiavimo indeksas		
	A	B	C	D	E	F	Visi mokiniai	Vaikinai	Merginos
Belgija (Flandrija)	58 (1,5) △	53 (1,2) ▽	21 (1,1) △	17 (0,9)	14 (0,8) ▽	6 (0,7) ▽	50 (0,2)	52 (0,3) ◆	48 (0,3)
Bulgarija	53 (1,3)	60 (1,3) △	20 (1,0)	17 (1,1)	17 (1,1) ▽	12 (1,0)	51 (0,3) △	52 (0,4) ◆	49 (0,4)
Čilė	52 (0,9) ▽	59 (0,7) △	16 (0,7) ▽	15 (0,5) ▽	23 (0,8) △	10 (0,5)	50 (0,2)	51 (0,2) ◆	49 (0,3)
Danija	44 (1,1) ▼	60 (1,1) △	14 (0,6) ▽	12 (0,6) ▽	14 (0,7) ▽	9 (0,5)	49 (0,2) ▽	51 (0,3) ◆	47 (0,3)
Dominikos Respublika	54 (1,2)	66 (0,9) △	27 (1,0) △	27 (1,0) ▲	31 (1,0) ▲	10 (0,6)	52 (0,2) △	53 (0,3) ◆	51 (0,3)
Estija	55 (1,4)	64 (1,2) △	19 (1,1)	14 (0,8) ▽	16 (0,7) ▽	11 (0,8)	50 (0,3)	52 (0,3) ◆	49 (0,4)
Italija	52 (1,1) ▽	42 (1,0) ▼	17 (0,9) ▽	11 (0,7) ▽	29 (1,2) △	6 (0,5) ▽	49 (0,2) ▽	50 (0,3) ◆	48 (0,3)
Kolumbija	61 (1,2) △	61 (1,3) △	15 (0,6) ▽	17 (0,6)	31 (1,1) ▲	8 (0,5) ▽	51 (0,3) △	53 (0,3) ◆	49 (0,3)
Kroatija	70 (1,1) ▲	63 (1,2) △	25 (1,1) △	20 (1,1) △	23 (1,1) △	8 (0,7)	52 (0,3) △	54 (0,3) ◆	51 (0,4)
Latvija	60 (1,0) △	44 (1,1) ▼	23 (1,1) △	19 (0,9) △	24 (1,2) △	10 (0,7)	50 (0,2)	51 (0,3) ◆	48 (0,3)
LIETUVA	59 (1,1) △	67 (1,0) ▲	21 (1,0)	14 (0,9) ▽	19 (1,2)	14 (0,9) △	51 (0,2) △	52 (0,3) ◆	50 (0,3)
Malta	58 (0,8) △	65 (0,8) △	29 (0,8) ▲	24 (0,6) △	20 (0,7)	13 (0,6) △	52 (0,2) △	55 (0,3) ◆	49 (0,3)
Meksika	63 (1,1) △	64 (1,0) △	19 (0,8)	20 (0,8) △	28 (1,0) △	11 (0,6) △	52 (0,3) △	54 (0,3) ◆	50 (0,3)
Nyderlandai	48 (1,4) ▽	43 (1,3) ▼	13 (0,7) ▽	11 (0,7) ▽	13 (0,8) ▽	6 (0,6) ▽	47 (0,3) ▽	48 (0,4) ◆	46 (0,3)
Norvegija (9)	56 (1,1)	59 (1,0) △	19 (1,0)	18 (0,8) △	19 (1,0)	13 (0,5) △	50 (0,3)	52 (0,3) ◆	49 (0,4)
Peru	64 (0,9) △	60 (0,9) △	20 (0,9)	20 (0,8) △	27 (0,9) △	11 (0,7) △	51 (0,2) △	53 (0,2) ◆	50 (0,3)
Rusija	61 (1,2) △	49 (0,9) ▽	21 (0,9) △	9 (0,6) ▽	25 (1,0) △	13 (0,8) △	49 (0,2) ▽	50 (0,3) ◆	49 (0,3)
Slovėnija	58 (1,3) △	59 (1,0) △	20 (0,9)	17 (0,9)	27 (0,9) △	11 (0,8)	51 (0,2) △	52 (0,3) ◆	49 (0,4)
Suomija	42 (1,1) ▼	51 (1,0) ▽	15 (0,8) ▽	14 (0,8) ▽	8 (0,6) ▼	7 (0,5) ▽	48 (0,2) ▽	50 (0,4) ◆	45 (0,3)
Švedija	44 (1,4) ▼	54 (1,3) ▽	17 (1,2)	16 (1,2)	15 (1,1) ▽	9 (0,6)	49 (0,4) ▽	51 (0,4) ◆	48 (0,5)
Taivanas	36 (1,0) ▼	42 (1,0) ▼	5 (0,4) ▼	11 (0,6) ▽	8 (0,5) ▼	6 (0,5) ▽	46 (0,2) ▼	47 (0,3) ◆	44 (0,3)
ICCS 2016 vidurkis	55 (0,3)	56 (0,2)	19 (0,2)	16 (0,2)	20 (0,2)	10 (0,1)	50 (0,1)	52 (0,1) ◆	48 (0,1)
Šalys, neatitikusios imties reikalavimų									
Honkongas	52 (1,6)	66 (1,2)	19 (1,2)	27 (1,3)	18 (1,3)	14 (1,0)	52 (0,3)	54 (0,4) ◆	50 (0,3)
P. Korėja	45 (1,7)	28 (1,4)	5 (0,5)	13 (0,8)	10 (0,7)	5 (0,6)	46 (0,3)	47 (0,3) ◆	44 (0,4)
Š. Reinas-Vestfalija (Vokietija)	43 (1,8)	50 (1,6)	17 (1,2)	17 (1,1)	18 (1,1)	8 (0,8)	49 (0,3)	- -	- -

△ Statistiškai reikšmingai aukščiau už ICCS 2016 vidurkį.

▽ Statistiškai reikšmingai žemiau už ICCS 2016 vidurkį.

▲ Statistiškai reikšmingai (daugiau kaip 3 skalės taškais) aukščiau už ICCS 2016 vidurkį.

▼ Statistiškai reikšmingai (daugiau kaip 3 skalės taškais) žemiau už ICCS 2016 vidurkį.

◆ Statistiškai reikšmingai aukščiau už kitos lyties mokinių indekso reikšmės vidurkį.

- Lygintinų duomenų nėra arba jie nepakankami.

○ Skliaustuose pateiktos standartinės paklaidos. Dėl apvalinimo kai kurie rezultatai gali būti ne visai tikslūs.

8.5 lentelė. Direktorių pateikta informacija apie mokyklose bent kartą per mėnesį stebimas su patyčiomis susijusias situacijas

Lentelė parengta remiantis mokyklų direktorių atsakymais

Šalys	Mokinių procentinė dalis mokyklose, kurių direktoriai nurodė, kad bent kartą per mėnesį:					
	Mokinys pranešė direktoriui apie kitų mokinių agresyvų ar destruktivų elgesį	Mokinys pranešė direktoriui, kad iš jo pasityčiojo mokytojas	Mokytojas pranešė direktoriui, kad mokiniai pasityčiojo iš kito mokinio	Mokytojas pranešė direktoriui, kad mokinis padėjo kitam mokiniui, iš kurio buvo tyčiojamas	Mokytojas pranešė direktoriui, kad iš jo pasityčiojo mokiniai	Vienas iš mokinių tėvų pranešė direktoriui, kad iš jo sūnaus (dukros) pasityčiojo kiti mokiniai
Belgija (Flandrija)	42 (4,3) ▲	3 (1,4)	50 (4,2) ▲	25 (3,9) ▲	7 (2,3)	38 (4,0) ▲
Bulgarija	19 (3,3)	3 (1,5)	11 (2,7) ▽	5 (2,0) ▽	2 (1,2)	7 (2,3) ▽
Čilė	26 (3,4)	4 (1,6)	10 (2,6) ▼	8 (2,5)	2 (1,1)	14 (3,1)
Danija	16 (2,8) ▽	2 (1,1) ▽	12 (2,7) ▽	12 (2,6)	1 (1,0) ▽	10 (2,2)
Dominikos Respublika	51 (3,8) ▲	8 (2,5)	24 (3,7)	20 (3,9) △	11 (2,7) △	25 (3,9) ▲
Estija	28 (4,6)	5 (3,6)	27 (4,8)	13 (3,8)	1 (1,1) ▽	15 (3,6)
Italija	3 (1,3) ▼	0 ▽	5 (1,7) ▼	1 (0,9) ▽	0 ▽	4 (1,5) ▽
Kolumbija	32 (4,0) △	6 (2,3)	12 (2,5) ▽	7 (2,0) ▽	4 (1,8)	10 (2,8)
Kroatija	11 (2,5) ▼	1 (0,7) ▽	10 (1,9) ▼	5 (1,5) ▽	2 (1,1)	5 (1,7) ▽
Latvija	14 (2,0) ▽	2 (1,7)	13 (2,6) ▽	3 (1,7) ▽	12 (2,9) △	5 (2,1) ▽
LIETUVA	23 (3,3)	4 (1,7)	19 (3,0)	11 (2,9)	6 (1,9)	6 (1,7) ▽
Malta	32 (0,4) △	7 (0,3) △	34 (0,4) ▲	32 (0,4) ▲	0 ▽	39 (0,4) ▲
Meksika	42 (3,5) ▲	9 (2,1)	20 (2,9)	8 (2,1)	10 (2,4) △	17 (2,9)
Nyderlandai	26 (4,7)	20 (4,2) ▲	27 (4,7)	16 (3,9)	3 (1,6)	16 (3,9)
Norvegija (9)	26 (3,8)	8 (2,2)	26 (3,6)	12 (2,8)	2 (1,1)	20 (3,7)
Peru	29 (3,5)	6 (1,9)	12 (2,5) ▽	8 (2,1)	3 (1,2)	12 (2,3)
Rusija	7 (2,2) ▼	0 (0,3) ▽	1 (0,7) ▼	3 (1,8) ▽	2 (0,9) ▽	3 (1,7) ▼
Slovėnija	7 (2,5) ▼	0 ▽	29 (4,4) △	7 (2,6)	3 (1,5)	7 (2,6) ▽
Suomija	27 (3,3)	4 (1,4)	42 (4,0) ▲	17 (2,5) △	2 (1,0) ▽	15 (2,3)
Švedija	31 (3,8)	5 (1,9)	40 (4,9) ▲	19 (5,3)	2 (0,9) ▽	15 (3,5)
Taivanas	1 (0,9) ▼	1 (0,8) ▽	3 (1,5) ▼	2 (1,0) ▽	1 (0,8) ▽	2 (1,3) ▼
ICCS 2016 vidurkis	23 (0,7)	5 (0,5)	20 (0,7)	11 (0,6)	4 (0,4)	14 (0,6)
Šalys, neatitikusios imties reikalavimų						
Honkongas	0	0	3 (2,2)	2 (1,7)	0	1 (1,4)
P. Korėja	4 (1,8)	1 (1,1)	4 (1,9)	7 (2,8)	0	2 (1,4)
Š. Reinas-Vestfalija (Vokietija)	38 (4,2)	1 (0,7)	31 (5,8)	17 (2,9)	1 (0,7)	21 (6,5)

△ Statistiškai reikšmingai aukščiau už ICCS 2016 vidurkį.

▽ Statistiškai reikšmingai žemiau už ICCS 2016 vidurkį.

▲ Statistiškai reikšmingai (daugiau kaip 3 skalės taškais) aukščiau už ICCS 2016 vidurkį.

▼ Statistiškai reikšmingai (daugiau kaip 3 skalės taškais) žemiau už ICCS 2016 vidurkį.

- Lygintinų duomenų nėra arba jie nepakankami.

() Skliaustuose pateiktos standartinės paklaidos. Dėl apvalinimo kai kurie rezultatai gali būti ne visai tikslūs.

8.6 lentelė. Mokyklose vykdomos prieš patyčias nukreiptos veiklos

Lentelė parengta remiantis mokyklų direktorių atsakymais

- A Susirinkimai, skirti informuoti tėvus apie patyčias mokykloje
 B Specialūs mokymai, kuriuose mokytojams suteikiama žinių, lavinami jų įgūdžiai ir pasitikėjimas savo jėgomis, padedantys suteikti mokiniams informacijos apie patyčias
 C Seminarai mokytojams apie saugų ir atsakingą interneto naudojimą, siekiant išvengti patyčių elektroninėje erdvėje
 D Seminarai mokiniams apie atsakingą naudojimąsi internetu, siekiant išvengti patyčių elektroninėje erdvėje
 E Susirinkimai, skirti tėvų supratimui apie patyčias elektroninėje erdvėje didinti
 F Sistemos, kuri leistų anonimiškai informuoti apie elektroninėje erdvėje tarp mokinių vykstančias patyčias, kūrimas
 G Veikla klasėse, skirta mokinių supratimui apie patyčias didinti
 H Ekspertų rengiamos konferencijos, skirtos patyčių mokyklose klausimams

Šalys	Mokinių procentinė dalis mokyklose, kurių direktoriai nurodė, kad 2015-2016 m. m. mokykla ėmėsi prieš patyčias nukreiptų veiklų							
	A	B	C	D	E	F	G	H
Belgija (Flandrija)	42 (4,3) ▼	38 (3,7) ▼	36 (4,2) ▼	78 (3,9)	41 (4,3) ▼	21 (3,4)	99 (0,9) △	45 (4,4)
Bulgarija	84 (3,4) ▲	77 (3,9) ▲	56 (4,0)	87 (2,9) ▲	48 (4,7) ▼	24 (3,2)	98 (0,7) △	33 (4,3)
Čilė	81 (3,1) △	75 (3,4) ▲	52 (4,3)	63 (4,2) ▼	62 (4,2)	30 (3,5)	89 (3,1)	40 (4,1)
Danija	80 (2,8) △	43 (4,2) ▼	37 (4,2) ▼	83 (2,8) △	65 (3,8)	2 (1,4) ▼	93 (2,2)	42 (3,6)
Dominikos Respublika	61 (4,7) ▼	65 (4,7)	47 (4,5)	59 (4,3) ▼	64 (3,8)	17 (3,6) ▽	77 (3,9) ▼	38 (4,6)
Estija	65 (4,2)	70 (4,7)	66 (5,1) ▲	76 (3,6)	47 (5,5) ▼	10 (2,5) ▼	97 (2,0)	23 (5,4) ▼
Italija	52 (4,2) ▼	40 (3,8) ▼	37 (3,9) ▼	71 (3,5)	49 (4,1) ▼	12 (3,2) ▼	91 (2,8)	62 (3,8) ▲
Kolumbija	86 (3,4) ▲	81 (3,6) ▲	58 (4,4)	80 (3,9)	72 (3,8) △	30 (4,6)	95 (1,7)	72 (3,8) ▲
Kroatija	88 (2,5) ▲	73 (3,1) ▲	69 (4,0) ▲	93 (2,8) ▲	80 (3,5) ▲	37 (3,7) ▲	96 (2,2)	27 (3,6) ▼
Latvija	62 (4,3) ▼	67 (4,5)	56 (4,6)	62 (4,3) ▼	53 (3,9) ▽	20 (3,8)	84 (3,2) ▽	12 (3,3) ▼
LIETUVA	90 (2,7) ▲	81 (3,6) ▲	63 (4,7) △	84 (3,1) △	74 (3,7) ▲	19 (3,3)	98 (1,2) △	33 (4,1) ▽
Malta	80 (0,2) △	62 (0,5)	68 (0,3) ▲	97 (0,0) ▲	74 (0,3) ▲	35 (0,4) △	94 (0,1)	48 (0,4) △
Meksika	82 (2,9) ▲	66 (3,7)	44 (3,6) ▽	60 (3,6) ▼	64 (3,8)	33 (3,4) △	96 (1,5)	68 (3,9) ▲
Nyderlandai	48 (4,9) ▼	37 (5,1) ▼	31 (5,0) ▼	68 (4,3) ▽	49 (5,3) ▼	32 (5,1)	98 (1,3) △	36 (5,1)
Norvegija (9)	87 (3,1) ▲	78 (4,0) ▲	34 (4,0) ▼	70 (4,2)	77 (3,7) ▲	25 (3,9)	96 (1,6)	43 (3,9)
Peru	87 (2,2) ▲	63 (3,7)	38 (3,4) ▼	49 (3,6) ▼	69 (3,1) △	36 (3,5) ▲	94 (1,9)	54 (3,3) ▲
Rusija	78 (4,0)	63 (4,1)	80 (3,2) ▲	94 (1,8) ▲	84 (2,7) ▲	33 (3,4) △	94 (1,8)	27 (3,5) ▼
Slovėnija	55 (4,8) ▼	42 (4,8) ▼	73 (4,1) ▲	86 (3,3) △	64 (4,2)	27 (3,7)	95 (1,9)	31 (4,1) ▼
Suomija	49 (4,6) ▼	46 (3,9) ▼	39 (3,9) ▼	85 (2,6) △	46 (3,9) ▼	13 (2,6) ▼	98 (1,2) △	46 (3,7)
Švedija	66 (4,6)	53 (5,0) ▼	45 (5,2)	72 (3,9)	52 (4,6) ▽	10 (2,6) ▼	99 (0,9) △	17 (3,4) ▼
Taivanas	89 (2,5) ▲	97 (1,6) ▲	92 (2,0) ▲	91 (2,4) ▲	75 (3,5) ▲	54 (3,2) ▲	98 (1,1) △	72 (3,2) ▲
ICCS 2016 vidurkis	72 (0,8)	63 (0,9)	53 (0,9)	77 (0,7)	62 (0,9)	25 (0,7)	94 (0,4)	41 (0,8)
Šalys, neatitikusios imties reikalavimų								
Honkongas	11 (3,5)	53 (6,0)	39 (6,2)	58 (5,7)	23 (5,1)	7 (3,0)	70 (5,4)	39 (5,1)
P. Korėja	79 (4,5)	91 (3,4)	91 (3,0)	96 (2,1)	71 (5,2)	73 (5,9)	92 (3,2)	65 (5,3)
Š. Reinas-Vestfalija (Vokietija)	53 (7,8)	46 (8,2)	64 (6,1)	93 (3,6)	47 (8,0)	9 (2,9)	97 (2,4)	50 (7,3)

△ Statistiškai reikšmingai aukščiau už ICCS 2016 vidurkį.

▽ Statistiškai reikšmingai žemiau už ICCS 2016 vidurkį.

▲ Statistiškai reikšmingai (daugiau kaip 10 procentinių punktų) aukščiau už ICCS 2016 vidurkį.

▼ Statistiškai reikšmingai (daugiau kaip 10 procentinių punktų) žemiau už ICCS 2016 vidurkį.

○ Skliaustuose pateiktos standartinės paklaidos. Dėl apvalinimo kai kurie rezultatai gali būti ne visai tikslūs.

8.7 lentelė. Mokytojų pateikta informacija apie mokyklose bent kartą per mėnesį stebimas su patyčiomis susijusias situacijas

Lentelė parengta remiantis mokytojų atsakymais

- A Mokinys pranešė apie kitų mokinių agresyvų ar destruktivų elgesį
 B Mokinys pranešė, kad iš jo pasityčiojo kitas mokinys
 C Mokytojas pranešė, kad kiti mokiniai pasityčiojo iš vieno mokinio
 D Mokytojas pranešė, kad mokinys padėjo kitam mokiniui, iš kurio buvo tyčiojamas
 E Mokinys pranešė, kad iš jo pasityčiojo mokytojas
 F Vienas iš mokinių tėvų pranešė, kad iš jo sūnaus (dukros) pasityčiojo kiti mokiniai
 G Mokytojas pranešė, kad iš jo pasityčiojo mokiniai
 H Mokytojas pastebėjo, kad mokiniai tyčiojasi vieni iš kitų

Šalys	Mokytojų, kurie nurodė, kad nurodytos situacijos įvyksta bent kartą per mėnesį, procentinė dalis							
	A	B	C	D	E	F	G	H
Belgija (Flandrija)	11 (0,8) ▽	16 (1,0) △	17 (1,2) △	6 (0,7) △	2 (0,4) △	3 (0,5) △	3 (0,6)	12 (1,1) △
Bulgarija	18 (1,7) △	13 (1,0) △	8 (0,8)	6 (0,8) △	1 (0,2) ▽	2 (0,4)	▽	7 (1,0)
Čilė	14 (1,8)	8 (1,2)	6 (0,9) ▽	4 (0,9)	2 (0,6)	4 (0,8)	3 (0,6)	7 (1,3)
Dominikos Respublika	22 (2,6) △	11 (1,6)	6 (1,5)	5 (1,1)	1 (0,7)	4 (1,3)	1 (0,4) ▽	4 (0,7) ▽
Italija	6 (0,7) ▽	4 (0,5) ▽	4 (0,5) ▽	1 (0,3) ▽	0 (0,1) ▽	2 (0,3)	1 (0,2) ▽	1 (0,3) ▽
Kolumbija	18 (1,4) △	11 (1,1)	8 (1,1)	6 (1,1)	3 (0,5) △	5 (0,9) △	2 (0,5)	7 (1,0) ▽
Kroatija	10 (0,9) ▽	8 (0,8) ▽	6 (0,7) ▽	3 (0,5)	1 (0,3)	3 (0,6)	3 (0,5)	6 (0,7) ▽
Latvija	10 (1,6)	8 (1,6)	7 (1,3)	3 (0,9)	1 (0,2)	1 (0,7)	5 (1,0) △	9 (1,4)
LIETUVA	12 (1,0)	12 (1,1) △	8 (0,9)	5 (0,7) △	2 (0,5)	2 (0,4)	6 (0,7) △	24 (1,5) ▲
Malta	11 (1,3)	13 (1,2) △	11 (1,3) △	4 (0,7)	1 (0,5)	3 (0,6)	5 (0,9) △	16 (1,5) △
Meksika	17 (1,2) △	9 (1,0)	6 (0,7) ▽	4 (0,5)	1 (0,3)	2 (0,4)	2 (0,4) ▽	5 (0,6) ▽
Norvegija (9)	14 (1,1)	6 (1,1) ▽	8 (1,0)	4 (0,8)	1 (0,3) ▽	2 (0,5)	2 (0,4) ▽	3 (0,7) ▽
Peru	15 (1,3)	9 (1,0)	5 (0,7) ▽	5 (0,8)	2 (0,3)	3 (0,5)	1 (0,3) ▽	5 (0,7) ▽
Slovėnija	13 (1,0)	12 (0,9) △	8 (0,7)	3 (0,4)	0 (0,1) ▽	1 (0,3) ▽	3 (0,5)	5 (0,6) ▽
Suomija	15 (1,2)	14 (1,1) △	19 (1,4) ▲	5 (0,5)	1 (0,4)	2 (0,3)	3 (0,3)	22 (1,1) ▲
Švedija	12 (1,3)	5 (0,8) ▽	5 (0,6) ▽	2 (0,4) ▽	0 (0,2) ▽	1 (0,2) ▽	1 (0,3) ▽	11 (1,0)
Taivanas	7 (0,7) ▽	6 (0,7) ▽	4 (0,6) ▽	2 (0,4) ▽	1 (0,3)	1 (0,2) ▽	2 (0,4) ▽	5 (0,7) ▽
ICCS 2016 vidurkis	13 (0,3)	10 (0,3)	8 (0,2)	4 (0,2)	1 (0,1)	2 (0,1)	3 (0,1)	9 (0,2)
Šalys, neatitikusios mokytojų imties reikalavimų								
Danija	12 (2,0)	5 (0,9)	5 (0,9)	2 (0,7)		2 (0,8)	0 (0,3)	4 (1,1)
Estija	17 (2,7)	16 (2,0)	14 (2,3)	7 (1,9)	3 (0,9)	3 (1,1)	5 (1,5)	13 (2,2)
Nyderlandai	9 (1,2)	13 (1,3)	10 (1,2)	4 (0,6)	1 (0,3)	2 (0,5)	1 (0,4)	11 (1,4)
P. Korėja	10 (0,9)	7 (0,8)	4 (0,5)	3 (0,5)	1 (0,3)	1 (0,2)	2 (0,3)	4 (0,7)
Rusija	3 (0,5)	1 (0,3)	1 (0,3)	1 (0,5)	1 (0,3)	1 (0,3)	1 (0,5)	2 (0,5)

△ Statistiškai reikšmingai aukščiau už ICCS 2016 vidurkį.

▽ Statistiškai reikšmingai žemiau už ICCS 2016 vidurkį.

▲ Statistiškai reikšmingai (daugiau kaip 10 procentinių punktų) aukščiau už ICCS 2016 vidurkį.

▼ Statistiškai reikšmingai (daugiau kaip 10 procentinių punktų) žemiau už ICCS 2016 vidurkį.

() Skliaustuose pateiktos standartinės paklaidos. Dėl apvalinimo kai kurie rezultatai gali būti ne visai tikslūs.

8.8 lentelė. Mokinių galimybės dalyvauti pilietinėje veikloje

Lentelė parengta remiantis mokyklų direktorių atsakymais

- A Su aplinkosauga susijusioje veikloje
 B Žmogaus teisių projektuose
 C Veikloje, susijusioje su skurstančiais žmonėmis ir jų grupėmis
 D Kultūrinėje veikloje
 E Vietos bendruomenės daugiakultūrinėje ar tarpkultūrinėje veikloje
 F Švietėjiškose kampanijose, susijusiose su socialinėmis ar aplinkosaugos problemomis
 G Veikloje, kuria siekiama apsaugoti vietos bendruomenės kultūros paveldą
 H Lankėsi politinėse institucijose
 I Sporto renginiuose

Šalys	Mokinių procentinė dalis mokyklose, kurių direktoriai nurodė, kad visi, beveik visi arba dauguma mokinių dalyvavo nurodytose pilietinėse veiklose bendruomenėje									
	A	B	C	D	E	F	G	H	I	
Belgija (Flandrija)	66 (4,8)	48 (4,1)	74 (3,5) ▲	97 (1,4) ▲	39 (4,2)	62 (4,1)	5 (2,0) ▼	12 (2,9) ▽	88 (3,0)	
Bulgarija	45 (4,5) ▼	15 (3,3) ▼	31 (4,2) ▼	71 (3,6) ▽	43 (4,2)	77 (3,3) ▲	50 (4,3) ▲	9 (2,6) ▼	90 (2,7)	
Čilė	39 (4,6) ▼	20 (3,1) ▼	45 (4,6)	70 (4,2) ▼	66 (4,1) ▲	48 (3,9) ▽	31 (3,8)	17 (3,2)	77 (3,5) ▼	
Danija	50 (3,8) ▼	53 (3,9) ▲	33 (3,8) ▽	90 (2,4) ▲	23 (3,2) ▼	23 (3,2) ▼	9 (2,3) ▼	38 (4,1) ▲	90 (2,3)	
Dominikos Respublika	76 (3,9) ▲	60 (4,4) ▲	49 (4,9)	66 (4,6) ▼	67 (4,6) ▲	69 (4,0) ▲	66 (4,6) ▲	25 (4,2)	84 (3,1)	
Estija	63 (5,4)	27 (5,0) ▼	18 (4,3) ▼	92 (2,9) ▲	32 (5,6) ▼	79 (4,6) ▲	53 (5,2) ▲	35 (5,4) ▲	98 (1,1) △	
Italija	70 (3,7) △	62 (3,5) ▲	47 (3,9)	87 (2,6) △	47 (4,1)	64 (4,0)	47 (4,1) △	27 (3,7)	74 (4,3) ▼	
Kolumbija	56 (4,4)	46 (4,2)	30 (3,8) ▼	52 (4,2) ▼	42 (3,8)	53 (4,1)	41 (4,2)	5 (1,5) ▼	84 (3,4)	
Kroatija	76 (3,5) ▲	65 (3,6) ▲	44 (4,1)	84 (2,7)	43 (4,1)	40 (3,5) ▼	51 (3,9) ▲	17 (2,6)	88 (2,5)	
Latvija	67 (3,6)	31 (4,5) ▼	28 (3,7) ▼	95 (1,8) ▲	61 (4,4) ▲	60 (4,6)	56 (4,8) ▲	31 (4,7) ▲	99 (0,5) ▲	
LIETUVA	68 (3,9)	27 (3,9) ▼	30 (3,8) ▼	85 (2,8)	46 (3,6)	59 (4,6)	39 (3,7)	28 (3,5) △	89 (2,9)	
Malta	48 (0,4) ▼	20 (0,2) ▼	24 (0,3) ▼	59 (0,5) ▼	33 (0,4) ▼	44 (0,4) ▼	30 (0,3) ▽	32 (0,4) ▲	98 (0,1) △	
Meksika	73 (3,3) ▲	65 (3,2) ▲	44 (4,0)	60 (4,2) ▼	53 (3,7) △	67 (3,4) ▲	55 (3,9) ▲	9 (2,0) ▼	84 (2,7)	
Nyderlandai	32 (4,4) ▼	31 (4,7) ▼	52 (5,4) ▲	83 (3,8)	28 (5,0) ▼	24 (4,6) ▼	8 (2,4) ▼	13 (2,9) ▽	91 (3,0)	
Norvegija (9)	49 (4,4) ▼	54 (4,4) ▲	23 (3,6) ▼	92 (2,5) ▲	19 (3,5) ▼	52 (3,9)	27 (3,9) ▼	34 (4,5) ▲	87 (3,0)	
Peru	62 (3,3)	44 (3,5)	41 (3,3)	70 (3,1) ▼	62 (3,4) ▲	62 (3,5)	38 (3,6)	14 (2,3) ▽	91 (2,3)	
Rusija	68 (3,9)	48 (3,9)	49 (4,2)	94 (1,8) ▲	95 (1,6) ▲	48 (4,0) ▽	62 (4,0) ▲	17 (2,7)	99 (0,8) ▲	
Slovėnija	83 (3,2) ▲	48 (4,7)	54 (4,8) ▲	94 (1,8) ▲	46 (4,2)	78 (3,9) ▲	55 (4,3) ▲	7 (2,4) ▼	90 (2,8)	
Suomija	71 (3,5) △	34 (3,9) ▽	56 (4,0) ▲	91 (2,1) ▲	35 (3,5) ▼	95 (1,5) ▲	30 (3,3) ▽	11 (2,0) ▽	92 (2,0)	
Švedija	61 (4,9)	64 (5,9) ▲	41 (4,7)	95 (2,0) ▲	27 (3,8) ▼	44 (5,1) ▼	21 (3,4) ▼	33 (4,7) ▲	70 (4,1) ▼	
Taivanas	59 (4,4)	32 (3,8) ▼	48 (4,7)	56 (3,4) ▼	44 (4,3)	51 (4,0)	31 (3,9)	15 (2,9) ▽	93 (2,1)	
ICCS 2016 vidurkis	61 (0,9)	43 (0,9)	41 (0,9)	80 (0,6)	45 (0,9)	57 (0,8)	38 (0,8)	20 (0,7)	88 (0,6)	
Šalys, neatitikusios imties reikalavimų										
Honkongas	43 (5,7)	14 (3,7)	27 (4,9)	77 (4,2)	12 (3,8)	36 (5,3)	9 (3,2)	9 (2,6)	91 (3,3)	
P. Korėja	51 (5,2)	37 (5,9)	23 (4,8)	50 (5,0)	36 (4,6)	40 (5,9)	26 (4,6)	9 (3,0)	72 (5,1)	
Š. Reinas- Vestfalija (Vokietija)	37 (7,8)	41 (5,7)	40 (7,6)	69 (7,2)	17 (6,2)	49 (8,5)	5 (3,2)	11 (4,1)	85 (6,2)	

△ Statistiškai reikšmingai aukščiau už ICCS 2016 vidurkį.

▽ Statistiškai reikšmingai žemiau už ICCS 2016 vidurkį.

▲ Statistiškai reikšmingai (daugiau kaip 10 procentinių punktų) aukščiau už ICCS 2016 vidurkį.

▼ Statistiškai reikšmingai (daugiau kaip 10 procentinių punktų) žemiau už ICCS 2016 vidurkį.

○ Skliaustuose pateiktos standartinės paklaidos. Dėl apvalinimo kai kurie rezultatai gali būti ne visai tikslūs.

8.9 lentelė. Mokytojų (su savo mokiniais) dalyvavimas pilietinėse veiklose bendruomenėje

Lentelė parengta remiantis mokytojų atsakymais

- A Su aplinkosauga susijusioje veikloje
- B Žmogaus teisių projektuose
- C Veikloje, susijusioje su skurstančiais žmonėmis ir jų grupėmis
- D Kultūrinėje veikloje
- E Vietos bendruomenės daugiakultūrinėje ar tarpkultūrinėje veikloje
- F Švietėjiškose kampanijose, susijusiose su socialinėmis ar aplinkosaugos problemomis
- G Veikloje, kuria siekiama apsaugoti vietos bendruomenės kultūros paveldą
- H Lankėsi politinėse institucijose
- I Sporto renginiuose

Šalys	Mokytojų, kurie nurodė, kad su aštuntos klasės mokiniais 2015-2016 m. m. dalyvavo nurodytose pilietinėse veiklose, procentinė dalis								
	A	B	C	D	E	F	G	H	I
Belgija (Flandrija)	50 (2,1) ▽	31 (1,8) ▽	54 (2,2) ▲	84 (1,6) △	35 (1,9) ▽	47 (1,9) ▽	9 (0,9) ▼	10 (1,3) ▽	76 (1,3) △
Bulgarija	54 (2,8)	15 (1,3) ▼	36 (2,0)	69 (2,8) ▽	51 (1,9) △	72 (2,2) ▲	52 (2,3) ▲	8 (1,9) ▽	79 (1,5) △
Čilė	43 (2,3) ▼	21 (1,8) ▼	45 (2,3) △	69 (1,7) ▽	58 (1,8) ▲	51 (2,4)	34 (2,3) ▽	18 (1,9)	70 (1,7) ▽
Dominikos Respublika	84 (3,0) ▲	62 (3,7) ▲	52 (4,5) ▲	80 (3,1)	68 (3,1) ▲	73 (3,6) ▲	66 (3,1) ▲	40 (3,9) ▲	80 (3,2) △
Italija	54 (2,0)	48 (1,7) ▲	44 (1,9) △	84 (1,4) △	38 (1,9) ▽	62 (1,4) △	41 (1,6)	22 (1,5) △	65 (1,6) ▽
Kolumbija	72 (2,4) ▲	54 (3,0) ▲	41 (2,0)	79 (1,6) △	63 (2,2) ▲	75 (2,1) ▲	58 (2,2) ▲	10 (1,6) ▽	85 (1,4) ▲
Kroatija	62 (1,9) △	43 (1,6) △	30 (1,5) ▽	65 (1,7) ▽	38 (2,1) ▽	33 (1,7) ▼	52 (1,6) ▲	10 (1,0) ▽	63 (1,9) ▼
Latvija	46 (2,5) ▼	17 (1,3) ▼	17 (1,2) ▼	72 (1,5)	48 (1,6) △	39 (1,5) ▼	43 (1,4) △	14 (1,2) ▽	72 (1,6)
LIETUVA	68 (1,8) ▲	36 (1,5)	42 (1,9)	86 (1,1) ▲	54 (1,6) △	62 (1,6) △	54 (1,4) ▲	31 (2,1) ▲	84 (1,3) ▲
Malta	58 (2,1)	27 (1,7) ▽	36 (1,8)	63 (2,0) ▼	32 (1,8) ▼	33 (1,7) ▼	35 (2,1) ▽	32 (1,8) ▲	74 (1,7)
Meksika	76 (1,5) ▲	63 (1,6) ▲	41 (2,1)	72 (1,2) ▽	58 (2,0) ▲	59 (2,2) △	50 (1,9) ▲	8 (0,8) ▽	76 (1,5) △
Norvegija (9)	35 (1,8) ▼	37 (1,9)	26 (1,3) ▼	83 (1,2) △	16 (2,3) ▼	43 (2,6) ▼	32 (2,0) ▽	23 (1,6) △	72 (1,7)
Peru	70 (2,2) ▲	40 (1,8) △	48 (1,9) △	77 (1,6)	74 (2,2) ▲	67 (1,8) ▲	56 (1,8) ▲	11 (1,1) ▽	91 (0,8) ▲
Slovėnija	70 (1,6) ▲	39 (1,3) △	49 (1,4) ▲	87 (1,0) ▲	40 (1,3) ▽	56 (1,3)	48 (1,8) △	14 (1,3)	82 (1,1) △
Suomija	45 (1,6) ▼	15 (1,4) ▼	31 (1,3) ▽	56 (1,6) ▼	17 (1,2) ▼	61 (1,8) △	14 (1,1) ▼	2 (0,3) ▼	48 (2,1) ▼
Švedija	39 (1,7) ▼	46 (2,0) ▲	33 (1,7) ▽	80 (1,9) △	29 (2,0) ▼	33 (1,9) ▼	15 (1,2) ▼	20 (1,8)	58 (1,9) ▼
Taivanas	41 (1,5) ▼	19 (1,1) ▼	33 (1,2) ▽	62 (1,3) ▼	33 (1,3) ▼	40 (1,3) ▼	13 (0,9) ▼	7 (0,8) ▽	70 (1,3) ▽
ICCS 2016 vidurkis	57 (0,5)	36 (0,5)	39 (0,5)	75 (0,4)	44 (0,5)	53 (0,5)	39 (0,4)	16 (0,4)	73 (0,4)
Šalys, neatitikusios mokytojų imties reikalavimų									
Danija	39 (3,5)	32 (3,9)	16 (2,4)	73 (3,3)	15 (2,4)	16 (2,1)	9 (2,5)	22 (3,1)	60 (3,4)
Estija	60 (3,0)	12 (1,6)	14 (2,1)	91 (1,7)	44 (3,5)	72 (3,5)	67 (3,0)	35 (4,7)	95 (1,0)
Nyderlandai	20 (1,5)	15 (1,3)	39 (2,4)	60 (2,0)	16 (1,2)	19 (1,7)	9 (1,0)	8 (0,8)	61 (1,8)
P. Korėja	57 (2,2)	34 (1,8)	41 (1,6)	75 (1,6)	36 (1,6)	48 (1,7)	32 (1,6)	14 (1,3)	74 (1,5)
Rusija	74 (2,6)	43 (2,8)	53 (2,9)	76 (2,2)	77 (2,4)	57 (2,6)	72 (2,6)	24 (2,3)	84 (1,7)

△ Statistiškai reikšmingai aukščiau už ICCS 2016 vidurkį.

▽ Statistiškai reikšmingai žemiau už ICCS 2016 vidurkį.

▲ Statistiškai reikšmingai (daugiau kaip 10 procentinių punktų) aukščiau už ICCS 2016 vidurkį.

▼ Statistiškai reikšmingai (daugiau kaip 10 procentinių punktų) žemiau už ICCS 2016 vidurkį.

() Skliaustuose pateiktos standartinės paklaidos. Dėl apvalinimo kai kurie rezultatai gali būti ne visai tikslūs.

8.10 lentelė. Pilietinio ugdymo turinio temų mokymasis

Lentelė parengta remiantis mokinių atsakymais

- A Kaip piliečiai gali balsuoti savivaldybių arba šalies parlamento ir prezidento rinkimuose
 B Kaip šalyje yra priimami ir keičiami įstatymai
 C Kaip saugoti aplinką
 D Kaip prisidėti prie vietos bendruomenės problemų sprendimo
 E Kaip šalyje yra saugomos piliečių teisės
 F Apie politinius klausimus ar įvykius kitose šalyse
 G Apie ekonomikos veikimo principus

Šalys	Mokinių, kurie nurodė, kad jie daug ar pakankamai daug išmoko mokykloje mokydami nurodytų su pilietiniu ugdymu siejamų temų, procentinė dalis							Pilietinio ugdymo temų išmokimo indeksas
	A	B	C	D	E	F	G	
Belgija (Flandrija)	50 (1,6) ▼	41 (1,7) ▼	85 (0,8) △	39 (0,9) ▼	36 (1,2) ▼	50 (1,2)	66 (2,1) △	46 (0,3) ▼
Bulgarija	64 (1,1)	53 (1,3) ▽	84 (1,0) △	57 (1,2)	55 (1,3) ▽	40 (1,2) ▼	45 (1,1) ▼	48 (0,2) ▽
Čilė	71 (1,0) △	64 (1,1) △	81 (0,8)	63 (0,9) △	64 (1,0) △	49 (0,9) ▽	60 (0,9) △	51 (0,3) △
Danija	61 (1,2) ▽	73 (1,2) ▲	61 (1,2) ▼	42 (1,0) ▼	56 (1,0) ▽	67 (1,1) ▲	68 (1,2) ▲	49 (0,2) ▽
Dominikos Respublika	73 (1,2) △	69 (1,0) △	84 (0,8) △	74 (1,0) ▲	81 (0,8) ▲	60 (1,1) △	73 (1,0) ▲	56 (0,3) ▲
Estija	41 (1,4) ▼	48 (1,6) ▼	72 (1,4) ▽	51 (1,1) ▽	53 (1,6) ▽	44 (1,4) ▽	41 (1,9) ▼	46 (0,3) ▼
Italija	70 (1,9) △	68 (1,6) △	85 (0,9) △	54 (1,2)	71 (1,6) △	64 (1,1) ▲	70 (0,9) ▲	52 (0,3) △
Kolumbija	78 (1,4) ▲	58 (1,2)	92 (0,5) ▲	74 (0,9) ▲	83 (0,8) ▲	47 (1,4) ▽	73 (1,0) ▲	54 (0,2) ▲
Kroatija	69 (1,6) △	61 (1,5)	91 (0,7) ▲	60 (1,3) △	67 (1,4) △	52 (1,5)	36 (1,4) ▼	50 (0,3)
Latvija	44 (1,3) ▼	47 (1,3) ▼	84 (0,9) △	43 (1,2) ▼	43 (1,2) ▼	43 (1,2) ▽	51 (1,6) ▽	47 (0,3) ▼
LIETUVA	44 (1,4) ▼	46 (1,6) ▼	84 (1,0) △	41 (1,2) ▼	46 (1,5) ▼	45 (1,0) ▽	36 (1,0) ▼	46 (0,3) ▼
Malta	55 (0,8) ▽	46 (0,9) ▼	81 (0,7)	51 (0,8) ▽	63 (0,8)	44 (0,8) ▽	50 (0,9) ▽	48 (0,1) ▽
Meksika	72 (1,0) △	69 (0,8) ▲	85 (0,6) △	73 (0,9) ▲	78 (0,8) ▲	48 (0,8) ▽	68 (0,9) ▲	53 (0,2) ▲
Nyderlandai	44 (1,2) ▼	37 (1,5) ▼	66 (1,3) ▼	35 (1,2) ▼	34 (1,2) ▼	53 (1,3)	64 (2,1) △	44 (0,3) ▼
Norvegija (9)	65 (0,9) △	42 (1,2) ▼	69 (1,0) ▼	45 (1,0) ▼	46 (1,0) ▼	56 (1,0) △	47 (1,2) ▼	48 (0,2) ▽
Peru	81 (0,8) ▲	75 (0,9) ▲	86 (0,7) △	71 (0,9) ▲	79 (0,9) ▲	52 (1,2)	71 (0,8) ▲	55 (0,3) ▲
Rusija	55 (1,4) ▽	62 (1,3) △	81 (1,1)	50 (1,2) ▽	74 (1,0) ▲	48 (1,2) ▽	63 (1,1) △	50 (0,3)
Slovėnija	76 (1,5) ▲	75 (1,2) ▲	76 (0,9) ▽	60 (1,4) △	70 (1,3) △	58 (1,3) △	68 (1,5) ▲	52 (0,3) △
Suomija	57 (0,9) ▽	40 (1,0) ▼	85 (0,8) △	41 (1,0) ▼	45 (1,3) ▼	42 (1,1) ▼	31 (1,0) ▼	45 (0,2) ▼
Švedija	80 (1,5) ▲	82 (2,0) ▲	84 (1,0) △	56 (1,8)	61 (2,2)	75 (1,7) ▲	59 (1,8)	53 (0,5) △
Taivasas	88 (0,7) ▲	86 (0,7) ▲	90 (0,6) △	71 (0,9) ▲	86 (0,6) ▲	64 (1,0) ▲	59 (1,0) △	56 (0,3) ▲
ICCS 2016 vidurkis	64 (0,3)	59 (0,3)	81 (0,2)	55 (0,2)	61 (0,3)	52 (0,3)	57 (0,3)	50 (0,1)
Šalys, neatitikusios imties reikalavimų								
Honkongas	52 (1,6)	58 (1,6)	80 (1,0)	59 (0,9)	64 (1,3)	48 (1,1)	48 (1,3)	48 (0,3)
P. Korėja	58 (1,2)	44 (1,2)	85 (1,1)	55 (1,3)	48 (1,1)	46 (1,1)	42 (1,1)	47 (0,3)
Š. Reinas-Vestfalija (Vokietija)	63 (3,1)	64 (2,7)	70 (2,2)	42 (2,2)	52 (2,3)	73 (1,8)	67 (2,2)	50 (0,7)

△ Statistiškai reikšmingai aukščiau už ICCS 2016 vidurkį.

▽ Statistiškai reikšmingai žemiau už ICCS 2016 vidurkį.

▲ Statistiškai reikšmingai (daugiau kaip 10 procentinių punktų ar 3 skalės taškais) aukščiau už ICCS 2016 vidurkį.

▼ Statistiškai reikšmingai (daugiau kaip 10 procentinių punktų ar 3 skalės taškais) žemiau už ICCS 2016 vidurkį.

() Skliaustuose pateiktos standartinės paklaidos. Dėl apvalinimo kai kurie rezultatai gali būti ne visai tikslūs.

8.11 lentelė. Su pilietiniu ugdymu susijusios veiklos ugdymo procese

Lentelė parengta remiantis mokytojų atsakymais

- A Rengia projektus, kuriems reikia rinkti informaciją už mokyklos ribų
 B Mažose grupėse nagrinėja skirtingas temas ar problemas
 C Dalyvauja vaidmenų žaidimuose
 D Užsirašo tai, ką pasakoja mokytojas per pamoką
 E Aptaria aktualius klausimus
 F Išrenka ir (ar) išanalizuoja informaciją iš įvairių interneto šaltinių
 G Mokosi iš vadovėlių
 H Siūlo temas ar klausimus kitoms pamokoms

Šalys	Mokytojų, nurodžiusių, kad per pilietiniam ugdymui skirtas pamokas jų aštuntos klasės mokiniai dažnai ar labai dažnai atlieka nurodytas su pilietiniu ugdymu susijusias veiklas, procentinė dalis							
	A	B	C	D	E	F	G	H
Belgija (Flandrija)	5 (0,9) ▼	36 (2,1) ▼	16 (1,6) ▽	66 (2,4) △	62 (1,6) ▼	37 (1,8) ▽	46 (2,1) ▼	5 (0,9) ▼
Bulgarija	15 (4,3)	34 (4,5) ▼	28 (4,8)	70 (4,7) ▲	63 (5,1) ▼	28 (5,2) ▼	86 (3,3) ▲	9 (2,7) ▽
Čilė	14 (2,8)	55 (3,2)	22 (3,0)	50 (3,1) ▽	54 (4,6) ▼	38 (3,2)	63 (3,4)	23 (3,4)
Dominikos Respublika	41 (5,6) ▲	84 (4,3) ▲	44 (4,8) ▲	79 (4,4) ▲	88 (3,1) ▲	71 (4,5) ▲	84 (3,8) ▲	41 (5,8) ▲
Italija	9 (1,5) ▽	38 (2,6) ▼	11 (1,2) ▼	56 (2,4)	87 (1,6) ▲	65 (2,3) ▲	83 (2,1) ▲	26 (2,0) △
Kolumbija	18 (1,9)	69 (2,5) ▲	46 (2,4) ▲	47 (3,1) ▼	72 (2,0)	56 (2,9) ▲	43 (2,9) ▼	25 (3,0) △
Kroatija	10 (1,1) ▽	41 (1,3) ▼	25 (1,2)	42 (1,4) ▼	69 (1,6) ▽	41 (1,3)	49 (1,3) ▼	19 (1,3)
Latvija	22 (3,0)	59 (3,9)	27 (4,3)	55 (4,3)	76 (3,0)	45 (4,0)	65 (3,7)	17 (3,6)
LIETUVA	8 (1,4) ▽	47 (4,2)	15 (3,4) ▼	51 (4,3)	87 (2,5) ▲	51 (4,4)	85 (2,3) ▲	19 (2,7)
Malta	9 (2,3) ▽	57 (4,0)	39 (4,1) ▲	26 (3,4) ▼	83 (4,3) △	32 (4,5) ▼	24 (4,5) ▼	9 (2,1) ▽
Meksika	52 (5,1) ▲	88 (1,8) ▲	52 (3,3) ▲	74 (5,3) ▲	87 (3,8) ▲	57 (5,1) ▲	89 (2,3) ▲	19 (3,3)
Norvegija (9)	10 (2,4) ▽	59 (4,0)	5 (1,0) ▼	61 (3,6)	60 (3,2) ▼	34 (3,0) ▽	75 (3,1) △	5 (0,9) ▼
Peru	32 (4,7) ▲	64 (4,5) ▲	55 (5,1) ▲	78 (3,6) ▲	78 (4,5)	43 (3,2)	77 (3,5) △	24 (3,5)
Slovėnija	10 (1,5) ▽	36 (2,9) ▼	33 (2,2) △	49 (2,3) ▽	74 (2,0)	35 (2,7) ▽	58 (2,1) ▽	11 (1,4) ▽
Suomija	6 (1,4) ▽	50 (3,1)	5 (1,1) ▼	42 (2,6) ▼	67 (1,9) ▽	33 (2,3) ▼	69 (2,3)	13 (1,9) ▽
Švedija	6 (2,0) ▼	57 (4,6)	8 (2,0) ▼	60 (4,1)	89 (2,4) ▲	47 (3,8)	62 (4,1)	17 (2,7)
Taivanas	4 (1,7) ▼	11 (3,1) ▼	11 (2,9) ▼	86 (2,8) ▲	62 (4,0) ▼	18 (2,8) ▼	84 (3,1) ▲	16 (3,5)
ICCS 2016 vidurkis	16 (0,7)	52 (0,8)	26 (0,8)	58 (0,9)	74 (0,8)	43 (0,9)	67 (0,7)	18 (0,7)
Šalys, neatitikusios mokytojų imties reikalavimų								
Danija	15 (3,9)	86 (4,7)	6 (2,4)	63 (5,9)	74 (6,2)	55 (6,4)	50 (6,8)	10 (4,4)
Estija	6 (3,2)	35 (6,8)	7 (3,7)	40 (6,6)	55 (6,0)	49 (6,3)	78 (5,2)	5 (3,5)
Nyderlandai	3 (1,0)	33 (2,7)	4 (1,1)	59 (3,1)	47 (3,0)	38 (2,8)	89 (2,1)	4 (1,2)
P. Korėja	12 (1,9)	31 (4,1)	12 (2,8)	46 (4,0)	36 (3,7)	31 (3,4)	79 (3,6)	30 (3,0)
Rusija	27 (5,5)	55 (5,9)	28 (5,6)	51 (4,7)	84 (3,5)	46 (5,0)	72 (5,4)	23 (4,2)

△ Statistiškai reikšmingai aukščiau už ICCS 2016 vidurkį.

▽ Statistiškai reikšmingai žemiau už ICCS 2016 vidurkį.

▲ Statistiškai reikšmingai (daugiau kaip 10 procentinių punktų) aukščiau už ICCS 2016 vidurkį.

▼ Statistiškai reikšmingai (daugiau kaip 10 procentinių punktų) žemiau už ICCS 2016 vidurkį.

() Skliaustuose pateiktos standartinės paklaidos. Dėl apvalinimo kai kurie rezultatai gali būti ne visai tikslūs.

8.12 lentelė. Mokytojų pasirengimas įgyvendinti pilietinio ugdymo turinį ir ugdyti mokinių pilietinius gebėjimus

Lentelė parengta remiantis mokytojų atsakymais

Šalys	Mokytojų, nurodžiusių, kad yra gerai ar labai gerai pasirengę mokyti nurodytų temų, procentinė dalis					
	Žmogaus teisės	Balsavimas ir rinkimai	Pasaulio bendruomenė ir tarptautinės organizacijos	Aplinka ir aplinkosauga	Emigracija ir imigracija	Lygios vyrų ir moterų galimybės
Belgija (Flandrija)	68 (2,5) ▼	64 (2,1) ▼	56 (2,3) ▼	80 (1,6) ▽	68 (1,9) ▽	80 (1,6) ▼
Bulgarija	90 (3,1)	92 (2,4) ▲	82 (2,5) ▲	83 (3,4)	82 (3,8)	88 (2,8)
Čilė	84 (2,3)	77 (4,0)	56 (4,6) ▼	72 (3,2) ▼	66 (3,0) ▼	87 (2,1)
Dominikos Respublika	93 (3,3)	86 (4,3)	64 (5,1)	92 (2,3) △	92 (2,5) ▲	97 (1,6) △
Italija	96 (0,8) △	80 (2,3)	81 (1,9) ▲	87 (1,6)	94 (1,1) ▲	93 (1,3)
Kolumbija	77 (2,9) ▼	73 (2,9) ▽	52 (3,2) ▼	81 (3,0)	62 (2,8) ▼	85 (2,7) ▽
Kroatija	81 (1,2) ▽	67 (1,5) ▼	50 (1,4) ▼	78 (1,2) ▽	52 (1,6) ▼	79 (1,1) ▼
Latvija	88 (3,8)	91 (1,9) △	67 (3,4)	89 (2,0) △	68 (4,6)	89 (2,7)
LIETUVA	89 (2,4)	89 (2,2) △	87 (3,5) ▲	84 (2,6)	94 (1,8) ▲	88 (2,5)
Malta	88 (2,6)	72 (4,4) ▽	61 (4,7)	86 (2,9)	79 (4,4)	94 (1,8) △
Meksika	89 (2,4)	81 (3,7)	52 (4,3) ▼	87 (2,8)	87 (2,0) ▲	95 (1,7) △
Norvegija (9)	95 (1,3) △	96 (0,8) ▲	80 (3,7) ▲	80 (3,6)	94 (2,0) ▲	94 (1,4) △
Peru	88 (2,4)	92 (1,7) ▲	66 (3,9)	86 (3,1)	86 (2,6) ▲	96 (1,3) △
Slovėnija	87 (1,6)	67 (2,2) ▼	52 (1,9) ▼	73 (1,8) ▼	61 (2,4) ▼	80 (1,8) ▽
Suomija	85 (1,6)	60 (1,9) ▼	63 (2,9)	84 (2,1)	70 (2,0) ▽	93 (1,1) △
Švedija	98 (1,0) ▲	94 (1,9) ▲	94 (1,7) ▲	92 (2,2) △	95 (1,4) ▲	99 (0,8) △
Taivanas	86 (2,7)	96 (1,7) ▲	84 (2,3) ▲	88 (2,2) △	44 (5,1) ▼	95 (1,2) △
ICCS 2016 vidurkis	87 (0,6)	81 (0,6)	67 (0,8)	84 (0,6)	76 (0,7)	90 (0,4)
Šalys, neatitikusios mokytojų imties reikalavimų						
Danija	95 (1,9)	97 (1,6)	81 (5,8)	77 (4,6)	86 (5,1)	91 (4,1)
Estija	62 (7,5)	64 (5,2)	49 (6,6)	84 (4,8)	56 (7,4)	51 (9,3)
Nyderlandai	75 (2,7)	69 (2,8)	63 (3,0)	77 (2,5)	73 (2,9)	85 (2,1)
P. Korėja	64 (3,9)	66 (4,1)	43 (3,9)	65 (3,6)	32 (3,4)	77 (4,5)
Rusija	97 (1,8)	92 (3,2)	84 (3,7)	95 (2,3)	80 (4,2)	98 (1,0)

△ Statistiškai reikšmingai aukščiau už ICCS 2016 vidurkį.

▽ Statistiškai reikšmingai žemiau už ICCS 2016 vidurkį.

▲ Statistiškai reikšmingai (daugiau kaip 10 procentinių punktų) aukščiau už ICCS 2016 vidurkį.

▼ Statistiškai reikšmingai (daugiau kaip 10 procentinių punktų) žemiau už ICCS 2016 vidurkį.

() Skliaustuose pateiktos standartinės paklaidos. Dėl apvalinimo kai kurie rezultatai gali būti ne visai tikslūs.

8.12 lentelė. Mokytojų pasirengimas įgyvendinti pilietinio ugdymo turinį ir ugdyti mokinių pilietinius gebėjimus (tęsinys)

Lentelė parengta remiantis mokytojų atsakymais

Šalys	Mokytojų, nurodžiusių, kad yra gerai ar labai gerai pasirengę mokyti nurodytų temų, procentinė dalis					
	Piliečių teisės ir pareigos	Konstitucija ir politinės sistemos	Atsakingas naudojimasis internetu	Kritinis ir nepriklausomas mąstymas	Konfliktų sprendimas	Europos Sąjunga
Belgija (Flandrija)	68 (1,7) ▼	43 (2,1) ▼	83 (1,7)	92 (1,2) △	79 (1,7) ▽	48 (2,2) ▼
Bulgarija	89 (2,9)	85 (3,2) ▲	80 (3,2)	88 (3,0)	88 (2,7)	96 (1,8) ▲
Čilė	88 (2,3)	65 (3,5) ▽	75 (3,7)	86 (2,6)	81 (3,1) ▽	- -
Dominikos Respublika	96 (2,2) △	90 (3,2) ▲	72 (5,6)	95 (2,1) △	96 (1,7) △	- -
Italija	98 (0,8) △	90 (1,5) ▲	72 (2,3) ▽	91 (1,1)	83 (1,9) ▽	91 (1,7) ▲
Kolumbija	83 (2,2) ▽	65 (2,4) ▽	67 (2,1) ▼	82 (1,8) ▽	86 (1,7)	- -
Kroatija	78 (1,5) ▼	53 (1,3) ▼	82 (1,4)	87 (1,0)	88 (1,0)	58 (1,2) ▼
Latvija	94 (1,9) △	70 (4,7)	87 (2,9) △	93 (1,3) △	93 (2,3) △	82 (3,3) △
LIETUVA	94 (1,3) △	84 (2,6) ▲	80 (2,8)	82 (2,8) ▽	89 (2,0)	98 (0,7) ▲
Malta	92 (3,0)	56 (4,6) ▼	87 (3,4) △	84 (3,0)	83 (3,0)	57 (5,2) ▼
Meksika	97 (1,1) △	73 (4,7)	65 (4,5) ▼	84 (2,9)	93 (1,8) △	- -
Norvegija (9)	93 (1,1) △	92 (1,4) ▲	90 (1,7) ▲	95 (0,9) △	85 (1,7)	70 (3,7)
Peru	94 (1,6) △	80 (3,9)	71 (3,4) ▽	87 (3,0)	86 (3,0)	- -
Slovėnija	86 (1,9)	65 (2,2) ▽	80 (1,8)	92 (1,4) △	87 (1,6)	67 (1,9) ▽
Suomija	86 (1,4) ▽	47 (1,8) ▼	82 (1,8)	94 (1,1) △	83 (2,0) ▽	51 (2,4) ▼
Švedija	98 (1,2) △	93 (2,1) ▲	93 (2,0) ▲	95 (1,8) △	91 (2,5)	79 (3,4)
Taivanas	96 (1,7) △	94 (1,9) ▲	84 (2,6)	85 (2,7)	87 (2,5)	- -
ICCS 2016 vidurkis	90 (0,4)	73 (0,7)	79 (0,7)	89 (0,5)	87 (0,5)	73 (0,8)
Šalys, neatitikusios mokytojų imties reikalavimų						
Danija	94 (4,0)	95 (3,8)	70 (6,4)	93 (4,1)	88 (3,1)	76 (5,3)
Estija	79 (5,4)	57 (7,0)	70 (7,6)	72 (8,1)	69 (5,1)	73 (5,8)
Nyderlandai	73 (2,7)	56 (2,8)	90 (1,8)	96 (1,1)	78 (2,4)	60 (2,2)
P. Korėja	78 (3,3)	54 (3,3)	81 (3,6)	77 (3,5)	80 (3,9)	- -
Rusija	99 (0,5)	99 (0,7)	81 (4,1)	80 (4,3)	94 (2,2)	- -

△ Statistiškai reikšmingai aukščiau už ICCS 2016 vidurkį.

▽ Statistiškai reikšmingai žemiau už ICCS 2016 vidurkį.

▲ Statistiškai reikšmingai (daugiau kaip 10 procentinių punktų) aukščiau už ICCS 2016 vidurkį.

▼ Statistiškai reikšmingai (daugiau kaip 10 procentinių punktų) žemiau už ICCS 2016 vidurkį.

- Lygintinų duomenų nėra arba jie nepakankami.

() Skliaustuose pateiktos standartinės paklaidos. Dėl apvalinimo kai kurie rezultatai gali būti ne visai tikslūs.

9 ICCS 2016 Europos modulis

Regionuose vykdoma politika istoriškai turi lemiamos reikšmės formuojant bendras regionams priklausančių valstybių teises ir politines sąlygas. Tai pasakytina ir apie pilietiškumo ir pilietinio ugdymo bei apskritai piliečių vaidmenų visuomenėje formavimą. Todėl į ICCS 2016 ciklą buvo įtraukti regioniniai tyrimo moduliai Europai ir Lotynų Amerikai, skirti įvertinti pilietiškumo ir pilietinio ugdymo ypatumus šių regionų šalyse. Kaip ir 2009 m., ICCS 2016 regioninių modulių turinys yra orientuotas tik į tam regionui aktualias temas.

2016 m. ICCS pateiktas Europos modulio regioninis klausimynas leidžia įvertinti mokinių požiūrį tiek laiko požiūriu (nuo 2009 m. iki 2016 m.), tiek atsižvelgiant į būdingus Europai pilietiškumo ir pilietinio ugdymo klausimus, susijusius su Europos Sąjungos politika ir praktika, taip pat su naujausiais Europą palietusiais pokyčiais (pvz., finansų krizė ir jos pasekmės, pasikeitęs imigracijos pobūdis, Europos šalių galimybės bendradarbiauti sprendžiant kai kuriuos svarbius regioninius ir globalius klausimus).

Prie Europos modulio instrumentų rengimo prisidėjo ir Europos šalių nacionaliniai tyrimo koordinatoriai, kurių pasiūlymai buvo aptariami specialiuose susitikimuose rengiant klausimyną.

ICCS 2016 tyrime Europos modulį pildė 52 768 aštuntos klasės mokiniai iš 15 Europos šalių (žr. 1.1 lentelę, p. 14).

Šioje ataskaitoje daugiausia dėmesio skiriama 14-os šalių rezultatams pristatyti, nes Vokietijos Šiaurės Reino-Vestfalijos regiono duomenys, nors lentelėse ir yra pateikiami, neatitinka lyginamajai analizei taikomų tyrimo imties reikalavimų.

ICCS 2016 Europos modulio klausimyno turinys ir struktūra

ICCS 2016 Europos modulio klausimyną sudaro 11 klausimų, skirtų ištirti mokinių nuomonę apie kai kuriuos Europos kontekstui ir situacijai būdingus pilietiškumo aspektus.

Europos modulio regioninį klausimyną sudaro Likerto skalės tipo klausimai, kurie leido įvertinti su emocijų-elgsenos dimensija (apibūdinančia mokinių suvokimą ir atliekamus veiksmus) susijusius veiksmus, apibrėžtus tyrimo ICCS vertinimo sistemoje.

Šiame ataskaitos skyriuje pagrindinis dėmesys skiriamas mokinių požiūriui ir suvokimui apie tris Europos pilietiškumo ir pilietinio ugdymo turinio sritis:

- mokinių europinė tapatybė;
- mokinių požiūris į asmenų judėjimo laisvę ir apribojimus bei imigraciją Europoje;
- mokinių požiūris į Europą ir jos ateitį.

Šiame skyriuje analizuojami klausimynų duomenys ir nenagrinėjami mokinių atlikto pilietinių žinių testo rezultatai. Kai kurie kitų ICCS 2016 tyrimo klausimynų (pvz., mokytojų) duomenys buvo įtraukti tik aptariant klausimus, susijusius su Europos regiono kontekstu.

Mokinių europinė tapatybė

Europinė tapatybė ir pilietiškumas pastaraisiais metais buvo plačiai tyrinėjamos temos. Daugybės tyrimų, tarp jų ir ICCS, tikslas buvo nustatyti, kiek žmonės jaučiasi esantys europiečiai ir Europos Sąjungos nariai.

Europos modulio klausimyne mokinių buvo prašoma įvertinti, kiek jie sutinka (*visiškai sutinka; sutinka; nesutinka; visiškai nesutinka*) su šiais teiginiais:

- *suvokiu save kaip europietį;*
- *aš didžiuojuosi, kad gyvenu Europoje;*
- *jaučiuosi Europos dalimi;*
- *pirmiausia suvokiu save kaip Europos, o tik po to – kaip pasaulio pilietį;*
- *jaučiuosi Europos Sąjungos dalimi;*
- *didžiuojuosi, kad mano šalis yra Europos Sąjungos narė.*

9.1 lentelėje pateikti duomenys (mokinių procentinė dalis), parengti remiantis mokinių, kurie *visiškai sutinka* arba *sutinka* su kiekvienu iš išvardytų teiginių, atsakymais.

Tyrimas rodo, kad vidutiniškai 95 proc. mokinių *save suvokia kaip europiečius*. Visose šalyse *save kaip europiečius suvokiančių* mokinių dalis sudarė daugiau kaip 90 proc. mokinių (**Lietuvoje** – 97 proc.).

Vidutiniškai 94 proc. aštuntokų *didžiuojasi, kad gyvena Europoje* (**Lietuvoje** – 95 proc.), 87 proc. *jaučiasi Europos dalimi* (**Lietuvoje** – 86 proc.) ir 78 proc. *pirmiausia suvokia save kaip Europos, o tik po to – kaip pasaulio piliečius* (**Lietuvoje** – 79 proc.). Mažiausia dalis mokinių, sutinkančių su pastaraisiais trimis teiginiais, yra Latvijoje (atitinkamai 87 proc., 73 proc. ir 67 proc.).

Europos Sąjungos šalių narių mokiniai taip pat turėjo įvertinti teiginius, kiek jie *jaučiasi šios bendrijos nariai*. Vidutiniškai 78 proc. šiai bendrijai priklausančių šalių mokinių *visiškai sutinka* arba *sutinka* su teiginiu, kad jie *jaučiasi ES dalimi* (**Lietuvoje** – 81 proc.). Didžiausia dalis taip manančių mokinių yra Italijoje (89 proc.), mažiausia dalis – Nyderlanduose (61 proc.) ir Latvijoje (67 proc.).

Lentelėje pateikti duomenys rodo, kad vidutiniškai 90 proc. mokinių *didžiuojasi, kad jų šalis yra ES narė*. Daugiausia tokių mokinių yra Belgijoje ir **Lietuvoje** – po 93 proc., mažiausia dalis – Latvijoje (84 proc.).

Apibendrinus mokinių atsakymus į klausimus, kiek jie *jaučiasi europiečiai* (t. y., agregavus pirmųjų keturių 9.1 lentelės kategorijų duomenis), buvo sudarytas *mokinių europinės tapatybės jausmo indeksas*, kurio reikšmės pateiktos 9.2 lentelėje. Joje taip pat pateikti duomenys apie per septynerius metus įvykusius šio indekso pokyčius.

Lyginant su Europos modulio ICCS 2016 vidurkiu (53 skalės taškai), aukščiausia šio indekso reikšmė nustatyta Suomijoje (56 skalės taškai), gana aukšta skalės reikšmė nustatyta Kroatijoje, Norvegijoje ir Slovėnijoje (po 55 skalės taškus), taip pat Italijoje, **Lietuvoje** ir Maltoje – po 54 skalės taškus, žemiausia reikšmė – tik 48 skalės taškai – Latvijoje.

Lyginant 2009 m. ir 2016 m. duomenis matyti, kad visose šalyse, išskyrus Italiją ir Slovėniją, šio indekso reikšmės statistiškai reikšmingai padidėjo. Didesnei 4-ųjų skalės taškų skirtumai užfiksuoti Danijoje, Suomijoje, **Lietuvoje**, Maltoje ir Švedijoje.

Mokinių požiūris į laisvą asmenų judėjimą Europoje

Laisvas asmenų judėjimas Europos regione, konkrečiau, Šengeno erdvėje, vertinamas kaip vienas didžiausių Europos Sąjungos pasiekimų. ES pilietybe grindžiama asmenų teisė laisvai judėti ir gyventi valstybių narių teritorijoje atveria daugiau geografinio, socialinio ir profesinio mobilumo galimybių, todėl daugumos europiečių vertinama labai teigiamai.

Siekiant sužinoti mokinių požiūrį į asmenų judėjimo laisvę, jų buvo paprašyta įvertinti, kiek jie *sutinka* (*visiškai sutinka*; *sutinka*; *nesutinka*; *visiškai nesutinka*) su išvardytais teiginiais:

- *leidimas Europos šalių piliečiams dirbti bet kurioje Europos šalyje yra naudingas Europos ekonomikai;*
- *Europos šalių piliečiams turėtų būti leidžiama dirbti bet kurioje Europos šalyje;*
- *leidimas Europos šalių piliečiams dirbti bet kurioje Europos šalyje padeda mažinti nedarbą;*
- *Europos šalių piliečiams turėtų būti leidžiama dirbti kitoje Europos šalyje tik tuomet, jeigu jų gebėjimai yra reikalingi toje šalyje;*
- *Europos šalių piliečiams, norintiems dirbti kitoje šalyje, turėtų būti leidžiama dirbti tik tuos darbus, kurių toje šalyje nenori dirbti jos gyventojai;*
- *tik ribotam žmonių skaičiui turėtų būti leidžiama dėl darbo persikelti gyventi iš vienos Europos šalies į kitą.*

Pirmieji trys teiginiai yra susiję su laisvu asmenų judėjimu Europoje, kiti trys – su įvairiais asmenų judėjimo Europoje apribojimais.

9.3 lentelėje pateikti duomenys (mokinių procentinė dalis), parengti remiantis mokinių, kurie *visiškai sutinka* arba *sutinka* su kiekvienu iš išvardytų teiginių, atsakymais.

Apibendrinus 9.3 lentelėje pateiktus duomenis, galima teigti, kad visose šalyse absoliuti dauguma mokinių pritaria laisvam asmenų judėjimui Europoje.

Vidutiniškai 94 proc. aštuntokų nurodė, kad sutinka, jog *leidimas Europos šalių piliečiams dirbti bet kurioje Europos šalyje yra naudingas Europos ekonomikai* (**Lietuvoje** – 96 proc.), vidutiniškai 92 proc. – kad *Europos šalių piliečiams turėtų būti leidžiama dirbti bet kurioje Europos šalyje* (**Lietuvoje** – 97 proc.) ir 89 proc. – kad *leidimas Europos šalių piliečiams dirbti bet kurioje Europos šalyje padeda mažinti nedarbą* (**Lietuvoje** – 89 proc.).

Su likusiais trimis teiginiais, nurodančiais skirtingus laisvo asmenų judėjimo Europoje apribojimus, sutinka kur kas mažesnė dalis aštuntokų. Kad *Europos šalių piliečiams turėtų būti leidžiama dirbti kitoje Europos šalyje tik tuomet, jeigu jų gebėjimai yra reikalingi toje šalyje*, sutinka vidutiniškai 63 proc. mokinių (**Lietuvoje** – 65 proc.), tačiau tarp šalių duomenys labai varijuoja. Didžiausia dalis taip manančių mokinių yra Norvegijoje (87 proc.), Bulgarijoje (76 proc.) ir Kroatijoje (75 proc.), mažiausia dalis – Suomijoje (45 proc.) ir Slovėnijoje (48 proc.).

Kad *Europos šalių piliečiams, norintiems dirbti kitoje šalyje, turėtų būti leidžiama dirbti tik tuos darbus, kurių toje šalyje nenori dirbti jos gyventojai*, sutinka vidutiniškai 36 proc. mokinių (**Lietuvoje** – 35 proc.). Didžiausia dalis taip manančių aštuntokų yra Švedijoje (54 proc.), Norvegijoje (51 proc.) ir Maltoje (47 proc.), mažiausia – Suomijoje (23 proc.) ir Latvijoje (25 proc.).

Kad *tik ribotam žmonių skaičiui turėtų būti leidžiama dėl darbo persikelti gyventi iš vienos Europos šalies į kitą*, sutinka vidutiniškai 37 proc. mokinių (**Lietuvoje** – 41 proc.). Didžiausia dalis taip manančių yra Belgijoje (49 proc.), mažiausia – Estijoje (25 proc.).

Mokinių požiūris į imigraciją

Jau kelis dešimtmečius Europa yra tapusi imigracijos regionu, o pastaraisiais metais ypač išaugo nelegalios migracijos ir prieglobsčio prašytojų srautai. Migrantų skaičiaus didėjimas, lydimas terorizmo diskurso, tapo viena dažniausiai aptariamų problemų, todėl ICCS tyrimo metu buvo siekiama sužinoti, ką apie imigrantus ir jų teises galvoja mokiniai. Europos modulio klausimyne mokinių buvo prašoma įvertinti, kiek jie sutinka

(*visiškai sutinka; sutinka; nesutinka; visiškai nesutinka*) su šiais teiginiais:

- *imigrantai privalo turėti galimybę ir toliau kalbėti savo kalba;*
- *imigrantų vaikai privalo turėti tokias pačias galimybes įgyti išsilavinimą kaip ir kiti šalies vaikai;*
- *keletą metų šalyje gyvenantys imigrantai privalo turėti galimybę balsuoti per rinkimus;*
- *imigrantai privalo turėti galimybę išsaugoti savo papročius ir gyvenimo būdą;*
- *imigrantai privalo turėti visiškai tokias pačias teises kaip ir bet kuris kitas šalies gyventojas.*

9.4 lentelėje pateikti duomenys (mokinių procentinė dalis), parengti remiantis mokinių, kurie *visiškai sutinka* arba *sutinka* su kiekvienu iš išvardytų teiginių, atsakymais.

Tyrimo duomenys rodo, kad dauguma Europos šalių mokinių (Europos ICCS vidurkis – 93 proc.) sutinka, kad *imigrantų vaikai privalo turėti tokias pačias galimybes įgyti išsilavinimą kaip ir kiti šalies vaikai* (**Lietuvoje** – 95 proc.). Didelė dalis (88 proc.) mokinių tą patį mano (*imigrantai privalo turėti visiškai tokias pačias teises kaip ir bet kuris kitas šalies gyventojas*) ir apie suaugusius žmones (**Lietuvoje** – 88 proc.).

Mažiausia dalis mokinių mano, kad *imigrantai privalo turėti galimybę ir toliau kalbėti savo kalba*. Su tuo sutinka vidutiniškai 68 proc. aštuntokų. Mažiausia dalis mokinių šį teiginį palaiko Latvijoje (50 proc.) ir Nyderlanduose (51 proc.), didžiausia dalis – Švedijoje (82 proc.) ir **Lietuvoje** (80 proc.).

Su paskutiniais dviem teiginiais – *keletą metų šalyje gyvenantys imigrantai privalo turėti galimybę balsuoti per rinkimus* ir *imigrantai privalo turėti galimybę išsaugoti savo papročius ir gyvenimo būdą* – sutinka vidutiniškai trys ketvirtadaliai tyrime dalyvavusių aštuntokų, o kai kuriose šalyse net šiek tiek didesnė dalis (plg. atitinkamai pagal minėtas dvi kategorijas: Europos ICCS vidurkiai – 75 proc. ir 73 proc., **Lietuvoje** – 70 proc. ir 82 proc., Kroatijoje – 78 proc. ir 84 proc., Danijoje – 86 proc. ir 78 proc., Švedijoje – 88 proc. ir 83 proc.).

Apibendrinus 9.4 lentelėje pateiktus rezultatus buvo sudarytas mokinių pritarimo lygioms imigrantų tei-

sėms indeksas (žr. 9.5 lentelę), kuris rodo, kad labiausiai neigiamai imigrantų atžvilgiu nusiteikę Latvijos, o labiausiai teigiamai – Švedijos mokiniai.

Lyginant 2009 m. ir 2016 m. duomenis, matyti, kad šio indekso reikšmės statistiškai reikšmingai sumažėjo keturiose šalyse: Bulgarijoje, Estijoje, Latvijoje, **Lietuvoje**, padidėjo – Belgijoje ir Norvegijoje, o likusiose 6-iose šalyse statistiškai reikšmingų pokyčių nenustatyta.

Mokinių nuomonė apie Europos šalių bendradarbiavimą ir ateitį

Europos regiono šalys nuolat patiria iššūkius, kuriems įveikti vienos šalies pastangų nepakanka. Todėl sprendamos eilę klausimų, jos mezga dvišalėmis, trišalėmis ar daugiašalėmis sutartimis pagrįstus bendradarbiavimo ryšius. Mokinių buvo klausiama, koks jų požiūris į Europos šalių bendradarbiavimą ir kaip jie vertina Europos ateitį.

Mokinių požiūris į Europos šalių tarpusavio bendradarbiavimą

Siekiant išsiaiškinti mokinių nuomonę apie Europos šalių vieningos politikos tam tikrais klausimais tikymą arba bendradarbiavimą tam tikrose srityse, mokinių buvo paprašyta įvertinti, kiek jie sutinka (*visiškai sutinka; sutinka; nesutinka; visiškai nesutinka*) su šiais teiginiais:

- *Europos šalys turėtų bendradarbiauti, norėdamos saugoti aplinką (pvz., įgyvendindamos taršos mažinimo, kovos su klimato kaita programas);*
- *Europos šalys turėtų bendradarbiauti, norėdamos užtikrinti aukštą gyventojų užimtumo lygį;*
- *Europos šalys turėtų bendradarbiauti, norėdamos sustiprinti savo ekonomiką;*
- *Europos šalys turėtų pripažinti visas mokslo kvalifikacijas, įgytas bet kurioje kitoje Europos šalyje;*
- *Europos šalims reikėtų turėti Europos kariuomenę taikos palaikymo misijoms;*
- *Europos šalys turėtų bendradarbiauti, siekdamos užkirsti kelią terorizmui ir kovoti su juo;*
- *Europos šalys turėtų bendradarbiauti, kovodamos su nelegalia imigracija iš ne Europos šalių;*
- *Europos šalys turėtų bendradarbiauti, norėdamos suteikti prieglobstį žmonėms, bėgantiems nuo persekiojimo savo šalyje dėl rasės, religijos ar politinių pažiūrų.*

9.6 lentelėje pateikiami duomenys (mokinių procentinė dalis), parengti remiantis mokinių, kurie *visiškai sutinka* arba *sutinka* su kiekvienu iš išvardytų teiginių, atsakymais ir *mokinių požiūrio į Europos šalių tarpusavio bendradarbiavimą indekso* reikšmės.

Duomenys rodo, kad dauguma tyrime dalyvavusių mokinių pritaria šalių tarpusavio bendradarbiavimui norint *išsaugoti aplinką, užtikrinti aukštą gyventojų užimtumo lygį, sustiprinti ekonomiką ir užkirsti kelią terorizmui bei kovoti su juo*, nes pritariančiųjų šiems teiginiais mokinių dalis visose šalyse viršijo 90 proc. (Europos ICCS vidurkiai atitinkamai: 98 proc., 95 proc., 94 proc. ir 96 proc.).

Tačiau vidutinius ir atskirų šalių rezultatus lyginant pagal kitus teiginius, galima pastebėti keletą svarbių skirtumų. Pavyzdžiui, mokinių, pasisakančių už *bendrą Europos šalių kariuomenę taikos misijoms palaikyti*, dalis visose šalyse yra pati mažiausia – 84 proc., o lyginant skirtingas šalis, mokinių nuomonės išsiskyrė dar labiau – nuo 73 proc. Norvegijoje ir Danijoje iki 93 proc. Kroatijoje (**Lietuvoje** – 92 proc.).

Kad *Europos šalys turėtų pripažinti visas mokslo kvalifikacijas, įgytas bet kurioje kitoje Europos šalyje*, sutinka 77 proc. Norvegijos, 81 proc. Nyderlandų ir 82 proc. Suomijos mokinių (plg. Europos ICCS vidurkis – 89 proc.), tačiau septyniose šalyse taip manančių mokinių yra 90 proc. ir daugiau (Latvijoje – 90 proc., Maltoje ir Slovėnijoje – po 92 proc., Estijoje – 93 proc., Kroatijoje, Italijoje ir **Lietuvoje** – po 95 proc.).

Už bendradarbiavimą *suteikiant prieglobstį žmonėms, bėgantiems nuo persekiojimo savo šalyje dėl rasės, religijos ar politinių pažiūrų* pasisako 81 proc. mokinių Bulgarijoje, 84 proc. Latvijoje, 86 proc. Estijoje ir 87 proc. **Lietuvoje** (Europos ICCS vidurkis – 89 proc.). Net septyniose šalyse – Suomijoje, Italijoje, Slovėnijoje, Danijoje, Norvegijoje, Švedijoje ir Kroatijoje – su šiuo teiginiu sutinkantys mokiniai sudaro daugiau nei 90 proc.

Nagrinėjant 9.6 lentelėje pateiktas mokinių požiūrio į Europos šalių tarpusavio bendradarbiavimą indekso reikšmes (Europos ICCS vidurkis – 50 skalės taškų), matyti, kad aukščiausios reikšmės nustatytos Kroatijoje (54 skalės taškai) ir **Lietuvoje** (52 skalės taškai), žemiausios – Nyderlanduose (47 skalės taškai), Latvijoje ir Danijoje (po 48 skalės taškus).

Europos ateitis mokinių akimis

ICCS Europos modulio tyrime mokinių buvo klausiama, kaip jie įsivaizduoja Europos geopolitinę, ekonominę ir socialinę ateitį. Atsakydami į klausimą, kaip Europa galėtų atrodyti po 10 metų, mokiniai turėjo įvertinti (*labai tikėtina; tikėtina; nelabai tikėtina; visai nėra tikėtina*) Europos ateitį projektuojančius 4 pozityvius ir 4 neigiamus scenarijus:

- *Europos šalys labiau bendradarbiaus tarpusavyje;*
- *visoje Europoje vyraus taika;*
- *Europoje bus mažiau užterštas oras ir vanduo;*
- *visoje Europoje bus sustiprinta demokratija;*
- *visoje Europoje bus didesnė terorizmo grėsmė;*
- *Europai daugiau įtakos turės ne Europoje esančios valstybės, tokios kaip Kinija, Indija ir JAV;*
- *visų Europos šalių ekonomika bus silpnesnė;*
- *Europoje didės skurdas ir nedarbas.*

9.7 lentelėje pateikiami duomenys, parengti remiantis mokinių, kurie pozityvius pokyčius ateities Europoje nusakančius keturis teiginius įvertino kaip *tikėtinus* arba *labai tikėtinus*, atsakymais ir *pozityvaus mokinių požiūrio į Europos ateitį indekso* reikšmės.

Vidutiniškai 86 proc. mokinių mano, kad *tikėtina* arba *labai tikėtina*, jog *Europos šalys labiau bendradarbiaus tarpusavyje* (**Lietuvoje** – 90 proc.), 78 proc. mano, kad *visoje Europoje bus sustiprinta demokratija* (**Lietuvoje** – 78 proc.), 64 proc. – kad *visoje Europoje vyraus taika* (**Lietuvoje** – 59 proc.) ir tik 47 proc. – kad *Europoje bus mažiau užterštas oras ir vanduo* (**Lietuvoje** – 41 proc.).

Europos šalių bendradarbiavimu po 10 metų didžiausia mokinių dalis tiki Danijoje (92 proc.), Suomijoje (91 proc.), **Lietuvoje** ir Norvegijoje (po 90 proc.), mažiausia – Slovėnijoje (79 proc.), Bulgarijoje ir Kroatijoje (po 80 proc.).

Taika Europoje didžiausia mokinių dalis tiki Italijoje (76 proc.), Nyderlanduose (73 proc.) ir Danijoje (71 proc.), labiausiai skeptiški šiuo požiūriu yra Slovėnijos mokiniai (49 proc.).

Kad *Europoje bus mažiau užterštas oras ir vanduo*, didžiausia mokinių dalis tiki Danijoje (57 proc.), mažiausia – Kroatijoje (34 proc.).

Kad *visoje Europoje bus sustiprinta demokratija*, didžiausia mokinių dalis tiki Danijoje (88 proc.), mažiausia – Bulgarijoje (64 proc.).

Nagrinėjant 9.7 lentelėje pateiktas *pozityvaus mokinių požiūrio į Europos ateitį indekso* reikšmes (Europos ICCS vidurkis – 50 skalės taškų), matyti, kad aukščiausia reikšmė užfiksuota Maltoje (53 skalės taškai), žemiausia – Slovėnijoje (48 skalės taškai). **Lietuvoje** nustatyta šio indekso reikšmė (50 skalės taškų) atitinka Europos šalių vidurkį.

9.8 lentelėje pateikti duomenys, parengti remiantis mokinių, kurie neigiamus pokyčius ateities Europoje nusakančius keturis teiginius įvertino kaip *tikėtinus* arba *labai tikėtinus*, atsakymais ir *negatyvaus mokinių požiūrio į Europos ateitį indekso* reikšmės.

Vidutiniškai 68 proc. mokinių mano, kad *tikėtina* arba *labai tikėtina*, jog *visoje Europoje bus didesnė terorizmo grėsmė* (**Lietuvoje** – 61 proc.), 67 proc. mano, kad *Europai daugiau įtakos turės ne Europoje esančios valstybės, tokios kaip Kinija, Indija ir JAV* (**Lietuvoje** – 69 proc.), 43 proc. – kad *visų Europos šalių ekonomika bus silpnesnė* (**Lietuvoje** – 38 proc.) ir 52 proc. – kad *Europoje didės skurdas ir nedarbas* (**Lietuvoje** – 44 proc.).

Didesnė terorizmo grėsmė didžiausia mokinių dalis tiki Italijoje ir Maltoje (po 77 proc.) bei Slovėnijoje (75 proc.), mažiausia – Švedijoje (60 proc.), **Lietuvoje** (61 proc.) ir Bulgarijoje (62 proc.).

Kad *Europai daugiau įtakos turės ne Europoje esančios valstybės, tokios kaip Kinija, Indija ir JAV*, didžiausia mokinių dalis tiki Danijoje (79 proc.) ir Italijoje (77 proc.), mažiausia – Bulgarijoje (57 proc.) ir Kroatijoje (50 proc.).

Kad *visų Europos šalių ekonomika bus silpnesnė*, didžiausia mokinių dalis tiki Italijoje (52 proc.), Maltoje ir Slovėnijoje (po 50 proc.), mažiausia ši teiginį palaikančių mokinių dalis yra Danijoje (30 proc.), Nyderlanduose ir Švedijoje (po 37 proc.), **Lietuvoje** (38 proc.) ir Kroatijoje (39 proc.).

Kad *Europoje didės skurdas ir nedarbas* didžiausia mokinių dalis tiki Slovėnijoje (67 proc.) ir Italijoje (64 proc.). Ši scenarijų tikėtina laikanti mokinių dalis mažiausia yra Danijoje (36 proc.) ir Nyderlanduose (43 proc.).

Negatyvaus mokinių požiūrio į Europos ateitį indeksas (Europos ICCS vidurkis – 50 skalės taškų) rodo, kad aukščiausia reikšmė užfiksuota Danijoje ir **Lietuvoje** (po 52 skalės taškus), žemiausia – Slovėnijoje ir Italijoje (po 47 skalės taškus).

Europos Sąjungos ateitis mokinių akimis

Teiraujantis mokinių nuomonės apie Europą, jų taip pat buvo klausama apie Europos Sąjungą. Aštuntokai turėjo atsakyti, kiek jie sutinka (*visiškai sutinka; sutinka; nesutinka; visiškai nesutinka*) su šiais teiginiais:

- *ES užtikrina pagarbą žmogaus teisėms visoje Europoje;*
- *dėl ES Europa yra saugi vieta gyventi;*
- *ES rūpinasi aplinka;*
- *ES teigiamai veikia atskirų šalių ekonomiką;*
- *ES yra naudinga, nes šalys taiko vienodas taisykles ir įstatymus.*

9.9 lentelėje pateikiami duomenys (mokinių procentinė dalis), parengti remiantis mokinių, kurie *visiškai sutinka* arba *sutinka* su kiekvienu iš išvardytų teiginių, atsakymais ir *mokinių požiūrio į Europos Sąjungą indekso* reikšmės.

Didžiausia dalis (po 88 proc.) mokinių sutinka su dviem teiginiais: *ES užtikrina pagarbą žmogaus teisėms visoje Europoje* ir *ES yra naudinga, nes šalys taiko vienodas taisykles ir įstatymus* (**Lietuvoje** atitinkamai 92 proc. ir 90 proc.). Vidutiniškai 85 proc. mokinių sutinka, kad *dėl ES Europa yra saugi vieta gyventi* (**Lietuvoje** – 88 proc.), 82 proc. visų mokinių tiki, jog *ES teigiamai veikia atskirų šalių ekonomiką* (**Lietuvoje** – 86 proc.). Mažiausia dalis visų mokinių (77 proc.) sutinka, kad *ES rūpinasi aplinka* (**Lietuvoje** – 87 proc.).

Kad *ES užtikrina pagarbą žmogaus teisėms visoje Europoje*, didžiausia mokinių dalis sutinka Maltoje (93 proc.), Kroatijoje ir **Lietuvoje** (po 92 proc.), mažiausia – Danijoje (81 proc.), Latvijoje (83 proc.) ir Slovėnijoje (84 proc.).

Kad *dėl ES Europa yra saugi vieta gyventi*, didžiausia mokinių dalis sutinka Nyderlanduose (91 proc.) ir Suomijoje (89 proc.), mažiausia – Slovėnijoje (71 proc.) ir Bulgarijoje (78 proc.).

Kad *ES rūpinasi aplinka*, didžiausia mokinių dalis sutinka **Lietuvoje** (87 proc.) ir Maltoje (86 proc.), mažiausia – Belgijoje (67 proc.) ir Švedijoje (69 proc.).

Kad *ES teigiamai veikia atskirų šalių ekonomiką*, didžiausia mokinių dalis sutinka Kroatijoje (88 proc.), Estijoje, **Lietuvoje** ir Maltoje (po 86 proc.), mažiausiai su šiuo teiginiu sutinkančių aštuntokų yra Latvijoje (77 proc.) ir Italijoje (73 proc.).

Kad *ES yra naudinga, nes šalys taiko vienodas taisykles ir įstatymus*, didžiausia mokinių dalis sutinka Suomijoje (93 proc.) ir Belgijoje (92 proc.), mažiausia taip manančių aštuntokų dalis užfiksuota Latvijoje (77 proc.).

Nagrinėjant 9.9 lentelėje pateiktas *mokinių požiūrio į Europos Sąjungą indekso* reikšmes (Europos ICCS vidurkis – 50 skalės taškų), matyti, kad aukščiausios reikšmės užfiksuotos Maltoje (54 skalės taškai) bei Kroatijoje ir **Lietuvoje** (po 52 skalės taškus), žemiausia – Latvijoje (47 skalės taškai).

Apibendrinus rezultatus galima teigti, kad ypač teigiamai Europos Sąjungos atžvilgiu yra nusiteikę Maltos, **Lietuvos** ir Kroatijos mokiniai, labiau neigiamai – Latvijos aštuntokai.

ICCS tyrime mokinių taip pat buvo klausama, kiek jie pasitiki Europos institucijomis, konkrečiai Europos Komisija ir Europos Parlamentu, ir ar ketina ateityje balsuoti rinkimuose, tarp jų ir renkant Europos Parlamentą.

9.10 lentelėje pateikti duomenys (mokinių procentinė dalis), parengti remiantis mokinių, kurie *pasitiki* arba *visiškai pasitiki* Europos institucijomis, atsakymais ir informacija apie per septynerius metus įvykusius pokyčius.

Vidutiniškai maždaug 70 proc. mokinių *pasitiki* arba *visiškai pasitiki* Europos institucijomis (Europos Komisija ir Europos Parlamentu). Daugiausia Europos Komisija pasitikinčių mokinių yra **Lietuvoje** (80 proc.), Suomijoje (79 proc.) ir Italijoje (75 proc.), mažiausia – Slovėnijoje (63 proc.) ir Estijoje (64 proc.). Daugiausia Europos Parlamentu pasitikinčių mokinių yra **Lietuvoje** (82 proc.) ir Suomijoje (80 proc.), mažiausia – Slovėnijoje (64 proc.).

Lyginant 2009 m. ir 2016 m. duomenis, matyti, kad mokinių, pasitikinčių Europos institucijo-

mis, dalis išaugo visose šalyse, išskyrus Italiją, kurioje Europos Komisija pasitikinčių mokinių dalis išliko nepakitusi, o mokinių, pasitikinčių Europos Parlamentu, dalis sumažėjo 4 procentiniais punktais. Vidutiniškai šalyse dalyvėse pasitikėjimas Europos Komisija padidėjo 10-čia, o pasitikėjimas Europos Parlamentu – 9-iais procentiniais punktais. **Lietuvoje** mokinių pasitikėjimas Europos Komisija išaugo 14, o pasitikėjimas Europos Parlamentu – 12 procentinių punktų.

9.11 lentelėje pateikti duomenys (procentinė dalis) apie mokinių pasiskirstymą pagal ketinimą ateityje balsuoti vietos (savivaldybių), šalies ir Europos lygmens rinkimuose, taip pat informacija apie per septynerius metus įvykusius pokyčius.

Nagrinėjant duomenis apie mokinių ketinimą ateityje balsuoti rinkimuose, matyti, kad dauguma visų mokinių ateityje ketina balsuoti vietinės valdžios (85 proc.) ir šalies (85 proc.) rinkimuose, gerokai

mažesnė mokinių dalis planuoja balsuoti Europos Parlamento rinkimuose (65 proc.). **Lietuvoje** minėtuose rinkimuose ketina ateityje balsuoti atitinkamai 88 proc., 88 proc. ir 70 proc. mokinių.

Lyginant 2009 m. ir 2016 m. duomenis, statistiškai reikšmingai didesnė nei 2009 m. dalis mokinių, ketinančių balsuoti vietos rinkimuose, nustatyta Belgijoje, Bulgarijoje, Danijoje, Norvegijoje, Slovėnijoje ir Švedijoje, o ketinančių balsuoti šalies rinkimuose – Belgijoje, Bulgarijoje, Danijoje, Estijoje, Italijoje, Norvegijoje ir Švedijoje.

Tačiau didžiausi teigiami pokyčiai yra susiję su mokinių ketinimu ateityje balsuoti Europos Parlamento rinkimuose. Visose šalyse, išskyrus Latviją, tą ketina daryti statistiškai reikšmingai didesnė dalis mokinių (plg. vidutiniškai visų mokinių dalis padidėjo 9-iais procentiniais punktais, **Lietuvoje** – 12 procentinių punktų, o Danijoje užfiksuotas mokinių dalies padidėjimas net 23 procentiniais punktais).

9.1 lentelė. Mokinių pasiskirstymas pagal europinės tapatybės suvokimą

Šalys	Mokinių, kurie visiškai sutinka ar sutinka su išvardytais teiginiais, procentinė dalis					
	Suvokiu save kaip europietę/europietį	Aš didžiuojuosi, kad gyvenu Europoje	Jaučiuosi Europos dalimi	Pirmiausia suvokiu save kaip Europos, o tik po to – kaip pasaulio pilietę / pilietį	Jaučiuosi Europos Sąjungos dalimi	Didžiuojuosi, kad mano šalis yra Europos Sąjungos narė
Belgija (Flandrija)	94 (0,6) ▽	96 (0,4) △	84 (0,9) ▽	72 (1,2) ▽	73 (1,2) ▽	93 (0,6) △
Bulgarija	91 (0,7) ▽	90 (0,6) ▽	84 (0,9) ▽	79 (1,0)	74 (1,1) ▽	88 (0,8) ▽
Danija	96 (0,4) △	96 (0,4) △	92 (0,5) △	76 (0,8) ▽	- -	- -
Estija	95 (0,3)	92 (0,6) ▽	87 (0,9)	74 (1,1) ▽	81 (1,1) △	88 (0,8) ▽
Italija	97 (0,4) △	94 (0,5)	93 (0,5) △	78 (0,8)	89 (0,8) ▲	91 (0,6)
Kroatija	98 (0,3) △	95 (0,5)	91 (0,6) △	89 (0,6) ▲	85 (0,7) △	90 (0,8)
Latvija	92 (0,7) ▽	87 (0,9) ▽	73 (1,2) ▼	67 (1,1) ▼	67 (1,1) ▼	84 (0,9) ▽
LIETUVA	97 (0,4) △	95 (0,4) △	86 (0,8)	79 (0,9)	81 (0,8) △	93 (0,5) △
Malta	95 (0,4)	94 (0,4)	91 (0,5) △	83 (0,6) △	84 (0,7) △	91 (0,5) △
Nyderlandai	94 (0,6)	94 (0,5)	82 (0,9) ▽	69 (1,2) ▽	61 (1,2) ▼	85 (0,8) ▽
Norvegija (9)	92 (0,5) ▽	96 (0,3) △	90 (0,5) △	77 (0,8)	- -	- -
Slovėnija	98 (0,3) △	95 (0,5) △	88 (0,8)	83 (0,8) △	83 (0,9) △	92 (0,8) △
Suomija	98 (0,3) △	96 (0,4) △	90 (0,6) △	85 (0,8) △	86 (0,7) △	92 (0,6) △
Švedija	91 (0,8) ▽	95 (0,5)	87 (0,9)	77 (0,8)	75 (1,1) ▽	90 (0,8)
ICCS 2016 Europos šalių vidurkis	95 (0,1)	94 (0,1)	87 (0,2)	78 (0,2)	78 (0,3)	90 (0,2)
Šalys, neatitikusios imties reikalavimų						
Š. Reinas-Vestfalija (Vokietija)	91 (1,0)	90 (0,9)	76 (1,5)	63 (1,5)	67 (2,0)	80 (1,2)

△ Statistiškai reikšmingai aukščiau už ICCS 2016 vidurkį.

▽ Statistiškai reikšmingai žemiau už ICCS 2016 vidurkį.

▲ Statistiškai reikšmingai (daugiau kaip 10 procentinių punktų) aukščiau už ICCS 2016 vidurkį.

▼ Statistiškai reikšmingai (daugiau kaip 10 procentinių punktų) žemiau už ICCS 2016 vidurkį.

- Lygintinų duomenų nėra arba jie nepakankami.

() Skliaustuose pateiktos standartinės paklaidos. Dėl apvalinimo kai kurie rezultatai gali būti ne visai tikslūs.

9.2 lentelė. Mokinių europinės tapatybės jausmo indeksas

Šalys	Mokinių europinės tapatybės jausmo indeksas		
	ICCS 2016	ICCS 2009	Skirtumas tarp 2016 ir 2009 metų
Belgija (Flandrija)	52 (0,3) ▽	49 (0,2)	2,8 (0,4) ●
Bulgarija	52 (0,3) ▽	50 (0,2)	2,1 (0,5) ●
Danija	53 (0,2) ▽	49 (0,2)	4,1 (0,4) ●
Estija	53 (0,3)	50 (0,3)	3,1 (0,5) ●
Italija	54 (0,2) △	54 (0,2)	0,3 (0,4)
Kroatija	55 (0,3) △	- -	- -
Latvija	48 (0,2) ▼	45 (0,3)	3,1 (0,5) ●
LIETUVA	54 (0,3)	49 (0,2)	4,4 (0,4) ●
Malta	54 (0,2) △	48 (0,3)	5,8 (0,4) ●
Nyderlandai	52 (0,3) ▽	- -	- -
Norvegija (9)	55 (0,2) △	- -	- -
Slovėnija	55 (0,2) △	53 (0,3)	1,3 (0,4)
Suomija	56 (0,2) △	52 (0,2)	4,4 (0,4) ●
Švedija	53 (0,3)	50 (0,2)	4,0 (0,5) ●
ICCS 2016 Europos šalių vidurkis	53 (0,1)		
2009-2016 m. dalyvavusių šalių vidurkis	53 (0,1)	48 (0,3)	3,2 (0,1) ●
Šalys, neatitikusios imties reikalavimų			
Š. Reinas-Vestfalija (Vokietija)	51 (0,3)	- -	- -

△ Statistiškai reikšmingai aukščiau už ICCS 2016 vidurkį.

▽ Statistiškai reikšmingai žemiau už ICCS 2016 vidurkį.

▲ Statistiškai reikšmingai (daugiau kaip 3 skalės taškais) aukščiau už ICCS 2016 vidurkį.

▼ Statistiškai reikšmingai (daugiau kaip 3 skalės taškais) žemiau už ICCS 2016 vidurkį.

● Skirtumas statistiškai reikšmingas.

- Lygintinų duomenų nėra arba jie nepakankami.

() Skliaustuose pateiktos standartinės paklaidos. Dėl apvalinimo kai kurie rezultatai gali būti ne visai tikslūs.

9.3 lentelė. Mokinių požiūris į laisvą europiečių judėjimą ir apribojimus jiems keliauti Europoje

- A Leidimas Europos šalių piliečiams dirbti bet kurioje Europos šalyje yra naudingas Europos ekonomikai
- B Europos šalių piliečiams turėtų būti leidžiama dirbti bet kurioje Europos šalyje
- C Leidimas Europos šalių piliečiams dirbti bet kurioje Europos šalyje padeda mažinti nedarbą
- D Europos šalių piliečiams turėtų būti leidžiama dirbti kitoje Europos šalyje tik tuomet, jeigu jų gebėjimai yra reikalingi toje šalyje
- E Europos šalių piliečiams, norintiems dirbti kitoje šalyje, turėtų būti leidžiama dirbti tik tuos darbus, kurių toje šalyje nenori dirbti jos gyventojai
- F Tik ribotam žmonių skaičiui turėtų būti leidžiama dėl darbo persikelti gyventi iš vienos Europos šalies į kitą

Šalys	Mokinių, kurie visiškai sutinka ar sutinka su išvardytais teiginiais, procentinė dalis					
	A	B	C	D	E	F
Belgija (Flandrija)	93 (0,6) ▽	85 (0,8) ▽	89 (0,6)	53 (1,3) ▼	32 (1,2) ▽	49 (1,2) ▲
Bulgarija	93 (0,6)	93 (0,6)	88 (0,8)	76 (1,0) ▲	40 (1,6) △	35 (1,3)
Danija	93 (0,5)	89 (0,6) ▽	87 (0,6) ▽	58 (1,0) ▽	38 (0,9) △	39 (1,0) △
Estija	96 (0,4) △	94 (0,6) △	91 (0,6) △	54 (1,4) ▽	29 (1,0) ▽	25 (1,2) ▼
Italija	97 (0,3) △	97 (0,3) △	92 (0,6) △	67 (1,0) △	37 (1,1)	33 (1,2) ▽
Kroatija	96 (0,4) △	97 (0,3) △	94 (0,5) △	75 (1,1) ▲	27 (1,4) ▽	31 (1,2) ▽
Latvija	89 (0,7) ▽	92 (0,6)	86 (0,8) ▽	68 (1,2) △	25 (1,2) ▼	35 (1,3)
LIETUVA	96 (0,4) △	97 (0,4) △	89 (0,7)	65 (1,0)	35 (1,3)	41 (1,2) △
Malta	94 (0,4)	92 (0,4)	88 (0,5) ▽	70 (0,8) △	47 (0,9) ▲	45 (0,9) △
Nyderlandai	90 (0,7) ▽	88 (0,8) ▽	85 (0,8) ▽	52 (1,3) ▼	30 (1,4) ▽	36 (1,3)
Norvegija (9)	95 (0,3) △	88 (0,5) ▽	88 (0,5)	87 (0,5) ▲	51 (0,8) ▲	40 (0,7) △
Slovėnija	95 (0,5)	95 (0,4) △	91 (0,7) △	48 (1,1) ▼	31 (1,1) ▽	35 (1,1)
Suomija	97 (0,3) △	95 (0,4) △	91 (0,6) △	45 (1,3) ▼	23 (0,9) ▼	30 (1,0) ▽
Švedija	92 (0,5) ▽	91 (0,5) ▽	89 (0,6)	70 (1,1) △	54 (1,1) ▲	37 (1,1)
ICCS 2016 Europos šalių vidurkis	94 (0,1)	92 (0,1)	89 (0,2)	63 (0,3)	36 (0,3)	37 (0,3)
Šalys, neatitikusios imties reikalavimų						
Š. Reinas-Vestfalija (Vokietija)	93 (0,7)	92 (0,7)	86 (1,1)	59 (1,8)	42 (1,6)	43 (1,8)

△ Statistiškai reikšmingai aukščiau už ICCS 2016 vidurkį.

▽ Statistiškai reikšmingai žemiau už ICCS 2016 vidurkį.

▲ Statistiškai reikšmingai (daugiau kaip 10 procentinių punktų) aukščiau už ICCS 2016 vidurkį.

▼ Statistiškai reikšmingai (daugiau kaip 10 procentinių punktų) žemiau už ICCS 2016 vidurkį.

() Skliaustuose pateiktos standartinės paklaidos. Dėl apvalinimo kai kurie rezultatai gali būti ne visai tikslūs.

9.4 lentelė. Mokinių požiūris į lygias imigrantų teises

- A Imigrantai privalo turėti galimybę ir toliau kalbėti savo kalba
 B Imigrantų vaikai privalo turėti tokias pačias galimybes įgyti išsilavinimą kaip ir kiti šalies vaikai
 C Keletą metų šalyje gyvenantys imigrantai privalo turėti galimybę balsuoti per rinkimus
 D Imigrantai privalo turėti galimybę išsaugoti savo papročius ir gyvenimo būdą
 E Imigrantai privalo turėti visiškai tokias pačias teises kaip ir bet kuris kitas šalies gyventojas

Šalys	Mokinių, kurie visiškai sutinka ar sutinka su išvardytais teiginiais, procentinė dalis				
	A	B	C	D	E
Belgija (Flandrija)	58 (1,2) ▼	94 (0,5) △	77 (1,0) △	66 (1,2) ▽	88 (0,8)
Bulgarija	71 (1,2) △	86 (0,9) ▽	55 (1,4) ▼	75 (1,1) △	76 (1,1) ▼
Danija	60 (1,0) ▽	95 (0,4) △	86 (0,7) ▲	78 (1,0) △	90 (0,7) △
Estija	62 (1,2) ▽	94 (0,5)	68 (1,1) ▽	59 (1,1) ▼	85 (0,8) ▽
Italija	65 (1,0) ▽	94 (0,5) △	76 (1,1)	73 (1,0)	92 (0,6) △
Kroatija	79 (1,1) ▲	95 (0,5) △	78 (1,0) △	84 (0,9) ▲	92 (0,7) △
Latvija	50 (1,3) ▼	88 (0,7) ▽	58 (1,3) ▼	54 (1,4) ▼	78 (1,0) ▽
LIETUVA	80 (1,0) ▲	95 (0,5) △	70 (1,0) ▽	82 (0,8) △	88 (0,7)
Malta	79 (0,9) ▲	90 (0,6) ▽	67 (0,9) ▽	72 (0,8)	83 (0,7) ▽
Nyderlandai	51 (1,5) ▼	92 (0,5)	80 (0,9) △	70 (1,2) ▽	87 (0,9)
Norvegija (9)	76 (0,9) △	96 (0,3) △	84 (0,6) △	81 (0,7) △	92 (0,4) △
Slovėnija	73 (1,2) △	95 (0,4) △	82 (0,9) △	79 (1,0) △	92 (0,7) △
Suomija	68 (1,0)	91 (0,7) ▽	78 (0,9) △	65 (1,0) ▽	89 (0,7) △
Švedija	82 (1,2) ▲	95 (0,5) △	88 (0,9) ▲	83 (1,0) △	94 (0,7) △
ICCS 2016 Europos šalių vidurkis	68 (0,3)	93 (0,1)	75 (0,3)	73 (0,3)	88 (0,2)
Šalys, neatitikusios imties reikalavimų					
Š. Reinas-Vestfalija (Vokietija)	82 (1,3)	93 (0,8)	83 (1,2)	79 (1,3)	92 (1,0)

△ Statistiškai reikšmingai aukščiau už ICCS 2016 vidurkį.

▽ Statistiškai reikšmingai žemiau už ICCS 2016 vidurkį.

▲ Statistiškai reikšmingai (daugiau kaip 10 procentinių punktų) aukščiau už ICCS 2016 vidurkį.

▼ Statistiškai reikšmingai (daugiau kaip 10 procentinių punktų) žemiau už ICCS 2016 vidurkį.

() Skliaustuose pateiktos standartinės paklaidos. Dėl apvalinimo kai kurie rezultatai gali būti ne visai tikslūs.

9.5 lentelė. Mokinių pritarimo lygioms imigrantų teisėms indeksas

Šalys	Mokinių pritarimo lygioms imigrantų teisėms indeksas		
	ICCS 2016	ICCS 2009	Skirtumas tarp 2016 ir 2009 metų
Belgija (Flandrija)	47 (0,2) ▽	46 (0,3)	1,6 (0,5) ●
Bulgarija	46 (0,3) ▽	52 (0,2)	-5,6 (0,5) ●
Danija	49 (0,2)	48 (0,3)	0,0 (0,5)
Estija	46 (0,1) ▽	48 (0,2)	-1,7 (0,4) ●
Italija	49 (0,2)	48 (0,3)	0,1 (0,5)
Kroatija	50 (0,2) △	- -	- -
Latvija	43 (0,2) ▼	47 (0,2)	-3,4 (0,5) ●
LIETUVA	49 (0,2) △	51 (0,2)	-1,6 (0,4) ●
Malta	48 (0,2)	49 (0,3)	-1,0 (0,5)
Nyderlandai	47 (0,3) ▽	- -	- -
Norvegija (9)	51 (0,2) △	48 (0,4)	2,8 (0,5) ●
Slovėnija	50 (0,3) △	50 (0,3)	-0,3 (0,5)
Suomija	48 (0,2) ▽	48 (0,3)	-0,2 (0,5)
Švedija	53 (0,4) ▲	52 (0,4)	1,5 (0,7)
ICCS 2016 Europos šalių vidurkis	48 (0,1)		
2009-2016 m. dalyvavusių šalių vidurkis	48 (0,1)	48 (0,3)	-0,6 (0,1) ●
Šalys, neatitikusios imties reikalavimų			
Š. Reinas-Vestfalija (Vokietija)	53 (0,5)	- -	- -

△ Statistiškai reikšmingai aukščiau už ICCS 2016 vidurkį.

▽ Statistiškai reikšmingai žemiau už ICCS 2016 vidurkį.

▲ Statistiškai reikšmingai (daugiau kaip 3 skalės taškais) aukščiau už ICCS 2016 vidurkį.

▼ Statistiškai reikšmingai (daugiau kaip 3 skalės taškais) žemiau už ICCS 2016 vidurkį.

● Skirtumas statistiškai reikšmingas.

- Lygintinų duomenų nėra arba jie nepakankami.

() Skliaustuose pateiktos standartinės paklaidos. Dėl apvalinimo kai kurie rezultatai gali būti ne visai tikslūs.

9.6 lentelė. Mokinių požiūris į Europos šalių tarpusavio bendradarbiavimą

- A Europos šalys turėtų bendradarbiauti, norėdamos saugoti aplinką
 B Europos šalys turėtų bendradarbiauti, norėdamos užtikrinti aukštą gyventojų užimtumo lygį
 C Europos šalys turėtų bendradarbiauti, norėdamos sustiprinti savo ekonomiką
 D Europos šalys turėtų pripažinti visas mokslo kvalifikacijas, įgytas bet kurioje kitoje Europos šalyje
 E Europos šalims reikėtų turėti Europos kariuomenę taikos palaikymo misijoms
 F Europos šalys turėtų bendradarbiauti, siekdamas užkirsti kelią terorizmui ir kovoti su juo
 G Europos šalys turėtų bendradarbiauti, kovodamos su nelegalia imigracija iš ne Europos šalių
 H Europos šalys turėtų bendradarbiauti, norėdamos suteikti prieglobstį žmonėms, bėgantiems nuo persekiojimo savo šalyje dėl rasės, religijos ar politinių pažiūrų

Šalys	Mokinių, kurie visiškai sutinka ar sutinka su išvardytais teiginiais, procentinė dalis								Mokinių požiūrio į Europos šalių tarpusavio bendradarbiavimą indeksas
	A	B	C	D	E	F	G	H	
Belgija (Flandrija)	98 (0,3) △	96 (0,4) △	95 (0,5)	88 (0,8)	89 (0,7) △	96 (0,4)	85 (0,7) ▽	89 (0,8)	50 (0,3)
Bulgarija	96 (0,4) ▽	92 (0,7) ▽	91 (0,7) ▽	88 (0,8)	83 (0,8)	90 (0,8) ▽	88 (0,7)	81 (0,9) ▽	49 (0,3) ▽
Danija	99 (0,4) △	95 (0,4)	93 (0,4) ▽	88 (0,5)	73 (0,9) ▼	97 (0,3) △	85 (0,7) ▽	93 (0,5) △	48 (0,2) ▽
Estija	98 (0,4)	95 (0,5)	96 (0,4) △	93 (0,7) △	85 (0,7)	97 (0,4) △	91 (0,5) △	86 (0,8) ▽	50 (0,3)
Italija	99 (0,4) △	92 (0,5) ▽	96 (0,4) △	95 (0,4) △	90 (0,5) △	97 (0,3) △	82 (0,8) ▽	91 (0,6) △	51 (0,2) △
Kroatija	98 (0,4) △	99 (0,2) △	98 (0,3) △	95 (0,5) △	93 (0,6) △	98 (0,3) △	94 (0,5) △	95 (0,4) △	54 (0,2) ▲
Latvija	97 (0,4) ▽	94 (0,6) ▽	94 (0,5)	90 (0,7) △	78 (1,0) ▽	93 (0,6) ▽	87 (0,8)	84 (0,8) ▽	48 (0,3) ▽
LIETUVA	98 (0,4) △	95 (0,5)	96 (0,4) △	95 (0,5) △	92 (0,5) △	96 (0,5)	89 (0,6) △	87 (0,8) ▽	52 (0,3) △
Malta	97 (0,4)	95 (0,4)	93 (0,5) ▽	92 (0,5) △	90 (0,5) △	93 (0,5) ▽	84 (0,6) ▽	89 (0,6)	51 (0,2) △
Nyderlandai	95 (0,4) ▽	93 (0,6) ▽	93 (0,6) ▽	81 (0,8) ▽	83 (0,9)	95 (0,6)	85 (0,9) ▽	89 (0,7)	47 (0,2) ▽
Norvegija (9)	98 (0,4) △	95 (0,3)	92 (0,4) ▽	77 (0,7) ▼	73 (0,8) ▼	96 (0,3) △	84 (0,6) ▽	93 (0,3) △	49 (0,2) ▽
Slovėnija	98 (0,4)	97 (0,4) △	95 (0,5)	92 (0,5) △	87 (0,7) △	95 (0,5)	84 (0,8) ▽	91 (0,6) △	51 (0,2) △
Suomija	97 (0,4)	97 (0,3) △	97 (0,3) △	82 (0,7) ▽	82 (0,9) ▽	98 (0,3) △	93 (0,5) △	91 (0,5) △	49 (0,2) ▽
Švedija	98 (0,4)	93 (0,5) ▽	94 (0,5)	89 (0,6)	82 (0,9) ▽	97 (0,4) △	86 (0,7)	94 (0,6) △	50 (0,3)
ICCS 2016 Europos šalių vidurkis	98 (0,4)	95 (0,1)	94 (0,1)	89 (0,1)	84 (0,1)	96 (0,1)	87 (0,1)	89 (0,1)	50 (0,0)
Šalys, neatitikusios imties reikalavimų									
Š. Reinas-Vestfalija (Vokietija)	96 (0,6)	94 (0,8)	92 (0,9)	91 (1,1)	81 (0,8)	94 (0,8)	84 (0,9)	94 (0,8)	51 (0,4)

△ Statistiškai reikšmingai aukščiau už ICCS 2016 vidurkį.

▽ Statistiškai reikšmingai žemiau už ICCS 2016 vidurkį.

▲ Statistiškai reikšmingai (daugiau kaip 10 procentinių punktų ar 3 skalės taškais) aukščiau už ICCS 2016 vidurkį.

▼ Statistiškai reikšmingai (daugiau kaip 10 procentinių punktų ar 3 skalės taškais) žemiau už ICCS 2016 vidurkį.

() Skliaustuose pateiktos standartinės paklaidos. Dėl apvalinimo kai kurie rezultatai gali būti ne visai tikslūs.

9.7 lentelė. Pozityvus mokinių požiūris į Europos ateitį

- A Europos šalys labiau bendradarbiaus tarpusavyje
 B Visoje Europoje vyraus taika
 C Europoje bus mažiau užterštas oras ir vanduo
 D visoje Europoje bus sustiprinta demokratija

Šalys	Mokinių, kurie nurodys teiginius laiko tikėtinais arba labai tikėtinais, procentinė dalis				Pozityvus mokinių požiūris į Europos ateitį indeksas
	A	B	C	D	
Belgija (Flandrija)	86 (0,7)	64 (1,2)	43 (1,1) ▽	79 (0,9)	49 (0,2) ▽
Bulgarija	80 (1,1) ▽	59 (1,3) ▽	50 (1,1) △	64 (1,1) ▼	49 (0,3) ▽
Danija	92 (0,5) △	71 (1,1) △	57 (0,8) ▲	88 (0,6) ▲	51 (0,2) △
Estija	87 (0,8)	62 (1,2)	42 (1,3) ▽	76 (0,8)	49 (0,3) ▽
Italija	88 (0,5) △	76 (0,8) ▲	47 (1,0)	79 (0,8)	50 (0,2) △
Kroatija	80 (1,0) ▽	61 (1,1) ▽	34 (1,0) ▼	71 (1,0) ▽	49 (0,2) ▽
Latvija	85 (0,7) ▽	57 (1,3) ▽	47 (1,1)	73 (1,0) ▽	49 (0,3) ▽
LIETUVA	90 (0,6) △	59 (1,1) ▽	41 (1,0) ▽	78 (0,8)	50 (0,3)
Malta	87 (0,5)	69 (0,8) △	52 (0,9) △	81 (0,6) △	53 (0,2) △
Nyderlandai	89 (0,6) △	73 (1,2) △	52 (1,2) △	79 (0,8)	51 (0,3) △
Norvegija (9)	90 (0,5) △	62 (0,7) ▽	50 (0,8) △	82 (0,7) △	50 (0,1)
Slovėnija	79 (0,9) ▽	49 (1,2) ▼	40 (1,0) ▽	74 (1,1) ▽	48 (0,3) ▽
Suomija	91 (0,6) △	67 (1,2) △	52 (1,1) △	84 (0,6) △	51 (0,2) △
Švedija	86 (0,8)	67 (1,0) △	48 (1,0)	82 (0,9) △	51 (0,2) △
ICCS 2016 Europos šalių vidurkis	86 (0,2)	64 (0,3)	47 (0,3)	78 (0,2)	50 (0,1)
Šalys, neatitikusios imties reikalavimų					
Š. Reinas-Vestfalija (Vokietija)	74 (1,5)	52 (1,7)	43 (1,5)	75 (1,3)	48 (0,4)

△ Statistiškai reikšmingai aukščiau už ICCS 2016 vidurkį.

▽ Statistiškai reikšmingai žemiau už ICCS 2016 vidurkį.

▲ Statistiškai reikšmingai (daugiau kaip 10 procentinių punktų ar 3 skalės taškais) aukščiau už ICCS 2016 vidurkį.

▼ Statistiškai reikšmingai (daugiau kaip 10 procentinių punktų ar 3 skalės taškais) žemiau už ICCS 2016 vidurkį.

() Skliaustuose pateiktos standartinės paklaidos. Dėl apvalinimo kai kurie rezultatai gali būti ne visai tikslūs.

9.8 lentelė. Negatyvus mokinių požiūris į Europos ateitį

- A Visoje Europoje bus didesnė terorizmo grėsmė
 B Europai daugiau įtakos turės ne Europoje esančios valstybės, tokios kaip Kinija, Indija ir JAV
 C Visų Europos šalių ekonomika bus silpnesnė
 D Europoje didės skurdas ir nedarbas

Šalys	Mokinių, kurie nurodys teiginius laiko tikėtinais arba labai tikėtinais, procentinė dalis				Negatyvus mokinių požiūris į Europos ateitį indeksas
	A	B	C	D	
Belgija (Flandrija)	73 (1,0) △	67 (1,3)	43 (1,3)	55 (1,2) △	49 (0,2) ▽
Bulgarija	62 (1,2) ▽	57 (1,1) ▼	46 (1,1) △	59 (1,2) △	51 (0,3) △
Danija	68 (0,8)	79 (0,9) ▲	30 (0,8) ▼	36 (0,9) ▼	52 (0,1) △
Estija	67 (1,1)	69 (1,1)	42 (0,9)	49 (0,9) ▽	50 (0,2)
Italija	77 (0,8) △	77 (0,8) △	52 (1,1) △	64 (0,9) ▲	47 (0,2) ▽
Kroatija	69 (1,1)	50 (1,2) ▼	39 (1,0) ▽	53 (1,1)	51 (0,3) △
Latvija	63 (0,9) ▽	66 (1,2)	44 (1,1)	52 (1,0)	51 (0,2) △
LIETUVA	61 (1,0) ▽	69 (1,1)	38 (1,3) ▽	44 (1,0) ▽	52 (0,2) △
Malta	77 (0,7) △	65 (0,8) ▽	50 (0,9) △	59 (0,8) △	48 (0,2) ▽
Nyderlandai	68 (1,2)	64 (1,2) ▽	37 (1,5) ▽	43 (1,2) ▽	51 (0,3) △
Norvegija (9)	63 (0,7) ▽	69 (0,7) △	49 (0,6) △	57 (0,7) △	50 (0,1)
Slovėnija	75 (1,1) △	73 (0,9) △	50 (1,1) △	67 (1,0) ▲	47 (0,2) ▽
Suomija	67 (1,1)	69 (0,9) △	45 (0,9) △	47 (0,9) ▽	50 (0,2) △
Švedija	60 (1,1) ▽	71 (0,9) △	37 (1,0) ▽	49 (1,2) ▽	51 (0,2) △
ICCS 2016 Europos šalių vidurkis	68 (0,3)	67 (0,3)	43 (0,3)	52 (0,3)	50 (0,1)
Šalys, neatitikusios imties reikalavimų					
Š. Reinas-Vestfalija (Vokietija)	75 (1,1)	54 (1,6)	43 (2,0)	52 (1,6)	50 (0,3)

△ Statistiškai reikšmingai aukščiau už ICCS 2016 vidurkį.

▽ Statistiškai reikšmingai žemiau už ICCS 2016 vidurkį.

▲ Statistiškai reikšmingai (daugiau kaip 10 procentinių punktų ar 3 skalės taškais) aukščiau už ICCS 2016 vidurkį.

▼ Statistiškai reikšmingai (daugiau kaip 10 procentinių punktų ar 3 skalės taškais) žemiau už ICCS 2016 vidurkį.

() Skliaustuose pateiktos standartinės paklaidos. Dėl apvalinimo kai kurie rezultatai gali būti ne visai tikslūs.

9.9 lentelė. Mokinių požiūris į Europos Sąjungą

- A ES užtikrina pagarbą žmogaus teisėms visoje Europoje
 B Dėl ES Europa yra saugi vieta gyventi
 C ES rūpinasi aplinka
 D ES teigiamai veikia atskirų šalių ekonomiką
 E ES yra naudinga, nes šalys taiko vienodas taisykles ir įstatymus

Šalys	Mokinių, kurie visiškai sutinka ar sutinka su išvardytais teiginiais, procentinė dalis					Mokinių požiūrio į Europos Sąjungą indeksas
	A	B	C	D	E	
Belgija (Flandrija)	91 (0,6) △	88 (0,7) △	67 (1,0) ▼	83 (0,8)	92 (0,5) △	49 (0,2) ▽
Bulgarija	87 (0,7) ▽	78 (1,1) ▽	76 (1,0)	82 (0,9)	83 (1,0) ▽	50 (0,3)
Danija	81 (0,8) ▽	86 (0,6) △	72 (1,0) ▽	81 (0,7)	84 (0,6) ▽	47 (0,2) ▽
Estija	87 (0,7)	85 (0,9)	79 (1,0) △	86 (0,7) △	88 (0,7)	50 (0,2)
Italija	90 (0,7) △	82 (0,9) ▽	77 (1,0)	73 (0,9) ▽	88 (0,7)	50 (0,2)
Kroatija	92 (0,6) △	84 (0,7)	80 (1,0) △	88 (0,8) △	90 (0,6) △	52 (0,3) △
Latvija	83 (0,9) ▽	82 (1,1) ▽	79 (1,0)	70 (1,0) ▼	77 (1,0) ▼	47 (0,2) ▽
LIETUVA	92 (0,7) △	88 (0,8) △	87 (0,8) △	86 (0,8) △	90 (0,7) △	52 (0,3) △
Malta	93 (0,4) △	88 (0,5) △	86 (0,6) △	86 (0,5) △	88 (0,6)	54 (0,2) △
Nyderlandai	89 (0,9)	91 (0,8) △	76 (1,2)	82 (0,8)	91 (0,7) △	50 (0,3)
Norvegija (9)	90 (0,4) △	88 (0,4) △	73 (0,7) ▽	81 (0,6)	89 (0,5)	50 (0,2) ▽
Slovėnija	84 (0,7) ▽	71 (1,1) ▼	78 (1,1)	85 (0,9) △	89 (0,7)	49 (0,3) ▽
Suomija	89 (0,6)	89 (0,7) △	81 (0,9) △	80 (0,9)	93 (0,4) △	50 (0,3)
Švedija	86 (0,8) ▽	87 (0,6) △	69 (1,1) ▽	79 (0,9) ▽	90 (0,7) △	49 (0,2) ▽
ICCS 2016 Europos šalių vidurkis	88 (0,2)	85 (0,2)	77 (0,3)	82 (0,2)	88 (0,2)	50 (0,1)
Šalys, neatitikusios imties reikalavimų						
Š. Reinas-Vestfalija (Vokietija)	86 (1,4)	81 (1,5)	64 (2,0)	76 (1,5)	84 (1,2)	48 (0,5)

△ Statistiškai reikšmingai aukščiau už ICCS 2016 vidurkį.

▽ Statistiškai reikšmingai žemiau už ICCS 2016 vidurkį.

▲ Statistiškai reikšmingai (daugiau kaip 10 procentinių punktų ar 3 skalės taškais) aukščiau už ICCS 2016 vidurkį.

▼ Statistiškai reikšmingai (daugiau kaip 10 procentinių punktų ar 3 skalės taškais) žemiau už ICCS 2016 vidurkį.

() Skliaustuose pateiktos standartinės paklaidos. Dėl apvalinimo kai kurie rezultatai gali būti ne visai tikslūs.

9.10 lentelė. Mokinių pasitikėjimas Europos institucijomis

Šalys	Procentinė dalis mokinių, kurie pasitiki arba visiškai pasitiki Europos Sąjungos institucijomis:					
	Europos Komisija			Europos Parlamentu		
	ICCS 2016	ICCS 2009	Skirtumas tarp 2016 ir 2009 metų	ICCS 2016	ICCS 2009	Skirtumas tarp 2016 ir 2009 metų
Belgija (Flandrija)	71 (1,1)	52 (1,2)	19 (1,6) ●	73 (1,3)	54 (1,2)	19 (1,8) ●
Bulgarija	66 (1,1) ▽	60 (1,1)	6 (1,6) ●	69 (1,2) ▽	63 (1,1)	6 (1,6) ●
Danija	71 (0,9)	60 (1,1)	12 (1,4) ●	75 (0,9) △	63 (1,0)	12 (1,4) ●
Estija	64 (1,3) ▽	54 (1,5)	11 (2,0) ●	68 (1,3) ▽	58 (1,5)	10 (1,9) ●
Italija	75 (1,0) △	75 (1,0)	0 (1,4)	75 (1,0) △	79 (0,9)	-4 (1,3) ●
Kroatija	65 (1,4) ▽	- -	- -	68 (1,4) ▽	- -	- -
Latvija	66 (1,3) ▽	49 (1,6)	16 (2,0) ●	68 (1,3) ▽	51 (1,4)	16 (1,9) ●
LIETUVA	80 (0,9) △	66 (1,2)	14 (1,5) ●	82 (1,0) △	70 (1,2)	12 (1,5) ●
Malta	70 (0,8)	61 (1,8)	8 (2,0) ●	72 (0,7)	62 (1,7)	10 (1,9) ●
Nyderlandai	70 (1,5)	- -	- -	71 (1,4)	- -	- -
Slovėnija	63 (1,1) ▽	59 (1,3)	4 (1,7) ●	64 (1,2) ▽	58 (1,4)	5 (1,8) ●
Suomija	79 (0,8) △	70 (1,0)	9 (1,3) ●	80 (0,7) △	72 (0,8)	8 (1,1) ●
Švedija	73 (0,9) △	66 (1,3)	7 (1,6) ●	75 (0,9) △	69 (1,2)	6 (1,5) ●
ICCS 2016 Europos šalių vidurkis	70 (0,3)			72 (0,3)		
2009-2016 m. dalyvavusių šalių vidurkis	71 (0,3)	61 (0,4)	10 (0,5) ●	73 (0,3)	63 (0,4)	9 (0,5) ●
Šalys, neatitikusios imties reikalavimų						
Š. Reinas-Vestfalija (Vokietija)	72 (1,7)	- -	- -	73 (1,6)	- -	- -

△ Statistiškai reikšmingai aukščiau už ICCS 2016 vidurkį.

▽ Statistiškai reikšmingai žemiau už ICCS 2016 vidurkį.

▲ Statistiškai reikšmingai (daugiau kaip 10 procentinių punktų) aukščiau už ICCS 2016 vidurkį.

▼ Statistiškai reikšmingai (daugiau kaip 10 procentinių punktų) žemiau už ICCS 2016 vidurkį.

● Skirtumas statistiškai reikšmingas.

- Lygintinų duomenų nėra arba jie nepakankami.

() Skliaustuose pateiktos standartinės paklaidos. Dėl apvalinimo kai kurie rezultatai gali būti ne visai tikslūs.

9.11 lentelė. Mokinių nusiteikimas ateityje balsuoti rinkimuose

Šalys	Procentinė dalis mokinių, kurie ketina ateityje balsuoti:								
	Vietinės valdžios rinkimuose			Šalies rinkimuose			Europos lygmens rinkimuose		
	ICCS 2016	ICCS 2009	Skirtumas tarp 2016 ir 2009 metų	ICCS 2016	ICCS 2009	Skirtumas tarp 2016 ir 2009 metų	ICCS 2016	ICCS 2009	Skirtumas tarp 2016 ir 2009 metų
Belgija (Flandrija)	81 (1,1) ▽	75 (1,1)	6 (1,5) ●	80 (1,1) ▽	72 (1,3)	7 (1,7) ●	62 (1,3) ▽	52 (1,1)	10 (1,7) ●
Bulgarija	84 (0,8)	78 (1,0)	6 (1,3) ●	79 (1,0) ▽	69 (1,0)	10 (1,4) ●	65 (1,2)	55 (1,3)	9 (1,8) ●
Danija	89 (0,6) △	80 (0,7)	9 (1,0) ●	94 (0,5) △	89 (0,6)	5 (0,8) ●	77 (0,9) ▲	54 (1,0)	23 (1,4) ●
Estija	81 (1,1) ▽	78 (1,2)	3 (1,7)	77 (1,1) ▽	73 (1,3)	5 (1,7) ●	35 (1,1) ▼	30 (1,0)	5 (1,5) ●
Italija	92 (0,5) △	91 (0,6)	1 (0,8)	90 (0,6) △	88 (0,6)	2 (0,8) ●	82 (0,7) ▲	78 (0,9)	4 (1,1) ●
Kroatija	92 (0,6) △	- -	- -	88 (0,8) △	- -	- -	76 (1,1) ▲	- -	- -
Latvija	80 (0,8) ▽	81 (1,1)	-1 (1,4)	78 (0,9) ▽	77 (1,2)	0 (1,5)	63 (1,2)	62 (1,1)	1 (1,6)
LIETUVA	88 (0,6) △	88 (0,8)	1 (1,0)	88 (0,6) △	88 (0,8)	0 (1,0)	70 (0,9) △	58 (1,1)	12 (1,4) ●
Malta	81 (0,6) ▽	81 (1,3)	1 (1,4)	85 (0,6)	86 (1,2)	-1 (1,4)	69 (0,7) △	60 (1,3)	9 (1,5) ●
Nyderlandai	77 (1,2) ▽	- -	- -	75 (1,2) ▽	- -	- -	60 (1,3) ▽	- -	- -
Norvegija (9)	91 (0,4) △	87 (0,8)	5 (0,9) ●	91 (0,5) △	86 (1,0)	5 (1,1) ●	- -	- -	- -
Slovėnija	82 (1,0) ▽	79 (0,8)	3 (1,3) ●	82 (0,8) ▽	81 (0,8)	2 (1,1)	47 (1,2) ▼	43 (1,0)	4 (1,6) ●
Suomija	86 (0,7)	85 (0,7)	0 (1,0)	87 (0,8) △	85 (0,7)	2 (1,1)	64 (0,9)	53 (1,0)	11 (1,3) ●
Švedija	89 (0,7) △	81 (1,1)	8 (1,3) ●	93 (0,5) △	85 (0,9)	8 (1,0) ●	77 (1,1) ▲	63 (1,3)	14 (1,7) ●
ICCS 2016 Europos šalių vidurkis	85 (0,2)			85 (0,2)			65 (0,3)		
2009-2016 m. dalyvavusių šalių vidurkis	85 (0,2)	82 (0,3)	3 (0,4) ●	85 (0,2)	82 (0,3)	4 (0,4) ●	65 (0,3)	55 (0,3)	9 (0,5) ●
Šalys, neatitikusios imties reikalavimų									
Š. Reinas-Vestfalija (Vokietija)	61 (2,0)	- -	- -	72 (1,4)	- -	- -	61 (1,7)	- -	- -

△ Statistiškai reikšmingai aukščiau už ICCS 2016 vidurkį.

▽ Statistiškai reikšmingai žemiau už ICCS 2016 vidurkį.

▲ Statistiškai reikšmingai (daugiau kaip 10 procentinių punktų) aukščiau už ICCS 2016 vidurkį.

▼ Statistiškai reikšmingai (daugiau kaip 10 procentinių punktų) žemiau už ICCS 2016 vidurkį.

● Skirtumas statistiškai reikšmingas.

- Lygintinų duomenų nėra arba jie nepakankami.

() Skliaustuose pateiktos standartinės paklaidos. Dėl apvalinimo kai kurie rezultatai gali būti ne visai tikslūs.

Šaltiniai

- Tarptautinis pilietinio ugdymo ir pilietiškumo tyrimas ICCS 2009. Rezultatai. Vilnius: Nacionalinis egzaminų centras, 2010
- Schulz, W., Ainley, J., Fraillon, J., Losito, B., Agrusti, G. (2016). IEA International Civic and Citizenship Education Study 2016 Assessment Framework. Prieiga per internetą: <http://www.springer.com/gp/book/9783319393568>
- Schulz et al. (2017): Becoming Citizens in a Changing World. IEA International Civic and Citizenship Education Study 2016 International Report. Amsterdam, the Netherlands: International Association for the Evaluation of Educational Achievement (IEA)
- Bruno Losito, Gabriella Agrusti, Valeria Damiani, Wolfram Schulz (2017): Young People's Perceptions of Europe in a Time of Change. IEA International Civic and Citizenship Education Study 2016 European Report. Amsterdam, the Netherlands: International Association for the Evaluation of Educational Achievement (IEA)
- Tarptautinio tyrimo ICCS 2016 duomenų bazė

Tarptautinis pilietinio ugdymo ir pilietiškumo tyrimas ICCS 2016: Ataskaita
Mindaugas Stundža, Ramutė Skripkienė, Natalija Valavičienė, Rita Dukynaitė

Tiražas 1000 egz.

Išleido:

Nacionalinis egzaminų centras, M. Katkaus g. 44, LT- 09217 Vilnius

Spausdino:

Uždaroji dizaino ir leidybos AB KOPA, Kampo g. 7, LT-50153 Kaunas

ISBN 978-609-8134-23-0

Leidinio bibliografinė informacija pateikiama Lietuvos nacionalinės Martyno Mažvydo
bibliotekos Nacionalinės bibliografijos duomenų banke (NBDB)